

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

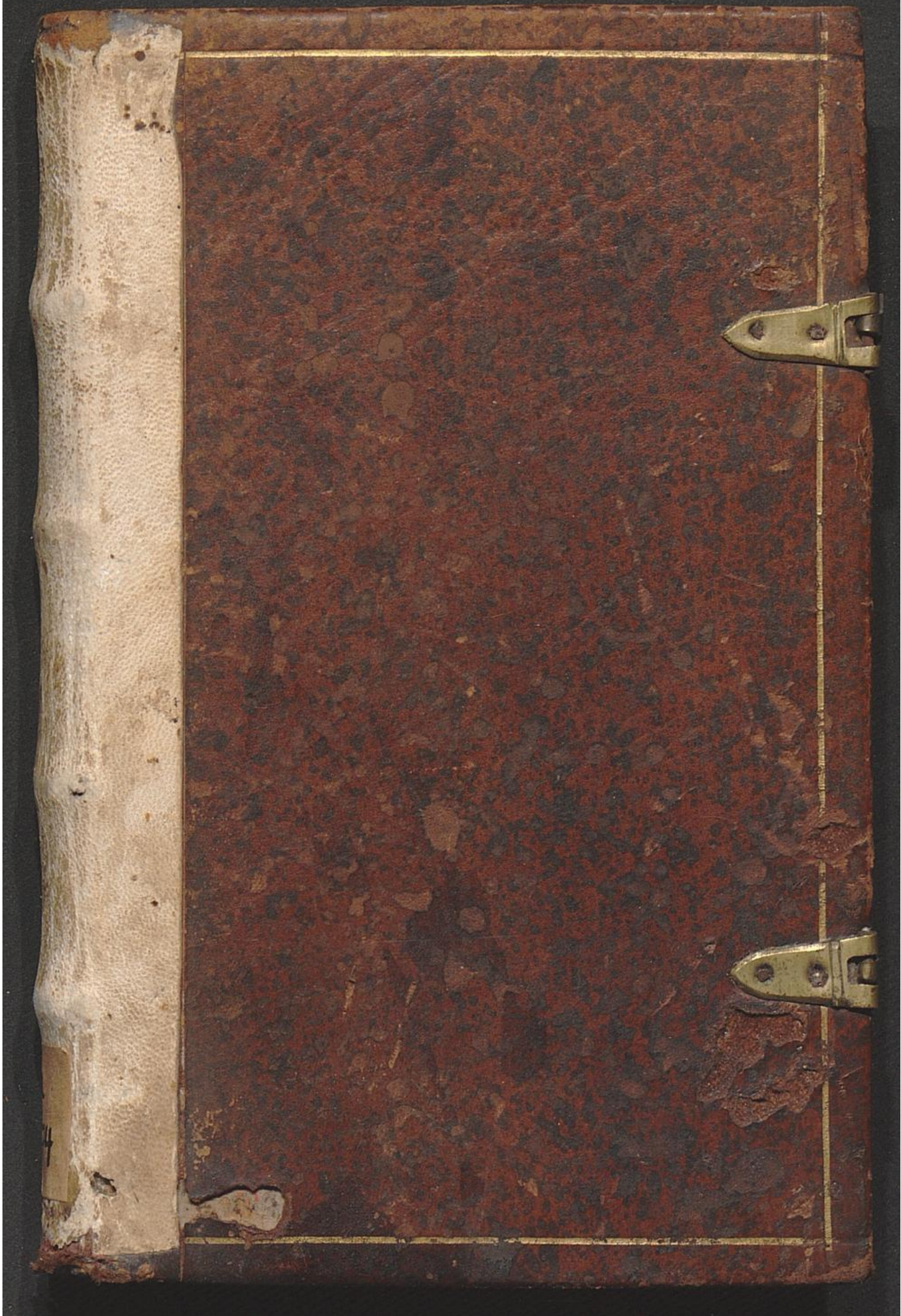
Universitätsbibliothek Paderborn

**De Vita Et Morib. Ignatii Loiolæ, Qvi Societatem Iesv
Fvndavit, Libri III**

Maffei, Giovanni Pietro

Dvaci, 1585

urn:nbn:de:hbz:466:1-44004

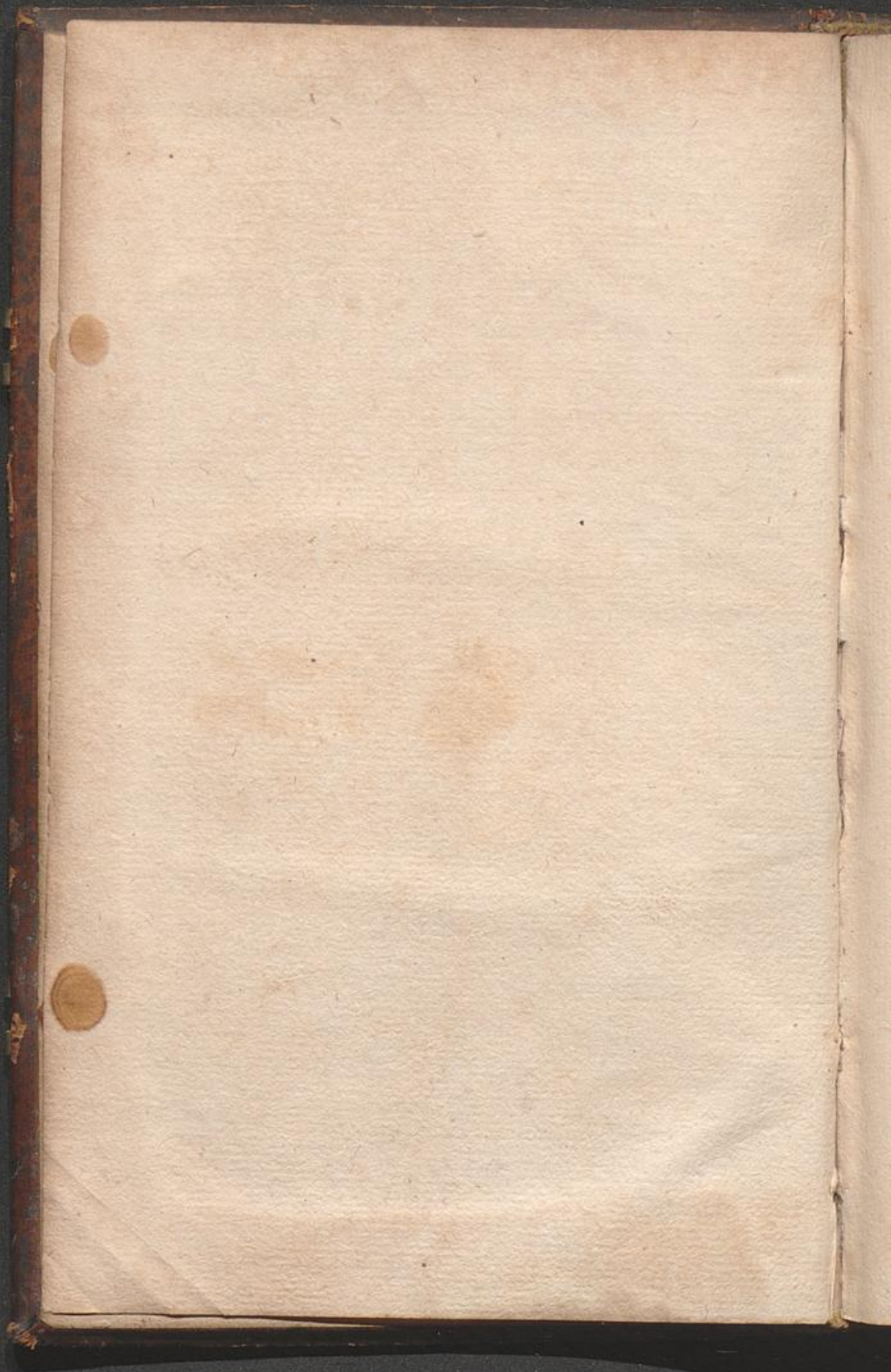

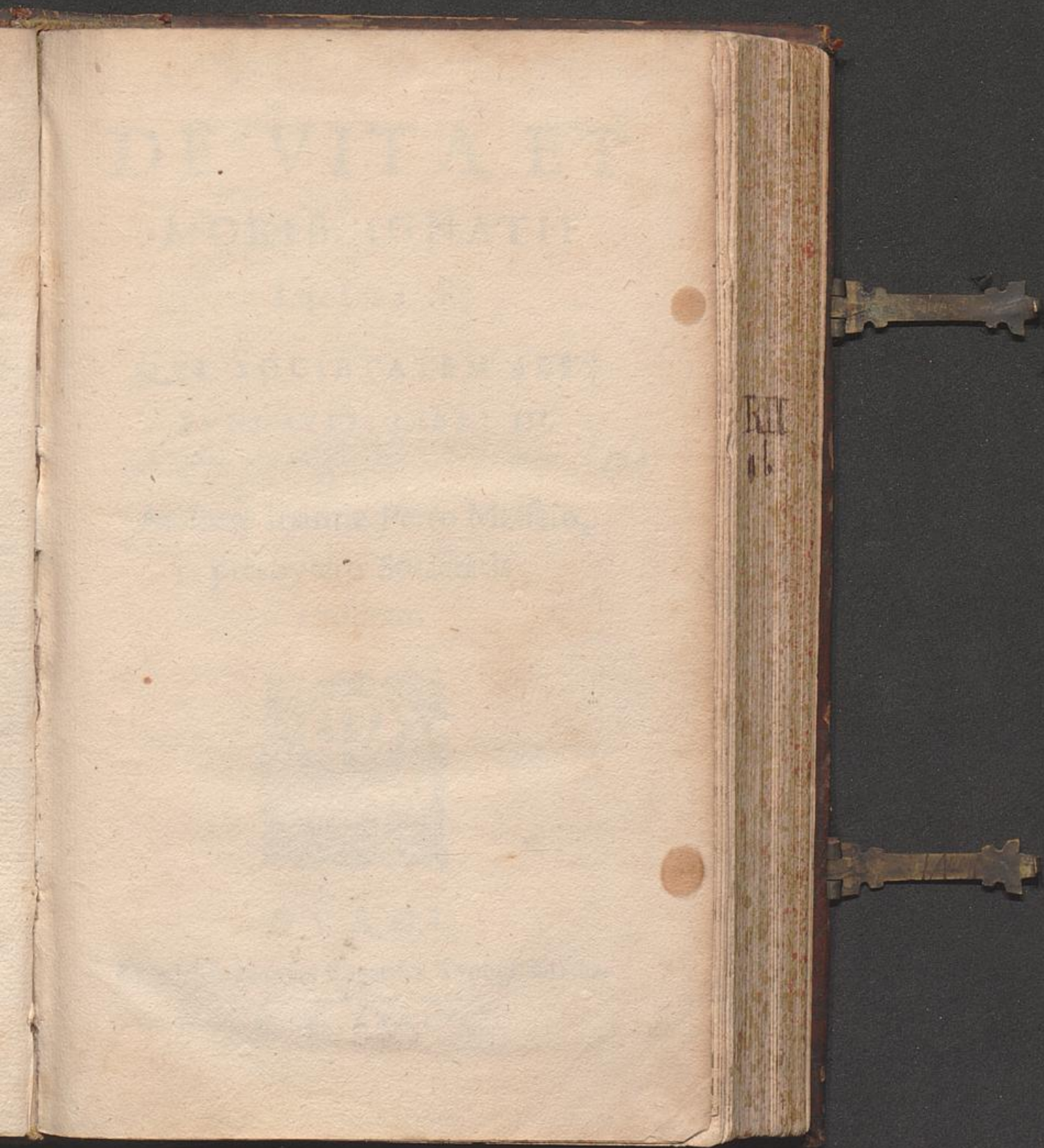
Th. 2474.

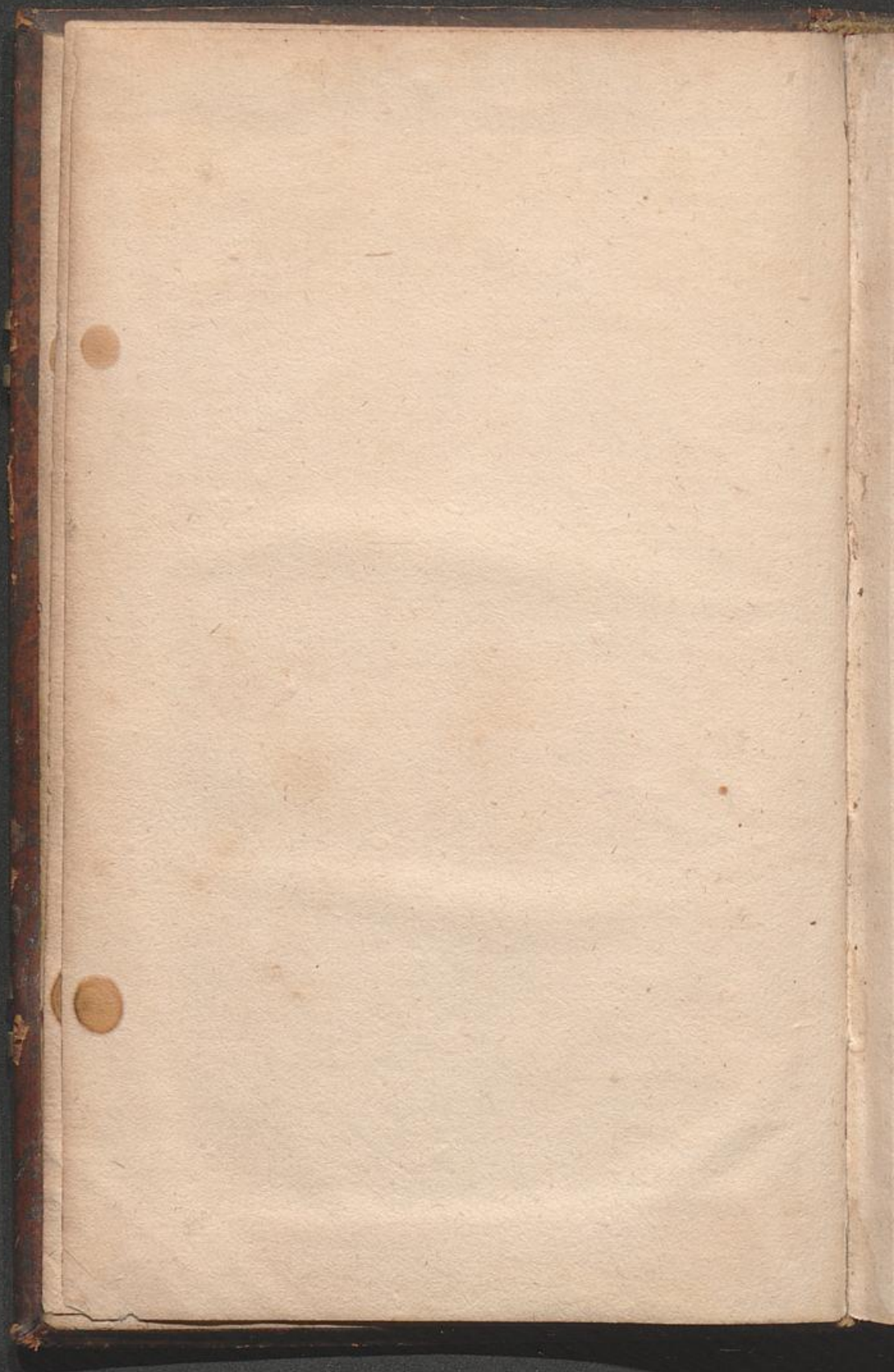
K
11
465

K 11
11

K 11
11

DE VITA ET

MORIB. IGNATII

LQIOLÆ,

QVI SOCIETATEM IESV

FVNDAVIT, LIBRI III.

Librer Societatis Jesu Paderborna f. 1683

Auctore Ioanne Petro Maffeo,
presbytero Societatis
eiusdem.

D V A C I,

Excudebat Ioannes Bogardus, Typogr. iuratus.

M. D. LXXXV.

PETRO MAFFEIO AVCTORI.

*Vt videt extremo Socios IGNATIVS Orbe
Sudantes densæ pascere messis opem:
Cedo, ait, & mitis genibus pronoluar IESV;
Det facili fruges falce, operâq; meti.
Dux obit; augetur Soboles: Patre orba dolebat
Mæsta tamen. PETRVS reddidit arte Ducem.*

ÆGL. SCHO.

CLAVDIO AQUAVIVAE;
PRÆPOSITO GENERALI
SOCIETATIS IESV

Ioannes Petrus Maffei S. D.

VAE parens & conditor no-
stra Societatis Ignatius, aucto-
re ac duce Deo gessit in terris;
ea profecto digna sunt, in qui-
bus commendandis immortali-
tati, scriptorum omnium certet industria. Id scili-
cet fuit causa, cum in eo munere alij non sine pieta-
tis & ingenij laude versati sint, cur ego quoque, de-
latam olim ad me à Patre nostro Euerardo nonnul-
lam huiusce prouincia partem, neq. ita gravate re-
ceperim, & receptam, si minus cum apparatu & co-
pia, certe cum fide curaque, Deo adiuuante confece-
rim. Nec sane dubium, quin, qui talem mihi la-
borem

A ij borem

borem iniunxerat, huic potissimum laboris eius & opera fructus ac prima libamina deberetur. Nunc, quando, priusquam in vulgus exirent lucubrationes meae, ad beatos ipsius Ignatij complexus, uti speramus, ille decessit; ei nempe qui in utriusq. Praepositi locum & curas nutu diuino successit, optimo iure dicanda fuerunt. Ac tibi quidem, Pater humanissime & optime, in praclarum illud exemplar dies noctesque inueni, minime dubito quin opus hoc qualecunque, gratum acceptumq. futurum sit. Ceteris ut perinde iucundum ac fructuosum accidat; nimirum, ab IESU, tuis incensis officio & caritate precibus & sacrificiis impetrabis. Vale.
Romae. Kal. Ianuariis, M. D. LXXXV.

DE IGNA-

DE IGNATII LOIOLAE
VITA ET MORIBVS,
LIBER PRIMVS.

Ortus eius, & educatio. CAP. I.

IN ea Hispaniæ regione, quæ ad Pyrenæum pertinet, ac vulgi sermone Guipuzcoa nominatur, in primis clara est Loiolarum familia. Eius familiæ princeps Bertramus, Ognis & Loiolæ dominus, quæ loca sunt in finibus vrbis Aspeithiæ, in matrimoniū ducta Marina Sone, æque clari generis femina, quinque suscepit ex ea filias, filios octo: quorum minimus natu fuit Ignatius is, quem Societas IESV parentem agnoscit; cuius de vita & moribus quæ nobis fuerint cōperta, in vnus Dei gratiā gloriamque litteris mandare decreuimus. Hisce ergo parentibus natus Ignatius est anno post Virginis partum M. CDXCI. regnantibus in Hispania Ferdinando & Elisabetha, cognomento Catholicis. Ac de prima ipsius pueritia id vnum constat, haud ita seuera disciplina educatum à suis fuisse; atq. ab ipsis incunabulis, vt in opulenta domo, profanos admodum hausisse spiritus: deinde litteris vixdum à
A iij limine

limine salutatis, cum esset eximia & animi & corporis indole, continuo in Ferdinandi regiam à patre missum, veteri Hispaniæ more, quo in regno principum liberi ea fere conditione ac iure nascuntur, vt maximus ætate dumtaxat in patrimonio, imperioq. succedat; reliqui, siue ad acuendam gentis industriam, siue ad familiæ splendorem in vno capite retinendum, portiuncula quadam hereditatis aspersi, quæ tenuem in victum cultumq. sit satis, vel studiis doctrinæ, militiæve dant operam, vel aulæ, regumq. præsidio ad opes, gloriamq. nituntur. Hic ille cum in ephebis honorariis Regi aliquandiu ministrasset, aulicis imbutus moribus ad Antonium Mâricum sese cõtulit Naia-rensium Ducem ex iis, quos in Hispania Magnates appellant; quo cum Loioleia gēti necessitudo vetus intercedebat. Atque apud hunc domi forisq. in honore habitus, rei militaris tyrocinia posuit: & quod iis ferme vsu venit, qui nondum cælestes delicias degustarunt, id ipsum Ignatio contigit, vt ardenti laudis humanæ studio, & communis consuetudinis impetu abreptus, cum esset in corporis ornatu elegantissimus, equorumque & armorum vsu præcelleret; quod sibi datum fuerat temporis ad negotiationem salutis æternæ, id ille miserabiliter, vt plerique mortalium, partim in factionum rixarumque periculis, partim in amatoria vãsania, & cetera sæculi vanitate consumeret. Verumtamē inter eiusmodi vitia, & cæcos errores, præclara quædam emicabāt bonæ ac religiosæ mentis indicia. Primum enim in tanta licētia militari, tamq. corruptis hominum moribus, quamuis animo cõsternatus esset interdum, & multis vndiq. cinctus angustiis; nulla tamē ipsius atrocior vquam audita vox est, quales multæ à nefariis hominibus

nibus

nibus in Deum, ac Dei prouidentiam vulgo iactantur. Nec solum ab omni verborum impietate semper abhorruit, sed etiam sacra omnia, sacrorumque antistites naturæ perpetuo instinctu admodum religiose reueritus est. Erat præterea intactus ab auaritiæ sordibus, & à lucri cupiditate vehemèter alienus; quod cum aliàs, tum verò in expugnatione vrbs Naiaræ, quæ in Cántabriæ finibus est, perspicì potuit: quam cum ob defectionis crimen Dux militi diripiendam dedisset; Ignatius, quamuis ad ipsum victoriæ pars non exigua pertineret, tamen nec præsentis prædæ dulcedine, nec ceterorum exemplo adduci potuit, vt sese alienæ rei contactu pollueret; non Christiano solum, sed etiam ingenuo homine id indignum existimás. Quæ ipsius altitudo animi in priuatis quoq. dissidiis ac simulatibus eminebat; vt si quando ex certamine dignitatis (vt fit) ad manus pugnamque venisset, si locus reconciliationi daretur, illico vna cum armis odium omne deponeret, & cum inimicis in gratiã plane bona rediret fide. Neq. vero eidem in magnis arduisque negotiis vel capeffendis alacritas, vel gerendis consilium & cautio deerat. quocirca inter quosdam Cantabriæ populos graui orta seditione, legatus ad eos à duce Naiaræ, breuì controuersias omnes magno partis vtriusque consensu & approbatione diremit: ac licet iuuenis admodum esset ætate, in agendo tamen, tractandisque hominũ ingeniis iam tum senilis quædam in eo maturitas apparebat; prorsus, vt negotium nullũ ferme susceperit, quod nõ ad optatum exitum sua lenitate ac virtute perduxerit. quamquam ob imperitiam rerum diuinarum hæc tam egregia animi bona, & quasi talenta non optime collocabat interdum: ad homi-

num videlicet gratiam, ac sui ipsius incrementa iis artibus vtens, quas ad vnus Dei honorem & gloriã omnino referri oportuerat.

Conuersio eius ad Christum. CAP. II.

HVnc maxime in modum adolescentia, atq. ipso ætatis flore consumpto, cum annum ageret iam nonum circiter & vigesimum, à miserabili errore, certoq. æternæ vitæ periculo in rectum salutis iter summo Dei beneficio reuocatus est. Tota autem eius cōuersionis ratio fuit eiusmodi. Ardebat eo tempore Hispania intestini belli tumultibus; quam nactus occasionē Franciscus Gallia Rex, Nauarræ Vasconum, quæ Guipuzcoam attingit, Henrico Alibreto cognato suo recuperandæ, cuius pater ex eo regno Ferdinandi Catholici armis olim exactus fuerat; Andream Foxium, cognomento Asparotum, cum exercitu iussit in eas regiones impetum facere. qui celeritate vsus, cum aliquot loca improviso aduentu cepisset; cumq. nobilitas Henrici cupida ad Gallum sese quotidie adiungeret; Naiaræ dux, qui Nauarræ summo cum imperio præerat, eius rei fama commotus, in vltiorem Hispaniam ad auxilia contrahenda profectus est, Ignatio, paucisque præterea Pompelone custodiæ causa relictis. Acceteri quidem appropinquante Gallorum exercitu, magnitudine pedestriū & equestrium copiarum exterriti, & simul diffisi oppidanorū animis, tempori cedere, & urbem relinquere omnino decreuerant: Ignatius vero multis verbis homines ab eo consilio reuocare conatus, vbi se nihil proficere hortando perspexit, ardentibus oculis detestatus ignauitiam
perfi-

perfidiamque, spectantibus omnibus in arcem solus introiit, paratus illam cum aliquot in eo præsidio relictis omni ope tueri, quo virtutis exēplo permotus alius quidam Ignatij in studio bellicæ laudis æmulus, eandem aleam subiit: reliquis vero salus, quàm aut fides aut gloria fuit antiquior. Ventum deinde in consilium est à custodibus de summa rei: cumque in tanta propugnatorum paucitate contra tantas hostium copias negarēt plerique locum obtineri posse diutius, ac seniorū præsertim sententię ad profectio- nem inclinarēt; Ignatius, quo erat animi & corporis robore, quàm acerrime sese rursus opposuit, remq. disiecit. Interea Galli, resistente nemine, propius ad urbem accedunt, & magna ciuium voluntate admis- si, castris ad arcem positis, præfectum præsidij ad colloquium euocant. Ille accepta fide, cum tribus duntaxat egreditur, in quibus erat Ignatius; qui cum ab hostibus proponi conditiones iniquiores vidisset, exarsit nimirum, easq. conditiones tam acri ac vehementi oratione commilitonibus dissuasit, vt ad extrema omnia perpetienda potius, quàm arcem deserendam cunctos accenderit. Nec mora: Galli omisso colloquio acrius instare, tormentis mœnia quatere atque diruere; vndiq. ascensum tentare. Hispani contra, Ignatij præsertim exemplo atq. adhortationibus incitati, fortiter sese defendere, subeun- tem hostem gladiis, telis, contis arcere; quoad Ignatio ante alios dimicanti, globi vi excussus è muro lapis, læuam haud ita grauius læsit tibiam; globus vero ipse quamquam impetu refracto subsiliēs, dex- tram adeo labefactauit atque confregit, vt è vesti- gio semianimis alienata mente corruerit. Tum vero debilitati animis ceteri, & deditio facta. Ignatium porro

porro stratum, vel ad colligendâ clementiæ famam, vel etiam virtutem in hoste admirati Galli benigne suscipiunt, & in urbem ex arce trāslatum, in pristino hospitio collocāt, medicisq. adhibitis, & rebus omnibus necessariis diligenter curant. Huic Gallorum benignitati, pro sua animi magnitudine egregie respondit Ignatius. quippe tantum aberat vt eos odisset, à quibus in illam calamitatem, vitæq. discrimen erat adductus, vt cum in lecto decumberet, singulos blande comiterque compellās, omnia fere sua in eos amoris causa diuiserit; atq. hūc clypeo, illum pugione, alium thorace donarit. Interiectis deinde aliquot diebus, cum grauius laboraret, quàm vt breui tēpore sanari posse videretur; ad ceterā humanitatem illud etiam additum à Gallis, vt Ignatiū lectica Loiolam vsque (neque enim longe aberat) deportandum curarent. qui peramanter à suis acceptus, cum ingrauescente in dies morbo periculosius ægrotaret, accersiti confestim vndiq. medici, crure inspecto, seuerè pronuntiant, ossa illa, siue id prioris chirurgi vitio, siue itineris agitatione contigerit, nequaquam esse bene locata: neq. vero, nisi ea coagmētatione denuo resoluta, frustisq. suo loco repositis, posse vllō modo fieri vt coalescant. Qua tam acerba denūtiatione Ignatius minime exterritus, non modo statim æquo animo sese paratum ostendit ad omnia subeūda, sed etiam inter ipsam curationem, quamuis esset asperima, nullum aliud indicium dedit doloris, nisi vt coactos in pugnum digitos valde constringeret. Ex eo die morbus maiorem in modū est auctus; cumq. iam Ignatius omnes fere cibos haustusque stomacho fastidiente respueret, aliaq. in eo cernerentur letalia signa, suorum admonitu, sacris, quæ ad expiandum
animum

animum pertinēt, rite procuratis, ipso B. Petri Apostoli peruigilio, cunctis mæretibus, eo deductus est, vt medici prorsus actum affirmarent, nisi ante mediā eam noctē vis morbi remitteret. Venerabatur iam dudum Ignatius præcipuo quodā cultu principem Apostolorum: quin etiā eius laudes militariter olim carmine Hispanico celebrauerat: cuius profecto pietatis fructum non exiguum tulit. siquidem illa ipsa decretoria nocte per quietem videre sibi visus est eundem Apostolum, optatam sibi valetudinem diuinitus afferentem. nec sane in irritum ea visio recidit: quippe continuo leuari doloribus, ciboq. refici est cœptus. Iamque Dei beneficio periculum mortis euaserat, magnaque suorum gratulatione melius habebat in dies: cum repēte animaduertit os quoddam genu sub ipso fœdius prominere: quod quoniā præter cetera incommoda impedimento etiam sibi videbat fore, quo minus graphice quàm soleret ac vellet, ocreatus incederet; vt erat idem & patientiæ militari, & urbanæ munditiæ, & elegantiae apprime deditus, percontatus est medicos, posset ne vlllo pacto deformitas tolli. qui cum respōdissent posse vtique, sed dolore omniū, quos ad eam diem sensisset, maximo & acerbissimo; propterea quod in eam sedem fragmenta iam firmiter coaluerant: non dubitauit Ignatius ingēri omnium vel admiratione, vel metu, concinnum ac decorum corporis habitū anteferre manifesto vitę discrimini, secarique de sententia medicorū os iussit, clariore etiam, quàm antea, fortitudinis ac patientiæ documento: quando quidem in ea carnificina (quæ quo lentior, eo fuit horribilior) nō modo ligari tenerive se non est passus, verum etiā iis qui aderant, pauore propemodum exsanguibus, ab
omni

omni prorsus querimonia gemituque se ipse continuit. Post hæc doloribus magna iam ex parte mitigatis, nondum tamen gressu recuperato, nec pedibus ad insiltendum idoneis, interea dum iacentis corpus terrestres medici persanare conantur, eiusdem animi vulnera curare medicus cælestis aggreditur. Cum enim affixus lectulo Ignatius fallendi temporis causa prophanum quempiam librum poposcisset ex iis, quos antea per otium lectitare consueverat; diuino plane consilio factum est, nullus vt eo tempore domi liber esset eiusmodi: at vero longe meliores alij duo reperti sunt, Hispanico sermone cōscripti; quorum alterius, Vita Christi, alterius (quo selecta virtutum exempla continebantur) Sanctorum flores, erat inscriptio. Ea videlicet lectio salutis initium attulit homini. Dum enim oblatos sibi libros, variis locis quasi aliud agens delibat, sensim capi cœptus est pulchritudine eorum quæ scripta reperiēbat; atque adeo inter ipsam lectionē vbi quidpiam insigne cognouerat, subsistere, secum ipse deliberans: Quid si præclarum hoc sancti Dominici facinus, quid si hoc sancti Francisci Deo fretus aggrediar? Neq. vero, cum hæc & alia sibi multa proponeret, res occurrebat vlla tam ardua, tamque difficilis, quam non perficere sese posse generosa quadam alacritate consideret. Quæ cum apud se diutius agitasset, emergebant rursus rerum inanium voluntates, & sæcularia desideria, quorum sese nonnullis adeo manciparat, vt dum eorum vel adipiscendi rationem exquirat, vel potiūdi spem animo concipit, plures interim horas per imprudentiam in ea cogitatione defixus hæreret. Iamq. priora illa propemodū exciderant, accensosque nuper igniculos pietatis, voluptatum illecebræ, & pernicioſa rerum

rerum fluxarum blandimenta restinxerant; cum periclitanti seruulo diuina bonitas opem celeriter afferebat, ex eorum videlicet recordatione quæ legerat, meliorem ei mentem, & consilia saniora submittens. atq. in hac item commentatione tamdiu morabatur, donec interuentu cuiuspiam, alio mētem animūmq. conuerteret. Hac ille vicissitudine, & quasi conflictu dies aliquot mirum in modū exagitatus, cum in eius pectore voluptas & virtus pæne ex æquo certarent; contrarias in partes magna sua perturbatione distrahebatur, incertus animi, hāccine viam, an illam, cum primum posset, insisteret. Verumtamen inter alternas fluctuantis animi propensiones illud intererat, quòd blādis illis rerum fluxarum imaginibus, quamdiu præsentes obuersabantur, tamdiu titillabatur Ignatij mens: abeūtibus vero, succedebat illico amarus quidam torpor, & ægritudo, & sibimet displicentis animi tædium. At contra, præclari illi ad Christianam laudē impetus, cogitationesq. de adæquanda vigilantia & sobrietate Sanctorum, de votiuis peregrinationibus, de victu cultuque in primis horrido & aspero; non modo cum aderant, animum insolita quadam iucunditate mulcebant, sed in recessu quoq. tristitia subeunte nulla, securū hilaremque præstabant. Sed enim tantum hoc ille discrimen, sæculi tenebris occæcatus adhuc, hebesq. ad subtiliora hominis interni iudicia, quasi ignotum quidpiā præteribat, quoad clariore demum oborta sibi luce, mentis acie accuratius in eam varietatem cœpit intēdere; ac deniq. non sine admiratione quadā animaduertit, ab illis cogitationibus, vt erant inanes ipsæ, sic se ieiunū & aridū; ab his autē velut à pabulo salutari, lætū vegetūq. discedere: liquidoq. perspexit, fucata & infidiosa

dioſa voluptas quantum à vero & ſolido gaudio ac
 ſuanitate diſtaret. Atq. hanc primam de intimis ani-
 mi ſenſibus motibusq. ratiocinationem habuiſſe fer-
 tur Ignatius: ad quam ubi maior deinde rerum diui-
 narum uſus acceſſit, tantam in ſpirituum diſcretione
 (quæ conſummatae ſapientiae uirtus eſt) ſolertiã atq.
 peritiã eſt conſecutus, ut egregia etiã illius generis
 præcepta in eo libro, qui Exercitiorum appellatur,
 poſteritati reliquerit. His ergo obſervationibus, &
 aſſiduis librorum monitis è letali animæ ueterno ex-
 citatus, antea actæ vitæ peccata, & infinitam in ſe Dei
 clementiam aliquando cœpit agnoſcere; nec ſolum
 de mutandis in poſterum moribus, uerum etiam de
 expiandis omni ratione delictis, placandoq. numine,
 ſerio cogitare. Atq. in hæc deliberationem ingreſſus,
 denuo ſeſe ad Chriſti Domini, Sanctorumq. ſectãda
 veſtigia occulto quodam inſtinctu acriter ſentiebat
 impelli, & eorum præcipue, qui in ſe ipſi quàm maxi-
 me duri ac ſeueri exſtitiffent. artium quippe ſpiritua-
 lium, & Chriſtianæ philoſophiæ rudis & ignarus ad-
 huc, omnem fere ſanctitatis & officij perfectionẽ in
 aſperitate vitæ, & in uolũtaria corporis afflictatione
 ſtatuerat. quocirca iam tum agitabat animo, ſimul
 atq. per ualerudinem liceret, nudis pedibus Hieroſo-
 lymam petere, ac frequenti uerberatione, longoq. ie-
 iunio tantas peccatorũ poenas uſtro ſuſcipere, quan-
 tas uidelicet ab excelſo magnoque animo, ſalutare
 odium ſui, & ardens diuinæ gratiæ promerendæ ſtu-
 dium exigebat. Iamq. rectis eũtem ſenſibus, & opti-
 ma quæq. expetentem, longe uehementius incitauit
 diuina uifio. Etenim nocte quadam uigilanti, augu-
 ſtiſſima ſpecie, ac beatiffimo lumine fulgês MARIA
 uirgo vna cum paruulo IESV, non modo ſeſe palam
 oſtendit,

ostendit, verum etiam incredibili benignitate spectandam aliquamdiu præbuit: quo viso mirifice recreatus Ignatius, tantum repente odium fastidiumque cōcepit eorum quæ apud cæcos mortales prima putantur, ac præsertim quæ cum inhonesta voluptate coniuncta sunt, vt omnes rerum illarum, quamuis diuturno vsu ac vetustate corroboratas imagines, ex hominis memoria cōfestim aspectus ille deterferit. Accessit ad hæc illud quoque nō leue Dei beneficium, quod ei in omnem deinde vitā proprium ac stabile mansit: vt quotiescumque sublatis in cælum oculis altra suspiceret (quod sane sepe faciebat, ac diu) mortalia cuncta illi repente sordescerent; & miro quodam æternæ patriæ desiderio raperetur.

*Ad Montem serratum religionis causa
proficiscitur. CAP. III.*

INterea simul & animo & corpore conualescens, è lectulo surgere, & intra cubiculi fines paulatim crura explicare, atque ingredi cœperat; nihilque lōgius ei videbatur, quàm vt de cognatione sua, & de domo patris exire, & præteritæ vitæ peccata quàm acerrime vindicare sibi liceret. Sed quia nondum erat ad iter faciendum idoneus, cōstituit interim præclarissimas quasque Christi Domini, Sanctorumque res gestas memorię causa describere: atque ad id ipsum exquisiti cuiusdā nitoris & elegantię codice comparato, quæ de virturū exemplis præcipue admirabatur, in eum codice vario picturæ genere quàm cōpositissimis & quàm clarissimis litteris ordine referebat. Atque huic operi dum insistit ardentius, quàmquam sua de instituendo nouo genere

genere vitæ consilia mortalium nulli aperuerat; hæc
 tamen tanta scribendi ac legendi assiduitas, contem-
 ptus corporis, frugalitatis amor & parsimoniam, ser-
 mo quotidianus nõ ad vrbaneitatem, vel ad ambitio-
 nem, vt antea, sed ad modestiam, pietatemq. compo-
 situs; hæc igitur, & alia non obscura immutati animi
 indicia, celeriter illum domesticis prodiderunt. In iis
 Martinus Garzia frater natus maximus, qui demor-
 tuo iam pridem Bertramo in dominatu, rei q. fami-
 liaris administratione successerat, suspicatus id quod
 erat, Ignatium vel morbi vexatione, vel eorum quæ
 legerat admonitione compunctum, ac pertæsum vi-
 tæ prioris, nouum aliquid ac magnum moliri, atq.
 etiam fortasse nuntiũ rebus humanis velle remitte-
 re; commotus animo vehemẽter, hõminem seuocat,
 variisq. interrogationibus blande pertentans, ad ex-
 tremum per communes parentes, perq. fortunas
 omnes obtestatur & obsecrat, videat etiam atq. etiã
 quid agat, quo progrediatur, neu quid noui consilij
 capiat, quod vel ipsi munitum & exploratum ad glõ-
 riam & opes iter impediatur, vel sempiternã Loioleicæ
 familiæ dedecoris notã inurat. Ad quæ Ignatius bre-
 uiter, quo se quàm primũ à fratre expediret, satis me-
 morem fore sese respondit officij: & simul, quoniam
 de recuperata propemodũ eius valetudine ad Naia-
 ræ Ducem nuntij venerant, in oppido finitimo, cui
 Nauarreto nomen est, eo tempore cõmorantem; ve-
 niã à fratre petiit ducis pro amicitia reuifendi; ac per
 eã causam, duobus duntaxat assumptis famulis, eques
 in viam se dedit, ac breui Nauarretũ peruenit inco-
 lumis. Ibi Duce amicisq. ita salutatis, vt arcana cõsi-
 liorum suorũ quàm accuratissime tegeret, simul etiã
 certa pecunię summa in vsus pios insumpta, Barcino-
 nem

nem petere, vt Hierosolymas inde contenderet, famulosq. dimittere statuit, quo liberius remotis arbitris in suum sequere corpus, & debita vitæ licentius actæ supplicia à semetipso posset exigere. Solus ergo per summâ dissimulationem Nauarreto profectus, primum omnium religionis causâ celeberrimam beatæ Virginis ædem adire decreuit, quæ in Monte ferrato à monachis Benedictinis incolitur, estq. Barcinonem è Nauarra petentibus minime deuia. Deinde reputans apud animum suum partim voluptates, quibus antea indulserat, partim etiam periculosum & graue bellum, quod sibi rursus à carnis illecebris, atq. ab inferioris animæ viribus imminabat; omni ratione se contra domestici hostis insidias muniendum est arbitratus. Ergo non solum institutam, ex quo die Loiola discesserat, consuetudinem obfirmato retinuit animo, vt singulis noctibus pœnæ nomine se acerrime verberaret, sed etiam ratus nullum continentię præsidium posse firmiter inueniri, quàm Dei matris, eiusdemq. Virginis perpetuæ patrociniū, recenti præsertim illius in se clementiâ ac benignitate inuitatus; in eius maxime clientelam fidemq. confugit, ac studio virtutis incensus, illico fecit vt eidem Virgini sacratissimæ sese irreuocabili voto castitatis obstringeret. Quod religiosi animi obsequium & sacrificium pro sua infinita bonitate ratum & gratum Deus ipse videtur habuisse: quando quidem beatissima Virgine deprecante videlicet, ex eo tempore ad extremum vsq. diem Ignatius plane omni sensu libidinis caruit. Ceterum quo facilius omnes intelligant, quàm sit periculosum & anceps, in Christianæ philosophiæ curriculo sine re-
store ac magistro versari ; non omitam hoc loco

B quod

quod ambulāti in feruore spiritus per eos ipsos dies Ignatio contigit. Erant eo tempore in Hispaniæ finibus, Maurorum multæ reliquię: quos nefariæ superstitioni Mahometis addictos, Ferdinandus Catholicus haud ita pridem è suo pepulerat regno. Ex ea igitur face quidam insidens mulo, Ignatium forte affecutus, comitem sese illi adiunxit; ac nonnulla primum (vt fit) de itinere sciscitantur, varijs deinde sermonibus eo deuentū est, vt de singulari MARIÆ virginitate differerent. quam cum nefarius ille ante partum quidem integram illibatamq. fuisse fateretur, à partu vero nequaquam; contra Ignatius ab eiu'smodi errore quibuscumq. poterat rationibus hominem reuocare contenderet; post multam altercationem magis magisq. obstinatus impius ille, cum oblatam sibi veritatis lucem intueri nollet, repente non sine rabie quadam subditis mulo calcaribus antecessit, seq. celeriter ex Ignatij cōspectu proripuit. Quo facto vehementius irritatus Ignatius, parū abfuit quin citato gressu persequeretur abeuntem, & pugione confoderet; facinus indignum existimans non tam contemptum relictumq. superbe se, quàm de summa castimonia & sanctitate Reginae Angelorum ausum fuisse vilissimū caput ore polluto detrahere: cumq. militari etiam tum spiritu religionis officijq. momenta perpēderet, sese vix pietati satisfacturum putabat, si tantas blasphemias pateretur inultas, neque ab impuro dæmonis mancipio pœnas petulantis linguæ reposceret. Verumtamen incitatum iam generosi pectoris impetum retardabat suspicio latentis in tam speciosa cogitatione piaculi; metusq. probabilis, ne per hanc animaduersionē, & celeste numen, & eam ipsam quam defendere conabatur,

nabatur.

nabatur, Virginem offenderet. Cum igitur multa se-
cum agitasset, motu corporis pariter atque animo
varius, ad extremum, sane quàm præcipiti consilio
statuit ad biuium vsq. procedere, vnde Maurum ex
habito colloquio ad proximum pagum nouerat di-
uertisse. in eo biuio laxatis omnino mulæ, qua vehe-
batur, habenis, ita de re tota interpretari, vt si bestia
ipsa per se Mauri vestigijs insisteret, non dubitaret
quin accepta futura esset vltio Maiestati diuinæ: sin-
minus, pro certo putaret nequaquam id à se officij
Deum, beatamq. Virginem postulare. Hac ille men-
te processit ad biuium: cumq. pagus ille, quem dixi-
mus, abesset diuerticulo passiu non amplius xl. via
facili ac spatio sa, plane diuinitus factū est, vt sponte
sua iumentū angustiore via Barcinonem versus iter
arriperet. Atq. hunc in modū Ignatius in re tā graui,
nullo pia ipsius studia regēte periclitatus, letalis no-
xæ crimē felicius effugit, quàm sapiētius. Inde pro-
gressus ad vicū à Mōte serrato haud lōge distantē, de
peregrinatione Hierosolymitana, deq. asperiore vi-
ta quāprimum ineūda mire sollicitus, viatorium ibi
cōēmit ornatū, sparteos videlicet calceos, talarem è
sacco tunicā, funēq. pro balteo, tornatilē baculum,
& in vsum aquę cucurbitā. Quæ omnia, vt Christi
paupertatem nō erubescere, & peruersam recti vere-
cundiā deponere paulatim assuesceret, suspēsa pro-
palam ex ephippijs ad montem vsq. lætus aduexit.

Acta eius in Monte serrato. CAP. IV.

Vo simul atq. peruenit, templum in-
gressus, ac numine salutato, nihil anti-
quius habuit, quàm vt per sacram totius
B ij anteactæ

anteactæ vitæ confessionem, contractas animi fortis elueret. qua confessione in primis fideliter atq. accurate de scripto peracta per triduum, summa deinde cum veneratione ad sacramentum altaris accessit. Contulit etiam cum eodem patre, qui sibi cōfidenti aures dederat, omnia sua consilia cogitationesq. de imitatione Sanctorum, quæ ad eam vsq. diē prorsus nemini patefecerat. præterea quidquid habuit pecuniæ, totum id in Christi Domini gratiam pauperibus benigne diuisit. Dein silentio noctis eius, cui dies festus Angelicæ salutationis illuxit, pretiosa vestimenta quibus erat ornatus, quàm occultissime potuit, pannofo cuidam ex infima plebe largitus, confestim optato illo sacco sese alacer induit, ac fune præcinxit; dextro pedi, quòd ex reliquis morbi singulis etiam tum noctibus intumesceret, calceum induxit è sparto; sinistrum utiq. nudum relinquere, & capite item nudo prorsus decreuit incedere. Sed quia non ignorabat plurimos pallo tenuis esse philosophos, vestemque facilius multo mutari quàm mentem; omni ope sibi enitendum existimauit, vt illa exterioris amictus insignia, ad intimos animi sensus occulta quadam affinitate pertingerent. cumq. accepisset in more positum olim fuisse, vt nobiles equites antequam in ordines referrentur, in sacris edibus noctem vnã armati excubarēt (quod in Hispania peruigilium armorum appellant) militarem illum ritum ad rudimenta Christianæ perfectionis in semetipso transferre constituit. Igitur gladio ac pugione, quibus antea mundo meruerat, è tholo suspensis, nouo instructus armorum genere, totam eam noctem peruigil ante aram sanctissimæ Virginis, modo stans, modo nixus genibus

nibus, præteritorum veniam demisse precari, diuino cultui deuouere sese, ac beatam præcipue Dei matrem intenta supplicatione propitiare non destitit. Atque hunc in modum Christianæ militiæ nomen ex animo dedit Ignatius anno post Christum natum M. DXXII. quo ferme ipso tempore, ut à multis non sine admiratione quidem animaduersum est, Martinus Luther infamis hæresiarcha, magnis in Germania motibus excitatis, iussus à Carolo quinto Imperatore adesse Vormatiæ, male pressum ad eam diem virus opinionum suarum effudit in illo conuentu palam, sedique Apostolicæ & catholicæ veritati nefarium atque impium bellum temulentus indixit: ut factis appareat, cum maxime furiam illam contra omnia diuina & humana iura, legesque sacratas obarmaret satanas; tum ex altera parte, præter alia militatis Ecclesiæ roborata, nouum etiam hunc ducem excitatum diuinæ prouidentia nutu, quæ Christus imperator, & ipsum, & sectatores ipsius, obligatos religionis arctissimæ sacramento, adactosque nominatim in verba Romani Pontificis, furori ac libidini hæreticæ prauitatis opponeret.

Ardores eiusdem in studio penitentiæ. CAP. V.

 ACRA igitur vigilia, quemadmodum dicebamus, exacta, quo celebritatem hominum, famamque sanctitatis vitaret Ignatius, nondum certa luce, relicto monachis iumeto, pedes ipse, obuoluto etiam tum fasciis altero crure claudicans, per summum laborem à Monte ferrato discessit, & è via militari paulo post deflexit primum ad deserta in vicino loca, dein ad oppi-

dum Barcinonensis agri Minoreffam (hodie Manre-
 fam vulgus appellat) nouem fere millibus passuum
 à Monte ferrato: vbi antequam longinquæ & peri-
 culosæ peregrinationi Hierosolymitanæ sese com-
 mitteret, sæuicte præsertim Barcinone per id tēpus
 pestilentia, deuio & obscuro loco aliquandiu deli-
 tescere, & humilitatis Christianæ, quæ ceterarum est
 parens custosq. virtutum, solida iacere fundamenta
 decreuerat. Interea mēdicus ille, quem Ignatius pri-
 die suis vestimentis induerat, cum ex intolito orna-
 tu in furti suspicionem venisset, illico à loci magi-
 stratibus comprehenditur, & diuinam humanamq.
 frustra implorans fidem in vincla conijcitur. Cumq.
 inter quæstionem ea sibi à viro quodam nobili
 clam donata iureiurando affirmaret, notasq. corpo-
 ris, ignarus nominis, ederet; conquiritur extemplo
 diligenter Ignatius. cum nusquam appareret, mitti-
 tur ad eum insequendum festine viator; qui ægre
 procedentem facile consecutus, quærit ex eo num
 cui quidpiam in Monte ferrato donauerit. Ad eam
 vocem, id quod erat suspicatus Ignatius, substitit;
 coactusq. innocentis periculo, pauperi cuidam ve-
 stimenta sese pridie largitum esse confessus est: cūq.
 viator porro instaret, quis tu, aut cuias? nullum om-
 nino ad ea verbum Ignatius reddidit. sed itinere cœ-
 pto perrexit tacitus, casum insonis apud se mise-
 rans, ac semetipsum inculans, qui ne benefacere qui-
 dem sine ipsius cui benefaceret damno, vel certe di-
 scrimine, didicisset. Vt igitur Minoreffam accessit,
 oppidum ingressus quo dicebamus amictu, ad pu-
 blicum infimæ plebis hospitium precario sese cōtu-
 lit, ibiq. sanctæ paupertatis ac penitentia studio, in-
 ter egentes ac sordidos quam exsequemur vitam
 exorsus

exorsus est. Victum ostiatim precibus infimis emēdicare quotidie; totam hebdomadam, excepto die Dominico, ieiunare; in ipso cibatu simplici pane contentus, atq. vbi sitis vrgeret, aqua profluente; somni parcissimus humo nuda cubate, auctoq. supplicio, singulis diebus ter sese flagellis quàm acerrime cedere. Ad hæc horas quotidie septenas genibus nixus in oratione vocali persistere; nam eius quæ mentalis dicitur, vsum & consuetudinem adhuc ignorabat. Præterea sacrificio matutino, Vesperarum & Completorij officijs attētissima cura semper intererat. obibat etiam octauo quoque die sacra confessionis & Eucharistiæ mysteria. Et quoniam superioribus annis (vt diximus) & humanæ laudis famæq. appetentior, & munditiarum, ornatusq. fuerat studiosior; vt vitium vtriusq. diligētia pari neglectu rependeret, natalium suorum generisq. splendorem, ne quis illi honos haberetur, studiose cælare; & capillum, quem pro eius sæculi more promissum impensius comere curareq. consueuerat, relinquere cœpit impexum & squalidū: quin etiam vngues ipsos excrecere per diurnam incuriam pati: atq. in hoc tam aspero, tamq. horrido vitæ instituto, constanter id omne refugere, quod vllam posset afflictæ carni delectationem aut leuamē afferre. Itaq. cum esset decoro vultu, & egregia totius corporis firmitate; detractis paulatim viribus, omnis ille vigor acerrimi bellatoris, & forma viridis iuuentæ prorsus elanguit.

EIVS MODI vitę cursum aliquamdiu securus Ignatius magno animi fructu sine vlla offensione tenuerat, nondum grauiora prælia & occultas dæmonum artes expertus, quibus incauta mens hominum ad præclara tendentium, si præsertim suis viribus ipsi confidat, facile in fraudem inducitur; cum repente quædam illi obijcitur species, cuius, quamuis identidem apparentis, formam & figuram satis explicare nõ posset, multis distincta luminibus, & grato quodam splendore collucens, quod spectrum diabolicum postea, ut dicemus, agnouit; iisdemq. fere diebus cum se illuie & squalore obsitum animaduerneret, atrox illa cogitatio nec opinantem inuasit: Quæ, malum, ratio te, miser, impulit, ut relicta patria, cognatis, amicisq. potentibus, pedore ac dira macie deformatus, tristissimo & obsoletissimo vestitu, vel stipem in triuijs corrogares, vel inter infimas plebis minutę quisquilias lateres inglorius? non ne intermissa militiæ honoratę stipendia, dulcissimosq. æqualium conuictus, & pristinę fortunæ cultum, victumq. maiore cum tua tuiq. sanguinis dignitate repeteres? Hæc, & alia id genus vbi animo vehementer obiecta, auctorem sensit Ignatius illico: & quavis initio paulisper ea recordatione commotus, tamen ut se collegit, illam ita constanter ab se reiecit, ac repulit, ut vltro etiam familiaris quàm antea, sese cœtibus atq. colloquijs egentium & mendicorum infereret. qua submissione victus princeps auctorq. superbiæ, rursus Ignatio tēplum ingredienti ad officia diui-

cia diuina celebranda, quibus mira cum attentione ac perseuerantia quotidie dabat operam, vt diximus; incœpti operis molem ac difficultatem ita representauit, quasi eius ærumnas & incommoda miserâs diceret: Hem infelix Ignati, annis vtiq. septuaginta, quot ætas tua recipit, in tantis tibi laboribus, in tanta vitæ asperitate degendum est: quos tu, præfertim vrgente senio, tolerare qui poteris? Tum ille fortiter, nec sine cōtemptu: Quasi vero, inquit, mihi tu vel vnus diei spatium præstare possis. Hæc duo prima post conuersionem Ignatius de summa rerû certamina subijt: quorum vtroq. turpiter superatus humani generis hostis, vbi se irruptione & aperta vi nihil proficere intelligit, longe diuersa bellandi ratione, dolo, cuniculisq. grassari constituit. Neq. abnuit Christus, pugnarum eiusmodi iustissimus arbiter: qui vt neminem supra id quod potest, oppugnari permittit, sic militibus suis, quos gratiæ diuinæ præsidio, & liberæ voluntatis arbitrio ad omnem virtutem exercet, ne parta semel victoria per otium torpeant, nouam in dies gloriosi triumphi materiã deesse non paritur. Est igitur in dæmonis artibus, quas ad bonorum perniciem assidue meditatur, illa vel pessima; vt quos ita videt studio virtutis ac religionis addictos, vt inde terrestrium vel honorum spe, vel commodorum & voluptatum illecebris auelli nō possint; hos per speciem ipsiusmet honesti quod adamarunt, ad immoderatam inediã & carnis macerationem acrioribus incitamentis impellat, eosdemq. præteriti temporis piacula reputantes, ac cælestis iræ seruili metu percussos, in singula momenta misero quodam angore sollicitet. id autem eo consilio, vt vel plane defecti viribus, per causam recuperandæ

cuperandæ valetudinis paulatim ad socordiam atq. ad ignauiam delabantur; vel assidua scrupulorum agitati molestia, dum se ipsi calumniari non desinunt, si minus inertia, certe defatigatione ac lassitudine ab incepto desistant. cuius vtriusq. cladis vtinam ne tam multa nobis quotidie exempla suppeterent. Hæc igitur eadem fraus Ignatium quoq. in discrimen adduxit. Obtinuerat ille (quemadmodum dicebamus) ex quo sese ad Christum adiunxit, in summa vitæ austeritate perpetuam animi tranquillitatem atq. læticiam: quam ne ex quotidiana copia vilem duceret, neu suis ipse meritis per insolentiam adscriberet; ab ijs quas diximus, tētationibus cœpit illi pater cælestis vniuersam repente subtrahere, sic, vt interdum cum maxime gaudens exultaret in Domino, tunc subito nulla præcedente significatione, prorsus exui nudariq. se omni gaudio & iucunditate sentiret: nec iam in precibus, neq. in psalmis, neque in ceteris, quibus assueuerat, pietatis officijs vllam inueniret omnino delectationem aut requiem. idq. cum ei frequenter accideret, attonitus rei nouitate, animo suspenso, ac mire sollicito, causas eius varietatis & immutationis inquirere, ac dubitare apud se, recte ne confessionem in Mōte serrato, quã diximus, peregisset? quidquam ne omisisset, quod ad integram criminum accusationem attineret? ac proinde num idcirco fortasse Deum adhuc iratum experiretur? Quæ ille dum anxius agit, arrepta occasione diabolus perturbandi hominis, deq. suo statu deiiciendi, hanc ipsam suspicionem atq. formidinẽ institit illi vehemẽter etiam atq. etiã incutere. Ex eo tẽpore tyro vanis agitari terroribus, dies noctesq. fletibus iungere, nullã capere partẽ quietis. Itaq. dũ
amissam

amissam recuperare conscientiae pacem, & hærentem visceribus pestem omni ratione conatur euellere; non satis habuit peccata vetera, quorum de confessione ambigebat, iterum, iterumq. apud sacerdotem exponere; sed etiam cuiusdam concionatoris monitu, qui Minorellæ per eos dies agebat, totius vitæ noxas, quotquot reuocare in memoriam potuit, in libellum relatas, quod ad Montem ferratum antea fecerat, quam accuratissime rursus explicuit. Sed (quod sæpe contingit) quod sibi adiumento fore putabat, id erat ei contrarium maxime. si quidem ipsa commemoratione rerum, quas aliquando obliuisci oportuerat, fiebat vt etiam si quid ipsa die mitigatum fuerat, recrudesceret. Nec iam tantummodo superiorum annorum delicta occupatum animum amarissima superstitione torquebant, sed etiam præsentis temporis cura pauorque, ne inuisa Christo sua essent studia, neu Dominum suis omnibus dictis, factis, cogitatis offenderet. Quocirca multis iam rebus frustra tentatis, vnũ dumtaxat occurrebat illi remediũ, nec sane spernẽdum; vt sacerdos pro potestate õnino sibi posthac eiusmodi suspicionibus ac recordationibus interdiceret. Sed id ipsum consilij ad eum deferre nõ audebat, peruersa videlicet ratiocinatione delusus, ac veritus ne sibi minus ea medicina prodesset, cuius auctor ipsemet extitisset. Inter has ergo curas, graui pressus mœstitia cũ ita iaceret, vt nulla iã res mitigare dolorẽ posse videretur; inuasit hominẽ atrox & sæua cogitatio, vt ad luctus miseriaeq. finiẽdas, è fenestra cubiculi (Dominicanorum hospitio tũ forte vtebatur) semetipse præcipitẽ daret. Quã ille cogitationẽ, ope diuina cũ acerrime repulisset, subijt animũ firmitas & constantia cuius-

ria cuius-

tia cuiusdam anachoritæ, quem in Patrum historia legerat, impetrandi gratia nescio quid, quod vehementer optaret, omni cibo tãdiu abstinuisse, quoad per eam abstinẽtiã propitiato numine voti compos existeret. & quamquam periculosa admodum ea ratio videbatur, metusq. suberat, ne tam audaci incepto Deum irritaret potius, quàm reconciliaret sibi; tamen tota re apud se diu multumq. agitata, ne quid omnino intentatum relinqueret, illum ipsum rigorem perseverantis inediæ sine vlla dubitatione experiri constituit, atq. ita experiri, vt nihil interea de quotidiana precatione, verberibus, & cetera corporis maceratione remitteret. Dies igitur vnus, duo, tres, quatuor, nec tamen aut linq. animo, aut molestia liberari. itaq. ad septimum vsque diem obfirmata mente ieiunium extendit, extendissetq. porro, ni sacerdos idem, cui sua non modo vitia, sed etiam bona, & intimos omnes animi recessus ac latebras diuino quodam instinctu nudas & apertas habebat, pro imperio vetuisset eum longius progredi; minis insuper additis, ni paruisset, illum à sacra corporis Christi communionẽ prohibendi. Hac igitur tam seuera denuntiatione deterritus, cibũ sumpsit Ignatius, & illo quidem, ac postero die fuit illi quies: tertio vero eadem illa peccata rursus occurfare memoriæ. quarum cogitationum initia dum admittit incautius, ac species (vt fit) speciem adducit, sensim in pristinos fluctus, æstusq. sollicitudinum reuolutus; cum ex vna parte prorsus instaurandum confessionis mysterium iudicaret, ex altera vero id sibi non modo non profuisse, verum etiam nocuisse antea cerneret; ex vehemẽti fluctuatione tam graue tædium præsentis miseriarũ mentem eius inuasit, non
quidẽ

quidem vt de morte oppetenda, sed vt de abijcien-
da feueriore disciplina, & sæculi commodis repetē-
dis magno quodam impetu cogitauerit. Verum in
tantis tenebris ac procellis nutanti, & in magnum
adducto periculum, peropportune radius diuinæ
bonitatis affulfit, cuius beneficio diabolica discussa
caligine, totius tentationis exordia progressusq. at-
tente considerās, liquido comperit, omnes illos cō-
scientiæ stimulos, vanasq. suspiciones à malo spiritu
fraudulenter immiffas, ac proinde sine vlla dubita-
tione constituit, præteritæ vitæ labes, quod ad con-
fessionem attineret, perpetua obliuione contererere.
Atq. in hunc modum singulari Dei beneficio, non
modo infelicem illam sui calumniandi miseriam ac
pœnam euasit ipse, verum etiam alios curandi, qui
eadem ægritudine laborarent, miram à patre lumi-
num facultatem & scientiam est consecutus.

Ignatij profectus in spiritu. CAP. VII.

ISCE igitur periculis perfunctus Igna-
tius, ac veluti auulsus ab vbere; maiores
quotidie efficiebat in solida virtute pro-
cessus. & quo acrior ac diuturnior proba-
tio fuerat, eo magis idoneus euasit ad noua omni-
potentis Dei charismata capienda: in quibus fuit
illud eximium. Cum enim religionis causa ædem
Pauli Apostoli extra oppidum peteret, & in ipso
itinere ad Rubricatum amnem, qui Minorellam in-
terfluit, constitisset; nec opinanti repente diuina
quædam oborta lux est tâta, tamq. mirifica, vt mo-
mento pæne temporis nullo magistro quàm pluri-
ma clare perspexerit non solum de fidei Christianæ
myste-

mysterijs, verum etiam de alijs vel subtilissimis philo-
 sophorum quæstionibus atq. decretis: quasi niti-
 dissimo quodam in speculo perspicue cerneret ea,
 quæ post multam accuratamque lectionem, maxi-
 mosque labores ac vigiliis vix demum solent ho-
 mines intelligentia comprehendere: atq. in eo cæle-
 sti prorsus intuitu, non sine summa animi voluptate
 diutius acquieuit. Quo tanto, tamque insigni acce-
 pto beneficio, cum ad agendas Domino gratias ac-
 cessisset ad Crucem in propinquo defixam; oranti
 sese denuo in aëre spectrum illud obiecit, de quo
 diximus antea, sed (quæ nimirum virtus ac potestas
 est Crucis) nequaquam pari splendore vel pulchri-
 tudine. itaq. quod suspicatus pridem Ignatius fue-
 rat, tum deniq. clare perspexit esse dæmonium. eo-
 demq. deinde sæpius apparente, tātum abest vt mo-
 ueretur, vt illud etiam baculo per cōtemptum abi-
 geret. Atque eius fere generis per id tempus plane
 diuinitus alia multa percepit. Quodam die, dum in-
 dicta publica supplicatione Minoressæ religiosum
 agmen instruitur; & Ignatius interim beatissimæ
 Virgini pfallit, insistens gradibus templi Dominica-
 ni; subito in Deum ita rapta mens eius est, quasi per
 apposita quædam, & maxime illustria symbola, Tri-
 nitatis ipsius numen augustissimum cerneret distin-
 ctum personis, vnum essentia. Qua visione tanto
 gaudio est delibutus, vt neq. in ipso mox agmine la-
 crymis & singultui crebro temperare valuerit, neq.
 vero totum eum diem alia vlla de re, nisi de sanctis-
 simo illo fidei Christianæ mysterio disputare: idq.
 tanta similium & exemplorum varietate & copia,
 vt cuncti obstupescerent. quinetiam per eos ipsos
 dies non dubitavit homo litterarum propemodum
 ignarus

ignarus

ignarus librum de Trinitate cōscribere quoquo potuit stylo: vsque adeo cælestes typi quos diximus, in eius memoria atq. intelligentia diuinas illas rerum altissimarum notiones impresserant. Ac licet antea quoq. & monadem in triade, & in monade triadem sanctissime coleret, suasq. & naturæ diuinæ cōmuniter, & separatim singulis personis preces hymnosq. persolueret; ab hoc tamē raptu longe studiosior & ardentior euasit in eodem officio pietatis; eamq. laudabilem consuetudinē ad extremū vsq. vitę retinuit, sic, vt præcipuam caperet voluptatem, & proprio quodam sensu rerum cælestiū afficeretur, quotiescumq. sanctissimæ Trinitati sacra perageret. Neq. vero fuit hic finis mirabilium visionum: si quidē rursus per significationes arcanas, & mystica quædā exempla, oblatu est eius mēti modus ipse, quem in huius vniuersitatis molitione summus ille rerū opifex tenuit: quas illustrationes atq. doctrinas, vt omnino vires naturales excedunt, sic postea negabat Ignatius posse verbis adumbrari, nedum exprimi. Præterea cum sacrificio Missæ in eodem tēplo Dominicano interesset, dum à sacerdote de more hostia salutaris attollitur, apertissime vidit Ignatius illa specie Christum Deum eundem & hominem verissime contineri. Factum est etiam aliquando (idq. ipsimet qui interfuere, testati sunt) vt alienatus à sensibus, à Completorio Sabbati ad alterum vsq. proximi Sabbati Cōpletorium in altissimo quodā excessu perstiterit; qua ipsa hora, multis adstātibus qui rei totius euentum attente exspectabāt, quasi è profundo somno excitatus, repente sustulit oculos, IESVM perquā suauiter inuocās. atq. interim pij quidā homines mortuū rati, vtiq. terræ mādassent, nisi cōtemplati

templati omnia diligentius, ac pertentato corpore, latentem in eo vitam ex tenui cordis palpitatione sensissent. Ad hæc, intento precationi, sese non semel tum Christus Dominus, tum Virgo mater ostendit. quibus, & alijs id genus clementiæ diuinæ subsidijs in recta fide vsq. adeo confirmatus est, vt etiam si nulla exstitissent Christianæ religionis monimenta vel testimonia, nequaquam tamen dubitasset, ex ijs tantummodo quæ Deo sibi aperiente cognouerat, mortem pro defensione catholicæ veritatis oppetere. & qui paulo ante vix vocalis nosset orationis vsu, paucis mensibus tantam rerum spiritualium peritiam, ac tantam Dei familiaritatem est nactus, vt quidam, eius omnia vel dicta vel facta curiose obseruantes, intempesta nocte supplicante animaduernerint (eleuante spiritu sarcinam corporis) quatuor circiter cubitis à terra sublimè: & quidem ex cõsortio sermonis Domini (quod de Moyse scriptũ legimus) tota facie mirũ in modũ radiante.

De studio collato ad proximos adiuuandos.

CAP. VIII.

VÆ omnia, quamquam egregia atq. expetenda per se, tamen eo pluris erant in Ignatio faciẽda, quo magis erant cũ aliorum fructu & vtilitate cõiuncta. Nam in ceteris ornamentis ac beneficijs, quæ in eum Deus plena manu cõgessit, illud equidem vel præcipuum duxerim, quod in tãto perfectionis ardore nõ dedit illi spiritũ solitudinis, animumve vni sibi vacante, sed Christianæ propagandæ fidei cupidissimũ, ac mire studiosum diuinæ gloriæ, salutisq. cõmunis. Cũ igitur acta
cuius

eius in Monte serrato (quamquam ea ipsa occultissima voluerat esse) institutamq. vitæ asperitatē ac sanctimoniam vicinis locis fama vulgaret, ac nobilitatē viri præcipue, rumor (vt fit) etiam in maius attolleret, ingens hominum concursus ad eum fieri cæptus partim visendi gratia, partim etiam consulendi; quos ille vt omni conatu quàm acerrimè ad Christū adiungeret, neu squalor ille nimius, & diutina illuuiēs ad se adeuntibus terrorem incuteret; primum deponere sordes, & externū corporis habitum cæpit aliqua ex parte cōponere: deinde cum intelligeret difficilem in primis & ancipitem esse curationem animorum; quo cautius rectiusq. in re tanta procederet, ope diuina suppliciter etiam atq. etiā implorata, suæ conuersionis originem, ac seriem, variasq. tentationum procellas ac tenebras, & subsequutā mox tranquillitatem ac lucem, quàm accuratissime secum expendēs, demum ex iis quæ partim cælesti magistro dictante perceperat, partim etiam ipsemet experiendo cognorat, de fructuosa ratione meditandi orandique, præclaras obseruationes & saluberrima præcepta cōscripsit: qui liber (vt antea dictum est) Exercitiorum spiritualium titulo, tempore procedente deinceps ab eodē auctus atq. recognitus, & Romani Pontificis iudicio ac testimonio comprobatus, ita multos omnis ætatis atque ordinis homines tum in eligendo genere vitæ, tum in componēdis moribus, perturbationibusq. sedandis, ac præsertim in retinenda constantia salutari, mirum in modum iuuat, iuuatq. quotidie; vt iure optimo videatur hoc non in postremis numerandum esse remediis, quæ diuina bonitas hac hominum ætate vel ad corrigēda sæculi vitia, vel ad renouandam veterem Ecclesiæ disciplinam

nam clementer adhibuit. His ergo meditationibus, quos ad bonam perfectæ virtutis frugem Ignatius reperiebat idoneos, paulatim, & quasi per gradus cœpit excolere: ceteros interim precibus monitisq. prout sese dabat occasio, à vitiorum fœditate deterrens, atq. ad studium æternæ beatitudinis incitans: idq. eo libentius atq. securius, quòd communicandis iis quæ à Domino acceperat, nihil interim sibi religionis ac spiritus deperire sentiret. Nec solum venientes ad se benigno excipiebat alloquio; sed etiam inuitatus interdum ab aliis ad prandium, minime recusabat accedere; nimirum eo consilio, vt ex re & ex tempore sumpta occasione, qui se in Dei gratiam terrestri pauissent cibo, eosdem ipse vicissim spiritualibus epulis, & opportuna quapiam adhortatione reficeret. Atque in hunc fere modum adiuuante Domino permultos ad arctam salutis semitam, à via lata & spatiosa traduxit.

E graui morbo periclitatur. CAP. IX.

Ed in eiusmodi curam dum incumbit ardentius, nec tamen interea fere quidquam de assiduitate precandi, ac de quotidiana vitæ asperitate diminuit, morbum ex ingenti labore cōtraxit adeo periculosum & grauem, vt sæuiente atrociter feбри proxime ad mortem accesserit. quo tempore & oppidi magistratus periculo viri permoti, publice diuersorium illi curarunt necessariis rebus instructum; & præter aliam amicorū turbam, honestæ matronæ, quæ vitandæ pestilentia causa Barcinone sese eo receperant, certatim agrotanti assidere, & nocturnas agere excubias, perinde quasi

quasi in vnus vita salus omniũ verteretur. Atq. his populi officiis, ac pia sedulitate bonorum, ereptus è præsentis vitæ discrimine, in id ipsum iterum ac tertio recidit ob eam causam, quòd nondum plane confirmatis viribus (blandiméta videlicet carnis, & veteris hominis malitiam veritus) præpropere festinatione ad pristinas occupationes corporis animiq. redierat: quarum pondere oppressus, deniq. didicit ipse, aliisq. deinde præcipere solitus est, imbecilla valitudine minuendos labores, curandumq. tali tempore, vt quantum de cõsuetis exercitationibus infirmitas demat, tantum ad Dei gloriam, & proximorum ædificationem æquitas animi & exemplum Christianæ fortitudinis addat. Vexabat idem etiam corpus debito somno ciboq. fraudari, multis eo tempore doctus experimentis, vt moderata sobrietate vegetatur animus, sic immoderata vigilia vel inedia vires adeo frági ac debilitari, vt mens earum ministerio destituta vix munere suo fungi, aut ad contemplatione rerum diuinarum possit exsurgere. Vexatus igitur, vt dicebamus, diuturna & periculosa ægritudine, demũ ita cõualuit, vt ex reliquiis morbi dolore stomachi molestissimo subinde cruciaretur: quapropter calceos induere, & panni crassioris tunica cinerea, & capitis tegumento contra sæuitiam hiemis munire sese piorum hominum benignitate precibusq. coactus est,

De inanis gloriæ vitio superato. CAP. X.

Ccessit ad illa corporis ægrotatis incommoda, grauis etiam animi cruciatus, ab importuna quadam inanis gloriæ tentatione profectus. Dum enim ingrauescete morbo

C ij conscien

conscientiam suam diligentius excutit, seq. ad extremum comparat mortis agonem, subiit illi repente se iustum esse, neq. vlllo pacto sibi de sempiterna beatitudine dubitandum. Cui suasioni dum resistere vis summa conatur, intelligens vt quisq. sibi maxime placet, ita Deo maxime displicere; diuturnum & anceps intra sese certamē tanta tentatione metuq. sustinuit, vt miris modis quotidie torqueretur, maioremq. ex offensionis diuinę formidine, quàm ex ipsa grassantis morbi vehementia metum ac sollicitudinem caperet. Versabat videlicet in omnes partes hominis animum dæmon callidus, Christi permissu; & quem desperationis iaculis paulo ante superare nequiuerat, eundē rursus nimiaē confidentiaē ac vanitatis elatione supplantare & euertere nitebatur. Sed contra eiusmodi cogitationes Ignatius & in ipso (vt diximus) morbo, & recuperata postmodum valetudine cum diutius dimicaret; partim agendis identidē Domino gratiis, partim naturæ humanæ fragilitatem apud se reputando; deniq. diuino præsidio detestabile hoc ingrati animi vitiū ita debellauit, euulsitq. radicitus, vt postea quoriescumq. salus animarum, aut Dei gloria postularer, sua non minus bona, quàm mala sine vlla prorsus cenodoxia titillatione palam & ingenue expromeret.

De profectiōe Hierosolymitana.

C A P. XI.

INter hæc anni fere spatio exacto, partim spiritualium rerum sciētia instructus, partim etiam arte quadam & cōsuetudine regendarum animarū imbutus, cum nihil vulgare aut exiguum

exiguum agigaret animo, sed egregia quædam & ardua in Dei gloriam ab ipso conuersionis initio concepisset; Hierosolymam, quod iamdudum habebat in votis, petere omnino constituit, non tam vt Christi Domini sacratissima incunabula cerneret (tamen si id ipsum vehementer optabat) quàm vt in conuertendis ad Euangelij lucem infidelibus, qui ea tenent loca; vel operæ pretiũ faceret, vel certe martyrij palmam, cuius auidissimus erat, acquireret. Sed hoc suũ de prædicando Euangelio consilium, vitandæ scilicet humanæ laudis causa, nemini prorsus aperiebat: peregrinationis vero propositũ, cum necessario amicis patefecisset, multi primũ id ei multis rationibus dissuadere, obtestari etiam & orare ne populum ab se nuper è somno vitiorum excitatum ad studia virtutis pietatisque, repẽte desereret, neu se ipse, affecta præsertim valetudine, itineri tam longinquo ac tam periculoso committeret. deinde cum nec precibus nec suasionibus eum de sententiã demouere possent, instare saltem & vrgeri, ne incomitatus abiret; multa posse in tam remotis ignotisq. sibi regionibus, ac tanta rerum humanarum varietate contingere, quæ præsentem cuiuspiam fidelis opem solatiumque requirerent. Omnino probabilia videbantur afferre, & humano iudicio rem æstimãtib; etiam necessaria; nec vero deerant homines impigri, peritiq. linguarũ, qui sese illi comites laboris ac periculorum libenter offerrent. Verum Ignatius, qua erat animi altitudine, in cælum semper intentus, atq. à diuina prouidentia vsquequaq. pẽdere mirabiliter cupiẽs, amicis omnia sua in eum studia profitentibus ita remisit, vt diceret, in præcipuis hominis Christiani virtutibus, non modo fidem & caritatem esse, verum etiam spem.

Eius porro comparandæ gratia, certum sibi esse non modo sine viatico, sed etiam sine comite iter id ingredi; quod clare perspiceret, si, qualia multa possunt homini accidere, peregrinanti præsertim, sibi quidpiam euenisset, fieri non posse quin aliqua saltem ex parte comitis præsidio fideiq. confideret: proinde quidquid in eo spei locasset, id utiq. ex ea detractum in fiducia, quam totam in vno Deo clementissimo parente ac rectore vellet esse repositam.

Navigat in Italiam. CAP. XII.

N Ac igitur mente sub initiū anni M. DXXIII. magno omnium dolore Minoreffa profectus venit Barcinonem, vt in Italiam ex eo loco trajiceret. cumq. peropportune paratam ibi nauem offendisset, egit cum nauarcho suppliciter, vt se mendicum egentemq. gratis admittere ac transportare ne grauaretur. cui naulum quidē ille se remissurum promisit; ea tamē conditione, vt nautici saltem panis, quod erat necessarium, secū inferret. Eo responso cū vehementer angeretur Ignatius, quod commeatus copiam quāuis exiguam, cerneret inopiæ illius quam sibi summā proposuerat, legibus aduersari; post multas anxiasq. cogitationes totam rem denique permittere statuit arbitrio sacerdotis, quē sibi paucis illis diebus Barcinone, tum suæ conscientia iudicem, tum interpretem diuinæ volūtatis elegerat. Ille re cognita, Ignatio respondit, æqua postulare nauarchum, proinde non resistēdum esse, nec vero timendum, ne si cibaria, tam vilia præsertim ac necessaria, sibi parauerit, quidquam idcirco contra consilium perfectę paupertatis admittat. Tum Ignatius

tius quamquam soluto vixdū religione animo, tamen partim sacerdotis impulsu, partim etiam metu occasionis eius amittendæ; emendicata de more pecunia, panes in nauem imposuit, & ne quid præterea secum inferret, paucos qui superfuerant nūmos reliquit in ipso littore: deinde solutis anchoris die quinta Caietā non minus periculosa quàm celeri navigatione delatus, Romam pedibus iter intēdit ac prima nocte diuertit ad villam militibus refertam; quibus nefaria quædā ac turpia molientibus tanto animi ardore ac vociferatione se obiecit, vt illi partim verborum pondere, partim constantiæ miraculo obstupefacti, à flagitioso conatu destiterint. Inde laboribus maximis, cum sequente per eos dies pestilētia luridus ipse ac macilentus, tectis fere atq. oppidis arceretur, deniq. in vrbem Romā haud ita acriter custoditam, lassitudine ac fame pene confectus introiit ipso Dominico die Palmarum. cumq. venerabūdu religiofissima quæq. loca obiisset, Adriani VI. Pont. Max. pedes exosculatur. Mox parāti Venetias ire, vt in Palæstinam inde transmitteret; rursus Hispani amici nonnulli, qui Romæ eo ipso tempore versabantur, profectiōnem dissuasere cum aliis rationibus, tum præcipue nauigationis lōgæ & infestæ periculis proponēdis. quippe cum paulo ante per summū nominis Christiani æque damnū ac dedecus, Turca Rhodum insulā expugnasset, quo nuntio videlicet omnis Italia cohorrerat. Sed cum Ignatius ab instituta peregrinatione nullo terrore posset abduci; illud saltē hortari & orare institerūt, ne se daret in iter eiusmodi sine pecunia, tū in alios vsus necessaria, tum utiq. ad naulum pro transmissione soluēdum. nam vt Venetias emēdicato victu peruenisset, quæ deinde ratio,

C iij

quæ

quæ spes homini externo & ignoto foret, in tam re-
 motas regiones traiectum nanciscendi gratuitum?
 Proinde recte amiceq. suadentibus ne resisteret, iu-
 uariq. se in Christi gratiam aliquo saltem viatico pa-
 teretur. Cum hæc, & alia eiusmodi asseuerâtes pariter
 ac miserantes ingererent; sapius eadem iterâdo, cun-
 ctantem ac tergiuersantem denique perpulerunt, vt
 in ipso discessu aureos aliquot nummos acciperet.
 quo ille subsidio oneratus verius quàm instructus,
 non multum processerat viæ, cum rem totam attête
 contemplans, seq. ipse accusans grauiter, quòd de fi-
 ducia diuina humano metu se deijci, fixumq. pauper-
 tatis propositum oblato auro passus esset infringi;
 parum abfuit quin omnē pecuniam illico indigna-
 bundus abijceret: sed quia id prodigum, ac Deo in-
 gratū fore videbatur, decreuit certe in obuios pau-
 peres paulatim infumere. quod cum alacriter præsti-
 tisset, breui & nummis omnibus vacuus, & stimulis
 conscientie liber euasit. Pergentem porro Venetias,
 eadem quæ supra memorauimus incommoda & dif-
 ficultates itinere pæne toto vexarūt. Sæuiebat etiam
 tum locis aliquot fœda lues atque contagio; dispo-
 sitiq. custodes aditus oppidorum assidue tuebantur.
 Ignatium vero ex ipso corporis habitu vel in summa
 cæli temperie metuisses. Obsita erat squalore vestis,
 & horrida; color ex sanguis; caui macie caput; con-
 diti introrsum oculi; & inanes faucium sinus. quo-
 circa fiebat, non solū vt exclusus à diuersoriis omni-
 bus pernoscere sæpe cogeretur in publico, sed etiam
 vt pallore & macie peremptum, rigentemque, præ-
 rereuntes aliquando nonnulli ceu monstrum quod-
 dam aut triste simulacrum horrerent. Ipse vero lin-
 guæ imperitus, ignarus itinerum, cum prædefatiga-
 tione

tionē sæpe deficeret; ad Fossam tamē Clodiam Deo adiuuante peruenit, quo ex emporio breuis & quotidianus Venetias traiectus est. Ibi certior factus à viatoribus, obseruari Venetiis omnia diligentissime, & è suspectis præsertim regionibus veniētes accessu prohiberi; flexit inde itinere terrestri Patauium, quorundam consilium sequutus, qui idipsum periculi metuentes, faciliorem sibi ex ea vrbe Venetias transitum fore sperabant: iidemq. Ignatium adiunctum sibi comitem, præ imbecillitate haud ita æquantem gradus, in campis circumpadanis repente destituunt, vnius ope Christi subnixum: qui sane pro sua infinita clementia laboranti seruulo in tanta solitudine minime defuit, sed proxima nocte sese illi, quemadmodum antea sæpe fecerat, visendum obtulit; recreatumq. mirifice, intra ipsa Patauina mœnia primum, deinde Venetias sine vlllo errore aut difficultate perduxit. nemo quippe ex Patauinis custodibus ad portas, nemo ex Venetis exploratoribus ad insulas frequentiores appropinquantem (cum nauim ingressi de more singulos vectores diligenter excuterent) Ignatium nulla munitum valetudinis tessera, ne appellauit quidem; mirātibus, cognita postmodum re, Clodianis desertoribus illis; quibus per adulterata videlicet symbola introitus in vrbem vtramq. non sine magna vel sollicitudine, vel contentione patuerat. Venetiarum vrbis, in recessu intimo sinus Adriatici, ea regio ac situs est, vt leniter stagnantes ex alto aquæ illam ex omni parte circūluant. ea inclytæ vrbi & ad merces copiasq. inuehēdas opportuna receptacula, & contra hostiles incursus munimenta firmissima sunt. Ex iis porro æstuariis, maiores minoresq. euripi totam vrbem interkursantes, variis mæandris ac flexi-

ac flexi-

ac flexibus ita distinguunt, vt, quot in partes pedibus, in totidem fere mari aditus sit; egregio sane vel artis, vel naturæ miraculo. Inde vicorum, insularum, ac pontium ingens numerus: vt qui diutius ibi versati non sunt, viarum locorumq. modo varietate, modo similitudine sæpe fallantur. Sed contra eiusmodi ambages, certum paratumque remedium est maxima multitudo cymbarum, quæ vsquequaq. dispersæ, nominatim ad omnia & publica & priuata loca quemlibet haud ita magna mercede traiciant. Ignatius nauis Patauina, ex iis quæ per Medoacum flumen assidue comitant, in area Marciana sub noctem expositus, cum neq. vias ad publica xenodochia nosset, nec portitori conducendo suppeterent nummi; assuetus longo iam vsu male cubare, sub porticu Procuratoria, quam appellant, intendentibus iam se tenebris, vacuum opificis cuiusdam fulcrum elegit, in quo fessos artus vtrumq. reficeret. Tenet fama, litterisq. multorum est memoriæ traditum, dum ille ibi noctem exigeret, vicinum senatorem cælesti voce excitatum, increpitumq. quòd in multa veste, molliq. strato decumberet ipse, cum interim Dei famulus peregrinus non longe à vestibulo illius ædium iaceret in publico pauper, & omni humana ope ac solatio destitutus. itaq. ingenti metu & horrore perfusum prosiliisse confestim, & questum diligenter Ignatium excepisse perhonorifice. Sed ille postridie cum in amicum veterem Cantabrum incidisset, à lautiore hospitio se ad eum familiariter transtulit.

Nauigat

Nauigat in Palaestinam. CAP. XIII.

IBi cum aliquandiu moraretur, in omnem nauigandi occasionem intentus; ecce tibi nouæ amicorum pugnae (quos illi vbiuis breui conciliabat cognita viri virtus atq. modestia) cum variis terroribus ab instituta peregrinatione reuocare conatum; quibus ille, Deo fretus, ita resistebat, vt diceret pro certo habere se, vt cetera cuncta deficerent, vel vna solummodo tabula quo cupiebat utiq. peruenturum. Nec eum fefellit bonitatis diuinæ fiducia. Cum enim eo anno formidine Turcarum, vt diximus, solito minor esset in Iudæam peregrinantium numerus, & quotquot erant, simul omnes paulo ante soluissent; desperata iam à ceteris re, Ignatius repete fit certior, nauem in Cyprum parari patricio Veneto, prætori eiusdē insulæ designato: cumq. inde non ignoraret breuem atq. facilem esse traiectum in Palaestinam; nullo adhibito deprecatore, cum tamen multi nec aspernandi suppeterent, ad Venetorum Ducem Andream Gritum adiit ipsemet, insigni non minus humanitate quàm prudentia principem: ac Deo fauente facile ab eodē impetrauit, vt gratis in Cyprum vsq. deucheretur. Sed interea dum prætoria ornatur nauis, in febrim Ignatius incidit, factumq. diuinitus est, probadæ scilicet eius constantiæ causa, vt quo die pharmacum hauserat, eo ipso nauæ signū profectiois ediderint. quare minime cõturbatus Ignatius veniam petit ab hospite; qui pertinaciter ipsum etiam atque etiam retinere conatus, cum nihil omnino proficeret, consultatur medicus. ille vero sine cunctatione respõdet, hominem ad interitum ruere. Attamen Ignatius nihilo
magis

magis immutatus, & cęlestis nimirum medici ductū sequutus, felici sane consilio (quod tamen admirandum potius, quàm imitandū aliis duxerim) fluctuante etiā tum in stomacho potione conscendit: factumq. est Dei beneficio, vt ora soluta, inter nauigandum, ex ipsa maris agitatione tātam vim pestiferi ac vitiatī humoris euomeret, vt morbo plane leuatum sese celeriter senserit. Recuperata valetudine institit suo more, quoscumq. poterat factis dictisq. ad virtutem & pietatem adhortari. cumq. in eadem nauī per summam impudentiam cōmitti grauiā quędam flagitia comperisset, non dubitauit apertū dedecus detestari palam; & impuros illos homines tanta orationis acrimonia reprehendere, vt ij facta cū nauitis coniuratione molestū sibi monitorem in deserta quadam insula exponere, atq. ab suo conspectu & consuetudine procul amouere decreuerint. quā rem odorati è vectoribus quidam Hispani ad Ignatium pro amicitia detulere, suadentes etiā atq. etiā, vt in loquendo cautior esset, sibiq. consuleret. sed ille nihilominus turpiter peccantes obiurgare perrexit, diuinę prouidentię ope subnixus: cuius beneficio factum est, vt ad insulam sceleri destinatam appropinquantes nauę, aduerso repente vento reiecti, volentes nolentes Ignatium in Cyprum vsq. peruenerint: vbi cum stare ad salinas peregrinam nauem, de qua supra diximus, audisset, illuc itinere terrestri se contulit: in eamq. gratis admissus, nihilo plus viatici secum intulit, quàm in priores intulerat, Christo vno videlicet fretus, qui tota illa nauigatione sese illi non semel ostendit; eumq. magnopere confirmauit; ac denique incolumem ad portum Palęstinę perduxit.

Palęstina

INde cum cetera peregrinorū turba progressus, vt ad conspectum sacratissimæ vrbis est ventum, incredibilem ex ipso illius intuitu cepit animo voluptatem: ac deinceps partim in comitatu, partim etiam solus, loca illa Christi Domini, *MARIÆ* virginis, & Apostolorum nobilitata vestigiis, eximio quodam animi fructu venerabundus, haud semel obiit: modo inclyti quondā templi reliquias, modo sepulchra Prophetarum intuens: hic nascentis & vagientis; illic docentis, & miracula patrantis filij Dei monimenta considerans. Vbi vero ad loca eiusdem acerbissimis pœnis insignia, & morientis in cruce sanguine consecrata, atq. ad defuncti sepulchrum accederet; effusus in lacrymas humo pia oscula imprimere, immortales agere Domino gratias, incredibili quadam spiritus dulcedine & suauitate compleri. Ad hæc antiquum beatissimæ Virginis domicilium, itemq. locū instituto primū Eucharistiæ mysterio, & sancti Spiritus aduentu memorādum, & alia eiusmodi quàm plurima, quæ per otium deinde reuiferet, à mystagogo quàm accuratissime addiscere. Erat Ignatio iamdiu deliberatum, vt diximus, in augustis illis Iudææ sedibus pedem figere, atq. ad conuertendos ad Evangelij lucem infideles toto pectore incumbere; quòd non reperiret vel vbi sanctius in terris vitam degeret, vel in quo munere fructuosius operā collocaret. Neque, plurimis iam experimentis diuinæ bonitati confidere, & in diem paruoq. viuere assuetum, rerū quæ ad corpus pertinet, habebat cura vlla sollicitum.

Id vero

Id vero laborabat vnum, fragilitatis humanæ videlicet conscius, ne spiritui quotidie deficienti, & noxarum sordes aliquas contrahenti, opportuna sacræ Penitentia ablutio, & cælestis panis alimenta decissent. Quam ad rem idoneum ratus ministerium fratrum è Fræsciana familia, qui loca illa religiosa tuentur, & peregrinis aduenientibus præsto solent esse; adit ille ad custodem cœnobij, ac litteras ei, quas ex Italia commendatitias attulerat, reddit; & quod ad conuersionem infidelium attinet, nihil ei suorum consiliorum impertit; voluntatem vero suam in eisdem sedibus commorandi habitandiq. demonstrat: rogat proinde, ut se fratres dumtaxat tecto recipiât, sibiq. confessionis & Eucharistiæ sacramenta ministrant: se, quæ ad victum cultumq. spectent, nullo prorsus eorum incômodo curaturum. Custos, partim cômendatione amicorum, partim postulati moderatione permotus, bene sperare iubet Ignatiû, ita tamen, ut rem in aduētum Prouincialis ministri differret, qui per eos dies in Bethleë oppido versabatur. nec dubitauit Ignatius quin æque facilè Prouincialem esset habiturus, atq. custodē habuerat. itaq. cum reditus iam peregrinorū instaret, litteras ad amicos in Occidentem scribere aggressus est, quibus eos de suo statu faceret certiores. Cum igitur maxime scriberet, quòd in posterū diem peregrinis erat indicta profectio; ecce tibi à custode nuntius, adesse Prouincialem, & Ignatium accersere. ad quē bonæ spei plenus cum extemplo adiisset, collaudat ille primo piã hominis voluntatem: sed re apud se diligentius deliberata, videri sibi ait satius, ut recedat; idq. cum alias ob causas, tum vero quòd ante id tēpus nonnulli eodem studio accensi, dum securius vagantur, à Turcis

excepti,

excepti, vel misere periissent, vel certe in acerbae seruitutis calamitatem incidissent, quos deinde propter officium ac vicinitatem Franciscani fratres non sine magno cœnobij detrimento redimere cogebantur. proinde se in diem insequētem cum ceteris peregrinis ad iter accingeret. Ad quæ cum ita respondisset Ignatius, vt sibi certum fixumq. esse affirmaret, Hierosolymis omnino restare; simulq. modeste significaret, se, quamuis aliter sentiente Prouinciali, nequaquam, nisi aliqua oblata religione, à proposito recessurum: tum ille potestatem se à summo Pontifice habere subiunxit sacris interdicendi, si quis inuito se ibidem remanere conatus esset: iamq. potestatis eius diploma proferre paranti, confestim Ignatius, vt omnia Ecclesiastica iura & imperia valde reuereretur, nihil prolato opus esse respondit, credere se quæ diceret; & quoniam ita iuberet, dicto audientē fore. Dum igitur ad hospitium tendit mærens, vt se ad reditum comparet; acris illum incessit repente cupiditas montis Oliueti illius celeberrimi reuifendi, quo in summo cernuntur adhuc IESV Christi ascendentis in cælū expressa vestigia: ac ne quis forte in tantis temporis angustiis impedimento sibi esset, re nemini patefacta, & (quod periculosius est) nullo propter inopiam Turca secum adhibito ex iis qui mercede conducti peregrinis in ea regione præsidio sunt; solus ad montem excurrit: cumq. à custodibus non admitteretur, cultellum è calamaria theca detractum mercedis loco iis dedit, sacri montis cacumen subiit alacer, & diuinorum pedū notas multa cum prece & ingēti gaudio veneratus, ad Bethphage properauit: vbi dum singula curiose perlustrat, subiit illius animum subito, minus diligēter in Oliueti fastigio sese animad-

animad-

animaduertisse, vtra ex cæli plaga dextrum, vtra sinistrum esset Christi vestigium: qua dubitatione quasi quibusdam calcaribus incitatus, illico ad montem recurrit, adnotauitq. intentis oculis vel minutissima quæq. sic, vt locus in posterû dubitationi non esset: vsque adeo inexplebile studium sacrosancta illa redemptionis humanæ monumenta, & incunabula Christianæ religionis penitus etiam atq. etiam cognoscendi recolendiq. mentē eius inualerat. Interea cum abesset diutius, nec in turba peregrinorum appareret, ad Frāciscanos defertur desiderari ex eo numero Ignatium. Franciscani suspicati id quod erat, ac veriti ne per eam solitudinē Ignatius in aliquod vitæ vel seruitutis discrimen incurreret; Armenium quemdam in eo cænobio ministrantē, ad illum perquirendum celeriter mittunt. qui descendēti ex Oliueto commodum Ignatio factus obuiam, fuste primum, ac truci vultu acriter minitari, ac temeritatem aspere admodum increpare, deinde immissa manu, & brachio ferocius apprehensum ad diuersoriū trahere minime sane renitentem, quin etiam nouo cælestis gaudij rore perfusum, quod inter eas contumelias Christum sibi præsentē, & vsq. ad hospitium præeuntem, incredibili quodam genere consolationis aspiceret.

In Hispaniam redit. CAP. XV.

Vigitur postera dies illuxit, cum reliquo peregrinorum agmine Ignatius abiit præ desiderio tristior, & relictam prouinciam sine fine respiciens: nec tamen, quoniam præsentī necessitate victus inde recederet, de mu-
niendo

niendo in posterum sibi quandoq. reditu ac man-
sione desperans. Cumq. primo traiectu Cyprum te-
nuisset incolumis, tres ibi onerarias in Italiam para-
tas offendit: quarū vna erat Veneti mercatoris, ma-
xima, & omnibus rebus instructa; altera minor, sed
bene firma, Turcarum; tertia Christianorum, parua,
& male compacta. Ac ceteri peregrini, quòd tempus
erat hibernum, & obnoxium tempestatibus, pro se
quisq. tendere, ac certa mercede pacisci, vt in primā
illam ascenderent: cumq. Ignatius propter egesta-
tem à nauarcho repudiaretur, iidem illum enixe pre-
cari, vt hominem sibi notum, probum, atq. adeo san-
ctum ne recusaret admittere. quibus ille non minus
amare, quàm inepte facetus, Atqui sancto nihil opus
est (inquit) nauis. calcabit æquora multorum exēplo.
neq. vniquam exorari se passus est: sed magno ei ste-
tit cauillus, & contumacia. Cum enim Ignatius inde
per contemptum exclusus, facile obtinisset iisdem
deprecatoribus, vt in illam debilem gratis admitte-
retur: cumq. simul omnia nauigia vento secūdo sol-
uissent; repente cooritur atrox adeo ac sæua tēpestas,
vt Turcica nauis in omnium conspectu miserādum
in modum fluctibus hausta, nullo profus euadente
perierit; Veneta vero in scopulos illisa naufragium
fecerit, saluis tamen hominibus: tertia tantum, qua
vehebatur Ignatius, minime valida, ventis ac flucti-
bus diu multumq. agitata, altero deniq. mense in
Apuliam, lacera ac valde fessa peruenit: quo ex loco
ipse deinde Venetias petiit, tam longa & periculosa
nauigatione mire vexatus. Etenim studio paupertatis,
que fuit illi semper omnibus commodis & emo-
lumentis antiquior, nudis cruribus, hieme sæuiente
conscenderat, femoralibus tantum è tela, concisaq.
D ad hu-

ad humeros aploide, ac sciffili tunica breuiore semi-
 amictus, cū è cælo dēsa caderet nix, ac tristi gelu cun-
 cta inhorrescerent. atq. ad has cæli iniurias accede-
 bant quotidiana vitæ discrimina, vigiliæque, & ce-
 tera maris incommoda: quibus ille pæne confe-
 ctus cum Venetias peruenisset Ianuario mense anni
 MDXXIV. ab hospite Cantabro clementer acceptus,
 nummisq. aliquot ad iter faciendum, atq. ad fouen-
 dum stomachum nimio frigore languentem panni
 quodam frusto donatus, Ferrariam venit. ibi maxi-
 mum vrbs templum ingressus, dum religiose numen
 adorat, mendicus quidam ex iis qui sacrarum ædium
 vestibula conterunt, precationi apprime intentū in-
 tuitus, confestim ad illum accedit, manumq. ad stipē
 porrigit supplex: cui cum Ignatius ex ea quam ha-
 bebat pecunia, nummulum hilari vultu dedisset, atq.
 is (vt fit) rem ad ceteros pauperes detulisset; alius,
 aliusq. deinceps ad Ignatium accurrere: quos ille cū
 se per Christum obsecrantes frustrari fas esse vix du-
 ceret, à minoribus nūmis ad maiores paulatim pro-
 gressus, breui totam crumenam ita penitus exhaustit,
 vt sibi deinde ad cibum illo die capiendum ostiatim
 emendicare necesse fuerit. quam rem pauperes iidem
 mox cōspicati, & maxima quadam admiratione cor-
 reпти; sanctum, sanctū illico exclamant. quibus plau-
 sibus vocibusq. nequaquam inflatus ipse, cum vno
 bonæ conscientie testimonio niteretur, Genuam in-
 de sine vlla cunctatione profectus est. Graue per id
 tempus inter Christianos Reges vigeat bellum; &
 præcipua quæque Cisalpinæ Gallia loca, vel Hispa-
 nicis, vel Gallicis præsidiis tenebantur: cumq. ob id
 ipsum valde infesta cædibus ac latrociniis itinera esse
 cōstaret; admonitus à bonis quibusdam viris Ignatius est,

tius est,

rius est, vt per occultos tramites à via regia declina-
 ret, ni cum ingenti vitæ periculo in manus militum
 vellet incidere. At ille, quem ardens odiũ sui, & amor
 imitandæ Christi patientiæ intrepidũ redderet, recta
 nihilominus ire perrexit. neque ita multum viæ pro-
 cesserat, cum ad oppidũ nescio quod in stationes cir-
 cumfidentium Hispanorum incurrit, qui tam peri-
 culoso ac suspicioso tempore exploratorem sine du-
 bio rati, comprehensum Ignatium, & in domunculã
 quamdam seductum, blande primum interrogant; deinde
 omni vestimento, & ipsis denique calceis fe-
 rociter exuunt, singulas partes proterue simul & cu-
 riose pertractant, numquid ad obsessos vel nuntij,
 vel litterarum afferat, diligenter exquirũt. cum nihil
 eorum quæ putauerant, neque percunctando elice-
 rent, neq. perscrutando inuenirẽt; ira commoti, At-
 qui te Præfecto sistemus, inquit, & confessionem
 quam pertinaciter suppressis, exprimemus: cum ni-
 hil recusaret Ignatius, ac tantummodo peteret, vt
 sua se tunica tectum incedere paterentur; illi vero,
 ludibrii & ignominia causa brachatum per media
 castra, vulgo inspectante atq. irridente perducunt.
 quam ille tam insignem contumeliã excepit ac subiit
 alacer, cum aliis nominibus, tum præcipue quòd in-
 terea sibi species quædam est obiecta Christi Domi-
 ni, cum à Pilato per mediam urbem ad Herodis tri-
 bunalia missus esset, ab eo per summam iniuriam at-
 que indignitatem spreto & illuso; & vniuerso irridẽte
 ac sibilate populo, per hominum ora semel iterumq.
 traducti: cuius opprobrii se quoque factum esse vt-
 cumq. participẽ, mirifice lætabatur. Sed vbi ad Præ-
 fectionis diuersoriũ appropinquauit, repentino quodam
 timore perfusus, cœpit subito cogitare apud se, quo-

D ij nam

nam modo ipsum alloqueretur. Etenim Ignatius, quòd olim in regia, sermonis flosculos & verborum elegantiam nimium studiose captasset, ad eam vanitatem expiandam, consulto post conuersionem instituerat rudi & agresti sermone cum ipsis quoq. dynastis ac principibus agere; & quo magis vulgo contemneretur, omne liberalioris educationis & nobilitatis indicium studiose celare. Tum igitur subiit illius animum, expediret ne tali tempore quidpiam de suscepta seu tarditate, seu rusticitate deponere. Sed cum rem totam accuratius intués, ab humano timore profectam animaduertisset; vsque adeo in semetipsum animo concitatus est, vt nulla habita ratione periculi, non modo mutata consuetudine ad orationis lenocinia non descendere, sed nullú prorsus neq. gestus, neque verborum honorem habere Præfecto decreuerit. Quæ res cuiuspiam fortasse temeritatis potius quàm consilij videatur esse: sed utiq. seruorum Dei, præsertim in ipso seruire pænitentia, facta vel dicta, ad communem sensum ac normam exigenda non sunt. Cum igitur corâ illo stetit, vt erat seminudus & squalidus, ne aperto quidem capite, oculos humi defigit. multa ac varia sciscitanti nullã omnino reddit vocem. tantum ad illam interrogationem, Es ne speculator? non esse, respondit; idq. ob eam causam, ne si nihil contra dixisset, silentio ipso, quod aiunt, rem affirmasse, & merito quæsitorem in suam perniciem efferasse videretur. Tum ille insanú ratus Ignatium, acriter milites increpat, quòd in conspectum suum, non bene cognita re, dementem adduxerint; & simul, Abigite hunc, inquit, liberumq. dimitte. qua reprehensione magis magisq. irritati, cum aduersus Ducem hiscere non auderent, sui doloris pœnas

pœnas ab innocente Ignatio repetūt. nec modo iurgia & probra certatim ingerere, sed etiam impetu facto, pugnis, cubitis, calcibus hominis latera faciemq. contundere, mirabiliter in ipso verberum dolore lætantis, quòd aliquid innoxio sibi ad Christi Domini exemplum perpeti contigisset. Cumq. verberando & conuitiando fessi denique destitissent, miseratus alius quidam miles excepit exanimem, ac fouit, ciboq. recreatum insequenti luce tutū abire permisit. Sed antequam Genuam accederet, rursus in statura Gallorum incidit, verum euentu admodum dispari, si quidem Dux, vt eum in Guipuzcoa natum audiuit, Vasco ipse eidem regioni finitimus, quasi popularē clemēter agnouit, ac benigne tractari à militibus iussum postridie dimisit incolumem. Inde cum Genuā peruenisset, Rodericum Portundum ibi offendit Cantabrum, Hispaniensi classi præpositum, in Ferdinandi quondam regia sibi notum; cuius beneficio dum Barcinonem traicitur, nihilo pacatiori vsus est mari, quàm terra paulo ante vsus fuerat. Etenim à piratis inspecta nauis, qui valida per eos dies classe infestum habebant mare Ligusticum, ingenti nauarum labore metuq. manus insectantium effugit.

Barcinone ad studia litterarum aggreditur.

CAP. XVI.

INterea Ignatium Hierosolymitana commoratione prohibitum, grauis coquebat cura, quid ageret, quod nam potissimum vitæ genus eligeret. ac multa secum agitāti venerat illi dudum in mentem, cœnobium aliquod ingredi maxime dissolutum, vt ibi, dum lapsam reli-

D iij gionis

gionis disciplinam, & verbo & exemplo conaretur ad veterū instituta redigere; & ceteris aliqua re prodesset, & ipse interea (quod necessario futurum videbat) ab iis qui restringi se nollent, multa pro Christi nomine pateretur. Sed incertus num id maxime ad Dei gloriam pertineret, quam videlicet vnā in omni actione spectare consueuerat; multa ac diligēti prece & ieiunio explorat numinis voluntatem: ac diu perplexus, in eam deniq. mētem sese diuinitus plane sensit impelli, vt sine dubitatione statueret, primum operam suam, qualis qualis esset, nequaquam intra vnus familiae cancellos includere: deinde, quo latius pateret vtilitas ac fructus animorum, eiusdem consilij ac propositi idoneos aliquot adlegere socios atque adiutores: postremo, vt sine hominum admiratione versari in adiuuandis hominibus posset, ad sancti Spiritus vnctionem, doctrinæ quoq. subsidium, ac litterarum cognitionē adiungere, præsertim quod ea commendatione facultatem etiam repetendæ atque obtinendæ Hierosolymitanæ prouinciæ (cuius illi cura viuebat in pectore) facile se ab Ecclesiasticis magistratibus aliquando impetraturum sperabat. Et quidem, quod ad litterarum studia pertinet, cum nondum intelligeret quàm illa sibi totum hominem fere vindicent, ratus posse interim se animis quoque adiuuandis vacare, Minorellam ad gregem illum suum reuerti decreuerat, vbi & sparsa in hominum mentibus pietatis virtutisque semina ad bonam frugem perducere, & Cisterciensis cuiusdam monachi, spectatæ sanctitatis ac doctrinæ viri, tum consuetudine perfrui, tum industria erudiri magnopere cupiebat. Sed cum illum, contra quàm putarat, demortuum reperisset, Barcinonem sibi studiorum idoneā

sedem

fedem putauit fore, propter eam maxime causam, quòd cum paupertatem perpetuo colere, nihilque ab domo sua & cognatis accipere decreuisset; in ea vrbe multos habebat spiritali necessitudine sibi cõiunctos: in iis Ardebalum quemdam peritum, vt locis ac temporibus illis, ludi magistrum; & Elisabetham Rosellam primariam feminam: quorum alter operam illi gratuitam in docendo, altera in quotidianos vsus quidquid opus esset benigne detulerat. Vt igitur Barcinonem reuertit, seq. Ardebalò dedit in disciplinam, repuerascere in gratiam Christi matura iam ætate vir (quippe tertiũ circiter ac trigesimũ agebat annum) & elementarius propemodum fieri non erubuit. Ceterũ ad illa spinosa rudimenta grammaticæ capienda, ediscēdaq. verborum inflexiones & nominum, cum alia erant ei impedimento, tum illud præcipue, quòd animum ad rerum cælestiũ sensa concipienda longo iam vsu promptum & agilem, si amandi vocabulum, vel alia quæpiam eiusmodi vox admonuisset eorum, quæ pie ac religiose cogitare & commentari consueuerat, subito pæne abstractus à sensibus, in contemplationem diuinæ caritatis ac sempiternæ beatitudinis tota mente raperetur. Ex quo fiebat, non solum vt nihil noui mādare memorię posset, sed etiam vt si quid antea impressum esset, id ipsum concursu nouarum & præstantiorum imaginum illico deleretur. quam ipsam rem, quasi futura prælagiens, pro sua parte adiuuabat etiã vaser humani generis inimicus, eo maxime tempore crebra intelligentię lumina eidem offerens, & recondita patefaciens scripturæ sacre mysteria. Quod ille cũ cerneret, cumq. adhibito sæpe conatu, euagationē hanc frustra cohibere tentasset; pro ea discretionē spiri-

D iij tuum

tum quam diuturna exercitatione parauerat, facile sensit diaboli fraudem, sese à litterarum studio reuocare conantis. ac quo consilio Barcinonem sese contulerat, id ipsum labore ac diligentia consequi maiorem in modum exoptans, hanc inuit rationem eius abigēdæ molestiæ. Templum erat beatę Virginis, cui à Mari cognomen est, gymnasio proximum. in id templum fuis rite ad Deum, eādemq. Virginem precibus, Ardebalū pro amicitia accersit; rem illi totam, vt erat, exponit; deinde se ad pedes abijcit homini, etiam atq. etiam obtestans, ne ab incępto desistat; se vtique, modo sibi panis & aqua nō desit, in proximum biēnium, & eo amplius, si opus fuerit, ad scholas frequentē esse venturum, seduloq. daturum operam litteris; petere & rogare, vt ab se quotidie non minus quàm à ceteris pensum exigat; cessantē, quasi quemlibet vnum è grege puerorum, arbitrato suo & verbis & plagis accipiat. Miratus viri humilitatem ac probitatem Ardebalus, bonum animū iubet habere, suamq. illi operam denuo pollicetur. Atq. hac submissione victus deniq. dæmon abscessit, & importunis illustrationibus Dei beneficio recedentibus, operæ pretium Ignatius facere, & liberius in grammaticæ cognitione cępit excurrere. Interea discendi mirabiliter auido, & omnia studiorum compendia perquirenti, suasere nonnulli, ad pietatem videlicet cum elegantiore doctrina iungēdam, vt Erasmi Rotterodami, qui ea tempestate Latinitatis auctor idoneus habebatur, Enchiridion militis Christiani studiose perlegeret. quod ille facere cum cępisset, celeriter sensit ea lectione spiritus feruorem in se, quasi frigida superfusa, restingui: consultoq. per preces Deo ita librum illū abiecit, vt neq. in manus postea sumpse-

sumperit ipse, & multo post, Generalis creatus, omnia scriptoris illius opera in Societate IESV legi vetuerit: non quo singula hæretico veneno infecta putaret; sed ne quis forte captus facetiis ac dicacitate viri, sensim, vt fit, ab incorruptis ad vitiosa descenderet. Nec tamen eo tempore Ignatius, quamquam studio litterarum adeo intentus, consueta caritatis officia & studium pænitentiae omisit. quinimo cum Barcinonem valètiore quàm inde abierat stomacho reuertisset, non ille quidem ad saccum rediit, neque orationi ita multum temporis tribuit; sed tamen vestitu admodum vili vsus est, & calceos ad ostentationem vitandam ita perforauit, vt soleis paulatim magis magisque discerptis, hieme iam sæuiente, nudis humi plantis incederet: atque etiam subseciuis operis, erepto è scholasticis exercitationibus tempore, institit pia passim colloquia serere; plebem infimam doctrinae Christianae præceptis imbueret; quosdam etiam spiritualibus exercitiis ad virtutem ac perfectionem informare. Quarum rerum admiratione permoti præ ceteris viri quattuor, sese ad Ignatij ductum atque institutum aggregarunt (quibus tamen, vt suo loco videbimus, in proposito constantia defuit) Callistus quidam, qui auctore Ignatio peregrinationem Hierosolymitanam nuper obierat; alterum Artiagam cognomento appellabāt; tertius fuit è Gotholaniæ proregis familia, nomine Cazeret; ad quos vltimo loco Ioannes adolescens, natione Gallus accessit. His ille sociis auctus; tametsi studiorum metam quàmprimū attingere optabat, quo liberius omnem curam atque operam in hominum salute consumeret; tamen quòd sibi nondum sat firma grammaticæ fundamenta iecisse videbatur, numquã adduci

adduci potuit, vt ab Ardeali disciplina discederet (quamuis ad superiores artes vulgo idoneus haberetur) quoad insignis quidam Theologiæ doctor, cui sese excutiendum examinandumque tradiderat, facto periculo, ad reliquorum sententiam accessit. Cuius auctoritatem & iudicium ne contemnere videretur, licet ipse sibi haud sane placeret, ad grauiora studia Complutum vna cum sociis abiit.

Eiusdem commoratio Complutensis.

CAP. XVII.

IBi cum ad publicum xenodochium suo more diuertisset; artium, vt appellant, curriculum iniiit non admodum felici successu: quippe qui eadem illa præpropere festinatione incitatus, nullo pæne seruatæ vel ordine vel discrimine disciplinæ, multa & varia vno eodemque tempore aggressus est; & in logicis terminos, quos appellant, in physicis Albertum, in Theologia, Magistrum sententiarum (qui maxime librum in Hispania terebantur) euoluere, & plures quotidie in scholis audire cœpit interpretes; quæ res in speciem vtilis & compendiaria, vel maximo ei in id ipsum quod properabat, impedimento fuit. Etenim, quod in rebus humanis fere fit, cum auide sequeretur omnia, nihil propemodum assequebatur, & ipsa varietas ac multitudo rerum, tum intelligentiæ tenebras, tum vero memoriæ perturbationem & confusionem afferebat. Ad hæc illud etiam accedebat incommodi, quòd in summa paupertate non solum ex emendicato viuebat ipse cum suis, ve-

tum

rum etiam aliorum inopiam ac difficultates, con-
quisitis vndique eleemosynis, magno labore & cor-
poris & animi subleuabat. Præterea, quod eius cur-
sum vel maxime retardauit in litteris, tanta cupidita-
te ardebat errantes animas ad bonam mentem atque
ad legem Euangelicam reuocâdi, vt se, quamuis alie-
no tum tempore, continere non posset quo minus
& in scholasticorum circulis de vera virtute ac pie-
tate sermones inijceret, & in triuiis pueros plebem-
que fidei Christianæ præceptionibus erudiret; &
omnium ordinum homines passim ad cultum Dei,
studiumque religionis, acri ac vehementi oratione
incitaret. Quibus adhortationibus commoti multi
cum ad sanitatem & officium redirent, & crebris al-
tisque suspiriis veram cordis contritionem ac pæ-
nitentiam testarétur; ab imperitis quibusdam Igna-
tius in suspicionem & crimen veneficij vocari est
cœptus; quasi homines oratione sua cardiacos red-
deret. Præterea cum insignes quædam in populo
repente morum ac vitæ mutationes existerent, &
maior in dies hominum concursus ad Ignatium fie-
ret; breui rem ad sacros Inquisitores Toletum per-
tulit rumor. Gliscebatur eo maxime tēpore apud Ger-
manos Lutheriana pestis, manabatque malum quo-
tidie latius. Quinetiam in Hispania ipsa, insani cona-
tus eorum qui sese Illuminatos ferebant, paulo ante
magistratum diligentia oppressi fuerant. Quocirca
Quæitores in omne eiusmodi contagionis pericu-
lum excubantes animo, atque ex hac hominum fre-
quētia & inusitato agendi genere veriti ne quod no-
uum incendium existeret, Complutum celeriter ad-
uolant, in Ignatij doctrinam ac mores diligenter
æque ac dissimulanter inquirunt. cum nihil neque
in dictis

in dictis

in dictis neque in factis à recta fide alienum inuenirent, Ignatium ne appellant quidem; tota re delegata Vicario Archiepiscopi, Ioanni Figheroæ, qui deinde Regio consilio præfuit, Toletum ipsi ad sua tribunalia reuertuntur. Neque ita multo post Vicarius ipse, magis vsurpandi iuris causa, quàm quòd rem vlla animaduersione dignam putaret, ad Ignatij diuersorium adit quiete, & pauca quædam ab eo percunctatus, ad extremum exponit, inquisitum in ipsius & sociorum vitam esse acriter, neque inuentum quidpiam vitiosum; proinde more suo animarum saluti operam darent, cum eo tamen, vt non vno eodemque omnes habitu incederent; ne tali tempore nouam aliquam sectam inducere viderentur. Natiui coloris lanea veste cuncti utebantur. iussit ille Ignatium & Artiagam nigro, Callistum & Cazerem rufo colore distingui, adolescentem Gallum nihil mutare. nec recusauit Ignatius, vt erat magistratibus apprime obediens. Interiecto deinde quatuor fere mensium spatio, cum nihil de instituta docendi ratione remitterent, nec persuadere sibi Vicarius posset, homines idiotas, in iis tractandis quæ ad Christianæ fidei dogmata pertinent, nusquam labi; rursus in eos clam institit quærere. sed cum nihilominus sana cuncta reperisset, rem totam sine vllò iudicij tumultu suppressit. Nec tamen ita multo post Vicarius idem tertiã in Ignatium quæstionem exercuit, quorundam calumniis ac suspicione compulsus. Confluebat ad nouum doctorem audiendum, vt diximus, populi turba promiscua. in iis feminæ duæ honesto loco natæ, grandis natu mater, & filia forma eleganti. hæ publicis Ignatij adhortationibus incitatæ, vt est sexus ad pietatem propensus, adco
exarsere,

exarsere, vt cuncta Hispaniæ valetudinaria peragra-
re, & in Christi Domini gratiam toto vitæ suæ tem-
pore pauperibus ministrare decreuerint. Hoc animi
propositum Ignatio cum aperuissent; dissuasit ille
magnopere cum alias ob causas, tum ne cuius oculos
animumque sollicitaret aspectus adolescentulæ; non
deesse Compluti pauperes, quos officij causa, si vel-
lent, inuiserent; posse etiam operam dare sacro Eu-
charistiæ ferculo prosequendo, & alia id genus obire
permulta, vtriusque sexus, alterius etiam ætati magis
congruentia. Quibus rationibus, & simul auctorida-
te viri deteritæ, cogitatam quidem illæ deposuere
prouinciam; verumtamen eadem agitata spiritus vi,
temperare sibi postea nequiuerunt, quominus in-
consulto atque inscio prorsus Ignatio, pedibus, ac
mendicantium specie aliud genus peregrinationis
longæ difficilisque susciperent. Giennium in Bætica
est vrbs, quam nonnulli Mentefam Oretanorum falso
putarunt, sacro Sudario in primis visenda, in quo
crucem sibimet baiulantis expressa Christi Domini
adoratur effigies. Ad id Sudarium venerandum, pe-
dibus, vt dictum est, paucis admodum consciis pro-
fectæ, duodecim ferme dierum itinere, cum in vrbe
non apparerent, admiratio primum affinium ac vici-
norum orta: deinde vbi à familiaribus cognitum est
peregrinantium habitu petiisse Giennium, varie pro
suo quisque sensu rem interpretari. nonnulli pro-
bare factum, plerique reprehendere, quòd eo loco
femina sine comitibus, nullo apparatu se in iter pe-
riculosum dedissent. Doctor vero Cirolius, cuius in-
tutela erant mulieres, auctorem eius consilij suspi-
catus Ignatium, vehementer excanduit, facinus in-
dignum exclamans, hominem externum & igno-
tum,

tum, in aliena patria suis concionibus cuncta miscere, & ipsas matresfamilias à cura domesticarum rerū auocare, nobiles vero puellas in pudicitiae discrimen adducere. Atque his querimoniis Vicarium perpulit, vt Ignatium in carcerem, misso repente viatore, conijceret. Erat aestiuum anni tempus, & satis laxa custodia. itaque ad eum totis iam illis finibus celebrem, vel spectandi, vel audiendi causa plurimi ventitabant. quibus ille securitate mirabili rum Christianae doctrinae rudimenta, tum etiam, vbi res exigeret, spiritualium exercitationum praecepta more suo tradebat. Georgius quidem Nauerus, insignis ea tempestate doctor, & magna apud Carolum Caesarem gratia, cum ad eum visendum accessisset; animi magnitudinem, & dicendi vim admiratus, vt primum ad suos domum reuertit, Hodierna die vidi Paulum (inquit) in vinculis. Iamque septimumdecimum diem ibi transegerat non solum innoxius, verum etiam profus ignarus cuius criminis nomine accerseretur; cum eius interrogandi gratia (multa quippe ad eum ab iniquis delata fuerant) Vicarius ipse cum scriba publico in carcerem venit. Ac primum (vt fit) variis quaestionibus versare in omnes partes Ignatij animum: deinde, quoniam regiis prohibiti edictis, tamen Hispania fere tota, ementito corporis habitu cultuque Iudaei multi versantur, maleficum genus hominum, & valde Christianis inimicum; sciscitatur ex eo Vicarius, obseruet ne Sabbata. cui ille, Vtique, in honorem beatæ Mariæ virginis (inquit.) nam ceteroquin & Iudaicos ritus ignoro, & vero Iudaeum patria mea fert nullum. Postremo, nostin, ait, mulieres quasdam duas, matrem & filiam? Cum Ignatius annuisset, Numquid auctor illis fuisti (adiungit)

iungit) peregrinandi Giennium? Nihil vero minus, ait Ignatius: quinimmo credas mihi iurato velim, eiusmodi concursationes & itinera in vniuersum vtrique dissuasisse me; & si profectæ sunt, me ignaro, atque adeo inuito profectas. Tum hilari vultu Vicarius, humeros Ignatij leniter apprehendens, Atqui ob id ipsum, inquit, in custodiam te scito fuisse coniectum. His ita peractis, ac tota serie quæstionis perscribam in commentarios relata, Vicarius abiit. Interea peregrinatione confecta, secundo & quadragésimo denique die mulieres reuertuntur. è quibus Ignatij innocentia clare perspecta, venit in carcerem scriba, & Vicarij sententiam Ignatio recitat: qua primum iubebatur ipse cum sociis ceterorum scholasticorum habitu incedere; deinde quadriennij præfiniebatur spatium sacræ Theologiæ cognoscendæ, ante quod exactum spatium, de fidei Christianæ mysteriis ad populum verba ne facerent. Quibus auditis, quod ad habitum pertinet, nihil sane recusabat Ignatius, dummodo in id ipsum egenti sibi necessaria præberentur: illam vero temporis finitionem ægre admodum tulit, quòd ea re sibi viam ad procurandam animorum salutem obstrui cerneret. Itaque sine vlla dubitatione Salmaticam ad sua prosequenda studia migrare constituit, cum septimum non amplius mensem Compluti moratus, inter eas ipsas difficultates & occupationes, non nihil tamen è logicis, physicisque, & ex ipsis Theologiæ fontibus degustasset. Sed interim, ad gloriam Dei, ne quid in doctrina moribusque suis resideret infamiæ, Toleranum Archiepiscopum (cuius in diœcesi Complutum est) sibi ex itinere adeundum, totamque ei rem gestam, & omnem consiliorum suorum rationem explicandam

dam existimauit. Is erat Alfonso Fonseca, morabaturque eo tempore Pintia. à quo benigne acceptus, animatusque ad cœpta strenue promouenda, nec non instructus viatico, Salmanticam venit, quo comites iam ante præcesserant. quorum ille diuersorium ignorans, primum omnium sacram ædem ingreditur, vbi orantem conspicata pia quædam mulier, instinctu videlicet numinis, vltro ad eum accessit, & sciscitata nomen, ad socios iam sibi notos læta perduxit. Verum Ignatio ne Salmanticæ quidē quieto esse diutius licuit. Cum enim quod supererat à studiis otij, in cohortandis ad virtutem ac pietatem & priuatim & publice non modo plebeiis, verum etiam principibus viris infunderet; neque vero, adiuuante Domino, frustra operam collocaret; omnium in se oculos repente conuertit, urbemque totam celeriter eius nominis fama persuasit. Erat omnino inusitata res, & ipsa nouitate valde mirabilis; laicos homines, & externa re nulla differentes à ceteris (etenim eos Figheroa suo sumptu Compluti scholasticorum vestimentis ornauerat) Apostolico ac pastoralis propemodū munere fungi palam, & sacerdotes ipsos ad partes suas rite obeundas accendere. Et cum eiusmodi vitæ genus valde probarent, suspicerentque permulti; tum vero non deerāt qui totam rem secus interpretarentur, ac diligentius cautiusque examinandā putarent. In iis Dominicani fratres è diui Stephani præclaro cœnobio, quamquam eorū pro potestate non erat eiusmodi quæstio, tamen, quo erāt caritatis ardore, sat suum rati, quod communē ad rem totius Ecclesiæ pertineret; Ignatiū noscere, spiritūque ipsius, & doctrinæ genus, & vitæ institutum expendere omnino constituunt. Interim ignarus huiusce consilij

filiij Ignatius confessarium ex ipso cœnobio sibi delegerat. Is igitur confessarius aduenam iussu Vicarij (nam Prior, seu cœnobiarcha tum aberat) in proximum Dominicum diem ad prandium inuitat; nec renuenti, Fac (inquit) paratus accedas: quærenda ex te non pauca. Ac nihilominus, vbi dies aduenit, sine cunctatione promissa fecit Ignatius. Exceptus est cū vno è comitibus Callisto, comiter. Sublatis deinde mensis, vtrumque Vicarius cum eodem confessario, & alio è fratribus in facellum quoddam seducit. cōfident omnes. Tum blando vultu Vicarius Ignatiū intuens, gaudere se admodum inquit, ac valde probare, quòd ille cum socijs Apostolicum in morem peregrinando populos doceat, atq. ad cultum Dei, ac studium pietatis impellat. verumtamen auere se nosse quibus maxime litteris operam dederint. Cū id quod erat, Ignatius, minime doctos fateretur esse: Quid igitur, inquit, doctrinæ ac rerum expertes, cōciones de rebus diuinis habetis? Nos vero nequam concionamur, ait Ignatius; verum de virtutis pulchritudine, de vitij fœditate, cū occasio sese dat, familiariter & ex æquo loco differimus, atque homines ad odium peccatorum, amoremque probitatis hortamur. Ad ea Vicarius: Sed vtrique de virtutibus vitijque sine liberalium artium cognitione disputari non potest, vel à magistris & libris accepta, vel infusa diuinitus: vos vero neque litteris, neque doctoribus operam dedistis, vt ipsi fatemini: restat igitur vt à Spiritu sancto vobis hæc tradita sint. atqui hoc ipsum est de Spiritu sancto, quod maxime quærimus. Tum Ignatius vt peti se vidit repentino dilemmate, cum aliquantulum substitisset, De his, inquit, hæctenus. Cum nihilominus instaret ille, ac

E Spiritus

Spiritus sancti verbo hominem vrgeret; oppressus Ignatius tam perseueranti interrogatione, in eodem tamen gradu constantiæ perstitit, seq. nihil præterea responsurum affirmavit, nisi quibus legitime interrogandi ius esset. Quo loco Vicarius: Ita ne vero inquit. Cum nouæ impostorum sectæ quotidie pululent, & in errorem ac fraudem ita multos inducât; vos in reddenda vestræ doctrinæ ratione tergiuersamini? Atqui efficiam vt omnino reddatis. Triduû deinde intra sacros cœnobij fines detinentur, atque humanissime tractantur à Fratribus. Eo spatio exacto, ecce tibi à Baccalauero Fria, Vicario Salmanticensis Episcopi, notarius ambos perducit in carcerem, includitq. separato à reliqua reorum turba cœclau, mirum in modum squalido, ac peruetusto, odorisq. teterrimi; cuius tectum mediû stipes ligneus fulciebat, ac stipiti ferrea catena erat affixa do drantium longitudine circiter nouem, bifida ad extremû serie. huic ergo catenæ altero vtrumq. pede adstringunt, sic, vt nusquam alter sine altero progredi, aut loco pæne mouere se posset. Igitur tota ea nocte per summum corporis incommodum nulla capta quiete, in hymnis & canticis perstitere. postridie, vt per urbem vulgata res est, continuo boni viri complures cum stragulis, culcitrisque, & ciborum apparatu adfuerunt, quorû benignitate recreatus Ignatius, ac paulo clementius haberi deinde in ea custodia cœptus est. Ita que, vt ante Cœpluti, sic eo tẽpore concursus ingens hominû ad eum fieri, ad quos ille admirabili tranquillitate, de contẽptu rerum humanarû, de futuro extremo iudicio, deque sempiternis præmijs atque supplicijs differebat. In ijs Francisco Mendozæ (qui postea S. R. E. Cardinalis & Episcopus Bur-

pus Burgensis est mortuus) miseranti casum ipsius,
 & amice ex eo quærenti, grauiterne ferret custodiã
 & vincula: Tantum ne malum tibi videtur esse car-
 cer? inquit Ignatius. atqui, scito, vrbe Salmantica to-
 ta non ita multas esse compedes, manicasve, quin e-
 go plures Christi Domini causa vehemèter exoptẽ.
 Interea Baccalaureus Frias ad carcerẽ accedit, Igna-
 tium & Callistum diuersos interrogat, ac varijs per-
 cõtationibus, quales haberi à iudicibus solèt, vtriuf-
 que sensus & animum diligenter explorat. Cum illi
 congruentia responderent, nec modo sibi, sed etiam
 inter se mire constarent, denique librum Exercitio-
 rum, de quo inaudierat, poscit: nec recusat Ignatius;
 quin etiam sibi præterea esse tres in eadem vrbe so-
 cios aperit, editq. diuersorij nomen ac notas, qui-
 bus inueniri sine errore possint. neq. vero superse-
 dit ille missis licetoribus eos in carcerem tradere in-
 feriolem; ne quod ijs colloquium cum Ignatio, neu
 qua cõmunicatio consiliorum esset. Post hæc, abla-
 tum Exercitiorum librũ & ipsemet accurate perle-
 git, & examinandum præterea tradidit tribus Theo-
 logiæ doctoribus: qui dum singula diligenter expẽ-
 dunt, accidit interea res ad innocentiam Ignatij &
 sociorum declarandam non leuis momenti. Cum
 enim ceteri, qui in vinculis tenebãtur, per negligẽ-
 tiam custodũ effracto carcere omnes repente dila-
 ppi essent; Ignatius comitesq. soli in summa fugiẽdi
 licẽtia postridie ibidem inuẽti sunt, & cunctis admĩ-
 rãtib; approbãtib;que, cõfestim in amplã domũ
 & commodam inde magistratuũ iussu traducti. Ci-
 tatus præterea Ignatius ad Baccalaureũ & reliquos
 libri sui recognitores, cũ & de Exercitiorum ratio-
 ne, & de præcipuis fidei Christianæ mysterijs multa

ex eo quærentur, paucis ac demisse præfatus, neque se vacasse admodum litteris; & quæcumque sentiret, diceretve, Ecclesiastico iudicio & censuræ cuncta submittere; ad singulas quæstiones de sanctissima Trinitate, de incarnatione Domini, de sacramento Eucharistiæ, aliasque complures ita respondit, ut iudices ipsi pæne obstupescerent. Præterea è iure canonico proponitur ei difficilis quidam nodus, quem ipse, cum item responsa Doctorum se ignorare dixisset, illico soluit egregie. Postremo iussus primum Decalogi præceptum, uti consueverat ad populum, sic ibidem repente explicare; in eam sententiam usque adeo varie & copiose dixit, ut omnem illis præterea interrogandi cupiditatem exemerit. His rebus ita peractis, cum dies vinculorum esset secundus iam & vigesimus, una cum socijs euocatur ad iudicium sententiam audiendam. cuius erat summa, innoxios eos, & ab omni hæretica labe intactos videri, ac proinde posse arbitrato suo in adiuuandos homines ac plebem erudiendam incumbere; tantum ne intra quadriennium in Theologiæ studio exactum, quæ cogitatio letali, quæ veniali crimine teneretur (qui locus in toto pæne iure Pontificio ac Theologia difficillimus est) auderent ipsi per se definire, atque statuere: id autem propterea quod in Exercitiorum libro signa quædam tradita viderant iudices ad peccata capitalia à venialibus dignoscenda: quæ tamen quod nihil continerent à recta fide alienum, nominatim improbare non audebant. Recitata sententia, cum honorifice tractatum ab se Ignatium putarent iudices; ille vero suis rebus è conscientia apprime confidens, vehementer indoluit, ab ijs quos veræ & Catholicæ fidei tutores ac præfides agnoscebat, nullo in

lo in suis neq. dictis, neq. scriptis deprehenso vitio, tamen in re tanta tamq. necessaria sibi silentium imponi; atque iter ad excolendos ac pro viribus adiuuandos homines impediri. Quæ ipsa res inclinatum iam ante animum eius impulit, vti satius iudicaret ex hisce difficultatibus quas in Hispania obijci sibi subinde videbat, ad scholas Parisienses in Galliam vltro sese transferre: vbi tum ob suam nouitatem, & eius linguæ inscitiam sibi minus interim negotij putabat fore, tum propter illius academiæ celebritatem atq. frequentiam, non defuturos deinde quos ad suum institutum, atque ad Apostolica vestigia sectanda perliceret.

Lutetiam proficiscitur. CAP. XVIII.

ET quoniam ad iter adeo longinquum & anceps, non idem erat socijs animus; atq. etiam, vt maxime incolumes eo peruenissent, incertum erat, apud ignotas nationes quam copiam in studijs litterarum degendi essent habituri; communicato cū ijs consilio statuit Ignatius antecedere solus ipse Lutetiam: & si quidem res facultatem habitura videretur, vt eos ibidē alere posset, ipsos euocare per litteras; sin minus, tota de re facere certiores; vt quāquam diuersis locis, eadē tamen coniunctione animorum, emenso interim philosophiæ ac Theologiæ curriculo, intermissam ad tempus consuetudinem Deo volente deinde repeterent. Rebus igitur ita compositis, quamquam è præcipua Salmanticensi nobilitate multis ægre ferentibus, ac maiorem in modum renitentibus, vigesimo circiter die quàm è custodia exierat, in viam se

E iij

dedis

dedit Ignatius, onustum libris a sellum præ se agens; ac Barcinonem deuenit. Hic vero, vt inter veteres amicos ac familiares, omni ope certandum illi fuit, vt se à lacrymis atq. à complexu carorum auelleret etiam atque etiam deprecantium, ne patriam cum externa regione mutaret, neu se tali tempore in manifestum vitæ periculum vltro dmitteret. Vigebat adhuc bellum inter Hispanos Gallosque; & circa regni vtriusque præcipue limites infesta latrocinij. loca, & recentes multorum cædes ad metum proponebantur. Sed ille nec terrore, nec precibus suscepto consilio demoueri se passus, certe illud recusare non potuit, quominus tum ad sumptus itineris, tum ad necessaria Parisijs cõparanda, nummorum aliquid partim in numerato, partim in nominibus ab Elisabetha Rosella, & alijs quibusdam amicis acciperet. Quibus ille subsidijs, ac præcipue diuinæ bonitatis ope munitus, hieme summa, pedibus, vt solebat, nullo duce vel comite inde profectus est sub initium anni M. DXXVIII. cumq. Ianuarium rotum in itinere posuisset, Februarii mense Lutetiã sospes introijt. Ibi, quod ad studia pertinet, respiciens perexiguam præteriti tẽporis fructum, rationibus suis accurate subductis, ad Dei gloriã statuit in literas toto pectore incũbere. cumq. experiendo iam cognouisset, eam esse humanæ mentis imbecillitatem, vt in plura vno eodemq. tempore vix atq. egre sufficiat, damnata priore festinatione, post hac, cõpendijs omissis, regia via procedere, & studiorum suorum nouum initium ordiri decreuit. Igitur ad Mõtis acuti collegium itare quotidie, ibiq. inter procacium puerorum greges, matura iam ætate vir, grammaticæ rudimẽta repetere nõ dedignatus est. Simul etiam

etiam de stato precationis tēpore, & vexatione corpusculi, quo plus otij ac viriū studio superesset, multū imminuit, sic tamē, vt illa præcipue tria numquā omiserit: primū, vt quotidie sacrificio Missæ religiose interesset: alterū, vt octauo quoq. die post Pænitentiæ Sacramentū cęlesti pane sese reficeret: extremū, vt bis quotidie sua eius diei dicta, facta, cogitata quā diligētissime recognosceret; conferēsq. hodiernum cum hesternō die, hebdomadā cum hebdomada, mensēq. cū mense; suos in spiritu vel progressus, vel regressus perquā accurate exploraret atq. perpēderet. Procuratiōnē quoq. alienę salutis, & institutā consuetudinē agēdi cum proximis, tantisper dū litteris, ac præsertim philosophię vacaret, aliqua ex parte remisit, nūquam tamen omnino deposuit.

Extrema inopia incommoda superat.

CAP. XIX.

IAM vero, satis vsu ipso edoctus, quātum detrimentum studijs afferat mendicitas, & cura tolerandæ in singulos dies vitæ; & nihilominus optās Christi Domini & Apostolorum exemplo nihil prorsus in hoc sæculo possidere; piorum benignitate ac facultatibus totā rem ita moderari cōstituit, vt neq. in diem, vt antea, precario victitaret, & nihil idcirco de volūtarię paupertatis proposito meritoq. deperderet. Sed ea res primis utiq. mēsis minime cessit illi ē sentētia. Cū enim sese in Hispanorū aliquot contuberniū cōtulisset, qui plurimi Parisijs ipso belli tēpore versabatur, & exactā ē syngrapha Barcinonēsi pecuniā cuiusdā ex eadem natione custodiendā dedisset, eam ille

E iij

clam

clam suos in vsus non optima fide conuertit; cumq; postea reddendo non esset, reliquis iam nummis insumptis Ignatius, & à locupletibus amicis, quorum ope adiuuari posset, longo interuallo disiunctus, tanta subito rerum omnium inopia oppressus est, vt ei cibum ostiatim quæritare quotidie, & in hospitalē sancti Iacobi domum, infimis precibus exorato eius loci præfecto, demigrare necesse fuerit graui sane incommodo. Quippe Lutetia Parisiorum, vrbs in primis Europæ totius & magnitudine & celebritate visenda, trifariam est diuisa. partem vnā, quam Sequana fluuius insulam efficit, regia vetere, foro, & tribunalibus nobilem, vulgo Ciuitatem appellant. altera, quæ nouam regiam continet, Oppidum dicitur. tertia pars, iam inde à Carolo magno dicata Musis, Vniuersitas nominatur. in hac, præter ceterā incolarum turbam, scholastici maxime inhabitant; ac numerantur ibi collegia permulta libero aditu, cum suis vnumquodq; liberalium artium discipulis & doctoribus, & præfecto collegij, quem Præmarium vocant. Igitur ex ea vicinitate in sancti Iacobi hospitium, quod procul inde est in suburbio, extrema necessitate compulsus Ignatius, in tanto locorū interuallo, cum alijs afflictabatur incommodis, tum vero quòd cum ante lucem in academia inciperent scholæ, nec nisi nocte desinerent; ipse, illius hospitij legibus, nec mane ante solis ortum egredi poterat, & vespere ante occasum regredi cogebatur, sic, vt inter eundem & redeundum, quamuis industrio ac vigilantissimo discipulo multum & de magistri dictatis, & de tota scholarum exercitatione deperiret. Cui tanto detrimento cum in præsentia nullum aliud remedium occurreret, consilium cœpit more scholasticorum

sticorum egentium ea conditione locandi operam suam alicui ex academia Primarijs, doctoribusve; ut quod sibi à rebus domesticis otij superesset, id totum in scholastica disciplina, studijsq. doctrinæ consumeret. Sed magis magisque probante Deo constantiam & patientiam viri, conditionem eiusmodi, quamvis magna adhibita diligentia, nactus est nullam. Itaq. deiectus hac spe, cū id ærumnosæ vitæ genus aliquandiu tolerasset; & quos in Hispania reliquerat socios, de statu rerum suarum per litteras monuisset, hortatus ut ibidem ex cōdicto curriculum studiorum absoluerent; rationem iniit multo commodiorem, ut indictis vacationum ferijs, in Belgium, atq. interdum etiam in Angliam siue Britanniam, ad Hispanos negotiatores excurreret: quorū benignitate cum facile obtinuisset annuam pecuniæ summam Lutetiæ toto studiorum tempore certis pensionibus exigēdam, commodius multo cœpit in liberalium disciplinarum cognitione versari. Cumque octo decim fere menses Latinæ linguæ tribuisset in Montis acuti collegio, in collegium cui à sancta Barbara nomē est, ad philosophiæ studia transijt alacritate mirabili: ac primum occurrentes denuo rerum cælestium importunas imagines, quamquam eximia cum animi delectatione cōiunctas, eadem spiritus constantia, qua superiores illas, iterum ab se reiecit ac repulit; deinde magistris attente audiendis, multa ac diligenti eorum quæ audierat commentatione, quotidianis deniq. gymnasij exercitationibus, triennio & mensibus sex (quod spatium temporis curriculo philosophiæ in academia illa tribuitur) ita profecit, ut honorifico magistri iudicio ac testimonio (is erat Ioānes Penna philosophus

lofophus) post confueta certamina, ritu folēni, laurea, ceterisq. doctrinę inſignibus decoratus fit. Poſt hæc in cœnobij Dominicani gymnaſio ſacrã Theologia aggrefſus eſt, ingēti ſane labore & induſtria, cū præter ceteras lucubrations, hieme ſæuiente, quotidie mane ante lucem ad ſcholas, quæ illa circiter hora ibi habebantur, accederet. atq. ex eo ſtudio tantum Deo adiuuante percepit, quod ſatis eſſet ad fidei doctrinæq. ſuæ rationē, ſine ſuſpicionē vlla nouitatis, ex Patrū decretis atq. auctoritate reddendã.

Varie propter Chriſtum exercetur.

CAP. XX.

NEQVE vero, quamuis interim à plebis catecheſi atq. à publicis actionibus abſtineret, idcirco tamen, quoad per ſcholas licitum eſt, ab adiungendis ad Chriſtum hominibus, animã diſq. ad ſtadium veræ laudis & gloriæ deſtitit. qua propter multi nec infimæ ſortis viri, priuatis ipſius colloquijs ac monitis incitati, partim caſtigato vetere luxu, Chriſtianæ diſciplinæ ſeueritatem induerūt; partim etiam ſolēni voto varia religioſorum inſtituta profeſſi ſunt; partim deniq. ingenti academiæ totius admiratione, in Chriſti gratiam pecunia egentibus diſtributa; pauperem vitam agere, atq. adeo ad conculcandum penitus omnem ſæculi faſtum, & expianda ſuperbiæ crimina, palam per vicos & compita manum ad ſtipem ipſi porrigere, victumq. palam emendicare cœperunt. quos tamen amici, rem indigne ferentes, cum neq. precibus neq. minis à propoſito reuocare valuiffēt, facta manu deniq. ab hoſpitali domo ſancti Iacobi
quo

quo sese contulerāt, vi armisq. in pristinū academię diuersorium ad sua prosequēda studia retraxerunt. Ignatius vero tātam eiusmodi rerū inuidiam subiit, vt præter ceteras iniurias & maledicta, falsis etiam criminationibus ad sacrum Inquisitorem semel iterumq. delatus sit. Is erat ea tempestate Matthæus Ori, ex Dominicana familia Theologiæ magister, tū eruditione, tum probitate cōspicuus; qui accusatorū fraude cōperta, Ignatium nō absoluit modo, sed etiam miris ornauit laudibus, ipsumq. Exercitiorū librum, qui præcipue in suspiciōē crimenq. vocabatur, tantū abfuit vt damnaret, vt sibi etiam eiusdē exemplū Ignatij permissu desumpserit. præterea ab solutionis ac sententiæ formulā, publici scribæ chirographo & signo munitam, quam cōtra iniquorū calumnias, quando cumq. opus esset, proferret, tametsi minus gratū id potentibus quibusdā viris fore videbat, Ignatio petenti concessit. Neq. vero pro Christi nomine solū hac falsæ accusationis procella defunctus Ignatius est; sed eorum ipsorū opera, qui illum deinde vel maxime dilexerunt, virgarū quoq. publice periculum adiit. Mos est Parisijs in scholasticos improbos ac feditiosos, ad sanciedam academiæ disciplinam, hunc fere in modum animaduertere. Dissimulato consilio, ad condictam diem in aulam collegij, Primarius magistriq. nodosa instructi virga conueniunt: comprehēsumq. repente noxiū, & in medio confessu nudatum, certo plagarum numero singuli afficiunt. Id supplicij genus Lutetię tū ad sensum corporis peracerbum est, tum vero ad ignominia ac dedecus longe turpissimū, deq. ipsius loci nomine aula vulgo appellatur. Hūc igitur cruciatum ac notam maleficis constitutam, Ignatio in-

fonti,

fonti, quòd condiscipulos festis præcipue diebus à schola ad oratorium & sacra mysteria confessionis altarisq. traduceret, vehementer iratus magister ipse Ioannes Penna parauerat, Iacobo Gouea Lusitano collegij Primario in suam sententiã facile adducto, quippe qui iam ante priuatim erat infensus Ignatio, quòd familiarem quemdam suum, Amatorem nomine, seuerioris vitæ præceptionibus imbuisset, atque (vt pietatem fere interpretantur homines) infatuasset abductum à curis inanibus, & iucundo conuictu amicorum, atque à pristina consuetudine. Vt igitur dicta supplicio dies illuxit; aduentans iam ad scholas, ab amico fideli mature monetur Ignatius, ne intra collegij septa vtiq. illo die inferat pedem; concitatos in eum esse omnium animos; pœnas aulae daturum extemplo, ni caueat. Ad cuius rei nuntiũ ancipiti deliberatione distractus Ignatius, quòd & pro Christi nomine verbera & contumelias perpeti mirifice optabat, & supplicij apud homines adeo turpis infamia, metuebat ne cõplures è iuuentute, ipsius opera iam ad meliora conuersos, nec dũ in bono stabiles, à sua consuetudine atq. auctoritate auocaret, iterq. sibi ad alios etiam deinceps Christo lucrificandos abrumperet; totam rem ad ipsius Gouea arbitrium, iudiciumq. reijcere statuit: quod ille re cognita decreuisset, id ex diuina maxime gloria & voluntate futurum; neq. de eiusmodi sententia vllis amici denũtiationibus precibusve demoueri se passus, quamquam horrenti pœnae imminentis acerbiter, & renitenti carni vim fortiter intulit: ingressusq. collegium, & recta Goueam petens nõdum è cubiculo egressum, placido ac sereno vultu, » & altam animi pacem ac securitatem indicante: Si
mea

» meæ mihi (inquit) existimationis & incolumitatis,
 » quàm diuinæ gloriæ, salutisq. animorum cura prior
 » esset ac potior, nequaquam hodierno die pedem in-
 » tra fines huiusce collegij posuissem. neq. enim ante
 » quam huc venire, ignarus eram Gouea, quantum
 » è vestra omnium indignatione dedecoris, quàm a-
 » cerba tormenta me maneant. Sed quoniam nihil
 » omnino mihi vel ad meritum optabilius, vel ad ve-
 » ram dignitatem præclarius duco, quàm Christi Do-
 » mini causa, tam graua tamq. multa pro me perfun-
 » cti, vicissim probra, plagas, mortem deniq. perpeti;
 » idcirco nimirum ad scholas accessi, & vltro memet
 » in tantum & corporis & famæ discrimen obieci.
 » Verum enim vero mihi nõ modo quid votis meis ac
 » desiderio, sed etiam quid proximorũ rationibus, &
 » sempiternæ saluti conducatur, caritatis lege confide-
 » randum est. Multos habeo adolescentes Dei bene-
 » ficio nuper è cæno flagitiorum emerfos, ac vix dum
 » auulsos ab improborum pestilenti consortio. hos
 » ego vereor, ne si me in tam honesto cõuentu publi-
 » ce vapulasse constiterit, à meo sermone congressuq.
 » protinus auocet infamiæ metus; ac proinde, vt sunt
 » flexibiles hominum voluntates, ad eadem illa saxa,
 » quibus paulo ante adhæserant, ingenti dæmonum
 » gaudio, & feruor ætatis, & prauæ consuetudinis æ-
 » stus abripiat. Simul etiam (verum vt fatear) tui me
 » Gouea, doctorisq. mei Pennæ me miseret, qui Chri-
 » stianam pietatem ac fidem sacramento professi, ce-
 » terisq. ad exemplum iustitiæ virtutisq. præpositi;
 » Christi famulum, Christi causam agentem adeo a-
 » cerbe insectamini. & qui, qua pœna lex affici iubet
 » eos qui scholasticos deprauare, magistris illudere,
 » seditiones conflare voluerint; eadem dignum iudi-
 » catis

»catis eum, qui iuuentutem à vitijs, doctores à iur-
 »gijs, academiam à tumultibus vindicare conatur,
 »quæ quoniam mecum ipse reputans, non leuis mo-
 »menti ducebam esse, quamquam cupidus inimico-
 »rum odij vel meo sanguine explendi; tamē pro no-
 »stra necessitudine deesse nolui, quominus eadem ti-
 »bi quoque, integra etiamnum re, considerata pro-
 »ponerē. Mihi, vt dixi, pro Christi nomine vexari ac
 »torqueri optatissimū est: iamq. si videtur, sponte ad
 »patibulum pergo. tu, Lutetiæ Parisiorum, à sanctæ
 »Barbaræ collegio, in eiusmodi causa tale documen-
 »tum vel pietatis vel æquitatis dari an expediat, pro
 »tua sapientia ac religione constitue. Vix dum Igna-
 »tius dixerat, cum Gouea, vir & ni concitaretur a-
 »liunde, suo pte mitis ingenio, & tum instinctu di-
 »uino valde compunctus; illico cœpta damnauit, ac
 »maiores in modum detestatus est; apprehensumq.
 »amicissime Ignatium deduxit in aulam, quo iam
 »collegæ cum reliqua turba parati conuenerant. Ibi
 »silentio indicto, repente contra omnium expecta-
 »tionem de Ignatij laudibus orationem instituit; vi-
 »ri fortitudinem, innocentiam, caritatem extollens;
 »seipsum, & ceteros qui innoxio periculum struxe-
 »rant, vehementer accusans. quam in sententiâ cum
 »multa dolenter grauiusque dixisset, ad extremum
 »obortis lacrymis, ad Ignatij genua procidit, preca-
 »tusque delicti veniam, & apud ceteros illum in ad-
 »mirationē gratiamq. restituit, & ipse in omni dein-
 »de vita Ignatium & socios præcipuo amore studio-
 »que complexus est.

De socijs

De socijs ad Ignatium adiunctis.

CAP. XXI.

ASC E igitur, aliasq. eiusmodi infectationes atque pericula Ignatius Christi causa cōtraxit. attamen idem plurimorū quoq. sibi gratiam ac beneuolētiam optimis artibus peperit. Fuit enim in illo, præter diuinitus infusa charismata, mirum etiam atq. efficax ingenium & studium ad animos hominum demerendos. In principum amicitias opportune insinuare sese, eademq. obsequio & submissione tueri; pares facilitate ac suauitate morum allicere; inferioribus & egētibus, auctoritate, opera, necnon è suis angustijs etiā pecunia præsto esse; morbo aliquo laborantes vel cum valetudinis & contagionis periculo adire, solariq. amantissime; eorum quibus cum viueret, agerere, vel difficultatem naturæ, & arrogantiam perpeti; vel ineptias ac stultitiam, quoad ita res ferret, exorbere dissimulatione mirabili; ad aliorum arbitrium ac voluntatem, quibuscumque rebus honeste posset, semper accōmodare se ac flectere; omnibus deniq. in Christi gratiā omnia fieri: vbi penitus in hominū sensus ac volūtates irrepserrat, tum demum officijs ac beneuolentia comprehēsos occupatosq. pro suo quemq. captu, sensim & caute progrediens, Christianæ religionis & officij præceptionibus excolebat. Atq. his ferme artibus, & simul sanctimonix ac frugalitatis exēplo, multos, vt diximus, à turpi ac flagitiosa vita nō modo ad sobrietatē & continentiā, sed etiam ad contēptum rerū mortaliū, atq. ad salutaria cōsilia Christi cōuertit. Complures præterea hereticos, grassante iam tum peste Lutheriana,

tempe-

tempestiuus disputationibus monitisq. conuictos, ad sacra Quæstorum tribunalia volentes adduxit; & cum sancta Romana Ecclesia in gratiam secreta abiuratione restituit. Iam vero, quod ei vel in primis propositum initio fuerat, vt aliquos ingenio doctrinaq. præstantes, ad suum institutum ac vitæ rationem aggregaret; in idipsum per Theologiæ maxime tempus incubuit; adiunxitq. sibi, Deo bene iuuante, iuuenes nouem ex academia vniuersa lectissimos. quorum primus fuit Petrus Faber Allobrox, pago Villareto Gebennensis diœcesis humili natus loco, sed egregie pius, quippe qui duodecimo ætatis anno per summum sanctimonix studium virginitatem Deo vouerat; idemq. ad litteras à vita pastoralis traductus, tantum ingenio industriaq. profecerat, vt eum in locis Aristotelis difficilioribus magister ipse Penna consuleret. Hunc igitur Ignatius & studiorum & contubernij communione sibi coniunctum; licet socium gloriosi operis ipso initio destinasset, non tamen continuo illi rem aperuit, neq. ad tantam perfectionem impellere confestim aggressus est. sed conscientiam excutere, & in se ipsum quotidie diligenter inquirere primū edocuit, deinde ad totius antea vitæ noxas per sacrā confessionem expiandas adduxit. postremo, cum iā philosophiæ curriculum exegisset, spiritualibus exercitationibus perpoliuit; adeo propensum ad penitentiam, tantoq. animi ardore succensum, vt hieme summa, concretum glacie flumen Sequanam plaustris impune prementibus, in separata Iacobæi vicidomuncula propositas meditationes, & quidem insidens niui sub dio peregerit, sexq. ipsos dies omni prorsus cibo potuq. abstinuerit, inediā lōgius utiq.

protra-

protracturus, nisi eum, re animaduersa, consultoque suppliciter Deo vetuisset Ignatius. & sane respondit operi fructus. Cum enim antea in eligendo certo vitæ genere Faber mira animi solitudine, variisque scrupulorum molestiis adeo torqueretur, vt præ nimio angore sese in anias abdere solitudines, ibiq. radicibus herbarum victitare pæne decerneret; ex hac spiritali exercitatione vocari se vna cum Ignatio ad animorum subsidium non dubie sentiens, tantam est pacem ac tranquillitatem conscientiaë consecutus, vt ex vehementissima tamquam agitatione ac salo, placidum tutumq. portum se deniq. nactum esse profiteretur. Ex eodem contubernio Franciscus quoque Xauerius nobilis Cantaber, idemq. non vulgari eruditione, quippe qui laurea magistrali donatus Luce-tia postmodum publicus Aristotelis interpret extiterit; quamquam principio ita nõ studiosus Ignatij, vt eius pietatem (vt fit) etiam procaciter irrideret; tamen viri tum patientia, tum obsequiis adeo delinitus est, vt ad illius ductum arbitriumque sese omnino contulerit. Hunc & diuitiarum affluentia, & viuendo ingenio, & viribus corporis præferocem, admirabili prudentia ac lenitate mansuefecit Ignatius, in eamq. rerum humanarum despicientiam, & caritatis ardore paulatim adduxit, vt inter ipsa Exercitia spiritalia, tum ad carnis macerationem quattuor dies ieiunus omnino transfegerit; tum vero quod inter iuuenum greges defultor eximius, corporis agilitate sibi nimium placuisset; ad eius piaculum vanitatis, membris valido fune perstrictis, non sine acri sensu doloris, dies aliquot in commentandi orandiq. labore atq. attentione perstiterit. Hic est Xauerius ille, qui non multo deinde post, Ioannis Lusitaniae re-

F gis 103

gis rogatu, ex auctoritate Pontificis Romani missus in Orientem, plenus Apostolico spiritu, tota India maritima summis laboribus ac periculis peragrata, in vltimas Iaponiorum terras Euangelij lumen primus intulit, atq. ingēti infidelium numero ad Christum adiuncto, multis clarus miraculis, in ipso aditu Sinarum excessit è vita. Porro Xauerium & Fabrum imitati sunt Iacobus Laines Saguntinus, qui deinde Societati nostræ proximus ab Ignatio præfuit, vir de Christiana republica in primis optime meritus; & Alfonsus Salmeron Toletanus, Græcis & Latinis literis admodum eruditus: vterq. confecto Compluti philosophiæ curriculo, Parisiosq. partim Theologiæ causa, partim etiam Ignatij noscendi gratia profecti, de cuius laudibus iam tum in Hispania, constanti hominum sermone multa cognouerāt. Accessit ad hos etiam Nicolaus Bobadilla Palentinus, doctus iuuenis, & philosophiâ publice professus in oppido Hispaniæ Pintia: itemq. præstanti indole Simō Rodericus Lusitanus. & post aliquanto, Claudius Iaius, & Ioannes Codurius Gebennenses, Paschasiusq. Broetus Ebredunēsis, Fabri præcipue item Allobrogis (cuius iam erat nomen Parisiis celebre) monitis & exēplo permoti. Hi omnes, impulsu plane diuino, cum alter alterius consilium ignorarent, post exactissimam totius vitæ confessionem spiritualibus exercitiis ab Ignatio perquàm diligenter exculi, vehementi quadam spiritus motione sese non quidē in vmbra ac solitudinem, sed in solem ac puluerē euocari ad prælia Domini prælianda senserunt. nec fuit è nouem vllus fere, quin ad propitiandum cæleste numen, eiusq. voluntatē suppliciter exquirendā; præter ceterā abstinentiam, & incōmoda voluntaria, tridui,

vt mi-

vt minimum, totius in ediam spōte pertulerit, nimis
audaci fortasse consilio; nisi eos & multorum exem-
pla, & feruor simul ætatis ac pietatis excuset. Hosce
igitur socios Dei beneficio nactus Ignatius (quorū
tres erant superstites hęc scribēte me, Salmeron, Ro-
dericus, & Bobadilla) quod iam diu moliebatur &
agitabat animo, re ipsa aggredi primo quoq. tēpore
statuit; vt Hierosolymas Pōtificis maximi permissu
repereret; gentesque finitimas Christiana quondam
religione præstantes, deinde Mahometis nefaria su-
perstitione deceptas, vel à miserabili errore ad veri-
tatem Euāgelij reuocaret, vel certe (quod erat proxi-
mum) sanguinem ac vitam in causa tam pia, tamque
gloriosa profunderet. Neq. sane difficile fuit, ceteros
iam sponte currentes, & Dei amore incēsos, in eam-
dem sententiam & propositū adducere. & quia ple-
riq. Theologiæ studia nondum absoluerant; ne inte-
rim conceptus ardor animi refrigesceret, & simul vt
iporum eo gratius diuinæ maiestati obsequiū esset,
quo maiorem sibi met ipsi necessitatem seruitutis ac
religionis imposuissent; implorato beatissimæ Vir-
ginis patrocinio, ac sancti Dionysij Areopagitæ, cu-
ius in tutela Parisij sunt, in æde suburbana, quæ Mōs
martyrū dicitur, sub confessionis & Eucharistiæ my-
steria voto sese obstrinxere singuli, emēsis Theolo-
giæ spatiis continuo mortalibus rebus nuntium re-
mittendi, atq. in paupertate perpetua seruiēdi glorię
diuinæ, salutiq. animorum: ac nominatim, ad consti-
tutam diem Hierosolymā eo consilio nauigādi, vt in
conuersionem infidelium toto pectore incumberēt;
palmanq. martyrij studiose captarent. id consilium
si qua re impediretur, anni circumactō spatio deniq.
Romam adirēt, suamque operam summo Pontifici

Christi Vicario ad spirituale proximorum auxilium sine vlla vel præmij pactione, vel temporum aut locorum exceptione deferrent. Id votum in eo templo vouere ingenti consensu & alacritate, anno post Christum natum M. D. XXXIV. octauodecimo Kal. Septembris, quo die Assumptionis MARIÆ Virginis anniuersaria gratulatio celebratur. idemq. votum eodem loco dieq. pariter anno proximo ac tertio renouarunt, atq. ea res tum ad conspirationem ac vinculum animorum, tum ad confirmandas in suscepto consilio mentes omnium mirifice valuit. Incendebant præterea studium alter alterius omni genere officij & caritatis, duce ac moderatore simul Ignatio, quem omnes vt parentem eundem & vnice diligebant, & valde reuerbantur. ac primum spirituales modo apud hunc, modo apud illum agitare cœtus; ibiq. suauissima de rebus diuinis habere colloquia, & sese mutuo ad Christianam laudem & decus hortari; deinde in studiorum difficultatibus, locisq. obscurioribus adiuuare inter se, & lucubrationes quisque suas, lumenq. doctrinæ & ingenij, cum res exigeret, in commune conferre; præterea inuicem sibi omnibus in rebus adesse certatim; deniq. à frequenti sacramentorum vsu, & assiduitate precandi meditandique, nullo pacto recedere. quibus rebus & varias dæmonum insidias tentationesque, conantium eos ab incepto reuocare, vicerunt; & breui tanta coaluere concordia, vt quamquam è diuersis, nec non infensis inter se orti nationibus, gratia tamen superante naturam, intra eosdem alti parietes, atque adeo ex vno propemodum omnes vtero in lucē editi viderentur.

LIBRI PRIMI FINIS.

DE

DE IGNATII LOIOLAE
VITA ET MORIBVS
LIBER SECVNDVS.

Aeger Hispaniam repetit. CAP. I.

INTEREA Ignatius graui morbo partim è maximis laboribus vigiliisque, partim etiam è Parisiensis caeli grauitate contracto; vexatusq. subinde stomachi iam pridem affecti doloribus acerbissimis; post multa remedia in casum adhibita, iubetur à medicis ad patrium solum & incunabula se referre; quod vnũ ad inueteratas corporis aegritudines certissimum perfugium vulgo arbitrantur. Nec recusauit ille, non tam valetudinis ratione, vel desiderio suorum adductus, quàm duabus aliis maxime causis: primum, vt quibus olim in regionibus, malo publico, iuuenilis licentiæ ac vanitatis ipsemet specimen exstitisset, ibidem ad spiritualẽ ædificationem vicissim aliqua Christianæ humilitatis atque modestiæ documenta præberet; popularesque suos & verbo & exemplo ad studium penitentię salutaris accēderet. deinde, vt, quoniam sociis aliquæ

F iij erant

erant in Hispania rei familiaris tricæ; eas eodem itinere atq. opera ipse expediret; neq. per eam causam illi vel auocarentur à studiis, vel recenti etiam nunc vocatione, & expeditionis tam arduæ, tamq. laboriosæ cōsilio, patriæ dulcedinis, ac domesticæ tentationis, qua nulla fere periculosior est, aleã subire cogeretur. Simul etiam, è relictis olim in Hispania sociis, cogitabat, si quem in proposito constantem inueniret; secum in eandem expeditionem educere. Ceterum ne quid è suo discessu res Parisiensis caperet detrimeti, primum commilitones ad perseuerantiam ac fidem paucis adhortatus, Petrum Fabrum & annis & vocatione antiquissimum, illis præposuit; cui interim obtemperarent, quem parentis duceret loco. deinde tempus certum edixit iisdem approbantibus, quo tempore cuncti, rebus omnibus præter viaticum & necessaria scripta ex voto abdicatis, nauigaturi Hierosolymas Italiam peteret, seq. iam antegressum Venetias conuenirent. Dicta profectio die est viij. Kalend. Februarij, anno M. D. XXXVII. ineunte, qua die Apostoli Pauli cōuersio beata recollitur. His ita constitutis, anno M. D. XXXV. per Autūni tēpus ipse non sine lacrymis, mutuiq. amoris magna significatione singulos in digressu complexus, cum vellet de more pedibus quamquam ægro corpore proficisci; coempto à sociis equo uti coactus est: breuiq. partim ex ipsa vectatione, locorumq. mutatione, partim etiã è studiorū intermissione morbo leuatus, Pyrenæo superato Guipuzcoam prouinciam attigit. Loiolæ rerū potiebatur eo tēpore, Garzia defuncto, Bertramus stirpis maximus. is de patruī aduētū festine præmonitus ab iis qui hominem ad Aquas Augustas, quam hodie Baionam appellant, in trāsitu agnouerant,

uerant, extēplo, quòd regni limes latrociniis infestus
 esset, armatos homines ad eum excipiendum tuen-
 dumq. dimiserat: atq. hos primum Ignatius in Gui-
 puzcoę finibus, deinde etiam, quę iam tum erat fama
 de sanctitate viri, clericos omnes agmine composito
 ad oppidū Aspeithiam honoris causa obuios habuit.
 cumq. ab iis, & ab ingenti præterea gratulantiū tur-
 ba deduceretur ad ædes paternas; ille, vt ostenderet
 quantopere ab eiusmodi fastu pompaq. abhorreret;
 vt primum potuit, ex eo comitatu sese proripiens, ad
 publicam hospitalet domū diuertit, victumq. con-
 tinuo emendicare ostiatim cœpit; fratris filio cogna-
 tisq. frementibus, eamq. rem (vt fere deprauata sunt
 Christianorū quoq. iudicia, & pauci ex animo crucē
 amplexātur) summi dedecoris atque ignominie loco
 sibi ducentibus. Deinde quamquā inuitis iisdem, in-
 stitit plebē Christianæ doctrinæ rudimētis imbuere,
 priuatisq. colloquiis eos, qui ad se ventitabāt, è pec-
 catorum veterno excitare; festis vero diebus etiam
 conciones habere tanta hominum frequētia, vt cum
 eos templa non caperent, in agrū prodire necessario
 cogeretur, vulgoq. arbores audiendi causa conscen-
 derent. Et sane operæ fructus egregius Dei beneficio
 constitit. Complures ad virtutem ac Dei cultū à vitæ
 prauitate conuersi, multæ sublata discordiæ, & odia
 inueterata restincta, cōtra aleatores lata publice lex,
 pœnæq. propositæ; institutum præterea, vt preces
 pro salute quotidie funderentur eorū omnium, qui-
 bus letalis noxæ piaculo obstrictis, in singula mo-
 mēta exitialis exitus immineret: itemq. vt ex Ecclesię
 Romanę consuetudine, salutationis Angelicæ signū
 daretur mane, meridie, & vespere. iam vero grauiā
 quædā vitia, quæ non in populum modo, sed etiā in

sacerdotes irrepserant, magna ex parte correcta. de-
 niq. morbo incurabili affectis, & extrema pressis in-
 opia, ne vel oppido errarēt, vel strati passim in com-
 pitis cælum miserabili questu complerent, publico
 sumptu consultum. Atq. hasce leges moresq. custo-
 diendi, ne (quod fere fit) bene cœpta propediem ob-
 solescerent; curam & munus Loioleia familia, pla-
 cata postmodum Ignatio, sibi desumpsit. qui cum in
 eo xenodochio aliquandiu ita versatus esset, vt satis
 appareret ipsum exemplo Christi Domini laboribus
 & paupertate multo magis, quàm otio & rerum af-
 fluentia delectari; ad extremum quotidianis propin-
 quorum precibus exoratus, ne cognationi aut nihil
 omnino dedisse, aut etiam inimicitias palam denun-
 tiasse videretur, in paternam domum ex hospitali se
 transtulit; ibique aliquot moratus dies, restituta do-
 mestica disciplina, cunctis ad officium ac pietatem
 animatis; valentior multo, quàm Lutetia discesserat,
 ad sociorū expedienda negotia proficisci constituit.
 Atq. hic nouum ecce tibi certamen Ignatium inter
 & cognatos exoritur; cum ille pauperis habitu pror-
 sus, & pedes iter facere destinasset animo, illi contra,
 quoniam quidem eum apud se diutius retinere non
 possent, certe non nisi bene comitatum, & pecunia
 instructum abire permetterent. Verum certaminis
 denique is fuit exitus, vt Ignatius ne frustra diutius
 tenderet, ad viæ modicum in speciem deduci se pas-
 sus, breui domum & famulos & cetera cuncta remi-
 ferit, pedibusque porro perrexerit; Gallicano equo
 ministris valetudinarij iam ante relicto, quē illi dein-
 de in Ignatij memoriam veluti sacrum & immunem
 ab opere, vagari in pascuis ad extremum vsq. senium
 permisere. Ignatius igitur Nauarra primum, deinde
 Castilla

Castella peragrata, mandatisq. recentium sociorum exhaustis, de veterum statu ac voluntate cognoscere nequaquam omisit: verum illi partim expectationis ac more tædio victi, partim etiam aspero virtutis itinere fatigati, in alia fere omnia dudum abierāt. Ioannes tantum Gallus, ne de animi salute periclitaretur, monasticæ se addixerat vitæ. Callistus ab animorum cura, ad pecuniæ lucrum studio repente conuerso, in Indiam nauigauerat, vnde aliquanto post bene nummatus ingenti omnium admiratione qui eum antea norant, Salmanticam rediit. Cazeres cum Segouiam patriam periisset, mollioris vitæ commodis, & domesticorū consuetudine delinitus, otio ac voluptati sese dederat. Arriaga vero, curriculum honoris & ambitionis ingressus, & è Commendatario factus Episcopus, cum aliquandiu in eō dignitatis gradu vixisset, ad extremum ægrotus, epota per imprudentiam veneni laguncula (cum duæ starent, altera salubris aquæ, altera sublimati, quod appellatur, medicamento) miserabili genere leti defunctus est.

Venetias ingenti labore contendit. CAP. II.

IGnatus ergo cum in Italiam properaret, & hosce quos dixi socios tam longe lateq. dispersos in vnum redigendi, atq. ad pristina reuocandi cōsilia spes nulla se ostenderet; occulta Dei iudicia secum expendēs, fufis pro ipforum salute ad superos precibus, Valentiam venit, vbi videlicet nauem stare paratam audierat. Ibi dissuadentibus multis ne se tali tempore mari committeret, quòd præter ceteras difficultates, etiam nobilis archipirata Ænobarbus loca opportuna, & litorū flexus

flexus valida obsideret classe; nullis terroribus de-
 sententia decessit Ignatius. & nauis prædones quidē
 effugit, verumtamen fœdissima tempestate coorta,
 clauo diffracto, fulisq. armamētis, cum iam de salute
 vectores nauæque omnino desperassent, lacera &
 quassata fluctibus Genuensem portum ægerrime te-
 nuit. Atq. hæc tanta maris incommoda, non sane le-
 uius terrestris itineris discrimen exceptit. Cum enim
 solus, ignarusq. regionū Ignatius per Apennini tra-
 mites Æmiliam peteret, viam ingressus initio spatio-
 sam, sed in arctum deinde magis magisq. coëuntem;
 studio procedēdi, sensim in eas penetrauit angustias,
 vnde sese expedire humana ope vix posset. Primo
 igitur solicite vestigiū facere, deinde cum neq. pro-
 gredi, neq. iam regredi tutū esset, in exilitate salebro-
 sa, & horrenda crepidine, torrente rapido minaciter
 subterfluente; hæsit aliquātisper stupenti similis, vbi
 repente sese tot periculis cinctum animaduertit. Sed
 ad extremū fidenter imploratō diuino auxilio; quod
 vnum reliquū esse videbatur, humi procubuit; & ge-
 nibus manibusq. reptando, quadrupedis instar, ac
 prominentia modo saxa, modo è saxis enata virgulta
 prensando, tandem euasit labore, quos ad eam diem
 pertulisset, omnium maximo. inde per immensē alti-
 tudinis inuias rupes ac solitudines diu errabundus,
 eū ad radices montiū deniq. deuenisset, omnia rur-
 sus offendit partim niuiū tabe, partim etiam hiber-
 nis imbribus impedita. Cumq. nihilominus virgeret
 progrediēdi necessitas; via teterrima (& est mollis &
 cretosus ager, ac semitæ per horum temporum incu-
 riā exiguo munimēto, nec vllis vt olim, stratē lapidi-
 bus) cū profundo ac tenaci limo diu multūq. lucta-
 tus, ad Bononiæ portas tandem aliquando peruenit.
 Atq.

Atq. hic, ne quid deesset ad probandam æquitatem ac patientiam viri, ad ceteras miseras illud etiam ludibrium accessit; vt in ipso vrbis introitu, è pōticulo in fossam, limo cœnoso margine lubricante decideret, emerfusq. luto deformatus ac madidus, ab iis qui tum aderant, non sine ioco & facetiis (vt sunt proca- cia in alienis malis hominum ingenia) rideretur. Sed ille nimirum identidē exerceri se à patre cælesti pruden- ter intelligens, & in gratiarum actione persistēs, sole siccatis vtrūq. vestibus, lassitudine ac fame con- fectus cum vrbis magnā partem frustra emendican- do perambulasset, in collegium Hispanicæ nationis demum exceptus, ibiq. dies aliquot clemēter est ha- bitus. Inde cum itinere iam facili & certo Venetias peruenisset, exacta pecunia, quam illi per trapezitas eadem Elisabetha Rosella benigne curauerat; interea dū socios è Gallia præstolatur, in varia pietatis opera ex instituto cœpit incūbere. Nec sane frustra: si quidē complures omnium ordinū homines partim Chri- stianæ doctrinæ præceptionibus imbuit, partim ab impura & flagitiosa vita ad castū Dei timorem, stu- diumque virtutis eodem Deo adiuuante conuertit. Quibusdam etiam primariis viris tum patriciis indi- dem, tum externis, praua animi affectione ac vitio la- borantibus, non sine copioso fructu, spiritualium exercitiorum expertæ virtutis medicinam adhibuit. In iis Didacum Guiam, & Stephanum germanos fratres è præcipua nobilitate Cantabriæ, sibi quon- dam Compluti familiariter notos, ac tū Hierosoly- mis redeuntes, earumdem commētationum benefi- cio tantam ad rerum diuinarū intelligentiam, & hu- manarum contemptum adduxit, vt omnibus diui- tiis & honoribus abdicatis, Christi consilia omnino sequi

sequi

sequi decreuerint. Atq. hos imitatus est postmodũ Baccalaureus Hozius, item Hispanus, Theologiæ peritus: qui cum ad easdem commentationes peragendas valde propensus esset, verumtamen ex quibusdam iniquorum sermonibus haberet suspectam Ignatij doctrinam ac dogmata; demum se Ignatio exercendum atq. colendum ita commisit, vt multos in cubiculum quo secessit, secum afferret libros, quibus Ignatij dicta scriptaq. ad sanctorum Patrum & Conciliorum trutinam expenderet. Sed vbi appositas ab Ignatio epulas degustauit; tantum abfuit vt in iis veneni deprehenderit quidquam, vt etiam ardenti quodam rerum cęlestium amore inflammatum, mortalibus commodis nuntium sponte remiserit, atque vltro ad Ignatij voluntatem & vitæ rationes adhæserit. Ex Veneta vero nobilitate in primis eo secessu ac meditatione profecit Petrus Contarenus Zachariæ filius, is qui multo post, magna cum integritate ac sanctimonix laude Paphensem Episcopatum administravit. Sed & aliorum ex Ignatij consuetudine insignis vitæ morumq. mutatio est consecuta. Quæ quoniam nec ab obscuris hominibus, & in oculis celeberrimæ ciuitatis fiebant, breui, vt aliis locis antea, sic tum Venetiis Ignatij pietas in crimen inuidiamq. vocari cępta, non ferente diabolo tantam sibi prædam è faucibus eripi: statimque vulgatum ab eiusdem emissariis est, Ignatium prauitatis hæreticæ semel iterumq. conuictum in Hispania, elapsum è custodia, in Galliam profugisse; ac proinde eius effigiem ab Hispanis Inquisitoribus ignominix causa publice concrematam. eundem Parisiis nouas res molientem, inficientemq. perniciosæ doctrinæ labe scholasticos; vbi delatum suum nomen ad sacra tribunalia

bunalia odoratus fuisset, fuga præuertisse licitorum manus, & consilia magistratum. Quas criminatio- nes Ignatius cum non modo in vulgus, iniquorum opera sparsas, verum etiam ad Legatum Apostolicum Hieronymum Verallum, qui deinde S. R. E. Cardina- lis fuit, delatas inaudisset; non tam de sua, quam de sociorum existimatione sollicitus, vltro ad Legatum adiit, & acriter institit, vt eorum criminum quæstio exerceretur. quod ita factum, & veritate comperta, honorifice à Legato est absolutus, incumbente in eius causæ cognitionem Gaspare Docto Legati asse- cla; qui ex eo tempore Ignatium vnice dilexit, ac sa- cratissimæ domui Lauretanæ deinde præpositus, in Societatem vniuersam plurima egregiæ voluntatis officia contulit.

Venetias ad Ignatium socij veniunt. CAP. III.

VM hæc in Italia gerit Ignatius, interim bello inter Christianos ingrauescente Re- ges, cum exercitu formidabili Cæsar per Insubrum & Allobrogum fines in Galliam irruerat. Ea fuit sociis Ignatij causa & profectio- nis maturandæ, & itineris per Thulingiam, seu Lotho- ringiam atq. Germaniam, sane incómo- do anni tem- pore faciendi. Igitur pecunia rebusque omnibus, præter viaticum & scripta, in Christi Domini gra- tiam distributis, mense Nouëbri, anno circiter post discessum Ignatij, suo quisque baculo innixi pedites viam capessunt, & quidem tanta cum alacritate ac feruore spiritus, vt ne à Iacobo quidē Laine, viribus nondum è recenti morbo recuperatis, extorqueri potuerit, quominus & pedibus ambularet vt reliqui, & inter

& inter ambulandum insuper inualida membra discruciaretur hispido in primis & horrenti cilicio. Vestitus erat omnium, vt peregrinorum & pauperum, nequaquam elaboratus, & ad modestiam submissioremq. compositus. pendebat è scapulis mantica ex corio, in qua sacra Biblia, & Breuiarium asseruabantur, & scripta, quæ diximus. Rosaria vero ad catholicam fidem vel inter ipsos hæreticos profitendam, palam gestabant è collo suspensa. Hospitium ingressi, primum omnium sine vlllo adstantium respectu, nixi omnes genibus Deo gratias agebant; eundem in egressu pariter sibi propitium precabantur. Sobria & frugalis erat mensa; oratio ac meditatio non solum in diuersoriis, verum etiam in ipso itinere plurima. sacerdotibus qui tres erant, sacrificantibus, ceteri quotidie cælesti reficiebantur pane. sermo nisi de rebus diuinis aut necessariis fere nullus. in decernendo si quid in deliberationem incideret, mira concordia: in superadis viarum difficultatibus periculisq. summa constantia & æquitas animi. Autumnales pluias tota fere Gallia pertulerunt: occurrere mox Alpes pæne obstructæ niuib; multa fuere subinde famis, frigoris, defatigationis incommoda subeunda: nihil se illis obiecit tam arduum, aut tam extimescendum, quod eorû quemquã à concepta religione, officioq. deduceret. Atq. hac disciplinæ pacisq. custodia, cum omnibus, per quorû fines transierât, populis, bonus odor in Christo fuissent; cunctis non catholicis modo, sed etiam hæreticis nouum ac religiosum agmen magna cum approbatione mirantibus, ad tertiu Idus Ianuarias anni M. D. XXXVII. Venetias ingenti omnium gaudio, & mutua gratulatione sospites ad Ignatium peruenerunt. Atq. vbi paululum è longa contetione ac lass-

ac lassitudine quietis est captū; statim Hierosolymitanæ provinciae cōsilia renouantur. primum omniū, rati gratiora superis fore sua studia, si ad ea summi totius Ecclesiae Pastoris auctoritas & cōsensus accederet; simul atq. hiems remitteret, tunc vel maxime sæua, Romam ire constituūt, & à Pontifice maximo iustum ad sacros ordines, titulo volūtariæ paupertatis; tum ad mansionem Hierosolymitanam, & prædicationem Euāgelij, sine vllō interdicti metu suppliciter petere. Interea Venetiis ne cessarent, atq. adeo vt quædam quasi rudimenta futuræ militiæ ponerent; publicis valetudinariis inter se distributis, ægros ac pauperes omni ope adiuuare institerunt: Confessionis & Eucharistiæ sacramēta gratis ministrare qui per sacerdotium poterant: ceteri solari iacentes; afflictos mærentesq. spe cælestium bonorum erigere; adesse animam agentibus; cunctos deniq. ad patientiam, fidemq. adhortari: nec modo spiritualibus officiis fungi certatim; sed ne vilissima quidē ac seruilis, corporibus pauperum curādis, defugere ministeria; sternere lectulos; euerrere sordes; purgare scaphia; cadauera defunctorum rite curata humi condere; interdum pariter noctuq. omnibus præsto esse tāta cum alacritate ac diligentia; vt cuncti obstupescerēt, vulgatoq. rumore, principes etiam viri ad spectaculum conuenirēt. Quibus in officiis cum aliorum omniū, tum Xauerij præcipue caritas ac virtus enituit. Is cum in quemdam incidisset morbo Gallico misere deformatum, atq. ad eius aspectū exhorruisset; vt ea re infringi ac debilitari sensit caritatem in proximū, ita repente in semetipsum excāduit egregius Christi miles, vt manantem saniem ex vlcerebus purulentis (cuius rei vel mentionem aures delicatæ refugiant)

obfir.

obfirmato animo, semel iterumq. non dubitarit ex-
fugere. qua re non modo se ipsum in præsentia præ-
clare vicit, sed etiam in omne tempus propriam quam-
dam atq. perpetuam in elephantiacos atq. vlcerosos
clementiam & misericordiam est consecutus: quam
deinde, vbicumq. terrarum fuit, quotiescumq. se de-
dit occasio, diligenter exercuit. Quidam etiam è so-
ciorum numero, pauperem lepra toto corpore coo-
pertum, cum præfectus no socomij non admitteret,
in suum lectum accepit ipse: cumq. mane surrexisset
cunctis ingemiscentibus eadē ipse quoq. morbi fœ-
ditate correptus; postridie nō sine miraculo prorsus
illæsus atq. intactus apparuit. Hæc & alia eiusmodi
veræ pietatis & officij documēta cum in ea vrbe de-
dissent (quorū ibi grata in multos annos deinde me-
moria viguit) appetente iam vere, vt condixerant,
Romam cuncti fere præter Ignatium, discessere. Ipse
tum ad parta in Domino retinēda, tum ad expediē-
da quæ ad nauigationem pertinerēt, ibidem interea
substitit. Atque illi quidem eadem fere disciplina,
quam supra diximus, iisdemq. imbrum difficultati-
bus, iter ingressi; ad superiorem parcimoniam ac fru-
galitatē illud etiā addidere, vt neq. vlllo prorsus via-
tico, diuinæ tantum prouidētiæ bonitatisq. fiducia,
Romam vsq. contenderēt: & quia tum Ceneralium,
seu Quadragesimæ tempus erat; quotidie, quamquā
in tātis laboribus, ritu catholico ieiunarēt. Nec sane
defuit illis & exercendæ spei, & Christi Domini ino-
piam ac perseuerātiā aliqua saltem ex parte imitādi
materies: acciditq. aliquando, vt cum panis dūtaxat
frustulum singuli mane sumpsisent, imbre dēsissimo
stagnātibus late cāpis, vt alicubi pectore tenus aqua
pertingeret, nullo præterea cibo, millia passuū ferme

triginta

triginta nudis pedibus vno die peregerint, & quidē
 incredibili non modo tranquillitate animi, sed etiā
 hilaritate psallentes. Diuersorijjs vero cum propter
 inopiam excluderentur, & ad publica xenodochia
 de more confugerent, quamuis oppido lassī, tamen
 ijs quæ supra diximus, caritatis muneribus funge-
 bantur: seq. ipsi domare ac vincere magis magisque
 nitebantur in dies. Sane Rauennæ quidam ex ijs cū
 hospitalis lectuli sordes, ac manantia tabe stragula
 nauseabundus vitasset; quæ prima deinde occasio
 data est suimet puniendi, non prætermisit. In pago
 nescio quo pauper pthiriasi consumptus è vita mi-
 grauerat. cum in eum pagum nostri venissent, distri-
 butisq. cubilibus nullum iam superesset, nisi quod
 pthiriacum fouerat; Pater ille amissam nuper pal-
 mam recuperare vehementer exoptans, nudus illico
 per summum animi ardorem eòsdem subiit lodices,
 ibique sese identidem versans, cum ingentes anima-
 lium greges ea tota pauisset nocte; ad sudorem vsq.
 defatigatus, non leues ab se prioris fastidij ac deli-
 ciarum pœnas exegit. Denique sanctam Urbem in-
 gressi, vt sacra Apostolorum limina, & præcipuæ
 religionis templa caste obierunt; à Petro Ortizio
 Hispano Cæsaris procuratore ad Pontificem maxi-
 mum introducuntur. Is erat eo tempore Paulus III.
 è gente Farnesia, cuius nomini plurimum vtiq. no-
 stra Societas debet. Consueuerat autem super men-
 sam non fabulatores aut mimos inducere, sed præ-
 stantes philosophos atque Theologos; & ipsemet,
 veritatis indagandæ atq. illustrandæ causâ ponere
 de quo inter se disputarēt. ea erat grauissimi senis &
 prudentissimi Principis oblectatiō. Ad has ergo di-
 scussiones post pedum oscula Patres adhibiti, cum
 G egregium

egregium qua Christianæ humilitatis atque modestiæ, qua eruditionis & ingenij specimen præbuis-
sent; non modo quæ volebant de sacerdotio, deque
Hierosolymitana prouincia, libenti atque appro-
bante Pontifice impetrarunt, sed insuper pecunia
ab eodem instructi, & fausta cum prece dimissi sunt.
Ad quam deinde pecuniam cum è nationis maxime
Hispanicæ collatione accessisset quod aureorum
amplius ducentorú summam expleret; socij ne quid
ex eo viatico præterquã in ysum votiua nauigatio-
nis attingerent, apud mēsarios pecunia omni depo-
sita, & Romæ victum emendicantes, admirabile de-
dere spectaculum ijs qui corã Pontifice differentes
illos audierant: & deinde quemadmodū venerant,
sic Venetias prorsus egentes ac vacui reuerterunt.

*Sacris initiatur Ignatius: & de rebus ab eodem &
socijs in Veneta dititione gestis. CAP. IV.*

POST hæc, diligenti adhibita preparatio-
ne, cum ad eiusdem Legati Veralli pedes
perpetuæ paupertatis & castimoniæ nū-
cupassent vota, diuini amoris igne succē-
si, mirante, ac maiorem in modum approbante po-
pulo, sese denuo ad pristinos illos labores, & assi-
dua pauperum ministeria retulerunt. Deinde in exi-
tu mensis Iunij diui Ioannis Baptistæ die natali,
Ignatius, & reliqui laici per omnes ordinum gradus
ad apicem sacerdotij ab Arbensi Episcopo euecti
sunt, tanta non modo ipsorum, sed etiam Episcopi
iætitia & animi voluptate, vt sese inter eiusmodi cę-
remonias nihil vnaquam simile sensisse affirmaret.
Interea Patribus neque in eam diem vlla fuerat in
Palæsti-

Palæstinam transmittendi facultas; & eo ipso tem-
 pore cum graue bellum ex fœdere Christianorum
 principum, Venetos inter & Solymanum Turcam
 exarsisset, sublato repente commercio, omnis non
 modo peregrinorum, sed etiam institorum nauiga-
 tio conquieuit. vt satis appareat, cæleste numen ira-
 tum gentibus ijs, quæ creditum sibi regnum Dei per
 summum olim scelus negligentiamque amisere; A-
 postolicum hunc, deuotū q. sibi manipulum, in alias
 longe nationes atq. prouincias iusto iā ante iudicio
 destinasse. Itaq. propter eam quam dixi causam, spe
 traijciendi sublata, quamquam voti religione soluti
 videri propemodū poterant, tamē ne quis omnino
 scrupulus animis insideret, finem anni vertentis, vt
 Parisijs ante decreuerāt, prorsus expectare, seq. in-
 terim tum ad sacerdotij primitias diuinæ maicstati
 libandas omni diligentia cōparare; tum etiam post
 multam precationem & abstinētiā, proximis ope-
 ram ex instituto nauare cōstituunt. Id quo liberius
 atq. cōmodius facerent, ex tantæ vrbs celebritate
 ac frequētia, in finitima eiusdem ditionis oppida a-
 lio atq. alio recepere sese: vt si forte (quod tamen in
 præsentia vix fieri poterat) bello sedato præter opi-
 nionē transitus patuisset, è propinquo Venetias cū-
 cti simul accurrerent. Franciscus ergo Xauerius, &
 Salmeron, ad montē Celsum (id vico nomē ab vrbe
 Patauio millibus passuū fere xv.) secessere, Ioannes
 Codurius, & Hozius, Taruisium; Claudius Iaius, &
 Simō Rodericus Bassanum, oppidum agri Patauini;
 Paschasius & Bobadilla, Veronā; Ignatius vero, Fa-
 ber, & Laines, cum Vicetiam petijssent, hanc vitæ
 rationem iniere. Erat extra urbem domūcula ruino-
 sa & deserta, nullis foribus aut fenestrarū obicibus,

vento cuiuslibet peruia. id sibi diuersoriū, ne cui molestiam exhiberent, atq. vt ab urbano strepitu remoti liberius vni Deo vacarent, memores insuper stabuli quod Regem ipsum angelorum nostra causa nascentem olim exceperat, vnanimes delegerunt, quotidianis muneribus ita inter se distributis; vt vnus ad custodiam diuersorij, & paucula victus ministeria remaneret (qui ferme erat Ignatius, quod propter nimiam lacrymarum copiam grauius ex oculis laboraret) reliqui duo urbem ingressi, cibum in singulos dies emendicarent: quod ab ea functione superesset otij, totum id omnes caelestium rerum contemplationi & prædicationi tribuerent. In hoc vitæ genere cum quadraginta iam dies non minori caelestium donorum copia, & animorum voluptate, quàm corporum vexatione, & carnis incommodo perstitissent, quanto nimirum spatio temporis, Christum ipsum Dominum ac magistrum, ante quàm turbæ sese committeret, abstinuisset cibo, & in eremo cum bestijs latitasse meminerant; ad eos reuifendos Taruisio repente Codurius affuit. cuius accessu læti, cū spiritus vehementiam ex ea solitudine, assiduitate precandi, ieiunijque conceptam diutius cohibere non possent; ad Christi gloriam ex umbra in arenā prodire, & quæ diuinitus acceperāt bona, cum proximis communicare constituunt. Nec mora: Vicetia ingressi, descriptis inter se celeberrimis oppidi partibus, eadem omnes hora de rebus diuinis ad populum dicere incipiunt, nullo prorsus aut loci apparatu, aut pompa verborum. In triuijs, plateisve, prout cuiq. locus obtigerat, desumpto ex aliqua forte officina scanno pro suggestu utebantur. populum elata voce, & in gyrum actō supra verticem pileo, ad

concionem

concionem inuitabant. sermo, vt peregrinorum &
 hospitem, ex varijs linguis fere mistus, ac minime
 proprius. Verumtamen is erat orationis impetus,
 adeo graues ac veræ sententiæ, tanta in omni gestu
 atque habitu pietas, denique is ardor in oculis emi-
 cabat, vt peritissimus quisque rerum æstimator hos
 demum esse Christianos concionatores, germanos-
 que præcones Euangelij dictitaret: multi etiam qui
 rei nouitate illecti cū ceteris initio per iocum lasciu-
 uiamq. ludibundi confluxerant, prudentissimis eo-
 rum præceptis, & dicendi grauitate permoti, depo-
 sita paulatim petulantia longe alij quàm accefferāt,
 dimissa concione recederent. Quòd si quis deinde
 seorsum ad Patres adiret, veritatis & officij studio-
 sior; hunc vero humanissime acceptum, pro ipsius
 ingenio priuatis institutionibus ad omnem virtutē
 ac religionem informabāt. Illud vero præcipue rem
 adiuuabat, quòd neq. inanes plausus, vt diximus, fu-
 cata oratione captarent; neq. inter ipsam cōcionem,
 aut vbi peroratum esset, quāquam in summa rerum
 omnium inopia, quidquam à circumfusa multitudi-
 ne vel peterent ipsi, vel etiam vltro delatum accipe-
 rent. breuiq. constare cœpit, paupere tecto ciboque
 contentos, & ab omni auaritia & vanitate abhorre-
 tes, non aures populi scalpere, sed vulneribus omni
 ratione mederi; nec suum potius, quàm Dei proxi-
 morumq. negotium agere. Atq. haud sane dissimi-
 lis fuit ceterorum Patrum in sua cuiusq. prouincia
 probitas & industria; vt etiam aliqui ex magnis la-
 boribus & incōmodis extremum adierint vitæ di-
 scrimen. Neq. ita multo post, cum euocati ab Igna-
 tio vt de rebus communibus agerent, cuncti Vice-
 tiam conuenissent; tanta animorum inclinatio, ac

beneuolentia populi Vicerini erga peregrinos apparuit, vt qua nuper in vrbe, tribus dūtaxat, cibarij panis, ac fere mucidi, quotidiana vix circuitione colligebatur quod satis esset ad vitam ægerrime tolerādam; in eadem, ipsis iam vndecim, ex voluntarijs ciuium elemosynis omnia ad victū cultumq. necessaria large ac benigne suppeterent. Ibidem igitur primas diuinæ maiestati hostias immolauere noui sacerdotes, vno Ignatio excepto, quippe qui ad se cōparandum amplius adhuc tēporis sibi sumpserat, & Romę postea sacrificandi fecit initiū ad ipsum Pręsepe & incunabula Christi Domini, quę in æde sacratissima beatæ MARIE ad Niues religiose coluntur.

Ignatio Romam appropinquanti Christus apparet: & vnde Societati IESV nomen inditū fuerit. C A P. V.

quoniam expeditioni transmarinæ præfinitum anni spatium erat in exitu; & infestum adhuc classibus mare; quid proinde agendum esset, Patres inter se deliberant: nec dubium fuit, quin, vti Lutetiæ vouerant, cuncti sese ad fidei catholicæ propagationem, & animarū auxilium, Sedis Apostolicæ cultui, & Romani Pontificis obsequio manciparēt. Cuius officij procuratio (quoniā satis id esse videbatur) Ignatio, & duobus primarijs patribus Fabro & Laini mandata est; Romam adirēt, & (quod bene verteret) Christi Vicario hęc sociorū studia ac vota quāprimum exponerēt. Interea reliqui, ne cōceptus è diuturna meditatione & sacrificijs feruor ac spiritus euanesceret, nō modo se ipsi diligētissime custodire, sed etiā præfidiij

fidij diuini fiducia proximis omni ratione opitulari decernunt. ac præcipuis urbibus inter se descriptis, præsertim in quibus litterarû studia florere, & frequentissimâ iuuentutem versari cognouerant; Codurius Hoziusq. Pataviû, Rodericus & Iaius Ferrariam, Xauerius & Bobadilla Bononiâ, Paschasius & Salmeron Senas profecti; eadē ferme ratione quam paulo ante Vicetiæ adhibitam diximus, & priuatim & publice cû hominibus agere, eosque è letali flagitiorû veterno excitare, atq. ad contemptum rerum mortaliû, & cogitationem futuri sæculi omni conatu atq. artificio impellere atq. adhortari cœperunt. Cûq. ipsa nouitate rei omniû in se oculos atq. ora vertissent, paucis mēsis, Deo aspirante, nō modo id effecere quod maxime optabāt, vt magni animorum motus, & insignes ad Christum conuersiones existerent; sed etiā, quod minime laborabāt, vt ipso- rum nomē ac fama Italiam fere totam ingenti cum admurmuratione peruaderet. At Ignatius Romam duobus quos dixi comitibus recta cōtendens, & ab eorum altero quotidie corpus Christi religiose casteq. suscipiens; MARIA virgine potissimū præside, atq. adiutrice, sese ad sacrum suo tēpore faciendum, ac multa pro Christi nomine subeunda, dies noctesq. simul intenta quadam animi cura, simul inæstimabili spiritus dulcedine, & noua diuini luminis copia preparabat. Etenim ex quo primum Hierosolymis rediens ad litterarû studia in Christi gratiam animum adiecerat, de rerum cælestium contemplatione, vt diximus, non sine magna difficultate remiseraat multū, seq. ipse Domini caritate, spiritali consolationi delicijsq. sponte subduxerat. Sed studiorû exacto curriculo, deinceps & Venetijs, & in

Vicetino secessu, & in hoc de quo dicebamus itinere, tam crebra diuinitus lumina, tam liquidas animi voluptates, eadem scilicet Virgine fauente percepit, vt in antiquum statum illum Minoreffanum (quem postea ob singularem & eximiam illius temporis in se Dei benignitatem religioso ioco primitiuam suã Ecclesiam appellare consueuerat) non solum ex integro, sed etiam cum fœnore sibi restitutus esse videretur. Sed præter cetera, quæ quòd mortalem naturam exsuperant, verbis exsequi difficillimum est; quo die Romam accessit, res ei contigit vel ad memoriam posteritatis insignis, vel ad confirmandum in proposito Ignatium ceterosq. haud mediocriter efficax. Etenim orandi causa nõ longe ab Vrbe templum ingresso, qualia passim imposita militari viæ cernuntur, statimq. vt sæpe solebat, abstracto à sensibus, atq. alta quadam animi contemplatione defixo, clarissima in luce per speciem illi sese Deus Pater ostendit, I E S V Filio baiulanti crucem, & crudelissimis affecto supplicijs præsentem Ignatium, sociosq. commendans; quos ille cum in fidem sac patrociniũ libentissime recepisset, ad Ignatium placido & sereno vultu cõuersus, hæc ipsa effari verba dignatus est: E G O V O B I S R O M Æ P R O P I T I V S E R O. Quo tanto tamq. diuino solatio mirum in modũ erectus & confirmatus Ignatius, ac socios deinde compellans: Quid nobis, ait, Romæ futurum sit, fratres; in crucem ne, an in rotã agi nos velit Deus, ignoro. vnũ scio, quidquid eueniat, I E S V M Christum nobis propitium fore. ac simul totius visionis ordinem exposuit. Quæ res nõ in præsentia tantum illos insolita quãdam lætitia & voluptate perfudit, sed etiam in posterum contra

omnes

omnes difficultates atq. pericula magnopere corroboravit, ac munijt : atque idipsum vel in primis fuit causæ cur Ignatius confirmatæ postmodum Societati salutare potissimum I E S V nomen indiderit. quam tamen deinde verbo scriptoq. minimam vocare solitus est; quòd reliquis religiosorum familijs (quas item Societates I E S V licet optimo iure appellare) cunctis omnino tum de splendore, tum de antiquitate concederet.

Ignatius Romæ Christiana rei dat operam : in Casinati monte animam Hozijcalum intrantem videt. CAP. VI.

IGITUR tam secunda numinis voluntate, tamq. liberali promisso mirum in modum læti, sic tamen vt non sine mysterio Christum Dominũ crucifixi maxime habitu apparuisse apud se reputarent, cum gratiarum actione ac prece sanctam Urbem ingressi, nihil antiquius habuere quàm vt viatici nomine sibi numeratam anno priore pecuniam, quoniam quidem navigationis consilia in irritum cecidissent, prorsus ad nummum ipsdem à quibus acceperant, redderent; quæ, utpote sacra, in alios pietatis vsus & opera expenderetur. Deinde, quemadmodum ante conuenerat, suam & reliquorum operam Pontifici maximo in Apostolicis præcipue functionibus, citra honoris titulos, & dignitatis insignia, detulere. Neque aspernatus est pia Patrum studia Christi Vicarius: atq. in præsentia, donec eiusmodi aliqua sese offerret occasio, iussi Faber & Laines in almo Sapientiæ Gymnasio sacras litteras profiteri. quo munere dum alter

alter in Biblijs explicãdis, alter in scholastica Theologia, vt appellant, pari cum eruditionis ac pietatis laude perfunguntur, atq. etiam sæpe corã ipso Pontifice de grauibus rerum diuinarum quæstionibus disputant; interim Ignatius proximorum saluti de more operam nauabat cum alijs artibus, tum vero spiritualibus præsertim exercitationibus, quippe ad curandas perturbationes admodum efficaci, virtutisq. iam pridem expertæ remedio: quibus ille per eos dies, præter ceteram turbam, insignes aliquot viros diligenter excoluit. in ijs Gasparem Contarenum Cardinalem, grauissimum Senatorem, eüdemque temporibus illis (quod eius varia monumenta præclare testantur) ingenij & doctrinæ facile principem. Is, Ignatij prudentia & consuetudine vsque adeo captus est, tantumq. eius præceptis cõsilijsque profecit, vt qualem dudum optauerat animi regedi moderandiq. magistrum, deniq. sese Dei beneficio nactum esse affirmaret. idemq. tradita sibi Exercitia (quod exẽplum apud heredes hodieq. asseruari perhibent) sua ipse manu perquàm accurate descripsit. Hunc imitatus Cæsaris procurator (de quo supra dictum est) Petrus Ortizius Theologiæ doctor insignis, easdẽ exercitationes ad Christi Domini gloriam, & suam salutem omnino experiri cõstituit. Id quo liberius simul & fructuosius faceret, procuratione interim vicarijs delegata, cū paucis quotidianæ vitæ ministris, & Ignatio præceptore in monte Casinatem secessit, quo in monte antiquissimum & nobilissimũ cernitur S. Benedicti cœnobium. Ibi, remotis arbitris, maxima diligentia dies ipsos quadraginta piæ meditationi ex Ignatij præscripto vacauit; idq. tãto cum animi fructu, tantaq. accessione virtutis,

virtutis, vt quamquã Christianã philosophiã multo ante professus, tamẽ se tum demũ vere philosophari cœpisse fateretur. ac parum abfuit, quin grandis iam natu vir, & Imperatoris legatus, illico mortalibus rebus abiectis magno animo sese ad laboriosũ Ignatij vitę genus adiungeret. sed cũ id neq. per ætatem liceret, neq. per suscepta negotia; certe quod proximũ fuit, egregie præstitit, vt & sanctimonix ac pietatis exemplo in posterũ sui ordinis hominibus præluceret, & Societatem deinde nostrã quibuscumq. posset rebus, perquã studiose ornaret, atq. defenderet. Non omittenda videtur hoc loco res memorabilis, quã Ignatio in illa Casinati cõmoratione diuinitus accidit. Dũ enim pro salute Baccalauri Hozij, quẽ grauiter egrotare cognouerat, Domino supplicaret, repẽte vidit in spiritu (quod ipsum ibidem D. Benedicto fertur olim in obitu Germani Episcopi cõtigisse) animam socij luce clarissima radiantem, deducẽibus Angelis in sublime ferri, atq. ipsa demũ cœli beatissima regna conscendere. eidemq. Ignatio, paulo post, cum ad aram sacrificaturus accederet, in ipso Missæ introitu, Sanctis omnibus rite appellandis, lucidissimũ cœlestium agmen subito apparuit, sic, vt in ijs Hozium eximio fulgore micantem sine vlla dubitatione dignosceret. Qua ex vtraq. visione tãto est gaudio delibutus, vt multos dies præ dulcedine lacrymis tẽperare nequiverit. Huic Hozio Patauium (vt diximus) prouincia nuper obtigerat. vbi dum in officio, singulari cum industria & fide versatur, ex ipsa rei nouitate suspectus, & cõiectus in carcerem ab Antistite Patauino, moxque ab eodem dimissus perhonorifice fuerat. cumque acrius denuo in proximorum salutem incubuisset, è magnis diurnis no-

nis no-

nis nocturnisq. laboribus letali morbo correptus, ex hac vita migrauerat, cum alijs mirę cuiusdam sanctimonię relictis indicijs, tum vero quod qui ante obitum subniger fuisset, ac vultu deformior, in eiusdem demortui facie tantus repete nitor ac venustas apparuit, vt eo spectaculo Codurius consors prouincię animum exsaturare, & præ lætitia fletum cohibere non posset. Huius igitur tam felici exitu maiorem in modum gauisus Ignatius, è Casinate Romam vna cum Ortizio peracta commentatione regrediens; obuium habuit in itinere Frãiscum Stratam Hispanum, præclarę indolis iuuenem, sibi antea non ignotum: qui cum è cuiusdam principis viri familia, pertæsus aulicę vitę, militandi causa Neapolim peteret, vno Ignatij congressu atq. sermone (quæ hominis erat in dicendo vis) à sæculi stipendijs ad Christi vexilla facili negotio traduci se passus est: ac varijs deinde locis, eiusdem Ignatij missu, & Societati nostrę, & rei Christianę vniuersę concionator egregius haud mediocriter profuit. Hoc igitur auctus commilitone Romam Ignatius reuertit: ad quem deinceps aliquot etiam alij rebus gerendis idonei diuino impulsu paucis diebus adiuncti sunt.

Romam Patres vniuersi conueniunt: veterem plebis erudienda morem, & frequentem usum Confessionis & Eucharistię restitunt. CAP. VII.

VÆ dum ardens Christi amore diligenter agit Ignatius, interim Patres ceteri, sua quisque prouincia bene gesta, Romam
(vii)

(vti decreuerant) circa mediam Quadragesimam cōuenere. Is fuit annus post Christum natum M. D. xxxviii. Tecto recepti sunt à Quirino Guarzonio ciue Romano, ad villam Minimorum fratrum cœnobio proximam. Ibi in summa omnes egestate precario victitantes, cōmuni consilio ad rem Christianam pro viribus adiuuandam aggressi, permissuque Antistitum varia Urbis templa sortiti, concionibus primum ciuitatem ad omne officium atq. virtutem vehementer accendere; deinde etiam veteri Ecclesiæ instituto plebem puerosq. Christiana catechesi (quæ iamdiu obsoleuerat) vicatim erudire institerunt. Ac licet pijs eorum studijs dæmon omni conatu se opponeret; tamen partim exemplo vitæ, partim assiduitate dicendi hortandique, cum alia multa propediem assecuti sunt, tum vero præcipue, vt sacræ Confessionis & Eucharistiæ frequens vsus (quo nihil est humano generi salutaris) diaboli fraude iam pridem extinctus, magno vtiq. Christianæ Reip. commodo in principe magistraque orbis terrarum Ecclesia reuiuisceret. ex quo deinde paulatim effectum est, iisdem scilicet adiutoribus, nō solum vt in Italia, Gallia, Hispania, ceterisq. catholicis Europæ regionibus, verum etiam vt in ipsa India, atq. adeo in vltimis terris, vbi paulo ante feræ dæmonum dapes & nefaria sacra viguerant, iam nunc, ingenti bonorum gaudio, per Pænitentiaæ Sacramentum frequenter elutis animi sordibus, diuina passim conuiuia celebrentur.

Falsis

*Falsis criminibus circumuenitur Ignatius,
& absolvitur. CAP. VIII.*

VÆ nimirum satanas futura præfagiens, ipsis rerum initijs per se suosque satellites obuiam ire non distulit. Augustinus quidam erat ex Eremitana familia concionator; prorsus indignus eo nomine atq. ordine. Is Lutheris impij sectator occultus, per ambages identidem perniciofa dogmata spargebat è pulpito: ac miris artibus auditores à recta in Deum fide atq. à Romani Pontificis auctoritate sensim abducere conabatur. Id autem eo fidētius, quòd per eos forte dies Pontifex aberat, maximis de rebus quæ ad salutem Ecclesiæ pertinebant, in fines Galliæ Narbonensis, Nicæam vsque profectus. Hæc rem odorati è Patribus quidam; ne ad perniciem animorum latius manaret; cõmuni consilio totam ipsi cognoscere atque inuestigare non dubitant. ad eum concionatorem audiendum cū cetera multitudine semel iterumque conueniunt; quæ ratio disputãdi sit, qui scopus totius orationis, diligenter attendunt. neq. vero, peritros dogmatũ quæ per id tempus in controuersiam vocabantur, diabolici ministri fefellit astus, ac latēs lupi sub ouis pelle rapacitas. Itaq. satis iam cõperta atq. explorata re, primum ex Euangelij præceptis priuatim ad hominem adeunt; quid ad se delatum, quid auribus ipsimet suis deinde perceperint, ijs potissimum verbis exponunt, quibus non de populi modo salute sese, verumetiam de ipsius qui populũ pestifera contagione inficeret, pro Christiana caritate sollicitos esse demõstrent: rogant, hortantur, denuntiant, praua dogmata corrigat, ambigue dicta, quæq.

quæq. ad contemptum Sedis Apostolicæ, & Ecclesiasticarum traditionum ac rituum facile trahi possint, ad Conciliorum decreta, normamque sinceræ fidei quamprimû interpretetur: utiq. à deprauanda Romana ciuitate, atq. à perturbâdo ipso veritatis fonte in posterum abstineat. Ille (qui fastus hæreticorum est) homines nimirum idiotas ex habitu ratus, eorum dicta primo eleuare & eludere; deinde vbi se varijs vrgeri ac premi argumentis & rationibus vidit, versante animû simul ira metuque, pauca præfatus quæ ad occultandam in præsentia improbitatē valerent; cum inanibus promissis Dei famulos ab se dimisit. Deinde vt se à timore collegit; diabolicis actus furij, & amicorum opibus fretus, quos ille sibi multos potentemq. parauerat, ad institutam agendi consuetudinem pari scelere atq. impudentia redijt. Quod vbi sensere Patres, in re tam atroci, tamq. periculosa nequaquam lenibus rati opus esse remedijs; consilium cepere dignum hominibus diuinæ gloriæ studiosis, dignum sacræ Theologiæ doctoribus; vt improbi concionatoris mendacia palam, & ex superiore loco suis ipsi concionibus refutarent. Id ergo cum facere instituisent, bonis maiorem in modum approbantibus; cognita re Lutherianus vehementer excanduit; vocatisque ad se confestim amicis rabiem doloremque suum impertijt, etiam atque etiã obtestans, ne tantam ac tam insignem iniuriam inultam esse paterentur. Illi & eadem laborantes opinionum insania, & magistri ignominia valde commoti, facta conspiratione, Ignatium & socios omnidolo per fas ac nefas euertere, nec modo fama, sed etiam, si res procedat, vita spoliare constituunt. Primum igitur tota vrbe fictis criminibus dissipant,

Ignatium

Ignatium sociosq. omni scelerum genere cooper-
 tos, tum in Hispania, tum in Gallia, quin etiam nu-
 per Venetijs falsæ religionis, & probri flagitijq. dá-
 natos; & elapsos è iudicum manibus, ad corrupé-
 dam iuuentutem specie pietatis Romam se contu-
 lisse; ibi, quod bonis artibus nequeant, id, alios cri-
 minádo accusandoque, per summam iniuriam que-
 rere, vt sibi apud imperitum vulgus famam sanctita-
 tis eruditionisq. concilient. Cum aures nacti secun-
 das, hæc & alia id genus quàm appositissime ad ve-
 ritatis imaginem & per se ipsi, & per emissarios op-
 pido sererent; tantam in inuidiam & odium breui
 feruos Dei adduxerunt, vt eos multi iam quasi faci-
 norosos ac fugitiuos horrerent; ipsorumq. cōgres-
 sum & consuetudinem vulgo refugerent. Cumque
 iam res è sententia flueret, læti successu aduersarij,
 præterea promissis ingentibus onerant subornátq.
 qui iisdem fere nominibus que sparsa in vulgus fue-
 rant, apud Urbis Præfectum insontes accuset. Has
 vero partes inexpiabili scelere sibi desumpsit Mi-
 chaël Hispanus quidam, qui iá ante Parisijs in Igna-
 tium debacchatus, ac deinde singularibus ab eodem
 Ignatio lucrandi fratris mirabiliter cupido prouo-
 catus officijs, egregiam viri beneficentiam (vt fere
 fit) minime vulgari perfidia atq. impietate rependit;
 atque vt Ignatium & socios familiariter nouerat,
 confictis quàm maxime ad similitudinem veri cri-
 minibus, apud Præfectum sane magnam in suspicio-
 nem cunctos adduxit. Omnino res erat insigni in-
 famia; nec modo in Vrbe vulgi sermonibus tereba-
 tur, sed apud exteris quoq. nationes atq. prouincias
 aduersariorum nūtijs ac litteris percrebuerat, Igna-
 tianos cum suo capite, deniq. manifestorum scele-
 rum

tum, hæresisq. conuictos teneri: videlicet, vt quas noxij variis locis effugissent pœnas, eas iusto Dei iudicio Romæ in celeberrimo totius orbis terræ theatro persoluerêt. Interea Ignatius totius machinationis nequaquam ignarus; fretusq. tum præclaro conscientia testimonio, tum etiam Christi promissis, qui se illi Romæ propitium sponderat fore; omnes inimicorum impetus, totamq. belli procellâ inuictò animo sustinebat; Deumque vna cum sociis pro aduersariorum salute precabatur assidue. Iamq. causæ dicendæ tempus appropinquabat; cum incidit in eius manus epistola, quam antea Michaël, recentibus quibusdam Ignatij meritis delinitus (quippe vel ferrea pectora interdum patientia & caritate flectuntur) ad amicum nescio quem summa cum Ignatij & sociorū laude perscripserat. Ea videlicet epistola, delatoris causam iugulauit. namque vbi iudicij aduenit dies; citato ad tribunal Ignatio, multa in eius vitâ ac mores improbe mētitus est Michaël. ad quæ cum Ignatius admodum sedate respondisset, prolata ad extremum epistola ac recitata, institit ab aduersario quærere, numquid eorum rerum meminisset? num chirographum agnosceret? Tum ille re inopinata perculsus, victusq. conscientia, repente pallefcere, titubare, frigido sudore perfluere. quod vbi animaduertit Præfectus (is erat Benedictus Conuersinus, vir prudens, & in causis cognoscēdis apprime versatus) confestim suspicatus coitionem ac dolum, data opera Michaëlem diligenter interrogat: cumq. non obscuris vestigiis ad ipsa fraudis cubilia peruenisset, seuerâ calumniæ vindicem sese præbuit: ac multis verbis increpitum calumniatorem (quamquam Ignatio pro ipsius periculo deprecante) insuper multauit exsilio.

H Post

Post hæc Ignatius flagitare & virgere, vt duo conspi-
 rationis nefarię principes, quorum alter Mudarra, al-
 ter Barreria vocabatur, Hispani ambo, quæ priuatiim
 in circulis cœtibusq. iactarant, eadē coram Præfecto
 palam ac legitime exponerent, vt sibi diluendi crimi-
 na, & se sociosq. purgandi copia fieret. Misso igitur
 viatore, vadimonium obire coguntur. At illi, vetera-
 tores & callidi, & cum in foro iudiciisq. diu multūq.
 versati; tum etiam recenti Michaëlis malo facti cau-
 tiores, vbi ad tribunal adfuere, per summam dissimu-
 lationē se de Ignatio ac sociis & sentire quàm opti-
 me, & ad eam diem sensisse respondent: neq. vllum
 esse crimen, quod ipsi quidem in eorum vitam mo-
 resq. coniciant. Atq. hæc, & alia eiusmodi coram iu-
 dice: rati nimirum fore, vt Ignatius præclare secum
 actum existimans, quod imminens calumniæ pericu-
 lum euasisset; tam illustri præsertim accepta satisfac-
 tione proinde quiesceret. At ille multa ac magna,
 quæ ad iuuandam Ecclesiam pertinerent, mente ac
 cogitatione cõplexus; veritusq. ne si quid suspicio-
 nis incõmodæ, aut si qua dedecoris nota nascētī So-
 cietati adhæresceret, vel omnes in posterū ipsius co-
 natus irritos redderet, vel certe magnū rebus geren-
 dis impedimentum afferret; à Præfecto etiam atque
 etiam postulare, ne fictæ aduersariorū palinodiæ fi-
 dem haberet: eos quippe alia tum sermonibus, tū per
 epistolas longe lateq. vulgasse, ac quæ tunc ad rēpus
 accõmodata, iudicij metu perterriti dixerint. quæ nisi
 à magistratibus rite cognita & quæsita publice coar-
 quantur, malo videlicet publico per summum nefas
 hæsurā in Societate magnam infamiam. proinde iu-
 re se postulare, vt in sua dicta vitamq. omnē diligen-
 ter inquirat; se suosq. ad causam vsq. cognitā in vin-
 culis

culis habeat, ac prout re ipsa cōpererit, ita pronūtiat. Hæc igitur, & alia id genus, Ignatius. Contra, aduersarij, veriti ne si quæstio perageretur, ingēti suo periculo ac damno paterent ipsorū artes atq. mendacia, per se suosque omni ope contendere ac niti, vt Præfectus ab instituta cognitione desisteret. Iamq. vtpote qui plurimum opibus & gratia poterant; in suam sententiam non modo Præfectum, sed Legatū etiam, qui Vrbi pro Pōtifice summo cum imperio præerat, Cardinalem Neapolitanū adduxerant. quinetiam ex ipsismet Ignatij sociis non deerant, qui, aduersariis iam à suscepta actione deterritis, & sponte cedentibus, non vltra instandum, virādas lites, paci & quieti consulendum esse censerent. At vero Ignatius in posterum longe prospiciens, eoq. iudicio non tam suā, quàm Christi Domini causam agi prudēter animaduertens, nullis neq. minis, neq. promissis, nec suasionibus de sentētia deduci se passus est. cumq. omni ad eam rem conatu non semel adhibito, propter aduersariorum gratiā atq. potentiam nihil plane proficeret; non dubitauit, consulto per sacrificia precesque Deo, ad ipsiusmet Pontificis maximi fidem opemq. confugere, qui Nicæa per eos dies, adulta iam æstate redierat, & in Tusculano secessu valetudinis causa morabatur. Facili ergo ad principem aditu, quo die venit, admissus Ignatius, Latino sermone (quippe qui nondū satis Italice nosset) eidem ex fide retulit, quo cōsilio à militari vita sese ad animorū auxilium, atq. ad litterarū studia trāstulisset: ac dum rem Christianam pro virili parte administrat, quoties, quot locis, quibusve nominibus accusatus & absolutus fuisset. Nuper etiā ab Hierosolymitana peregrinatione bello prohibitū (quod Pōtifex ipse nō ignoraret)

H ij se, cete-

se, ceterosq. eiusdē instituti laborisq. socios, qui se vitamq. suam ad Christianę religionis amplificatiōnem Sedi Apostolicę mancipassent, cum maxime in vrbe Roma populum docere insistent, paratique in omnem quamuis arduam atq. longinquam expeditionem, eiusdem Pontificis reditum nutumq. auide præstolantur; circumuentos repente iniquorum insidiis, & summam in inuidiam nō modo in Vrbe, sed etiam apud remotas nationes adductos, ne id quidē à magistratibus obtinere posse, vt iacta in suos mores vitamque crimina in cognitionem vocentur. Sibi quidē proprię vtilitatis & nominis rationem (quamuis ea per se negligēda non sit) minus antiquam esse: sed quoniam eodem iudicio & ipsorum existimatio, & animarum salus agatur (omnium enim qui ad rem publicam accedant rationes, non veritate solum, sed etiā fama niti) petere se & orare, ne grauetur pro sua sapiētia ac potestate perficere, vt Præfectus Urbis inchoatam quæstionem primo quoq. tempore peragat; ne in Vrbe totius æquitatis parente, contra paucorum factionem opesque nullum inopiæ ac solitudini præsidium fuisse videatur. Sub hæc audita Pontifex bono esse animo iubet Ignatium; & collaudata (quod antea fecerat) ipsius & sociorum industria & pietate, Præfecto per codicillos imperat, iudicium vtiq. reddat Ignatio, causam rite cognoscat, feratque pro veritate sententiam. Equidem hoc loco adesse mihi animis velim eos, qui Deū res humanas negligentem circa cæli cardines otiosi, non minus inepte, quàm impie fabulantur. ex iis quippe quæ cōsequuta sunt, nemo sanus, paternam cælestis numinis curam ac prouidentiam in suos, non clare perspiciat. Cum enim tota aduersariorum actio ea maxime calumniā niteretur;

niteretur; Ignatium sociosq. variis locis iure damnatos, ambustosq. iudicij flamma per dolum effugisse; cumq. longum & operosum esset, nemine prefertim necessaria in eam rem impendia subeunte, ex tam remotis disiunctisq. prouinciis rei gestæ seriem litteris consignatam, testibusq. firmatam ex forensi formula petere; plane diuinitus factum est, vt quotquot in Italia, Gallia, Hispania Ignatij iudices exstissent, sub ipsum ferendæ sententiæ tempus Romam fere omnes alius alia de causa conuenerint. Ioannes Figheroa, quondã Archiepiscopi Toletani Vicarius, is qui Compluti primum de Ignatij fama capiteque cognorat, grauibus de causis Neapolim à Cæsare missus, in reditu commodum Romæ substitit. Venerat eodẽ à Gallia, Parisiensis Inquisitor Matthæus Ori, Dominicanus, apud quem Ignatius, vt supra dictum est, semel iterũq. ab improbis fuerat accusatus. Deniq. in tempore Gaspar etiam Doctus à Venetiis adfuit, qui habitæ in ea vrbe in Ignatium quæstioni præfuerat. Hi omnes in iudicium adducti, aduersariorum commenta detexere, cum summa testificatione virtutis ac pietatis Ignatij. Præterea litteræ ciuitatũ, apud quas Italia tota Patres aliquandiu vixerant, per idem tempus allatæ, magnum pondus ad illustranda ipsorum merita, & refellendas iniquorum calumnias attulere. Iam vero Hercules quoque, secundus hoc nomine, Dux Ferrariensũ, qui Patribus familiariter vsus, iisdemque peccata ritu Christiano confessus, ex eorum etiam manibus corpus Domini sumpserat; libentissime fecit non modo vt per epistolam, sed etiam vt per legatum perspectæ ipsorum innocentia ac sanctitati debitum testimonium laudesq. tribueret. Quibus rebus adductus Urbis Præ-

fectus, urgente præsertim Pontificis iussu, quamquam aduersariis omni studio contra nitentibus, denique sua sententia Ignatium & socios omni non modo culpa, sed etiam culpæ suspitione liberauit verbis amplissimis, eiusque sententiæ, ad vindicandam insonitum famam, varias in prouincias testato descripta exempla dimissa. quibus ex rebus dici vix potest quantum Patribus vbique honoris & existimationis accesserit. Atque hac maxime ratione diu suppressa atque occultata veritas extulit aliquando sese, ac malitia superata, processit in medium: quæq; machinamenta diabolus ad teneram adhuc Societatem deformandam atque adeo præfocandam artificiosè parauerat, ea ipsa, moderante rem numine, in eius maxime decus & incrementa cessere. At vero insidiatorum longe dissimilis fuit exitus. Namq; administrator consceleratæ calumniæ Michaël, fraude patefacta (quemadmodum dicebamus) in exsiliū actus est: Mudarra vero, & Barreria, factionis & coitionis duces, cum deinde manifestis hæreticarum opinionum criminibus tenerentur; alter mature sibi fuga cōsuluit, effigiemque suam pro se iudicibus concremandam reliquit; alter autem comprehensus, & causa cognita perpetuo carceri addictus, ad extremum tandem morte iam imminente resipuit: eidemque animam agenti quidam è Societate ad extremū vsq; spiritum assedit; quæque illi tempori tribui solent, pietatis & caritatis officia præstitit. Porro Lutherianus ille concionator, qui totam conspirationem scelusq; conflat, intra catholicorum castra per fraudem aliquandiu versatus, cum religionis ac pudicitia simulationem ultra sustinere non posset, larua deposita, palam fidei & continentia bellum indixit, atque

atque ad optata hæreticorum lustra popinasque se contulit.

Ignatius & ceteri Patres de constituenda Societate deliberant. CAP. IX.

HAc igitur falsæ accusationis procella Ignatius sociiq. defuncti, primum omnium (vt æquum erat) ingentes & vniuersi communiter, & singuli priuatim egere diuinæ clementiæ gratias: deinde, partim quòd aliqui subinde ad Ignatij institutum aggregabantur; partim etiam quòd inaudierant, aliquot è suo numero varias in vrbes atq. prouincias iam tum rogatu Principum à summo Pontifice destinari; visum est faciendum, vt de stabilienda quàm maxime ad Dei gloriam, salutemque animarum Societate primo quoq. tempore inter se consulerent. ad eam quippe diem, communitantū officio ac pietate ducti, sine certis & propriis legibus ac magistratibus vixerant. Ergo precationibus, ieiuniis, & sacrificiis in eam rem quàm accuratissime adhibitis, quotidianæ vitæ munera laboresq. ita partiti sunt, vt diurna tempora Dei verbo, consuetisq. functionibus; nocturna vero priuatis inter se colloquiis, & necessariæ consultationi darent. Prima igitur nocte quæsitum est, vtrum Pontificis iussu digressi, prout se daret occasio, suam quisq. sine aliorum consensu vel respectu rem agere; an potius, quamquam corporibus locisq. disiuncti, animorum tamen conspiratione, & meritorum communionem, vt adhuc, fuerant, sic in posterum coniuncti esse deberent. Dictisq. sine variatione sententiis, nullum fuit dubium, quin tam suavis, tamq. arcta societas,

H iij Dei

Dei prorsus munere ex tam diuersis moribus linguisq. coalita, omni conatu studioq. retinenda foret; tum ne qua Spiritui sancto iniuria fieret, à quo diuinitus fuerant in eam consensionem adducti; tum vero, ne concordia atq. vnitatis bonum amitteretur, quo nihil est ad res magnas atq. arduas moliendas, & obstantia quæque perrumpenda, valētius. Cum hæc & alia multa in eam sententiam ingenti alacritate & gaudio spirituali pro se quisque dixisset, magnopere incensus ad mutuam caritatem & beneuolētiā animis, cœtus ille dimittitur. Proximo deinde confessu de religione relatū est, placeret ne ad vota duo Paupertatis Castitatisq. rite suscepta, tertium perpetua item Obedientiæ adiūgere, & è suo corpore eligere, qui ceteris ampla cum potestate præesset. In eam rem, quod maioris momēti videbatur esse, diem proferri placuit, spatiumque seorsum singulis ad deliberandum dari, atq. interim instauratis precationibus & sacrificiis, diuinæ sapientiæ lumen opemque diligenter exposci. Vt igitur eius consultationis dies aduenit, omnium in vnum congruere sententiæ, quandoquidem Christum Dominum ac magistrum sibi pro viribus imitandum cuncti susceperant, quoniam ille sese perfectum atq. integrum holocaustum Deo parenti pro salute humani generis obtulisset, prorsus oportere vt ipsi quoq. pro suo modulo Christū effingerent: ac quemadmodum singulorum corporis bona per volūtariam inopiam, corpus ipsum per castimoniam Deo immolatū esset; sic animus quoq. ante cœlestes aras per obedientiam spiritualis victima caderet, præsertim cum hoc sacrificio nullum diuinę maiestati gratius aut suauius esse constaret. Ergo sine controuersia deligendum videri, cui omnes in terris
tamquam

tamquam Christo parerent; cuius in verba iurarent; deniq. cuius sibi nutum ac voluntatem instar diuini cuiusdam oraculi ducerent. His ita constitutis, deinceps quæsitum de huius ipsius potestate, vtrum certo dierum spatio definitam, an vero perpetuâ esse oporteret. Perpetuam esse placuit omnibus, idq. cum alias ob causas, quas commemorare hoc loco necesse nō est, tum vero vt negotia grauiora, quæ ad conficiendum non modo plenæ libertatis, verum etiam longi fere temporis indigent; leniter, & ex animi sui sententia posset ad exitum sine vlla trepidatione perducere. Additū ad hæc, vt Societatis candidati, cum aliis experimentis, tum vero præcipue spiritualibus exercitationibus, peregrinatione, & infimis publici alicuius valetudinarij ministeriis probarētur. Itemque, vt quicumq. Societatis instituta profiterentur, ij ad tria solemnia vota, quæ nobis cum aliis dicatis Deo familiis fere communia sunt, quartum nominatim adiungerent; quascumq. ad fidelium vel infidelium terras Christianæ rei causa Pontifici maximo ipsos mittere placuisset, eo sine vlla tergiversatione, atque adeo sine vlla non modo mercede, sed ne viatici quidem petitione proficiscendi. ac simul, concepta verborū formula sese obstringerent, puerili ætati per catechesim erudiendæ; quòd hoc remedio nullū ferme efficacius foret ad intemeratam fidem tuendam, ac prauæ religionis prohibenda contagia. Atque hoc maxime quarto voto à ceteris religiosis minima Societas nostra distinguitur. Hæc igitur & alia id genus nonnulla per eos dies ab Ignatio patribusq. decreta sunt: eidemq. Ignatio negotiū datum, vt ea in summam redacta, Pontifici maximo primum Apostolica auctoritate sancienda atq. approbanda proponeret;

deinde

deinde vt eadem ipse postea per otium fusius explicaret ordinaretque, & quàm accommodatissimas ad Societatis vocationem & spiritum leges canonesq. perscriberet.

*Patres in varia loca Pontificis iussu
discedunt. CAP. X.*

Vb hæc ferme decreta, Pontifex maximus aliquot operarios ab Ignatio in varias agri Ecclesiastici vineas postulauit. Id nostræ Societati fuit Apostolicæ peregrinationis exordium. Rainutio Farnesio Cardinali, eximia spe summæ virtutis adolescēti (qui multo deinde post, matura virtute vir, Bononiensis Episcopus obiit) per eos dies cum amplissima potestate legatio Parmensis obuenerat. Huic, Pontificis iussu, legationis comites, & rerum spiritualium administri duo, Petrus Faber, & Iacobus Laines ab Ignatio dati: Senas vero in Etruriam, Paschasius ad instaurandam sacri cuiusdam cœnobij disciplinam ab eodem Pontifice missus est. In Ænariam seu Inarimem insulam, pacificationis gratia non leuis momenti, Nicolaus Bobadilla: Brixiam in Cenomannos ditionis Venetæ, Claudius Iaius grauibus item de causis abiit. Ac per idipsum tempus etiam in extremas terras primū Societati patuit aditus. Brasilicam oram, & præterea quidquid inter inaccessum olim Bonæ spei promontorium, vltimosq. Sinas interiacet maritimi tractus, Indo & Gange superato, Lusitani, armatis classibus, ante annos aliquot, ingēti ausu & labore, æque fortiter ac feliciter aperuerāt. neq. Ioannem hoc nomine tertium Lusitaniæ Regem insigni virtute ac pietate virum,

virum, vlla magis angebat cura, quàm vt barbaras illas nationes à misera dæmonû seruitute ad vnius veri Dei notitiã cultumq. traduceret. atq. ob id ipsum, quos in ea mitteret loca præcones Euangelij, & moribus & eruditione præstantes, tota Europa impedio conquirebat. Eius rei conscius Iacobus Gouea, is qui Parisiis in ipso virgarum periculo singularè Ignatij fidem virtutemque, ingèti cum admiratione cognorat, proculdubio statuit, illum & socios ad Indicam expeditionem fore quàm accommodatissimos, quoniam quidè ab Hierosolymæ accessu bello impediti, quemadmodum audierat, in Italia substitissent. Neq. tamen quidquam eius consilij ratus impertiendum Regi antequàm ipsius Ignatij voluntatem explorasset; pro amicitia ad illum scribit, quàm libente Lusitaniæ Rege, quàm spatiosus bonorum industriæ pietatiq. campus in India pateat. sibi quidem, quãdo illum & socios ab Hierosolymitana curatione arceat bellum, sanctissimis ipsorum studiis prouinciam in primis aptã videri. Si conditio placeat, vltro semet apud Regem totius negotij fore interpretè pollicetur. Ad ea, cum gratiarû actione rescripsit Ignatius, neq. se, neq. socios esse iam sui iuris, quippe qui summo Christi Vicario semetipsi perpetuo nexu Obedientiæ mancipassent. proinde agendũ esse cum Romano Pontifice. quidquid ille iussisset, id vero sine mora facturos. Quo accepto respõso Gouea, cũ facile speraret à Põntifice impetrari posse; rem totã Regi suo per litteras aperit, ipsumq. exèplar epistolæ Ignatij ad eũ mittit cũ summis illius & sociorû laudibus, etiã atq. etiam suadès, vt eiusmodi virorum opera potissimũ vtatur, neu tã præclarã occasionẽ elabi patiatur è manibus, cui similit̃ fortasse nullam sit in posterum habiturus.

Haud

Haud incassum adhibita hortatio. quippe Rex & sua sponte iam incitatus, & Gouæ talis viri monitis & auctoritate permotus, confestim Petro Mascarenia, suo apud Pontificem maximum Oratori mādāt mox in Lusitaniā redituro, det operam vt quā plures ex Ignatij disciplina secum deducat, Euangelij causa mittendos in Indiam, eaq. de re cum Ignatio quā primum agat: si res cum illo minus procedat, omni conatu cum ipso Pontifice transigat. vtiq. ne sine tali comitatu reuertatur ad se. Hoc tam seuerō mandato legatus accepto, sine cunctatione Ignatium conuenit, ac pauca præfatus (vt fit) conciliandæ beneuolentiæ; mādātum sui Regis exponit, Patresq. minimum sex in missionem Indicam postulat. Ad quem ille submissa oratione, tam honorifico Regis de se iudicio gratias cum egisset, eadem ferme quæ ad Goueam respondit: quod ab se petatur, totum id è summi Pontificis voluntate imperioq. pendere. qui tamen, si, quid ego sentiam quæris (inquit Ignatius) vnum aut alterū fortasse tibi concesserit, plures vero nequaquam. At ille cum nihilominus in eodem postulato persisteret, Dei fidem & hominum testans, nusquam operam collocari fructuosius posse; tum Ignatius, quasi futura prælagiens, familiari ac placido vultu: Deus, inquit, meliora, clarissime orator. quippe si è tam exiguo numero, sex vnā dūtaxat in provinciam demas, quātulum, quæso, reliquo terrarum orbi supererit? Neq. tamen idcirco ille ab incæpto desistit. quoniam Ignatium flecti posse diffidat, ad ipsum adit Pōtificem, narrat quid sibi ab Rege mādātum sit, suppliciter etiam atq. etiam obsecrans, ne in tam honesta causa, tamq. pia, frustrari se, Regemq. suum concepta peropportuni subsidij spe patiatur.

Hic Pon-

Hic Pontifex, quamquam lætus ab vrbe Roma potissimum, vt par erat, peti sacri Euangelij nuntios, & insuper, tanto Regi, tamq. de Romana Ecclesia bene merito gratificari vehementer exoptans; tamen, vt in tali negotio, ne videlicet seruis Dei ad omne paratis obsequiū abuti pro potestate videretur (qua erat lenitate ac sapientia vir) audito legato, rem ipsam probauit, de numero ad arbitrium reiecit Ignatij. Is proinde (sane quàm ægre ferente Mascarenia, neque tamen aspernâte quod datum est) post multas in eam rem fusas ad superos preces, quemadmodum antea significauerat, duos dumtaxat glorioso muneri destinavit: Simonem Rodericum Lusitanum, & Nicolaum Bobadillam, qui cum idcirco Romã euocatus, grauiter ischiade laboraret: neq. legatus Regius maturo iam reditu exspectare diutius posset, ægro Bobadillæ, sibi que vicem ereptam dolenti, Franciscus Xauerius repente sufficitur. Erat omnino laboriosa prouincia, iterque longinquum: & cum fere nullam in spem reditus, tum vero in apertum pene quotidie vitæ discrimen. Sed quæ alios ab eiusmodi consilio retardassent, ea ipsa incitamenta fuere Patribus, cum se quisque tali sorte præ ceteris beatum existimaret. Ac Simon quidem parata in Lusitaniam nauis celeriter antecessit: ac deinde Regis Lusitanie iussu, procerumq. rogatu, quamuis inuitus, in eadem prouincia substitit. Xauerius autem, vti delatū ad eum est, confestim exsiluit gaudio, datoq. sibi tempore vix quod satis esset ad laceram attritamq. tunicam resarciendã, & salutandos fratres; cum legato postera die profectus est, immortales agens Domino gratias, quòd se deniq. voti compotem effecisset. Perpetuas quippe clades pereuntium ex ignoratione Dei, in vltimis regionibus

gionibus, animarum, iam ante miserari, & messis potissimum Indicæ magnitudinem crebris cōsueuerat vsurpare sermonibus. Quin etiam per quietē non semel erat sibi visus Æthiopem in humeros sustulisse vsq. adeo pōderosum, vt ipsa oneris magnitudine excitaretur è somno mire defatigatus, mēbrisq. omnibus dolēs : continuoq. rem omnē Iacobo Laini patefaciebat eiusdē cubiculi socio. Hęc igitur fuere nostris hominibus Pontificiæ missionis initia: Patresq. in varia deinceps loca profecti, maiorem in modum aucta Societate, institutisque supplementi causa tota ferme Europa collegiis, domibusve, res eas Deo duce atq. adiutore gessere, quæ proprio, & quidem iusto volumine ipsæ per se ad enarrandum indigeant.

Ignatius plebi fame periclitanti succurrit.

C A P. XI.

NEq. vero Ignatio & ceteris qui remanserāt Romæ, negotium defuit. Erat annus à Virginis partu M. D. XXXVIII. insignis annonę caritate, ac per hiemem præcipue tanta frugum inopia, vt passim iacentes in publico pauperes frigore fameq. confecti, miserandum in modum exspirarent. Quo spectaculo commotus Ignatius, tantæ calamitati sibi omni ope subueniendum putauit. Iamq. è Garzonij villa, cum suis in Urbis frequentiora loca migrauerat, laxiore sibi ab amicis domo conducta, ad circum Flaminium, in ea regione quæ sancti Angeli ad forum Piscarium hodie dicitur. In eius igitur domus ampla cœnatione fœno stragulisq. dispositis, & in pauperum alimenta elemosynis vndiq. corrogatis, in omnes partes dimisit qui in
id hospi-

id hospitium, vt quemq. periclitantem extrema inopia inuenissent, vel inter manus, prout res ferret, vel gestatoria sella deucherent. Cum strenue curaretur, adhibitis etiam vbi opus esset, adiutoribus baiulisque, breui numerus decumbentium ad quadringentos ascendit. Hic vero, eodem Ignatio præside ac duce, Patrum fratrumque sese caritas ac virtus exercuit. Diluculo quotidie linteati omnes ad imperia accipienda præsto aderant. Inde ad sua quisq. officia discurrere sine vlla perturbatione vel tumultu; alij recens illatos pauperes clementer exuere, & calida elutis corporum sordibus in lectulo collocare; alij assidere languentibus, eosdemq. amicissimis consolari verbis. hi cibos aut domi excoquere diligenter, aut aliunde missos instruere; illi fercula inferre, & longa inedia propemodum enectis pretiosa instillare liquamina: hi cubilia sternere, illi scopis pauimenta purgare: deniq. certatim omnes munere suo ita fungi, vt præclare testarentur, in minimis illis agnoscere se Regem regum & Dominum dominantium. neque vero corpora solum egentium, sed animi quoque eadem opera curabantur. Plurimi quippe rudes, Christianæ doctrinæ præceptis probe instituti, multi à turpi questu, fraudibusq. deterriti, & quod caput est, sacra omnes confessione expiati, ac pane cælesti longo interuallo refecti sunt. Deinde vt aliqui conualuerant, succedentibus inuicem aliis, cum tegumentis ad frigus arcendum, & certo pecuniæ subsidio dimittebantur. Ea res per Urbem vulgata, magnam populi beneuolentiam conciliauit Ignatio. atq. ad eam Christianæ humilitatis caritatisq. officinam visendam interdum promiscua turba, noctu vero etiam viri principes ventitabant: ac tanta fuit exempli vis,

vt qui-

vt quidam, cum præsentibus non suppeteret sibi nummi, depositis illico in usus pauperum vestimentis domum seminudi reuerterint. Alij etiam sancta æmulatione incitati, eiusdem conditionis homines, quorum non deerat passim copia, hospitio susceptos benigne curarunt. Multi præterea proceres, in gloriosi operis perfectionem, Ignatio pecuniæ summam ultro detulere non leuem. Qua in re Margaritæ Austriacæ Caroli V. filia, Octauio Farnesio nuptæ, Placentinorum & Parmensium hodie Duci, pietas ac beneficentia vel in primis enituit. Atq. eius pecuniæ, cum Ignatius intelligeret, se vel maxima eorum qui contulerant voluntate, partem aliquam in suas & suorum necessitates erogare posse; tamen tanta fuit religione vir, vt ne obolum quidem nisi in externorum pauperum commoda insumpsit, relatis in codicem accurate nominibus, vt omnium profus ratio constaret. Atq. hunc maxime in modum labor ad exactam vsq. hiemem secunda ciuitatis admurmuratione perductus. ac vere demum ineunte, frumenta partim ab iis qui suppresserant, sponte prolata; partim à magistratibus aliunde conuecta sunt. Ea re non mediocriter annona laxauit; grauique perfuncta periculo plebs, Deo adiuuante, ad solitos quæstus & opificia rediit.

Confirmatur à Pontifice maximo Societas.

CAP. XII.

INterea, cum ad Ignatium studio religionis aliqui subinde se adiungerent; nequam immemor ille, quod ad Societatem confirmandam attinebat, negotij paulo ante suscepti; quidquid à publicis occupationibus otij
datum

datum est, in eam ipsam rem diligentissime cōtulit. ac primum totius instituti formulam (fufius postea explicādam) ad certa capita dilucide redegit, ac breuiter. deinde nactus opportunitatem, quòd Pontifex maximus per autumnī ferias è turba negotijsq. Tibur sese receperat; eam formulam auctoritate Apostolica sancendam eidem Pōtifici suppliciter obtulit per Gasparem Contarenum Cardinalem, de quo supra dictum est, ob egregiam virtutem sapiētiāq. Principi in primis acceptum, nostriq. ordinis amicissimum. quam ille vbi perlegit; confestim, Spiritus, inquit, Dei est hic. ac multa præterea in eā sententiam adiunxit, quare cōsideret recentem huiusce manipuli ardorem, tali tempore diuinitus excitatum, afflictis Ecclesiæ rebus non leui tum præsidio, tum ornamento futurum. Verumtamen, vt in tanta re ne minus consulte quidpiam statuisse videretur, totum negotium delegauit tribus viris è sacro collegio Cardinalium, apud quos minimum locifore putauit gratiæ. In ijs fuit Barptolemæus Guidicionius Lucensis, vir diuini humaniq. iuris apprimè peritus, idemq. nouarum religionum adeo non amicus, vt de ijs ad certum numerum redigendis librum etiam conscripsisse dicatur. Is, præiudicata iam causa, collegas nequaquam propensos in Ignatium, facile in suā sententiam adduxit, certamq. propemodum confectamque rem, consilio & auctoritate sua pene discussit. Quod vbi sensit Ignatius, parum præsidij ratus in hominibus esse, ad opem diuinam de more confugit. ac præter ieiunia, supplicationes, ceteraq. ad numen propitiandū adhiberi solita, cęlestes in super hostias eo tantū nomine per se & per amicos immolauit, ad tria millia. qua procuratione,

ratione, intra finem anni vertentis, cum ceterorum, tum præcipue Guidicionij ita immutata voluntas est, vt cum de multitudine religionum cohibenda idem quod antea omnino sentiret, huic tamen refragari se vltra negaret posse, diuino videlicet monitu, & occulta spiritus operatione vehementer instinctus. Ita, qui diu valde anxios habuerat Patres, eorumq. spem varijs frustrationibus propemodum extinxerat, idem vna cum ceteris collegis repente placatus ac fauens, rem vltro suscepit, commendauitq. Pontifici, Tibure denuo commoranti; qui libentissimo animo & Societatem ipsam, & Societati inditum nomen rite sancteque approbavit V. Non. Octobris, anno M. D. XL. idq. testatum voluit esse publicis litteris eodem die locoq. datis; cum eo tamē, vt in vniuersum socij ne plures sexaginta numerarentur. Ea videlicet fuit nouellæ Societatis quædam quasi probatio. si quidem triennio post, cum varijs locis atq. prouincijs Deo adspirante constaret egregius operæ fructus; ab eodem Pontifice limes ille omnino sublatus est, liberumq. Ignatio & successoribus relictum, cui libet petenti Societatem dare. quod item apparet diplomate dato pridie Idus Martias anno M. D. XLIII.

Præpositus Generalis creatur Ignatius.

CAP. XIII.

IGITUR post multas difficultates approbata deniq. Societate; gratiæ primum (vt equū erat) actæ superis, quorum benignitate res bene feliciterq. vertisset: deinde, quoniã in dies à Pontifice missio Patribus imminabat; è suo corpore Præpositum Generalem (sic enim qui

qui cunctis præfesset appellare placuerat) primo quoque tempore deligere visum est. Societatis autem status per id tempus erat eiusmodi. Fraciscus Xaverius, & Simon Rodericus in Lusitaniã erant profecti. Petrum Fabrum Cæsaris legatus Ortizius ad Vormatiensem conuentum Pontificis permissu in Germaniã adduxerat. Iacobus Laines Parmæ, Claudius Iaius Brixie, Senis Paschasius agebant. In Brutios Nicolaus Bobadilla discesserat. Cũ Ignatio Romæ duo dumtaxat è Patribus versabantur, Salmeron, & Codurius. tyrones vero, qui nomen dederat Societati, partim apud Ignatium erant, partim studiorum causa ab eodem Parisios missi, necessaria ad bellum spirituale arma enixe parabant. quidam etiam ad res domesticas componendas in Hispaniam profecti; & concionibus iam tum, & colloquijs, ingenti hominum approbatione, Societatis nomen longe lateq. vulgauerant. Hoc Societatis statu, cũ Præpositi eligendi tempus adesset, Patres qui quidẽ in Italia erant, per litteras moniti, quod rei Christianæ cõmodo facere possent, creandi Præpositi causa ad Urbem accederent; sub initium Quadragesimę anni M. D. XLI. cõuenere omnes, vno dempto Babadilla, quẽ in oppido Bisiniano tum maxime res gerentẽ, abduci rursus ab opere Pontifex noluit. Is, & ceteri qui longius aberant, suum quisque in schedula suffragium rite obsignatum, partim in discessu reliquerant Romę, partim deinde misere inclusum epistolis. Ac primum tridui supplicatio indicta, vetitumq. inter ipsos de Præpositi electione colloquium est. deinde coniectis in urnam schedulis, triduum insuper continuatę preces: ac septimo denique die legitime extractis recitatisq. suffragijs, Præpositus declaratur Ignatius,

I ij

nemine

nemine præter ipsum Ignatium discrepante: namq. is consulto, ne vnum nominatim ex omnibus diligendo, ceteros quodammodo notasse videretur; in schedula scripserat, se ad eum accedere, in quem plurima suffragia conuenirent, vno se dumtaxat excepto. Igitur explorata iam numinis voluntate, ad Ignatium venerabundi accurrunt Patres. at ille, parendi nimirum longe quàm imperandi cupidior, se uero vultu iubet eos absistere, negatq. se munus viribus impar suis vlla ratione subiturum: multa q. serio disputat, cur alium potius quemlibet sibi sufficere debeant. Sed videlicet quibus rebus putabat voluntates Patrum alio posse transferri; eæ ipsæ vel maxime studia eorum incendebant. nihil enim ad conciliandos homines æque valet, atq. animi moderatio atq. submissio. quo factum est, vt nihil eorū quæ ad munus detrectandum Ignatius afferebat, aliquandiu non modo ad animum admitterent, sed ne ad aures quidem. Sed post multam denique altercationem ægre Ignatius tenuit, vt amplius in tertium diem obsecratione protracta, rursus in suffragium iretur. quo die cum idem prorsus omnium consensus exstaret, neq. iam locus tergiuersationi videretur esse; tum Ignatius: Quandoquidem vos in me potissimum eligendo perstatis, inquit, ego autem, meæ conscius infirmitatis, vestro iudicio salua religione assentiri nequeo; reliquum est, vt huiusce cōtrouersie arbitrum deligamus eum qui mihi à confessionibus est; quòque, vt scitis, vt or diuinæ voluntatis interprete. (is erat ante conditam Societatem frater quidam Theodosius ex ordine Minorum, cœnobij quod ad sancti Petri in monte aureo, qui fuit olim Ianiculus, appellatur.) Quod, ne frustra diutius tenderent

tenderent Patres, eo facilius concessere, quòd minime dubitabant, quin ipsorum suffragij prærogatiuā ille quoque sua sententia comprobaturus esset. neque eos fefellit opinio. Cum enim rem totam ad eū detulisset Ignatius, imbecillitatem suam corporis animiq. commemorans, dein etiam atq. etiam obtestans, vt se tanto onere leuatum vellet; ille, cognita re, tantum abfuit vt precibus Ignatij cederet, vt etiam obiurgauerit hominem, quòd, tam explorata diuina voluntate, Spiritui sancto diutius restitisset: & simul, ne dissimulationi esset locus, vltro adiit Patres, ac de suo respōso certiores fecit. Quibus rebus denique victus Ignatius, omni spe in vno Deo rei bene gerendæ reposita, dedit manus, diemq. constituit x. Kal. Maij, quo die ad auxilium diuinum implorandum, præcipua septem Vrbsis templa simul omnes obirent, & in diui Pauli potissimum (quoniā eius maxime Apostoli vestigia sequerentur) solemniprofessione suæ religionis vota susciperent. Vt igitur ea dies adfuit, in eo templo ad sacellum beatæ Virginis, vbi tum Eucharistia custodiebatur, quod sacellum ad imos gradus est aræ maximæ, sub ipsam cælestis panis communionem, ipse primum qui sacrificabat Ignatius, tum ceteri sua quisque vota clara voce de scripto ex Apostolici diplomatis formula nuncuparunt. deinde sumpto ex Ignatij manibus corpore Domini, post gratiarum actionem, sacratissima eius ædis loca religiose cum adijssent, circa aræ maximam, sub qua Petri & Pauli Apostolorum ossa condita sunt, cuncti cōsistunt, flentesq. præ gaudio, & suauissime amplexantes inter se, gratulantur denuo superis, quòd cœptis adfuerint, suamq. Societatem arctiori vinculo colligarint: deinde reli-

qua templa pari lætitia ac pietate circumeunt. Quibus rebus ingenti omnium consensu & cōspiracione peractis, magistratum Ignatius iniit. ac primum omnium, ad constituendam domesticam disciplinā adiecit animū, quæ digna tali instituto, digna Christianæ philosophiæ professoribus haberetur. Itaque ad ceteros prouocandos, atq. ad iacienda in tyronū animis veræ humilitatis fundamenta, in sordidis culinæ ministerijs aliquandiu versatus est ipse, tantum alacritate ac diligētia, quasi tum primum ad suā ipsius emendationem, vitæ spiritualis curriculum esset ingressus. neq. tamen interea grauioribus negotijs deerat, temporibus ita distributis, vt quātum liceret, vtriq. muneri satisfaceret. accedebat ad hæc, summus paupertatis amor, summa in victu cultuq. frugalitas; præterea in singulorum officijs exigendis, erratisque puniendis admirabili mista lenitate seueritas: in subleuandis vero omnium & animi & corporis necessitatibus, cura & vigilantia plusquam paterna. cumq. ad ea caritatis officia, prout res postulabat, opportunas insuper adhortationes & publice & priuatim adhiberet; haud sane difficile fuit, in animos, recentissimo tum Societatis spirita, sponte incensos officio ac religione, eos mores eaque viuendi rationem inducere; vt (si cælestibus terrena comparare fas est) intra illa tecta parietesque, angelorum in humanis corporibus quidam conuietus videretur esse. nullæ tum querimoniæ, nullæ detractiones, nulli susurri quibus incommodæ suspiciones excitantur, & disiunguntur animi; sed acerrimū sui cuiusq. deprimendi submittēdiq. certamen; in superiorum iussis excipiēdis exsequendisq. alacritas ingens; mirus in cōmunicando interpretandoq. candor

candor atq. simplicitas; oculorum ac sensuum intē-
 ta custodia; studium precatōnis ac solidæ virtutis
 ardens; quæque ex his rebus necessario prouenit, ad-
 mirabilis in magna nationum, ætatum, ingeniorum
 varietate concordia. Itaq. coniectis, vt fit, omnium
 oculis in ordinem nouum; breui non ad nostros tã-
 tum, verum ad exteros etiam, salutaris exempli ma-
 nare vtilitas cœpit. Adolescens quidam, egregijs
 naturæ adiumentis, è Septentrionali plaga Romã
 aduenerat, nō modo Lutheriana tabe infectus ipse,
 verum etiam mire cupidus eiusdem longe lateque
 vulgandæ. Is cum ex occasione sese in hominũ cœ-
 tus infereret, verbisque venenatis clericorum vitam
 ac mores summam in inuidiam vocaret primum,
 deinde abductis à sacerdotum reuerentia mentibus
 praua dogmata sensim instillare quotidie pergeret;
 patefacta re, iussu magistratum cōprehenditur. qui
 cum & ipsi per se, & sacre Theologiæ magistris ad-
 hibitis, illum ab opinionum insania reuocare frustra
 conati essent; ne quid intentatum relinquerent, æta-
 tem & ingenium miserati, prius quàm in eum lege-
 ageretur, accersito Ignatio rem totã exponunt. quo-
 niam ipsorum neq. adhortationes, neq. minæ pro-
 ficiant; habeat illum aliquandiu apud se, videat etiã
 atq. etiam, vt errantem ouiculã ad Ecclesiæ caulas a-
 liqua ratione traducat. Ille clementer acceptum he-
 reticum domum adducit. neq. vero sapiētes iudices
 frustrata spes est. siquidem adolescēs ab Ignatio so-
 cijsq. amicissime habitus; eorũ dictis, factis, institu-
 tis accurate obseruãdis paulatim affici atq. immuta-
 ri Dei beneficio est cœptus; & quã antea respuerat
 medicinã, libentius in dies accipere: ac demũ perse-
 uerãtib; Patrũ officijs, & diligentissima curatione,

eo processit res, vt euulsis letaliũ dogmatum fibris priorem pertinaciam gemebundus agnosceret: nec ante à salutarì incepto destitit, quàm voluntaria abiuratione detestatus errores, ingenti bonorum tũ admiratione, tum gaudio, cũ Ecclesia sancta in gratiam redijt. Is deinde, quærētibus viris grauibus cur qui antea tot machinis oppugnatus peruicacissime restitisset, Ignatij deniq. & Patrum hospitio & consuetudine vinci se passus esset; sine cunctatione respondit, se illorum non tam disputationibus argumentisq. (licet in eo quoque genere valerent plurimũ) quàm spectatę sanctitati virtutiq. cessisse: quòd ita apud se prope necessario statuisset, à tam incorruptis moribus, à tãta pace atq. cõcordia, à tam bonis operibus rectã in Deum fidẽ abesse nullo modo posse. Quæ res documento esse potest hominibus nostris; licet ad conuertendas ad Christum animas ingenij ac doctrinæ præsidia requirantur, tamen conspecta vitæ morumque innocentia plus multo quàm litteris aut cõcertationibus profici. Alius quidam filius familias, desertis liberalibus studijs, ac repudiata omni disciplina, prorsus indomitus & effrænis, cum neq. à parentibus iam, neq. à magistris regi vllõ modo posset; Ignatio traditur. cuius lenitate, itemq. ceterorum Patrũ præceptis atq. institutis accuratissime excultus, posita paulatim ferocia petulantiaque, cunctis admirantibus ita pudicos modestosq. induit mores, vt vix minimum in illo vitium reprehēderes. Multi præterea omnium ætatum atq. ordinum, quos præceps in omnem licentiam natura cupiditasq. corruperat, Ignatij consuetudine exemplisq. incitati, collegere sese, atque ad bonam frugem Deo adiuuante rediere.

Genera-

*Generalis Ignatius denuo Catechista munere
fungitur. CAP. XIV.*

PER eos dies nomen Societati dederat è Pontificia familia Petrus Codatius Laudensis, vir honoratus, & opulento sacerdotio præditus. Is, diuino prorsus instinctu, diuitijs & cõmodis omnibus propter Christum abdicatis, Marthæ munus in Societate sibi vltro depoposcit, & egregie præstitit; in alimèta Patrú (erat autem Vrbe tota notissimus, & apud principes gratiosus) eleemosynis vndiq. corrogandis. quæ res Ignatium & socios magna molestia liberauit; quippe quos in spiritualem proximorum salutem omni studio intentos, temporariæ curæ ad eam diem valde impedierant. Eiusdem Petri opera templum etiã proprium Societas nacta est sanctæ Mariæ à Strata, non satis amplum illud quidem, aut commodum, sed tamen in celeberrima Urbis regione, & ad Societatis functiones in primis idonea: cuius loco, dũ hæc scriberemus, Alexander Farnesius Cardinalis, Pauli I I I. Pontificis maximi nepos, ædem nomini IESV magnificentissimam regio sumptu exstruebat. Ei templo deinde adiũcta domus est, quam hoc tempore Patres incolunt, Philippi Archinti beneficio, Salassiorum Episcopi, qui tum Põtificis vices in diocesi Urbana gerebat, viri de Societate vniuersa in primis optime meriti. In eo igitur tẽplo Ignatius, professionis lege, sex & quadraginta diebus Christianæ catechesi operam dedit è loco superiore, magna & assidua non modo plebis, verumetiam præstantium virorum frequentia: prorsus, vt quidã ex optimatibus palam gloriarentur, beatosq. se ferrent,

rent,

rent, quòd nullam omnino ex Ignatij concionibus omisissent. Agèdi autem rationem sequebatur eiusmodi. Fidei præcepta & mysteria cognitu necessaria, primum ad vulgi captum explanabat, iterabatq. vbi opus esset, eadem sæpius: deinde opportunis digressionibus certos interim locos tractabat fusius, non tam ad ingenij vel doctrinæ ostentationem, quàm ad pietatem excitandam, populumq. permo- uendum accommodatos. idq. tam veris grauibsq. sententijs, tam ardenti vultu oculisque, vt diuini amoris ignem vndiq. spirare videretur, minime fucate eloquentiæ vir, nec in singulas voces numerosq. sollicitæ, sed ingenti animo, prout impetus tulerat, sua sensa prosequens. Itaq. perorationem eius, nõ ineptus populi plausus, aut stultæ facundiæ commẽdatio sequebatur, sed alta suspiria gemitusque, & anteaactæ vitæ detestatio salutaris: vt vel defixis humi oculis tristes ac sibimet irati discederent: vel etiã illico sese ad sacerdotum pedes abijcerent confitendi causa tanto cum fletu atq. singultibus, vt linguã soluere, aut vocem in verba formare vix possent.

Societas augetur, distribuuntur prouinciæ.

CAP. XV.

INTER hæc Societas maiorem in modũ crescere, sublatisq. Põtificis decreto cãcellis, quos initio idem Pontifex (vt dictum est) illi probandæ præfixerat, multi certatim ad militiã spiritualem Ignatio dare nomina. Cumq. noui ordinis fama, bonusque odor instituti operis manaret quotidie latius; Patres varijs orbis terræ locis vehementer expetebantur. Itaq.

Itaq. ab Romana domo tamquã à metropoli, diffi-
cillimas in regiones, ciuitatum Regumq. inuitatu
missæ colonie; domusq. vel collegia ingenti appro-
batione cõstituta: primum omniũ in Lusitania, atq.
adeo in ipsamet India, sumptu ac munificẽtia Regũ
Lusitaniæ; tum aliorum pietate in Hispania, Gallia,
Germania, Italia. sed cum aliæ pleræq. nationes au-
de Societatem amplexæ sunt, tũ vero Sicilia & inui-
tauit perhonorifice, & permissu Pontificis maximi
acceptam, in primis copiose ac benigne tractauit;
adnitẽte præsertim Ioanne Vega Hispano (qui re-
gnum illud pro Cæsare administrabat) præstanti nõ
minus religione, quã prudentia viro; cuius, etiam an-
tea, dum Romæ legatus Cæsaris ageret, plurima &
maxima in Ignatiũ & socios egregiæ cuiusdam be-
neuolẽtiẽ documenta cõstiterant. Itaq. tam late iam
fusa Societate, nõ modo collegijs domibusve recto-
res præficere, vt antea, sed etiã Prouinciales præpo-
sitos quos appellant, cũ ampla potestate in singulas
nationes describere coactus Ignatius est. Ac primũ
Lusitaniæ præposuit Simonem Rodericum, deinde
Hispaniæ Antoniũ Araozium Cãtabrum, Italiæ Ia-
cobũ Lainem, Indiæ Frãciscum Xauerium, Germa-
niæ Petrum Canisiũ, Galliæ Paschasium Broëtium,
alijq. deinceps alios. Nam vrbana prouinciam, nisi
si quando grauiori valetudine premeretur, ad extre-
mũ vsq. ipse administrauit. Interea de Societatis v-
niuersæ progressu mire sollicitus, à singulis Prouin-
cialibus per litteras pensum exigere; vnicuiq. mãda-
re diligentissime quæ è re cõmuni essent; Romẽ ve-
ro, præter domesticæ disciplinẽ curã, de qua dictum
est, ceterasq. functiones, multa & graua quæ ad in-
crementũ ac defensionẽ catholicæ fidei pertinerẽt,
partim

partim cum summo Pontifice, Cardinalibus, legatisq. Principum coram, partim etiam cum ipsis Regibus atque Principibus per epistolas & interpretes agere. Accedebat ad hæc, sollicitudo ingens, atq. indefessus labor in subleuandis pauperum difficultatibus; orbium orbarumq. educatione ac pudicitia procuranda ruendaque, & perditis mulierculis à turpi quæstu ad frugem & continentiam traducendis.

Varie in Ignatium tempestates excitantur.

CAP. XVI.

VIBVS ille rebus dum Christi causam agit intrepide, multorū vt fit, odia simulatasq. contraxit. In ijs aulicus quidam (cuius nomini parcitur) eo tempore potens & graciosus, cum abductam à se mulierculam, quam misere deperibat, & in male nuptarum, vt appellant, cœnobio collocatam ferre non posset; sæuiore in dies concepta rabie, quam libido & amor incendebat, ita demum exarsit, vt pæne furere videretur. Ac primum, facta manu, fenestras cœnobij lapidibus petere, custodes infestare, minari: deinde in Ignatium auctorem, & socios, in circulis cœtibusq. omnia maledicta conferre, quin etiam ex occurso probris & contumelijs eosdem incessere; deniq. ad eos funditus euertendos, improbissimas in ipsorum vitam calumnias dissipare; quæ domos primum nobilium circumlatæ, celebratæq. sermonibus (quos partim prona in deterius persuasio, partim vāsani illius artificium dolorq. excitabat) ad Cardinales etiam, atq. adeo ad ipsum Pontificem peruenerunt.

Igitur

Igitur vulgus, vt est pluma & folio leuius, quos nuper summa cum approbatione suspexerat, eosdem repente contemnere, & acerbiorē in dies odio execrari, & singulorum caput dira imprecatione defigere; prorsus vt iam non modo cum proximis agere, sed ne pedem quidem ianua tuto efferre possent. Principes vero, licet magna ex parte fictas criminationes putarent, tamen rati subesse profecto nescio quid, quod tantæ inuidiæ flammam foueret; vel immutata, vel certe labefactata in Ignatium voluntate videbantur. At Ignatius, quamuis à sua suorumque consuetudine multos abduci non sine rei Christianæ iactura cerneret; tamen ratus mitigari hominis ferociam posse, primo rem dissimulare, atque adeo officijs cum improbitate certare: deinde vbi malum serpere quotidie latius, & ipsa patientia corroborari audaciam sensit; non tam priuato dolore, quàm rei publicæ detrimēto permotus, ad Summum Pōtificem adiit, ab eoq. suppliciter impetrauit, vt criminum, quæ sibi suisq. denuo obijcerentur, acre iudicium exerceretur ab Archinto Vicario, & Francisco Michaëlio Urbis præfecto. Ij, citatis omnibus ad quos criminum vel suspicio vel conscientia pertinebat, ac per diligentem inquisitionem calumniatoris fraude comperta, Ignatium & socios non modo absoluerunt lata sententia, sed etiam debitis laudibus & honore verborum extulerūt, increpito valde aduersario, pœnaq. proposita non leui, nisi à petulantia maledictisq. desisteret. nam, ne grauius in eum animaduerneretur, Ignatio in primis deprecatore perfectum est. ita, quod antea semper, tum quoque Ignatij sanctitatem illustrauit hominum iniuria, & Deo duce, virtus ac veritas, dum violatur, effulsit.

fulsit. Iisdem fere insidijs postmodũ appetitus Ignatius est à sacerdote quodam, qui cum domum catechumenorum administraret, ferre nõ poterat in ea regenda familia maiorem à loci præsidibus Ignatij rationem haberi, quam sui. Sed miser, Ignatio silente ac pro eodem orante, breui perfidiæ pœnas dedit, atrocibus enim antea vitæ sceleribus iusto Dei iudicio patefactis, quæ ad eam vsque diem astute suppresserat; sacerdotio spoliatus, & perpetuo carceri addictus est.

Regimen feminarum à Societate depellit
Ignatius. CAP. XVII.

INTEREA Elisabetha Rosella Barcinonensis, quæ Ignatij prima litterarum studia fouerat, Societatis IESV coalitæ & cõfirmatæ fama cõmota, Romam ex Hispania contulit sese, partim vt Ignatium lōgo interuallo reuideret; partim etiam vt vna cū quibusdam alijs pijs feminis ad normã illius atq; præscriptum ageret vitam. Atq; Ignatius quidem, sospitẽ aduentum mulieri de se optime meritæ gratulatus est, & omnia officia detulit quæ saluo religionis instituto præstare posset: curã vero feminarum suscipere sese negauit posse, plurimis grauissimisq; occupationibus impeditũ. At illa nihilominus instare; sanctissima veteris amicitia iura testari; postulati æquitatẽ obtendere; deniq; vbi magis magisque obfirmatũ vidit Ignatium, ad aulicas confugit artes. atq; vt erat nobili nata loco, per viros principes facile tenuit vt Pontifex maximus Ignatio munus id ipsum quod recusabat, iniungeret. Sed ea res
 magnum

magnum in Societatis commodum vertit, præter
 spem: ac nostros, non solum in præsens, verum etiã
 in posterum à tam periculosa prouincia liberauit.
 Etenim Ignatius, Pontificis iussu ea procuratione
 suscepta, paucis diebus tãtam difficultatem ac labo-
 rem sensit, dum querimonias mulierum audire, su-
 perstitutiones euellere, inanibus & curiosis quæstio-
 nibus respondere identidem cogitur; vt pæne plus
 ei negotij pauca femina, quã Societas vniuersa fa-
 cesseret. Itaq. licet Elisabethæ, pro eius in se prome-
 ritis gratificari admodum cuperet, tamen reputans
 apud se, quantum ex huiusmodi tricus detrimenti
 Respublica pateretur, simul etiam cogitans fore vt
 harum exẽplo aliã deinceps religiosã mulieres vir-
 ginesve idem à Societate in posterum expeterent;
 nequaquam ignarus quã periculosa, & suspicio-
 nibus plena sit ea consuetudo; priuati officij rationẽ
 posthabere communi vtilitati, ac totum hoc genus
 administrationis à Societate prõhibere omni ratio-
 ne constituit. Igitur adhibita (quod in omnibus
 grauioribus causis faciebat) præparatione diligenti,
 imploratoque per iteratas preces & hostias cælesti
 præsidio, ad Pontificem accessit, verbisque supplici-
 bus demonstrauit, ex onere sibi nuper imposito,
 quã exiguo cum fructu quantum laboris ac mo-
 lestiẽ pertulisset. ea ipsa re monitum quã aliena sit
 à Societatis instituto eiusmodi præfectura, petere se
 & orare, vt nõ ab illis modo, sed ab omnibus in per-
 petuũ feminarum collegijs gubernandis immunem
 Societatẽ esse iubeat; non defuturos aliorum ordi-
 num idoneos homines, qui id munus libẽter & cum
 fide obeant: sibi quidem & suis, prouinciam videri
 minime accommodatam, neque vero æquum esse,
 qui sese

qui sese ad omnium gentium auxilium, sine vlla regionum aut locorum exceptione, Christi Vicario mancipauerint, eorum operam & industriam, non sine graui publicæ rei damno, paucis regendis mulierculis implicari. Quibus rationibus ita permotus est Pontifex, vt supplicanti omnia large ac prolixè concesserit. Itaq. Societati ab eiusmodi munere vacatio in perpetuum data, eiusque vacationis auctoritas testata est trinis deinde litteris Apostolicis, quæ tempore procedente magno vsui fuere nostris hominibus ad eius generis pericula & molestias abigendas.

Honoribus in Societatem nostram Ignatius adiutum obstruit. CAP. XVIII.

A TQVE ijs difficultatibus perfuncta Societas, prosperum Dei beneficio cursum tenere videbatur, cum noua rursus in eam coorta tempestas est, eo quidem grauior & periculosior, quo in speciem lenior blandiorque. In ijs, qui per Germaniam varijs locis Domini vineam excolebant, Claudius Iaius è primis Patribus vnus, virtutem & sanctitatem suam cum genti vniuersæ, tum Romanorum Regi Ferdinando ita probauerat, vt eo Rex nullum profus ad curandas animas, atq. ad pastorale munus aptiorem existimaret. Is pro sua sapientia cum præclare intelligeret, regni causam cum causa religionis ita esse coniunctam, vt quantum de catholica religione detraheretur, tantum de obsequio multitudinis, & de imperij maiestate decederet; contra sæuientem eo maxime tempore Lutherianam pestem, velut vnicum remedium, quã optimos

Optimos animarum pastores & Episcopos omni diligentia conquirebat. Igitur vita functo per eos dies Tergestinorum Episcopo, quæ ciuitas est Istriae, (cui tum prouinciæ, quam dixi lues, propter vicinitatem Germaniæ imminebat) circûspectis diligenter omnibus & personis & rebus, denique ecclesiam illam Claudio Iaiio perspectæ sibi virtutis & doctrinæ viro tradere ac demandare constituit, sane, vt vulgo expetuntur huiusmodi sacerdotia, minime timendum videbatur esse, ne delatum vltro præsertim honorem Claudius repudiaret. Si quidem Tergestina cathedra cum in primis eius regionis ampla & honorifica est, tum vero (quod potissimû hodie quæri solet) vectigalibus haud sane contemnendis instructa. Verumtamen Rex, ne quid inscio Claudio cum Pontifice maximo ea de re transigeret; primum omnium litteras ad ipsum Claudium dat, Venetiis tum forte rei Christianæ causâ commorantem, ac nihil cogitâtem minus. quarum erat sententia, Tergestinum gregem orbum spiritali custode, circumquaq. frementibus lupis, in maximo versari discrimine; dignam esse vigiliam caritate Iaij, studioq. hominum seruâdorû; petere se, vt si à Pontifice maximo id ei muneris onerisve imponatur, ne recuset subire; & populo vtilem, & sibi gratam operam vehementer fore. Percussus inopinata re Iaius, primo cohorrui: non quo detestandum quid sibi oblatum putaret, sed quòd Episcopus, qua curam gerit animarum, diuinam pene virtutem, & omnibus numeris absolutâ postulet sapientiam: qua gradus honoris est (& quidem ad continendam in officio multitudinem ferme cum splendore opibusq. coniunctus) à spiritu humilitatis ac paupertatis, quem profitetur Societas I E S V, vehementer

K

menter

menter abhorreat. deinde, vt sese ex pauore collegit,
 fusus in preces lacrymasque, etiam atq. etiam obte-
 status est Deum, vt ab se tantum discrimen auerteret;
 neu se primum quasi ianitore speciosos titulos ho-
 noresve in Societatem ad id tempus intactâ inuehi
 fineret. tum rescripsit ad Regem, multis rationibus ei
 suadens, vt tam honorifico iudicio decoraret alium
 digniorem; lōge imparem suam imbecillitatem esse
 oneri; ac demum ita conclusit epistolam, vt omiſſis
 ambagibus, quod petebatur, præcise negaret. Quæ
 res iam satis incensum studium Regis, multo vehe-
 mentius inflammavit, quòd ita statueret, tantam in
 summa virtute & eruditione modestiam, nequaquã
 in priuatæ vitæ quasi tenebris delitescere, sed in edi-
 tissimo fastigio, vt luceret omnibus, collocari oportere.
 Ergo cum ex litteris Claudij diffideret, vllis aut
 precibus aut promiſſis flecti eius animum posse; per
 Pontificẽ ipsum, inconsulto vltra Claudio, rem con-
 ficere statuit. Ad eum igitur quàm accuratissime scri-
 psit, quanto in periculo Tergestina ciuitas versaretur
 Episcopo destituta: se quidem pro sua parte diligen-
 ter circumspexisse, quem nominaret aptũ ei munerit;
 nec vllum inuenisse aptiorẽ Claudio Iaio, Societatis
 I E S V presbytero, cuius innocentiam doctrinamq.
 exquisitam plurimis rebus esset expertus; sed frustra
 per litteras tētasse eius animum, in studio Christianæ
 humilitatis ita defixũ, & ab honorum insignibus ad-
 mittẽdis vsq. adeo alienum, vt nisi pro potestate co-
 portuno præsidio subleuandę. proinde suppliciter se
 etiam atq. etiam orare & obsecrare, vt Claudiũ pro
 imperio iubeat, delata sibi gubernacula munusq. si-
 ne tergiuersatione recipere, quoniam vt quisq. de se
 ipse

ipse minime alta sentiat, ac proinde studiose lateat,
 ita Ecclesiasticis functionibus & ipso Episcopatu
 dignissimus sit. Hæc igitur, & alia id genus multa, ad
 Pontificem. & simul Didaco Lasso mandat oratori
 suo, ut id ipsum & cum Põtificæ, & cum quibus opus
 fuerit, quàm diligētissime curet, prorsusq. conficiat.
 Eius rei fama cum per aulicos quosdam ad Ignatiū
 peruenisset; primo haud ita sane commotus est. nam
 & Claudij constantiæ, & Pontificis æquitati ac sa-
 pientiæ confidebat; & eiusmodi petitiones iam ante
 Societas, Deo adiutore, non semel eluserat. Verum-
 tamē ut quid esset rei clarius cerneret; continuo Ber-
 nardinum Maffeiū (qui tum erat Pontifici ab epi-
 stolis, ac postea in Cardinaliū numerum cooptatus
 est) vltro cōuenit, ac tota de re familiariter pro ami-
 citia sciscitatur. Ille haud sane grauate ipsam epistolā
 Regis ostendit, ad Pontificem summis cum Claudij
 laudibus & vehementi contētione perscriptam. qua
 lecta confestim Ignatius eadē de causa ad Regis ora-
 torem Didacum Lassum adit; qui litteras item ad se
 proprie datas demonstrat, & quidem magna ex parte
 ipsius Regis chirographo, etiā atq. etiam postulan-
 tis mandātisque, det operam, ut Episcopatus ab se in
 Claudium collati primo quoq. tempore auctor fiat
 Pontifex maximus, eiusq. auctoritatis diploma rite
 confectum ad se transmittat. His cognitis Ignatius,
 vbi tam iniquo loco rem vidit esse, pertimuit; sed ita,
 uti nequaquam animo caderet. ac licet se talibus ad-
 uersariis longe imparem sciret esse, tamen fiducia nu-
 minis omni ope sibi contra nitendum existimauit.
 atque in præsentia Didaco suadere conatur, ut ab
 actione rationi Societatis tam aliena desistat ipse, &
 simul ab ea mente Regem aliquo pacto deducat.

K ij quibus

quibus verbis cum nihil proficeret, quin potius ab homine rideretur, domum regressus quàm intentissimas preces & sacrificia de more suis indixit: deinde nactus opportunitatem, facilemque aditum, Pontifici demonstraui quanto res ea damno esset futura & Societati nostræ priuatim, & Ecclesiæ vniuersæ communiter. non quo dignitatis gradus ac tituli ipsi per se mali atq. improbandi sint, quippe ad Ecclesiâ regendam & ordinum discrimina retinenda induci diuinitus: sed quòd & perfectos viros requirât, quales pauci admodum omnibus sæculis exstiterint, & insuper ab huius minimæ Societatis instituto valde alieni esse videantur. Etenim quibus artibus, quoque spiritu excitata & conflata sit, eodem profecto alendam & conseruandâ esse: non amplitudinis & splendoris nimirum, sed humilitatis & parcimoniæ. Quòd si aditus in Societatem honoribus pateat, multum utiq. de vera caritate imminutû iri, quæ nihil omnino habet in vita propositum, nisi vnius gloriam Dei. nam (vt sunt hominû ingenia) & complures fortasse ad hanc religionem accessuros opum cupiditate magis, quàm diuini obsequij studio: & qui nuper adscripti sint, magnitudine laboris, & disciplinæ asperitate defatigatos, vt primum præsentis præmij commodum affulserit, mutato repente cursu, nouæ spei velificaturos. atq. vt maxime in officio cuncti persistent; tamen nisi præsentis iacturæ eatur obuiam, sine dubio Societati exitialem (quod Deus auerteret) exitum imminere. Id adeo vel inde facile perspicui posse, quòd paucis illis annis, quattuor viris ex ea familia præcipuis totidem Episcopatus delati sint, quos nisi fortiter ab sese Patrum virtus & constãtia reiecisset, videlicet alio deinceps atque alio dilabente, breuiter miseram

miseram Societatem ipsis luminibus cariturā fuisse. Atq. hæc quòd priuatim ad conseruationem ipsius religionis attineat. Iam si comunē spectemus utilitatem, nemini dubium esse quantum ex ea re detrimenti res publica perceptura sit. nihil enim omnibus ætatibus æque deplorandū fuisse, atque in tanta messis copia tantam operarum inopiam: atq. ex ea ipsa paucitate, qui vnicuique agro addicti affixiq. sint, longe minus utiq. proficere, quàm qui Apostolico ritu soluti ac liberi omnes ecclesias peruagentur, ad eamque potissimum reipublicæ Christianæ partem subleuandam accurrant, quam maxime laborare cognouerint. Præterea, ad faciendam populis fidem, & animos permouendos, nihil esse efficacius vitæ ac morum exemplo. itaque adhuc Societate (absit verbo inuidia) Ecclesiæ non mediocriter profuisse propterea quòd minime ab eius dictis facta dissenserint. nunc autem, si ad id fastigium extollatur Patres, quomodo fieri posse, vt apud multitudinem in sciam arcanorum, ambitionis ac leuitatis crimen effugiant? qua porro fronte, quo vultu, repete aucti ac decorati ipsi honorū insignibus, de imitatione Christi, de fugienda gloria, de voluntario sui contemptu ac submissione verba facturi sint? Hisce, aliisque de causis Pōtificem maximum etiam atq. etiam obtestari atq. obsecrare, vt quam Societatem primus auctoritate & benignitate sua confirmauerit, ornauerit, auxerit, eandem ab omni suspicione incommoda velit esse liberam, suaq. in eam beneficia tam periculoso præsertim tempore tueatur. Audiit Ignatium Pontifex perbenigne, vt solebat; sic tamen, vt integritatē hominis admiraretur potius, quàm consiliū approbaret. Itaque collaudata initio ipsius fide ac probitate,

sensim flexit orationem, & contra sententiã Ignatiij
 cum alia multa differuit, tum vero ex veteri oraculo:
 Cor, inquit, regis in manu Domini: quasi diceret, in
 Claudio eligendo tantam Ferdinãdi Regis conten-
 tionẽ plane diuinitus extitisse; ac proinde clariorem
 esse numinis volũratem, quã vt obisti vltra oport-
 teret. Quã cum Ignatius grauius ac dolenter acci-
 pere videretur; Pontifex, qua erat lenitate, ne Dei fa-
 mulum tristem ac mœrentem ab se dimitteret, ad ex-
 tremum iubet illum super ea re amplius consultare,
 precesque ad Dominum fundere; se quoq. idem esse
 facturum. Interea Didacus orator negotium vrgebat
 acerrime. iamq. instabat dies, quo die in Senatu de
 Tergestina ecclesia referendum erat. qua re Ignatius
 cognita, confestim Cardinalium pãne omnium do-
 mos, quarum erant multæ longis interuallis inter se
 disiunctæ, ingēti diurno & nocturno labore circum-
 iit, singulis eadem illa fere proponēs, quæ paulo ante
 Pontifici maximo. Sed videlicet eorum mentes iam
 ante occupauerat orator. Itaq. mire obfirmatos of-
 fendit in Claudij electione approbãda; partim quod
 tanti Regis volũtati fauerent; partim etiam quod vi-
 giles & custodes Claudij maxime similes, tam formi-
 dolo tempore, in Ecclesiæ propugnaculis atq. spe-
 culis ipsimet collocandos putarent. Hac quoq. spe
 deiectus Ignatius, vnum reliquũ videbat esse reme-
 dium, si Ferdinandum ipsum Regem à suscepto con-
 silio per litteras auocaret, quẽ pro ipsius pietate vir-
 tuteq. ita in se suosq. animatum nouerat, vt minime
 dubitaret, quin cognita re salutem Societatis, Terge-
 stinorũ rationibus antelaturus esset. Sed ne illa qui-
 dem ratio habebat exitum; quippe insequenti luce
 de Tergestina cathedra Senatus erat futurus. Ignatius

rius igitur exclusus angustiis tēporis, numquam in-
 termissis ad Deum precibus, quasi ad extremum in
 rebus humanis perfugium sese contulit ad Margari-
 tam Aufriacam Cæsaris filiam, de qua supra dictum
 est, feminam per id maxime tempus gratia & opibus
 florētissimam. Hanc pro spiritali necessitudine (erat
 enim illi à confessionibus) edoctam quanto in peri-
 culo Societas esset, infimis precibus obsecrat, uti So-
 cietatis causam in se recipiat; & imminētem relatio-
 nem auctoritate sua interposita tādū differat, quo-
 ad Regem ipse per epistolam alloquatur, & ab eo re-
 sponsum accipiat. Fecit illa quod rogabatur, & illico
 datis ad Pontificem codicillis, optatam dilationem
 impetrauit. ea demum res aliquid laxamenti dedit
 Ignatio. etenim spatium nactus, ad Regē scripsit lit-
 teras, deprecationis & querimoniarum plenas; illum
 etiam atq. etiam per Christum obsecrans, ne Socie-
 tatem nuper ad gloriam Dei tanto labore cōstatam,
 sine causa perditum iret: non ita de ipsius maiestate,
 regnisq. & se & socios esse meritos, ut ab eo nulla
 eorum existimationis, famæ, salutis deniq. ratio ha-
 benda esset, non de fore idoneos viros, qui rem Ter-
 gestinam capeffant. sineret modo sui ordinis homi-
 nes qua cœpissent paupertatis & humilitatis, via, ad
 Christi gloriam, & salutem animorū sine offensione
 pergere. id si (ut sperabat) permetteret; sese & socios
 immortalī beneficio Regi obstrictos fore, precesq.
 pro ipsius maiestate saluteq. nūquam intermissuros.
 Hisce aliisq. id genus incensis officij religione ratio-
 nibus precibusq. minime restitit Rex: & quamquam
 inuitus, tamen suis rationibus amicorū vtilitati post-
 habitis, quod vix fieri videbatur posse, per epistolam
 iussit oratorem suum ab instituta, vel potius pæne

confecta actione desistere. Quæ res vulgata, & Pontificem maximum facile in Ignatij sententiam adduxit; & Ignatiũ ipsum ac socios affecit ingenti lætitia. Itaq. & in posterũ supplicationes decrete, & in præsentia solemnibus hymnis in gratiarũ actionem publice persolutus est. Ac pari deinde constantia sese Ignatius idem opposuit, cum nostris hominibus pinguis sacerdotia, quibusdam vero Cardinalatus etiam deferretur, ac nominatim Francisco Borgia Hispano dynastæ, qui amplissimis in eo regno perfunctus honoribus, diuino instinctu post vxoris obitum rebus mortalibus valere iussis, & ipõte deposito Gandiensi Ducatu, magna hominum admiratione Societati se addixerat. Quamquam in Æthiopica legatione, quæ postmodum Lusitaniæ Regis rogatu à summo Pontifice nostris iniuncta est; cum ad eam functionẽ Ecclesiasticæ dignitatis insignia, & honorum tituli necessario quærerentur, imperati pro potestate Vicario Dei, resisti non potuit. præsertim cum periti rerum æstimatores argute conijcerent, nouã hanc manum, non ad opes & copias, verũ ad labores & aperta vitæ pericula destinari. Neq. eos fefellit opinio. si quidem ex iis qui in illam expeditionem abiere, aliqui multis incommodis agitati ex itinere mortui sunt: Andreas vero Ouiedus Æthiopiæ Patriarcha, qui talem titulum reiicere ab sese omni ope contenderat, in ea loca summo labore delatus, inter Æthiopica bella captus à Turcis, ac mire vexatus, Lusitanorum denique benignitate redemptus est. idemq. deinde, vt exiguas in iis regionibus catholicorum reliquias tueretur, in summa rerum omnium egestate, paratis bobus, agro suis ipse manibus colendo tolerabat vitam.

Confir-

Confirmatur à Iulio III. Societas.

CAP. XIX.

Post hæc, Paulus III. Pontifex maximus, senio curisque confectus, è vita migravit, comitiaq. nouo creando Pontifici, in magna studiorum ac voluntatum varietate in aliquot menses extracta sunt. Quo ipso tempore cum Vrbs, vt in diuturno interregno, annonæ difficultate vehementissime laboraret, nostrisq. numero in dies auctis, extrema fames adesse videretur; Ignatius cum aliorum, tum præcipue sacri Collegij Cardinalium eximiam in se suosq. benignitatē expertus est. quippe in summis occupationibus Patres augustos pia nostrorum hominum recordatio subiit: communiq. consilio ad eorum inopiam subleuādā non leuis pecuniæ summa ex ipso Conclauis transmissa est: enixe in primis fauente atque adiuuante Rodulpho Pio Carpenfi, quem Ignatius iam ante sibi sociisque patronum ac protectorem, vt appellant, è summi Pontificis auctoritate delegerat. Ac rebus diu multumque agitatis, Pontifex deniq. declaratur Iulius, eo nomine tertius, qui quòd in Synodo Tridentina Legatus, Fabrum, Lainem, & Salmeronem Theologos Apostolicos familiariter nouerat, multaq. tum ex iis, tum ex aliis de Societatis instituto didicerat, Ignatio supplicanti multa in Societatis incrementum ac rem, admodum liberaliter tribuit. nec enim solum prioris Pontificis de ordine nostro iudicia & acta, firma rataq. voluit esse; verum etiam eundem ordinem nouis insuper ipse testimoniis atq. decretis ornauit. Cuius rei publica diplomata exstant verbis amplissimis.

Magi-

Hisce rebus ita peractis, cum satis in præsentia communi rei consultum esse videretur; Ignatius qua erat humilitate, vigiliã suam alteri tradere, seq. Generalatu omnino abdicare constituit. Igitur Patribus quotquot cõmunis rei commodo potuit Romam euocatis; cum in consilium conuenissent; ne, vt olim, sibi forte coram dicenti reclamaretur, per epistolã disertis verbis exposuit, se, qui vitia nosset sua, & initio inuitum, atque adeo coactum, Societatis gubernacula recepisse; & nunc grauiore etiam valetudine, ætateque, multo minus idoneum esse tãto muneri. proinde per Christi Domini sanguinem petere atq. obtestari sese, vt sine vlllo sui respectu, communi vtilitati prospiciant, & quàmprimum sibi sufficiant virum & animo & corpore firmiorem. Id quo liberius faciatis, inquit,

» Ego in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, v-

» nius Dei ac creatoris mei, depono Generalatũ fim-

» pliciter & absolute, meq. ab dico hoc munere, priuo-

» que; & omnibus animæ meæ viribus obsecro tum

» professos omnes, tum si quos professi adhibere ad

» hanc deliberationem volent, vt huic meo tam iusto

» desiderio faueant, piãq. oblationẽ libenter admit-

» tant. Hac epistola recitata, magnus animorũ motus

est factus, cum partim viri modestiam ac submissio-

nem satis admirari non possent, partim etiam pro se

quisq. metueret, ne quis alius fortassis Ignatij volun-

tati assentiretur. Verum vt ad suffragia vêtum est, idẽ

plane consensus omniũ in eo retinendo exstitit, qui

olim fuerat in eligendo: & enixe petenti, præcise ne-

gatum.

gatum. Deniq. per internuntium iussus Ignatius alia omnia cogitare. etenim se quidlibet potius, quàm alium gubernatorem ipso viuente passuros. Atq. hæc communiter. dimisso deinde cœtu, priuatim singuli cum eodem exposulare, quòd ab incœptis desistere, quòd vixdum cõstitutam Societatem, omniq. custodia egentem, quasi durus pater teneram adhuc filiam deserere conaretur. Pergeret porro, & publicam rem ordinaret, legesq. perscriberet: Deum, cuius manus alligata non sit, in posterum quoque, sicut antea, piis ipsius conatibus adfuturum. Itaq. Ignatius, quamquam inuitus, & religiosè quietis, vitæq. priuatè audissimus, tamen ne minus dicto audiens videretur esse, Patrum auctoritati ac precibus deniq. cessit, seq. ad institutum opus legum scribendarum quàm diligentissime retulit. Ac primum, vnius Dei gloria, saluteq. animorum sibi proposita, Societatem vniuersam, quo facilius administratio tota constaret, certas diuisit in classes: prouiditq. quantum ingenio & cogitatione assequi valuit, cum vt ceteris vitiis, tum vero vt ambitioni & auarità, quæ duæ perniciosissimæ sunt mortalium pestes, omnino obstrueretur aditus: veræque humilitati & paupertati, quàm maximus & maxime diuturnus honos ab omnibus haberetur. Ad hæc, rationem Præpositi Generalis creandi, necnon priuatã ac publicã disciplinã, quæq. alia cœteribus hominum regèdis vsui solèt esse, præscripsit. Nec modo maiora, sed minora quoq. ministeria curationesve, certis legibus ac præceptis quàm accuratissime persecutus est. Has deinde leges, quamquã longo tẽpore, summaq. cura elaboratas & cõditas, nõ tamen cõtinuo pertulit, sed per idoneos homines tota Societate promulgãdas curauit, vt vsu ipso, & magistra rerũ
expe-

experientia probaretur, satis ne ad Societatis propositum, atq. ad Apostolicã instituti formulam conuenirent. neq. ante ratas fixasq. voluit esse, quàm in proximo cõuentu Patrum tota re agitata & plane perspecta, legitime sancirentur. iisdemque Patribus deinceps addendi, moderãdi, immutandi, ac demendi prout expedire videretur in Domino, plenum ius ac liberam potestatem reliquit.

*Societati in Hispania valde laboranti
succurrit. CAP. XXI.*

PEr idem tempus Societas, videlicet ne lætiore successu intumesceret, vel ad otium ignauiamq. delaberetur, variis in Europe regionibus diuino permisso vehementer exercebatur, idq. partim ab inuidis & obtrẽctatoribus, partim etiam ab iis, qui temporibus ita periculosis tam insolitam concionum frequentiam, tam assiduam Sacramentorum administrationem, & reliqua instituti nostri munera, genusque doctrinæ suspectũ haberent. Quo in numero in aliis prouinciis alij, sed in Hispania vel acerrimus nostrorum insectator existit Ioannes Siliceus Archiepiscopus Toletanus. Is cum à ceteris Societatis nostræ ministeriis valde abhorreret; tum Exercitiorũ spiritualium, quibus nostri eo tempore vel maxime in erudiendis hominibus utebantur, nomẽ ipsum pati non poterat. Compluti vero, in sua diœcesi, piorum ciuium liberalitate Collegium Societatis IESV repẽte excitatum, quo academia illa pãne tota conflueret, ita ægre ferebat, vt de nostris è sua ditione pellendis, toto animo dies noctesq. cogitaret. Sed cum in ipsos palam impetũ
facere

facere vereretur, partim spectata vitæ innocētia, partim etiam virorum principū gratia, & summi (quod caput est) Pontificis auctoritate subnixos; iracundiæ suæ fulmina in populares suos, familiares nostros, aperte contorquet. Ac primū, quòd è suo clero complures nostra disciplina ac meditationibus imbutos esse cognouerat; edicto minaci, iuris in Ecclesia Tolletana dicundi potestate priuat sacerdotes eos, qui è nostra formula spiritualibus exercitationibus operā dedissent. deinde, præsentī anathematis pœna proposita, vetat in academia Complutensi omnino quēquam à nostris hominibus Ecclesiæ sacramēta suscipere. Quæ res, vtpote insigni infamia, varios illico rumores hominum Hispania pæne tota commouit: cum alij nostrorum acta, mores, instituta defenderent; alij contra, non sine graui aliqua certa q. ratione tantum Antistitē ita de Societate statuisse disputarent. Nostri, quamuis Dei clementia, & consciētiae testimonio freti, re tamen tam atroci, tamq. inopinata percussi, angebātur animo; neq. tam ignominia sua, quàm Ecclesiæ damno permouebantur, quod ex tanta hominum alienatione, tantisq. calumniis imminere necessario videbatur. Itaq. cum obsecrationibus & sacrificiis, & voluntaria corporum castigatione cæleste numē de more propitiassent; per communes amicos Archiepiscopum docent, nihil ab se vel contra Ecclesiæ rem, vel contra ipsius Archiepiscopi dignitatem esse commissum, cur in rebus diuinis occupati, & nihil nisi Dei gloriam, & proximorū salutem ex Apostolica auctoritate quærentes, tantis iniuriis affici, præsertim indicta causa, debuerint. Si quid secus ab inimicis ad eum delatum sit, se ad purganda crimina, atque ad omnem satisfactionem in

Domino

Domino paratos esse: tantum ab eo suppliciter petere, uti conceptam iram, ad causam vsq. cognitam, pro sua sapientia ac pietate sustineat. Cum ille nihil idcirco de acerbitate remitteret, satisque appareret, nostri nominis odium altius in eius animo infedisse, quàm ut euelli, aut mitigari vlla ratione posset; Ignatij voluntatem atque consilium per litteras quàm primum exquirunt. Ille, circumspectis rebus omnibus, Deumque per se, suosque enixe precatus, ut ea res ad ipsius gloriam, salutemq. animarum, bene ac feliciter eueniret; sine vlla dubitatione, si Archiepiscopus in incepto persistat, iubet nostros ad consiliū Regium prouocare; litteras Apostolicas proferre; Societatis causam cum Christi causa coniunctā æque moderate ac fortiter agere, ipse interea ad Pontificem adit supplex; Archiepiscopi factum exponit, summi tribunalis opem & auctoritatem implorat, sine vlla tamen grauiore querimonia vel exaggeratione verborum. Ac nostri quoq. in Hispania ex Ignatij præcepto re ad consilium deferunt: Pontificia diplomata, & iura Societatis legitima ostendunt; obseptum sibi aditum ad proximos adiuuandos expostulant. Quæ cum nulla ipsorum culpa ab Archiepiscopo acta esse constaret; eum deniq. exitum habuit res, ut & Regij consilij decreto, & acri Pontificis obiurgatione, Archiepiscopus edicta sua reuocare, nostrosq. omni molestia atque ignominia liberare coactus sit. Quæ res lætitiâ bonis omnibus attulit eo maiore, quo magis ad eum diem de nostra existimatione ac fama solliciti fuerant. Atque haud ita multo post, Archiepiscopo vita functo, nostri à Toletana ciuitate benigne inuitati, & in iis ipsis ædibus publice collocati sunt, quas idem Archiepiscopus paulo ante clericis quibusdam ædificauerat.

uerat.

uerat. vt ab iis qui diuinam prouidentiam ex rerum
 humanarum euentis obseruant, non sine causa ani-
 maduersum fuerit, omnes tanti Præsulis in Societate
 impetus & conatus eo deniq. recidisse, vt cum maxi-
 me nostros, opinionis errore deceptus, ex vniuersa
 Hispania pulsos cuperet, tunc ipsum in sua Toleta-
 na metropoli domum illis exstrueret, ornaretque.
 Eiusmodi fuit igitur Hispaniësis illius procellæ trās-
 itus. Ac pari felicitate in aliis quoq. prouinciis coor-
 tæ in nos tempestates, Ignatij lenitate, prudentiaque
 sedatæ sunt: ac Dei beneficio vbiq. fere Societas ma-
 iora in dies incrementa capiebat.

*De Iulij III. obitu; & de Marcelli II. in Ignatium
 nostrosq. beneuolentia. CAP. XXII.*

Inter hæc Iulius anno Pōtificatus quinto
 demoritur: cui Marcellus Ceruinus Poli-
 tianus ingenti bonorum omnium gaudio
 suffectus est. quidquid enim erat spei de
 publicis rebus, id pæne totū eius Pontificatus annis
 vulgo despōderant. Ad hunc Ignatius pro veteri fa-
 miliaritate cum adorandi & gratulandi causa venif-
 set; arcte amplexus hominem Pōtifex, & suauissime
 exosculatus, multa cum eo inambulans de fidei Chri-
 stianę propagatione, deq. restituēda Ecclesiastica di-
 sciplina serio contulit: atq. ob id ipsum nōnullos ab
 eo petiit viros, quos haberet apud se cōsiliij causa. Ce-
 terum in primis dilexit Iacobum Lainem, & Marti-
 num Olaium, quorū videlicet vtriusq. virtutem ac
 sapientiam optime nouerat. nam de Frācisco Xaue-
 rio, cuius fama, rebusq. gestis valde permouebatur,
 iam ante exorauerat, vt illum omnino Romam ex
 India

Indiã reuocaret : quòd tanti viri videndi, ruendique in eius amplexum miro quodã desiderio teneretur, quinetiam nostros quotquot ea tempestate Romã versabantur, ad se in palatium adduci iusserat : quòd hæc copias recẽsere, & singulos coram quasi bono imperator milites vellet inspiciere. deniq. multis de nostra Societate verbis vltro citroq. habitis : Tu bellatores (inquit Pontifex) confice ; nos vtemur. Cum ab eo congressu, aliisq. deinde colloquiis lætus admodum discessisset Ignatius, & optima spe Societatem impleisset; breui ea lætitia cunctis euauit. si quidem Marcellus altero & vicesimo die quã Põtifex declaratus fuerat, febr̃i extinctus ; ingenti omnium luctu Christianam rempublicam orbam ac debilitatam reliquit.

Ignatij obitus. CAP. XXIII.

 VCESSIT Marcello Paulus eo nomine quartus, qui, cum propter nonnullas interpositas offensiones acerrimus nostri ordinis inimicus fore putaretur, hominum opinionem longe fefellit. Nam & in Ignatium ipsum, cunctis admirantibus, perhonorificum sese præbuit ; & Societate multis rebus decorauit, auxitque : & nostrorum hominũ opera maximis in rebus Ecclesię plurimum vsus est : & de fundando collegio seu academia, quam in Vrbe Ignatius magno reipublicæ Christianæ bono instituerat, serio cogitauit. Hunc Pontificem inter & Philippum Catholicum Regẽ exorto graui & periculoso bello, quod breui deinde compositum est ; cuncta misceri ; compleri armatis Vrbs ; tympanorum, ac tormetorum horrifico strepitu

strepitu omnia personare; pacis artibus parum admodum loci esse. Quocirca Ignatius pertæsus temporum, & Societatis rebus utcumque compositis, contemplandi studio secessit in villam, quam non longe ab æde sanctæ Balbinæ, ad Thermas Antonianas, in usum præcipue Romani Collegij, amicorum benignitate nuper extruxerat. Ibi, vel tectorio noui operis male acceptus, vel urgente iam senio, letalem in febrem incidit; sic, ut cum eius intima vrentur præcordia, nullus in facie pallor, nulla in toto corpore signa mortis existerent. tantum insolita quædam lassitudo in membris ac motu apparebat. Itaque domum relatus, in lectulo collocatur. accersiti confestim medici bono animo iubent nostros esse. At ille cum sibi vltimum diem instare sentiret, mirantibus ceteris, misit qui à summo Pontifice sibi decedenti salutarem expiationem & indulgentiam ritu catholico precaretur. deinde cum ad multâ noctem de more vigilasset, quinetiam nonnulla cum domesticis in rem Collegij transegisset; sopori se dedit: itemque qui aderant, cubitum discessere, nihil admodum periculi suspicantes. at ecce mane postridie duo è fratribus, eius vitæ quotidianæ administri, cubiculum visendi Patris causâ introeunt; ad lectulum sensim accedunt, ac præter omnium opinionem vitali spiritu pæne defectum offendunt. Accurritur illico ad socios. alij ad medicum aduolant: alij interea ad refocillandas vires (vt assolet) iusculum porrigunt: quibus ille cum nihil iam opus esse dixisset, **I E S V M** intermortuis vocibus identidem appellans; placidissime effluit animam hora post solis ortum prima, feria sexta, pridie Kalendas Augusti, anno post Christum natum **M. D L V I.** Qui vero ad Pontificem pridie

L die

die sub vesperam fuerat destinatus, quòd nihil tale metueret re in proximam lucem dilata, cum quod volebat, statim impetrasset libente Pontifice, & verbis amicissimis Ignatium prosequente; grauius deinde semet inculans, tempori nò occurrit. Defuncti corpus tum inspiciendi, tum exenterandi causa dissectum, summam viri abstinentiam & sobrietatem liquido comprobauit. siquidem & stomachus venterque prorsus inanis, & præ siccitate diuturna mire contractus apparuit: & iecur ea ipsa de causa ita obduratum aridumq. vt pæne lapidesceret. Sane Realdus Columbus, egregius ea tempestate sector, qui aperiendo interfuit, in hepatis vena, quæ Porta dicitur, lapides tres sese inuenisse testatur in suo de Anatomia libro. vt pro miraculo non leui habitum sit, vitalibus adeo affectis, ac propemodum exustis, hominem tam diu viuere potuisse, præsertim hilari semper eodemque vultu exsequentem Præpositi Generalis officia & munera. Mortuus est autem anno ætatis quinto & sexagesimo, suæ conuersionis ferme trigesimo quinto, confirmatæ vero Societatis sextodecimo. quam ille tam exiguo temporis interuallo tam longe lateque propagatam reliquit; vt iam tum ab ipso constitutæ numerarentur prouinciæ duodecim, & in iis varia nostrorum domicilia fere centum. Vulgata eius morte, ingens confestim hominum concursus visendi causa domum est factus, atque hi manus, hi pedes certatim exoculari: alij rosaria quæ vocantur, applicare corpori, multi etiam, pilei, vestiumve, quibus vti consueuerat, frustulum aliquod enixe rogare: quibus tamen modestiæ gratia nihil nostris est datum. Corpus in eodẽ cubiculo vbi exspirauerat, biduo ferme seruatum, sabbato sub vesperam

speram inclusum arcæ, post exsequias mira populi frequentia celebratas, in templo nostro ad dextrum latus aræ maximæ humatum est. ac statim præsentem opem ex Ignatij patrocinio nostri sensere. Non enim, vt multi putarant, orba tali parente Societas mærori se dedit, aut concidit: quinimmo steterè animis Patres; perque omnes ordines insolita quædam suauitas spiritus, & mentium vigor ad subeundos Christi causa labores, & cœpta strenue promouenda peruasit.

LIBRI SECVNDI FINIS.

L ij DE

DE IGNATII LOIOLAE
VITA ET MORIBVS
LIBER TERTIVS.

ACTENVS Ignatij toto vitæ cur-
su proposito, nûc præcipua quæ-
dã de ipsius factis, dictis, ac mo-
ribus, & quidem quo magis in
promptu sint, per species exse-
quemur. Ac primum de studio
precandi meditandique, qua lau-
de in primis Ignatius floruit.

De orandi assiduitate, & studio pietatis.
CAP. I.

INitio conuersionis, vt ante diximus, pre-
candi contemplandiq. causa magnam sibi
vim intulit, partim in rerum caducarum,
quibus assueuerat, vitanda recordatione;
partim etiam in scrupulorum molestiis abigendis.
Procedente deinde tẽpore, cum magis in dies à con-
tagione corporis, Deo adiutore, se abstraxisset, tan-
tam eius generis facultatem adeptus est, non modo
vt è cœli, siderumq. aspectu, quo maxime capiebatur,
sed

sed etiam vt ex intuitu floris, aut herbe, aut leuissime cuiuslibet rei, confestim in Dei cogitationem amoremq. suauissime raperetur. Idq. nostris hominibus cupiebat esse familiarissimum, vt in singulis creatis rebus, quoad eius fieri posset, creatoris potentiam, sapientiam, bonitatem agnoscerent. Eosdem monebat, vt contra quotidianas demonum insidias, ne circumuenti repente in fraudem inducerentur; vel instructo, quod aiunt, agmine semper incederent, vel certe dissipatis in varias curas & negotia viribus animi tamquam receptui canerent stans horis diei; & in semetipso descenderent, suaq. omnia dicta, facta, cogitata, coram Deo quam diligentissime reputarent, adhibito etiam monitore, si opus esset, vel memorię, vel etiam notitię causa: denique omnia probe contemplati, contra id vitium maxime pugnam capesserent, quo vitio se precipue vrgeri & laborare sentirent; nec ante desisteret, quam Deo duce debellatum esset. Sane ipse, quamquam se habebat semper in potestate, & ex diui Bernardi precepto, non se rebus tradere, sed commodare consueuerat; tamen, qua erat diligentia, in singulas horas vltro inquirebat in se: idque, propter diurnam exercitationem, nullo negotio: magisq. ac magis in spiritu proficere nitebatur, diem cum die, vt supra diximus, hebdomadam cum hebdomada conferens: qui cursus ad candorem animi ac perfectionem certissimus est. neq. id solum, sed etiam stans quotidie temporibus, erepto ex summis occupationibus otio, contemplationi vacabat. quam ad rem aliquoties a domesticis clam obseruatus est hoc maxime modo se comparans. Vt enim superiorem ascenderat aedium partem, vnde liber esset prospectus ad sidera; stabat aliquantisper oculis

in cælum defixis: tum prouolutus in genua, totius huiusce pulchritudinis conditorem suppliciter adorabat; deinde propter imbecillitatē, humili scabello simul atq. confedisset, continuo ex oculis vberes lacrymarum riuuli profluebant; idq. nullo prorsus vel singultu, vel strepitu. Atq. in hūc fere modum, æque animo & corpore immotus, excipiebat diuini luminis radios, ac patri cælesti mira quadam spiritus dulcedine iungebatur. Neq. vero ad beatos hosce congressus, tantummodo sub orationis horam componebat ille sese, verum in perpetua quadam erat vigilia contra omnes rerum mortaliū illecebras, & otiosam mentis euagationem. nec minus accurate animū ab omni labe tuebatur, quā qui pretiosis ornati vestibus, via lutulenta coguntur incedere. intenta erat custodia sensuum; quotidiana cuiuslibet omissionis confessio; iugis recordatio beneficiorū Dei; in aliorum factis dictisq. interpretādis nulla temeritas. denique summa obseruabat cura quidquid ad Christi gratiam vel tuendam, vel augendam quoquo modo pertinere intelligeret. Mortalium rerum curas, ac præcipue quæ ad affines cognatosve pertinerent, omnino refugit, illud Apostoli dictum reputans apud se: Nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus. Erat ei proneptis ex fratre, virgo, quæ deinde Ioanni Borgia nupsit hodie Philippi Regis apud Cæsarē legato. de hac in matrimonio collocāda cum ad eum subinde referretur; totam ille rem semper ad cognatos reiecit, nec adduci vñquam potuit, vt vel minimam eius negotij partē attingeret. Oranti aliquando per hiemem clauso cubiculo, allatas è Guipuzcoa litteras ianitor festine reddidit; ratus gratissimas fore, quòd nimirum longo & locorum
& tem;

& temporum interuallo afferrentur. at ille fasciculū, vt erat ligatus, illico in ignem abiecit, re ipsa ianitorē admonens, qui sese cęlesti militiæ addixerit, huic esse mortalia negligēda. Peregrinis hominibus, conditionem, ipso interprete (quòd multum apud principes auctoritate valeret) in aula quærentibus, negabat sibi nisi cum summi Regis aula rem esse: ad eam si aditum optarent, daturum se operam, quantum labore ac precibus assequi posset, vt essent in intimis Regis amicis ac familiaribus. quo responso vulgato, minus multi iam in eo genere molestiam illi exhibebant. Nihil maioris momenti aggrediebatur vñquā, nisi attente consulto ac propitiato Deo. nec vllum quamuis leue religionis obibat officium, quin eius animi ardor, ex toto corporis habitu, ac præsertim ex fronte atque oculis emicaret. ex quo facile existimari potest, qualem ille se in horaria precatione psalmisque, & in sacrificio Missæ præstiterit. Sane, cum initio sacerdotij, in medio Lateranēsi templo, Christi natalitia celebraret ad aram sacris Apostolorum Petri, Pauli, & Andreæ reliquiis inclytam, tanta est repente spiritus dulcedine delibutus, vt inter diuinam rem peragendam lacrymas tenere nulla vñquam ratione potuerit. Quo tam insolito spectaculo commotus è circumfusa multitudo quidam, ac rem longe secus interpretatus, Francisco deinde Stratæ Ignatij administro in aurem insusurrans: Facinorosum nempe virum, inquit, sacerdotem istum tuum, & omnibus flagitiis coopertum, qui conscientię stimulis agitato, crimina sua toto pæne sacro defleuerit. Visionum præterea exstat libellus, ac luminū, quæ illi ferme sacrificanti obuenerē, quo maxime tempore Societatē ordinabat: quas visiones ipsemet

pietatis & memoriæ causâ in ephemeridem retulit. Eum libellum qui attentius legat, clare perspiciat, qua præparatione, quo spiritu ad Sacramentum altaris accedere cõsueuerit. Septem etiam Urbis templa, & religione & Pontificum indulgētiis celeberrima, certis anni temporibus diligenter & caste visebat pedes, & quidem per hiemē lacernatus, haud sine mantelo: nec vlla corporis lassitudine, aut ceteros exēplo suo destitui, aut se tantorum bonorum communione fraudari patiebatur. Piacularia vero grana quæ dicuntur, & cereas agni cęlestis effigies, pictasq. Sanctorum icunculas, & alia id genus quę ab impiis iridentur, ita studiose tuebatur, & caras habebat, vt in eius scrinio post mortem nihil fere aliud apparuerit. Pro Ecclesia catholica, ac nominatim pro Christianis Regibus atq. principibus, quotidie ardentem orabat: pro summo vero Pontifice nūquam sine vberimis lacrymis. Et quoniam denuo lacrymarum incidit mentio; non omittenda videtur hoc loco res memoratu digna. In ceteris ornamentis ac beneficiis, donum etiam lacrymarum Ignatius à Christo Domino acceperat, sic, vt in singulas preces illico fletus erumperet. qua cõsuetudine eo deniq. adductus est, vt propter acrimoniam humoris paulatim exesa luminis vi, aciem oculorū p̄ne amiserit. hac ille iactura, quod ad ipsum priuatim attinebat, non sane mouebatur: quinimmo triūphabat se in obsequio Christi oculos perdere. Sed quoniam id fieri sine magno communis rei detrimento non poterat; suorum præsertim accedēte impulsu, precari Dominum institit, vt sibi liceret interdum à lacrymis temperare. nec frustra, si quidem ex eo tempore tantum in lacrymas ius & arbitrium obtinuit, vt earum quasi habenas,

prout

prout vellet, adduceret idem atq. remitteret. Quæ res cuiuspiam fortasse veritatis fidem excedere videatur; sed nobis vtique in tam recenti memoria mentiendi causa non est.

Quod eius fuerit de perfectione iudicium.

CAP. II.

C licet precationi vsq. adeo deditus esset, tamen eo studio, se vel à publica re administranda, vel à caritatis ceterarumq. virtutum officiis minime patiebatur abduci. & quamquam certum vnicuiq. spatium tēporis quotidie necessarium esse dicebat ad se colligendum, viresq. diuinitus impetrandas; tamen eos non ita laudabat, qui dulcedine solitudinis, & diuinæ familiaritatis illecti, in arenam descēdere, & sua primum vitia euellere, deinde etiā proximos adiuuare negligenter. quinimmo, pluribus doctus experimentis, aiebat, qui minus in eo genere sibi temperant, eorum plerosq. (nisi periti cuiuspiā ductum sequantur, vel præcipuo Dei fulciātur auxilio) partim dæmonum illusionibus obnoxios esse, partim etiam contumaces, & sibi placentes, & in sua sententia mire obstinatos ac peruicaces euadere: qua peste nulla propemodum esset hominum cœtibus capitalior. itaq. suorum ille profectum, non tam ex continuata precatione, vel diuturno secessu, quàm è solidæ virtutis officiis, ac præsertim ex mansuetudine atq. animi æquitate spectabat. Cum è familiaribus nescio quis, fratrem præstanti religione collaudans, ad Ignatium cum admiratione dixisset: En hominem iugiter precationi vacantem: immo vero, mutata voce, en, inquit Ignatius,

tius,

tius, hominem sibi acriter imperantem. Aliam quempiam, quòd stomachosior esset natura, & subinde in amara verba prorumperet, sese fratrum consuetudini alieno tempore subtrahentem, Ignatius blande compellans: *Quin te, inquit, statutis horis in fratrum consuetudinem das? cum ille iracundiam naturæ, bilemque prætenderet; Næ tu vehementer erras,* ait Ignatius: etenim hæc & huiusmodi vitia, non fugiendo, sed resistendo vincuntur. Denique licet pie præcationis laude præcelleret ipse, ut dictum est, semper tamen spiritum, quem vocant mortificationis, spiritui speculationis antetulit. nam ut in eloquentiæ studio, cum & ars, & usus ipse sit necessarius, longe plus tamen à sapientibus viris vsui quàm præceptioni tribuitur; sic in parandis virtutibus cum & commémoratio, & actio requirantur; multo plus tamen agendo & pugnando, quàm speculando vel cogitando proficitur.

De caritate ipsius in Deum. CAP. III.

aritate in Deum fuit, quanta par est eum esse, qui ipsius Dei gratia rebus humanis nuntium sponte remisit. neque solum eatenus Dominum amabat, ut præ illo reliqua omnia nihili duceret, quæ virtutis huiusce præcipua est pars; verum inerat in amore voluptas mira: profusus ut quantislibet pressus curis, ac molestiis fatigatus, in vnius Dei recordatione, & quasi amplexu, per summam delectationem acquiesceret. Christum vero Dominum ac liberatorem videndi sicuti est, tanta flagrabat cupiditate, ut eam ipsam ob rem solui corporis vinculis vehementius in dies optaret. Itaque si quando grauiorem incidisset in morbum; concepta
migran-

migrandi spe, abstrahatur illico à sensibus nō sine magno valetudinis detrimento: quocirca mentem à cælestibus rebus interim auocare etiam atque etiam iubebatur à medicis. & quoniam acerbissima Christi mors pro salute humani generis obita Ignatio semper obuersabatur; vicissim ille pro Christo per summos cruciatus quotidie cupiebat emori millies. Quoties vero ingesta in illum conuitia & ludibria reputaret apud se; non modo rei atrocitate permouebatur vt multi, sed etiam accendebatur generoso quodam imitandi studio; atque in semetipsum quasi tanti sceleris auctorem acerrime exardescibat: ac nisi eum cohibuisset existimationis ratio propter salutē aliorum; simulata dementia, ad plebem in se concitandam, nudus onustusque cornibus, aut alio fædo corporis habitu prodire nō dubitasset in publicum; & incessentes cæno vel stercore pueros, vocesq. improbas, & sputa, & omnes alias insanæ multitudinis contumelias libentissime pertulisset. Sed quoniam eiusmodi nulla se dabat occasio; certe quod erat proximū sedulo faciebat, vt immortalia Domini beneficia in se, memoria coleret sempiterna; & in eiusdem vel indaganda voluntate, vel gloria quærenda, suas omnes curas cogitationesq. cōsumeret. cuius rei vel hoc satis magno argumēto sit. Inter ipsam negotiorum molē perditas meretriculas tanto studio conabatur ab impuritate auocare, vt si qua ex iis resipisceret, seq. intra pudicitie septa recipere vellet; gradis iā natu vir, & Præpositus Generalis, antecedere ipsemet, ac perductoris quodammodo munere fungi, Christi causa non erubesceret. In quo cum admoneretur à quibusdam, frustra tempus ac laborem insumi, quippe insanabiles esse eiusmodi feminas,
ac li-

ac licet in præsentia pænitentiam ostenderent, breui tamen ad ingenium redituras: Ego vero, inquit ille, cuiuslibet istarum, vnus dumtaxat noctis impedisse flagitia & iniurias in Deum, omnis operæ ac vigilantia prætium duxerim.

De caritate in proximos. CAP. IV.

EX hoc tam incenso in Deum amore, egregia nimirum illa caritas in homines redundabat. quos quoniam pretioso eiusdem sanguine redemptos, ac proinde carissimos illi sciebat esse, quidquid in Deum non poterat nullius egentem rei, omne id, ipsius gratia in proximos conferebat. Ut primum è peccatorum cæno emerfit, confestim ad ceteros ex eodem cæno extrahendos incubuit. atq. ob id ipsum (vti supra dictum est) ingenti labore & incommodo litteris operam dedit; & in Societate instituenda nihil spectauit aliud, nisi vt errantes animos ad rectum salutis iter omni ratione reduceret. Barcinone, cum in grāmaticæ studio versaretur, eodemq. tempore, animorum quoq. salutē acerrime procuraret; virginum quoddam collegium, cuius nomen consulto reticeo, soluta admodum disciplina, corruptisq. moribus, ad veterem sanctimoniam ac sobrietatem omni studio reuocare nitentur: suadebatq. illis præcipue frequentem vsum sacre Confessionis, & Eucharistiæ. Quam ad rem, temporibus illis insolitam, quo facilius eas adduceret, præire ipsemet illis palam decreuit, adhibito ad id Moyse Pualto sacerdote, quo ipse ad confessiones utebatur, spectatæ virtutis ac sanctitatis viro. Igitur ex eius manu corpus Domini cum subinde sumpisset, feminis ex odio spectan-

ſpectantibus; tam præclaro exemplo & affiduis hor-
rationibus incitatæ, pleræq. ad ſalutarem pænitiã
officiũq. traductæ ſunt. quod nefarij quidam ama-
tores vbi ſenſere, aditumq. ſibi ad optata flagitia ma-
gis in dies obſeptum videre; in extremam efferati ra-
biem, Ignatium & Puialtum ex inſidiis adoriri con-
ſtituunt: ac die quodam è templo redeuntẽ vtrumq.
fuſtibus ita male acceperunt, vt Puialtus paulo poſt è
vulnerum dolore ſit mortuus: Ignatius vero dies ali-
quot in lecto iacuerit. ſed vixdum receptis viribus,
nec alterius nece, nec ſuo malo perterritus, ad inſti-
tuta caritatis officia rediit alacer. cumq. cum vulgo
monerent, ac per Deum obteſtarentur amici, ne de-
nuo in capitis discrimen daret ſeſe: Quid mihi opta-
tius, inquit ille, quàm pro Chriſto Domino, meisq.
proximis emori? Pariſiis, amicũ à turpi cuiuſdam
feminę conſuetudine fruſtra ſæpe reuocare conatus,
cuius ille flagitij cauſa vicũ ſubinde petebat, non
longe ab vrbe poſitum; deniq. egreſſus hominis &
itinera diſſimulanter explorans, deterrendi eius con-
ſilium tale cõmentus eſt. Stagnũ erat propter viam
qua tranſeundũ erat illi de more; eo mature præ-
uertens Ignatius, tempeſtate perfrigida ſeſe nudus
aquis collo tenus immerſit; ibiq. ſalutares amico te-
tendit inſidias. nam vt appropinquantem aſpexit,
Deũ precatus vt ea res vtriq. feliciter eueniret, horri-
bili repente in aduerſum intonuit voce: Quo, quo
miſerrime properas? non intelligis in quãto verſere
periculo? nonne intentum in te diuinæ iuſtitie gla-
dium vides? Perge porro, perge nefariã iſtam explere
libidinem. Ego me hic tamdiu tua cauſa macerabo,
quoad cæleſtes iras meo malo auertam abs te. At ille
ſubita voce percuſus, atq. ad Ignatij aſpectũ veluti
depre-

deprehensus, obstupuit: demiratusq. caritatem viri, nec dubio pudore concepto, retulit pedem, & in posterum Deo adiuuante sese ab illa pestifera familiaritate continuit. Alius quidam Ignatij alumnus, præstanti vir ingenio, magnos in virtute processus effecerat, ac deinde (quæ humana fragilitas est) labore victus, dæmone sollicitante, circumspiciebat fugam. quod vbi sensit Ignatius, variis ad eum retinendum hortationibus monitisq. incassum adhibitis, eo deniq. descendit, vt pro discipuli sanitate totum triduum omni cibo potuq. abstineret, precesq. cum lacrymis ad superos funderet. qua pœna, tamquam remedio, languenti animo applicito; resipuit ille, suumq. errorem gemebundus agnouit; ac deinde in suscepto genere vitæ cum laude perstitit. Parisiis, vt antea dictum est, deposita pecunia fraudatus à contubernali, sic, vt ad sese alendum stipem emendicare deinde cogeretur magno studiorum detrimento; non modo iratus amico non est, verumetiam insigni beneficio rependit iniuriam. Cum enim fraudator ille postea Hispaniam repetens, graui morbo ex itinere implicitus, Rhotomagi substitisset (quæ vrbs tridui ferme iter distat Lutetia) ingrauescente valetudine paulatim ad omnium rerum inopiã est redactus, cumq. vt ignotus in alieno solo, spem nullam subsidij cerneret; licet præterita meminisset, ac præclare sibi esset conscius, quàm male de Ignatio meritus fuisset; tamen tantam opinionem de eximia viri bonitate conceperat, vt non dubitauerit illum de suo casu per litteras facere certiozem; & aliquid opis ab eo suppliciter petere. Tum Ignatius, quasi hereditas aliqua sibi obuenisset, sic alacer nulla interposita mora se in viam dat; Deum pro amici salute etiam atq. etiam obsecrans;

quin;

quinetiam (quod longe mirabilius est) ad propitiam-
 dum illi numē, iter illud totum pedibus nullo prorsus
 cibo potuque, ingenti celeritate confecit. Urbem
 ingressus, conquistum hominem amicissime inuisit,
 affectum semianimemq. sedulo ministerio recreauit,
 atq. vbi morbo leuatus est, litteras ei cōmendatitias
 ad amicos in Hispaniā dedit; & mendicato ab se via-
 tico instructum in nauē imposuit, cum ille simul pu-
 dore gaudioque confusus, dextram Ignatij tenens,
 Deum superosq. omnes inuocaret ad gratiā illi pro
 se referendam; satisq. mirari non posset, senescente
 iam mundo, tantum caritatis exemplum in terris exi-
 stere. Per idem studiorum tempus, tametsi multum
 de spiritali functione remisera, numquam tamen
 potuit se continere quominus ereptum ex litterariis
 occupationibus quotidie tempus aliquod in prōxi-
 morum salute consumeret, itaq. & condiscipulos ad
 virtutem ac pietatē ex occasione incitabat; & ex col-
 latitia pecunia multorum subleuabat inopiam; &
 egrotos visendo recreādoq. humanissime solabatur.
 In iis cum ad quemdā adiisset, graui & cōtagioso vl-
 cere laborantem; & ministrandi causa, vt fit, decum-
 bētem subinde attrectasset; in discessu metus Ignatiū
 subiit, ne ex eo cōtactu dextra pestilentiā cōtraxisset:
 quæ suspicio cum sollicitaret hominem vehemētius,
 eūq. ab huiusmodi caritatis officio in posterū auo-
 caret; ille cognita fraude cōfestim in semetipsum ex-
 arsit, dextrāq. in os identidē inserēs, increpuit vltro:
 Qui de vna manu tam anxius es, quid vniuerso cor-
 pori facies? Atq. hac fortitudine & præsenti depulit
 metum, & ad eadem porro exsequēda pietatis opera
 sese vegetum atq. hilarem pręstitit. Atq. hanc agro-
 tos adiuuandi consuetudinem non modo priuatus,
 vnicumq.

vbicumq. terrarum fuit, verum etiam Societati Præpositus diligētissime tenuit. Nam è nostris vt quisq. in morbū inciderat, cuiuslibet esset ordinis, exemplo acciri medicū imperabat, ac nihil prorsus omittitorum, quæ is præscripsisset, oppigneratis etiam, diuenditisque, si opus esset, lancibus, stragulisque, & cetera supellectili. Sane, cum ex laicis adiutoribus quidam sæua conflictaretur feбри; ad eumq. refocilandum delicatiori cibo opus esset, quidquid nummolorum domi erat, denarios tres eam vnā in rem insumi iussit, ac resistēti paulisper obsonatori, nihilq. præterea pecuniæ ad ceteros alēdos superesse dicenti: Atqui nos quidem, inquit ille, valemus: arido pane contenti esse poterimus. atq. ita languenti coemptum obsonium est. Ipsos vero decumbentes inuisebat subinde ipsemet, confirmans vnūquemq. verbis plane diuinis atq. cælestibus; dabatq. operā, vt omni deposita sollicitudine, superioribus esse curæ se suāq. salutem, sine vlla dubitatione sentirēt. Homines vel de se ipso priuatim, vel de Societate cōmuniter bene meritos diligentissime coluit, nullumq. in eos neq. viuos neq. mortuos grati ac memoris animi officiū prætermisit. quippe non modo pro ipsorum salute Dominum per se suosq. precabatur assidue; sed etiā, dum viuerent, sæpe domum veniebat salutādi causa, eosdemq. adeuntes ad se quāquam alieno tempore, accipiebat in primis hilariter; deq. Societatis progressu, ac rebus præsertim Indicis, quarum ipsa longinquitas habet delectationem, pergebat amicissime facere certiores: atq. etiam, cum opus esset, quibus rebus poterat, benigne adiuuabat. Hieronymo quidem Arzio, Hispano doctōri (qui cum erat ei magna necessitudo) non modo grauiter ægrotanti frequens adfuit

ad fuit ipsemet, sed etiam fidelibus famulis destituto, probos & industrios è Societate viros ministrandi gratia submisit. Andreas Lipomanus patricius Venerus, quem Trinitatis Priorem appellabant, vir non pietate minus, quàm genere nobilis, Collegio nostrorum hominum constituendo Patavij, opimum sacerdotium eiusdem urbis addixerat, dimidia tàm parte vectigalium, sibi quoad viveret reservata. At vero Ignatius, ne se vinci pateretur officio; patètibz litteris eum ultro perpetuum sacerdotij administratorem declaravit; neq. è vectigalibus attigit quidquam, nisi quod ab ipso Priore quotannis ad paucos è nostris alèdos per eleemosynam præberetur. quintiam eius fratris filio pensionem decrevit annuam aureorum ad quadringentos: quam tamè bonus ille Prior nequaquam admisit, ac ceteros item, quorum beneficiis prouocatus esset, eximio quodam studio & obseruantia prosequutus est.

Mansuetudo eiusdem, & comitas.
CAP. V.

AB omni fastu & moribus imperiosis vehementer abhorruit. vestigium in eo contumaciæ cerneret nullum. &, quod difficillimum est, lenitatè ita cum grauitate miscbat, vt neque facilitas de auctoritate, neque seueritas quidquam de suauitate detraheret. Parisiis per iocum inuitatus à nobili quodam, vellet ne tridiculis ludere (quibus in oblonga mensa per angustum fornitem, eburnea pila traicitur.) Ego vero ludam, inquit Ignatius. At enim qua sponsione, subijcit ille, qui pecunia careas? Tum Ignatius: Hac sponsione, respondit,

dit, vt certo vtique dierum numero tibi deferuiam: verumtamen, arbitrato tuo, si viceris tu; meo, si superior ipse discessero. Cum ea conditio placuisset: Age sane. in certamen descēditur, cumq. nihil minus caleret Ignatius, diuinitus factum est, vt in singulos omnino traiectus victor euaderet: subinde exclamāte aduersario, se merito plecti, qui Ignatium prouocasset: seq. diuinum iudiciū prorsus agnoscere. Peracto deinde certamine, victum victor ab inanibus curis & occupationibus, in aliquot dies abductum, è spōsione, spiritualibus exercitationibus diligēter excoluit: torpentemq. situ ac deliciis animum ipsius, ad salutarem Dei metum, æternæq. vitæ cogitationem excitauit. Venetiis Patauium pedibus cum iter haberet, domestica, eaq. admodum attrita lacerna ob inopiā indutus, Iacobo Laine comite; pecuarius quidā puer, qui à via non longe armenta pascebat, conspectis e minus peregrinis, ad eos repente propius aduolat, habitusq. fortasse nouitate permotus, defixis procciter in Ignatium oculis, cachinnos tollere, eidemq. licentius cœpit illudere. cumq. Ignatius vultu placido substirisset; conuersus ad eum comes: *Quin, ait, acceleras gradum pater, teque istius pueri petulantia subtrahis? Immo vero, inquit ille, cur puerum oblata sibi præter spem hac tanta oblectatione fraudemus? Itaq. consulto etiam diutius hēsit in iisdem vestigiis; ac se curiosius intuendum ridendumq. affatim proteruo adolescentulo præbuit: plus nimirum ex hoc qualicumq. sui contemptu ac ludibrio hauriens voluptatis, quàm alij ex vulgi plausu fausta. acclamatione percipiunt. Atq. hunc mansuetudinis tenorem diligenter in omni vita seruauit: ac satis constat, annis ipsis triginta, quibus Christum sequutus est, neminem*

minem prorsus ab eo fuisse non modo cōtumeliose tractatum, sed ne appellatum quidē acerbius. Si quid præciperet; roganti erat propior quàm iubenti. Alloquendi vero eius causa, nihil erat necesse tempus opportunum, aut molles captare aditus: qualibet ad- iisses hora, siue corpore melius haberet, siue deterius, prosperis æque atq. aduersis in rebus, & accipiebat benigne, & patienter ad finem vsque sine interpella- tione audiebat. ac nullum quamuis infimæ sortis ho- minem stare coram se, nedum aperto capite patieba- tur esse. nec modo ex destinato congressu, verum etiã ex occurso fortuito, fratres ita lætis intuebatur ocu- lis, vt vel ex hoc, insitam animo in omnes beneuo- lentiam satis ostenderet. Amicos præterea, tum do- mesticos, tum externos interdum ad prandium aut cœnam, siue vt appellabat ipse, ad pœnitentiam inui- tabat; nec repudiabat si quis vltro se offerret: quin- etiam interuenientes cœnæ, vel in ipso iam exitu, ni- hilominus iubeat accumbere; & frustula panis ipse carpendo, & simulanda appetentia, conuiuium con- sulto extrahebat, quoad nouissimus quisque sine ru- bore aut sollicitudine, per otium absolueret. Si quis ab eo quidpiam, sibi aliis ve peteret; vel dabat hilare, verbis etiam, quod aiunt, munus exornans; vel si ab- nueret, causas afferebat eiusmodi; vt ille sese con- temptū nullo modo existimare posset. ac tanta ipsius erat in eo genere vel efficacitas vel suauitas, vt qui ad eum legati à quopiam venerant, cum id quod vole- bant, minime impetrassent, Ignatij rationibus inter- dum ita victi pacatiq. discederent, vt vltro ipsi mu- tata ratione, apud eos à quibus missi fuerant, ipsius causam pertinacissime tuerentur.

*Gravitas eiusdem, & in custodia disciplina
seueritas. CAP. VI.*

Ab hac porro comitate, quemadmodum austeritas, sic etiam leuitas omnis aberat & ineptiæ. Ita enim cõpositus fuit moribus, vt nec manum, vel oculum, membrumve aliquod sine causâ & ratione moueret; & in statu, incessu, accubatione, sessione, decorum teneret. Iam in loquedo fuit adeo consideratus & parcus, vt nullum plane verbum nisi cõsulto ac meditato profferret. neque figuris vel amplificationibus utebatur, sed rei gestæ seriem, & rationum momenta sine fucõ exponebat. qua simplicitate plus valebat in persuadendo, quàm alij calamistris & lenociniis. De se ipso, deq. suis rebus, nisi necessitas cogeret, vel Dei gloria postularet, nihil dicebat vñquam. ab aliorum vero factis dictisve exquirendis, nisi ad suam curâ spectarent, omnino abstinebat. Consueuerat etiam eos reprehendere qui de soluta Ecclesiæ disciplina, deque emendandis Principum moribus temere disputarēt: quam tentationem se fugasse dicebat consideratione extremi iudicij, & eorum quæ tali tempore à semetipso proprie exigenda forent. quæ si pro se quisq. reputaret, haud ita facile homines in aliorum vitam inquisituros. Denique tãta inerat in eius sermone prouisio, tarditasq. longo vsu parta, vt cum biliosus ac præferuidus esset natura, pituitosus ob id ipsum ac lentus haberetur à medicis. Atq. hi mores, cum admirabili vitæ sanctitate coniuncti, incredibile est, quantum illi conciliarēt venerationis. nam vt quisq. intimus erat Ignatio, ita suspiciebat eum maxime. Ludouicum quidem Cõsaluum Lusitanum, qui do-

mus

mus Romanę minister aliquandiu vixit, magno rerū
vfu, magna prudentia virum, dicere solitum accepi-
mus: antequam cum Ignatio coram egiffet, præclare
sefe vtiq. de illo existimare solitum, qui tali Societati
præffet. at vero, postquam ipso familiariter vſus est;
Societatem magnificere cœpiſſe, quã Deus tali præ-
ſide ac moderatore donaffet. Iacobus vero Laines,
qui proximus ab illo Societatis gubernacula tenuit,
ceteriq. Patres, quãuis humaniſſime cum illis Igna-
tius ageret, tamen eximiam viri virtutem ita revere-
bantur, vt bene moratos vel parenti liberos, vel ma-
gistro discipulos, adſtare diceres. Quod ſi quando
(quod tamen perraro fiebat) rei neceſſitate coactus,
vultum indueret ſeueriorem, & aliquem increparet
aſperius; tanta erat vis, pondusq. verborū, vt contra
ne hiſcere quidem auderet quiſquam. idq. præſertim
in cauſa viri cuiuſdam inſignis apparuit; qui cum tur-
bulentior eſſet, quã vt eum diutius ferri oporteret;
cumq. eius animum Ignatius blandis monitis præ-
ceptiſq. nequidquam ſanare tentaffet; ad extremum
oratione conuerſa, diuinã teſtatur iuſtitiam, ac cæle-
ſtis irę minas intentans, tantum ardorem ſpiritus præ-
ſe tulit, ipſi vt parietes tectaq. nō dubio motu nutare
& concuti viderentur. quo terrore perculſi qui ade-
rant, illico procūbentes, Dei pacem precibus ac vo-
tis expoſcere. ipſe vero qui accuſabatur, exanimis ad
pedes Ignatij ſeſe cōfeſtim abiecit, ac ſupplex confu-
ſa voce, culpæ veniam petiit, ſeq. poſthac in officio
fore pollicitus eſt. Continebat autem in diſciplina,
cum ceteros omnes, tum eos maxime qui vel inſigni
eruditione, vel generis nobilitate præſtarent: quippe
quorum dicta factave ad exemplum in omnes partes
valeant plurimum. Otium vero, vt omniū vitiorum
M iij fomitem

fomitum ac seminarium, in primis oderat: itaq. duos tresve rei familiaris adiutores, cum ad ianuam alieno tempore confabulantes è superiore loco aspexisset, illico iussit aceruam lapidum in proximo situm, in summam ædium contignationem sine cunctatione transferre. eosdem tertio post mense cum ibidem iterum otiantes animaduertisset, illam ipsam lapidum congeriem, vt in eundem locum referrent, vnde asportauerant, imperauit. amice insuper admonens, nihil in Dei famulatu periculosius esse desidia. Cum quemdã in tradito sibi munere valde remissum atq. oscitantem inuenisset; quæsivit ex eo, cui nam in tali ministerio daret operã, Deo ne, an hominibus? cum ille se Deo utiq. deseruire dixisset: Plecteris igitur, inquit Ignatius; nam in rebus humanis minus accurate versanti, iure forsan ignouerit quispiam; at immortali Deo ministrari negligenter, id vero nullo pacto ferendum est. Spectaculis publicis, quamuis alioqui licitis, vel etiam sacris, adesse nostros non ita facile permittebat. quòd si qui, facta potestate, se ad ea conferrèt; eos etiam atque etiam iubebat, sine vllò arrogantia seu leuitatis indicio modestiã ac submissionem tenere; cedere omnibus; & infimũ semper locum (nisi aliter à circumstantibus cogerètur) eligere. Cum è Romano ab se nuper instituto Collegio, adolescentes quosdã solutius in publico ambulantes vidisset; castigandos curauit palam, hortãdosq. graui oratione, vt quem haberèt insitum animis pudorẽ ac verecundiã, eum externo item corporis habitu præ se ferrèt: & quoniam Apostolo teste spectaculum facti essent omnibus, cauerent etiam atq. etiã, ne superuacanea locutione, curioso oculorũ obtutu, aliove incondito gestu, motuue corporis quemquã offenderent;

rent; præsertim cum eo de genere toto, multa cum precatone, lacrymisq. conscripta pulcherrima ipse præcepta paulo ante edidisset. Nihil novi moris in Societate induci se inscio est passus; principiisq. vigilantè & acriter obstitit: quippe qui exempli vim nosset, & rerû incrementa fallentia. Quosdam, qui ad vineâ iniussu luserant pila, laicum etiam saponè manus lauâtem, haud impune abire permisit. seditiosos vero, & alienæ laudis obrectatores, & rerum nouarum cupidos, non diu tulit: sed omnia expertus, quæ ad reuocandam dubiam indolem, & peiõre loco positam facere viderentur; si parum proficeret, ad extremum è Societate pellebat. nec vñquam carcerem cõpedesve in Societatis mores induci permisit, negans, qui vinclis constringendi forèt, eosdem esse ad nostrum institutum idoneos. itaq. custodiæ loco ianuam ostentare consueuerat. acciditq. aliquando, vt iusta de causa complures adolescentes exauctoratos vna dimiserit. atq. huiusmodi fere (quod silètio prætereûdum non est) è Societate pulsi homines, exitialem exitû sortiti sunt, satisq. constat, alios inter symphoniam lasciuè saltantes repẽte occidisse, alios contracta rixa interfectos, alios denique alio miserabilis leti genere periisse. In puniẽdo autẽ id sequebatur in primis, vt noxæ responderet animaduersionis, & in suis vitio plecteretur: superuacanea verba silentio; ignauiam labore; honoris cupiditatem ignominia lueret. ac ferme animaduersionum Ignatij genus erat illud: circulum humi describere, ex quo noxi ne iniussu excederent: colloquiis certorum hominum nominatim interdicerè; verberationes ad præfinitum temporis spatium iniungere, & alia eiusmodi. Noxas autem leuiores & quotidianas intelligo;

cuiusmodi in homines etiam studiosos perfectionis cadunt: nam grauiores Ignatius minime tolerasset. Solebat etiam fontibus, ad humilem mensam in triclinio accumbentibus, obiurgatorem inducere, infirmæ plerumq. cōditionis hominem, sed ingeniosum & acrem; qui cunctis audiētibus, vitia reorum increparet, exprobraretq. religionis annos, & negligentiam: idemq. ceteros carptim nec opinantes repente perstringeret; nimirum edomandæ superbix causa, mentisq. è pigrity veterno excitandæ. Sed qui deliquerant, priusquã ex consuetudine punirētur, quàm lenissime operam dabat, vt suam ipsi culpã agnoscerent; atq. vltro sibi met multam irrogarent: quæ tamen si grauior videretur, confessione contentus, ita moderabatur, vt multũ sæpe de acerbitate minueret.

*Eiusdem animi submissio, & quid de virtute
Obedientix senserit. CAP. VII.*

Negabat, suo quidem iudicio, quemquam probe intelligere quàm vehementer in se quisq. diuinæ bonitatis operationem impediatur: quãtave illius beneficia & dona per socordiam ignauiamq. corrumpat. quo crimine sese accusabat in primis. atq. ita de suis rebus demisse & humiliter sentiebat, vt se mortalium omnium infimum, & opis diuinæ maxime egētem putaret: sibiq. ceteros omnes ad virtutē pietatemq. & exemplo & incitamento fateretur esse. Priuatæ vero vitæ quanto desiderio teneretur, & initio declarauit in recusando magistratu; & deinde, cum vt redigeretur in ordinē, aliusq. sibi succederet, omni ope contendit. quod tamen si consequutus non est; tamen obedientix studium

dium quibuscūq. rebus potuit, semper ostendit. Romano quidem Pontifici, cuius in verba præcipuo sacramento iurauerat, ita erat præsto, vt ad ipsius nutū sese paratum exhiberet, confecta iam ætate, vnius baculi adminiculo, pedibus quocumq. opus esset, peregre proficisci, vel etiam nauigium ascēdere plane exarmatum, seq. eodē Pontifice iubente, mari ventisq. sine vlla dubitatione committere. Quem ipsius animum vir quidā primarius cum haud satis probaret, & in eiusmodi re consilium prudētiamq. requireret; prudentiam quidem, non obedientis, verum imperantis esse respondit Ignatius. Et sane, cum in Societate nostra virtutem hāc ceteris omnibus anteferret; tum nihil huic laudi tam contrarium dicebat esse, quā in superiorum iussis & consilio examinando moram, vel potius arrogantiam. negabatq. obedientis nomine dignū haberi oportere, qui legitimo superiori non cum voluntate iudicium quoq. submitteret. Id enim demum esse Deo gratissimū holocaustum, cum omnes animi vires, ac præsertim intelligentia & mens, quæ summū in homine obtinent locum, in obsequium Christi coguntur. qui vero inuiti ac dissentientes, actu exteriori dumtaxat, iussū præpositorum exsequerentur; hos inter vilissima mancipia, vel pecudes potius numerandos aiebat. Exstat eius epistola ad socios Lusitanos in hanc sententiam scripta, (qua nihil ego quidē in eo genere vidi subtilius) quam qui accurate perlegerit, facile intelliget, quā iure Ignatius tantū huic vni mentis & rationis obsequio tribuendum putarit. Quinetiā in sermone quotidiano sepiissime vsurpare consueuerat; qui ad superioris nutum, voluntatis propensionem solummodo, non etiam iudicij consensionem accommodarent; eos altero

altero tantum pede intra religionis septa versari. Neq. vero eiusmodi præcepta verbis tantum explicabat ille, sed, quantum ei res & persona concederet, etiam factis. Medico quidem, quoties ægrotaret, ita se dicto audiētem præbebat, vt eius monita pro oraculis duceret, ac quodammodo prudentiam penitus exuisse, & omnem suæ salutis curam & sollicitudinē in eūdem proiecisse videretur. Cum stomacho grauissime laboraret aliquando, ex nimio videlicet hepatis calore, vt supra diximus; adhibitus medicus, quo domus eo tēpore utebatur adolescente nec peritissimo; frigidæ corporis cōstitutioni causam illico tribuit. nec mora. quidquid excogitare potuit ad corpus & præcordia calefacienda, præscripsit. ac primum fenestras, foresq. cubiculi, ne quid afflaret auræ, obserari diligenter iussit; deinde languentē multa sub veste continere sese; postremo quàm calidissimo cibatu, & exiguo mero, sed quàm austerissimo refici. quæ omnia Ignatius licet sibi, non leuibus argumentis, minime accommodata sentiret, ac medicū ipsum nec litteratissimum, neq. exercitatissimum sciret esse; tamen, ne cum extremo quidem vitæ periculo, cōtra eius edicta nihil vñquam effatus est. Æstas erat summa: calores, vt in Vrbe, maximi: ingenti stromatum pondere premebatur Ignatius: manabat è membris omnibus tanta sudoris copia, vt culcitæ ac vestes maderent; ac nihilominus ex præcepto se intra calida fomēta cohibebat ægrotus. ardebat siti; nihil omnino poscebat: discruciabatur doloribus acerbissimis, nullam edebat vocem; linquebatur animo interdum, neq. tamē significabat; deniq. peruersa curatione eo adductus est, vt cum vltimū sibi discrimen adesse intelligeret, Societatis administratione Patribus delegata,

gata, aditu cubiculi domesticos prohiberet omnes, vno excepto valetudinarij curatore: atq. id demum exstitit signum, desperata iam valetudine, se ad vitæ exitum cōparantis. Itaq. Patres in re tam subita consilio habito, cum non deessent qui medici præsertim iunioris placita reprehenderent; Alexandrum Petronium, ætate prouecta virum, & medicæ artis laude præstantem, extemplo acciri iubent. Is vt inspexit Ignatium, genusq. & ordinem adhibitæ medicinæ cognouit; per summam indignationem vociferatur, hominem calore necatum esse: pãdi confestim fenestras & ostia; leuari stragulis lectum; frigidæ haustus affatim dari æstuanti imperat: quæ res prioris medici inscitiam plane coarguit; siquidē refrigerato hepate, ventriculi tormina quieuerunt; & obedientiæ meritis Pater auctus, pristinam insuper valetudinē breui recepit. Rursus, cum ieiunia cineralia, seu Quadragesimam quamuis affecto corpusculo perseuerãter nihilominus obseruasset; ipsa denique feria quarta sanctioris hebdomadæ, febris correptus est; nec dubitauit idē Alexander, quin totum id ex imbecillitate nimia proueniret; quo circa pulli gallinacei esum ad vesperam illi præscripsit, abiitq. admodum incertus animi, vtrum Ignatius tali tēpore iussa facturum esset. redit deinde postridie, quæritq. sollicitus, num se refecerit pullo. cum annuisset Ignatius: Fatebor, inquit Alexander, ingenuè id quod res est. Complures non custodita solēni abstinentia, nihilominus hoc triduo in morbum incidere. quibus ego cum accersitus, carniū cibatum indixerim, vix ægreq. ab iis impetraui, vt obtēperarent. propterea quod per hos dies carniū vesci, nimis graue piaculum ducerēt. tu cōtra, peractō iam pene curriculo, ad ipsas metas meo monitu non

non recusasti desistere. hoc ego, Pater, satis mirari nō
possum. Ad ea Ignatius serena frōte, quæ animi tran-
quillitatem indicaret: Atqui obediendum est, inquit,
nec plura in eam sententiam effatus est. quo respōso
mirifice delectatus Alexāder, & sanctitatem viri ma-
gis magisq. suspiciēs, totam rei gestæ seriem ipsemet
mihi deinde narrauit. Atq. ad sapientem hanc san-
ctamq. stultitiam cæcæ, vt ipse appellabat, obedi-
entiæ; suos, vt essent ad subita ac seria promptiores, in-
terdum fictis etiā in rebus erudiebat. Sacerdos qui-
dam, edito iam signo, paratus ad sacrificium, & calicē
tenens, cum è vestiario pedem efferret; per nuntium
ab Ignatio qui totam rem è propinquo obseruabat,
repente iubetur, sacro deposito ornatu, pallium su-
mere prodeūdi causa. Paruit ille sine tergiuersatione,
ac palliatus Patri confestim apparuit. Tum Ignatius
quærit ex homine; sit ne ægre passus, in procinctu
iam ad immolandum, subito se iuberi sacra deponere
vestimenta, remque diuinam omittere? Cum ille, se,
ne tantulum quidem esse cōmotum affirmaret: At-
qui me, scito (inquit Ignatius) non quo te in præsen-
tia opus habeam, sed periclitandi tui obsequij gratia
id fecisse de industria. & sic habeto; plus te sacrificio
deferendo esse meritum, quàm si id ipsum, vt destina-
ueras, illico peregisses: nam & si altaris mysterium
tanti apud Deum est, quanti profecto est; tamen, vt
scriptum legimus, melior est obediencia quàm victi-
mæ. Quemdam etiam, cum maxime confessionem
nobilis cuiusdam exciperet, cōsulto vocari ad se ius-
sit. cum ille se peracto mysterio mox affuturū dixis-
set; accersit eum denuo: at ipse nihilominus confi-
tentis rogatu hæsit paululum. ac venienti demum
Ignatius: Ita ne vero? iterum, inquit, euocandus es?

Et gra-

Et grauioribus verbis accepit hominem; non quo illius tum quidem opera egeret; sed obseruantiam & agilitatem experiri voluerat. Sic enim aiebat; cupere se, quemadmodum ceteræ Deo dicatæ familiæ, ex instituto aliæ paupertatem, alię silentium, aliæ psalmodiam, aliæ deniq. aliud præcipuo studio colerent; sic in Societate nihil haberi prius aut potius alacritate amoreq. parendi; & maxime proprium infigne nostrorum hominũ esse Obediẽtiã; quippe quæ, diuo Gregorio teste, virtus vna, ceteras omnes animo virtutes inserat, insertasq. custodiat. Hisce ergo artibus, & huiusmodi, subinde alũnos exercere consuevit; vt ad quamlibet præfecti vocem, aut significationẽ parati, vel inchoatum apicem in scribendo relinquerẽt; seq. expeditos vbi vbi opus esset, illico sisterent.

Paupertas eius, & castimonia.

CAP. VIII.

Voluntariam paupertatem (quam ille religionis murum appellabat) ad extremũ vsq. constantissime coluit; nec modo ipse proprium habuit nihil, sed ne alios quidem, quamuis genere nobiles, ac deliciis olim assuetos, quidquam habere permisit. quinetiam quemquam è professa domo apud Germanicum, Romanũve Collegium, nisi admodũ raro & iusta de causa prohibuit vesci: quo nimirum, si opus esset, iurare verius posset, nihil omnino ad ipsam domum ex Collegiorum fructibus peruenisse. Pauperẽ autem spiritu eum sibi deniq. aiebat videri, qui erga ea quibus vteretur, sic esset affectus animo, vt instar statuæ cuiusdã videretur esse, quæ nullo pacto resistit recusarve, quominus
omni

omni quamvis pretioso amictu & ornatu confestim exuatur. Castitatis vero laudem Dei beneficio tantâ adeptus est, vt ex quo die sese in beatę Virginis fidem ac patrocinium contulit voto; nullam, vt initio dictû est, deinde quamvis præferuidus natura, carnis tyrannidem senserit. Porro in Societate nobilissimâ hanc virtutem tanto studio custodiri volebat, vt nihil omnino neq. in dictis neq. in factis lasciuum aut petulans appareret: ac quoad fieri posset, nostri cælestē vitam in terris agerēt, ab omni corporis contagione seiuncti. Quinetiam in scholis Terētium explicari (ni perpurgatus esset) quamquam optimum Latinitatis auctorem, & Romanæ comœdiæ principem, vetuit nominatim, quòd eum videlicet parum verecûdum ac parum pudicum arbitraretur. Noluit igitur ea lectione puerorum animos imbui; ne plus moribus noceret, quàm prodesset ingenijs. ex quo facile existimari potest, in ceteris rebus quàm acer & vigilans custos pudicitiaë fuerit.

Aequitas animi, & constantia eiusdem.

CAP. IX.

ADuersus ea quæ videntur acerba, & contra omnes varietates quæ in vita versantur, animo fuit semper ita præsentis, vt nûquam vel à statu naturæ, vel à religiosi dignitate discederet. Romę cum apud nobiles quosdam, vt solebat, de rebus diuinis familiariter ageret, instituto iam sermone, trepidus ab domo nuntius ei repente in aurem insusurrat, lictores in domesticam suppellectilem à creditoribus immisos, cuncta miscere & euertere: vix ab eis impetratum sustinerent tantisper
dum

dam ipse tota de re certior fieret. His auditis Ignatius: Bene habet, inquit: & inchoatam disputationem admirabili tranquillitate animi absoluit. Quærentibus dein amicis quid subitæ rei accidisset: Noster, inquit, œconomus ad necessariam ædificationem ære alieno contracto, in præsentia soluendo non est. impatientes morę creditores ad auferenda pignora ministerium forense miserunt. ij perturbare dicuntur omnia: sed me res non mouet. nam strata si abstulerint, humi pro nostra paupertate cubabimus. vnum vereor, ne inter tumultum, commētarij de religione pereant, magna cura & labore confecti. hos ego sane velim saluos: cetera negligo. Tum ij qui aderant, Patris patientiam admirati, facinus indignū exclamant; domum nostrā aduolant; prædesq. pro Ignatio facti, satellitum proteruitatem magno conuicio cohibēt. neq. ea res cuiquam amicorum fraudi fuit: si quidem aureis ducētis ab Hispano doctore, cuius modo meminimus, Hieronymo Arzio, & quidem quid accidisset ignaro, postera die submissis, nullo ipsorum incommodo æs alienum est persolutum. Suscepta negotia in finem vsq. perseueranter vrgebat; neq. vero, quos sibi socios expeditionum assumpserat, torpere patiebatur. Vbi necessarium iter, vel quid aliud grauioris momēti destinasset in diem certam, præsertim si postularer occasio, nulla vi tēpestatis, aut alia quauis difficultate deterrebat, quo minus ad constitutum tempus cogitata perficeret. In adeūdis principibus viris, quod ille necessario & sæpe faciebat; cunctas aulę molestias, & indignitatem, & aulicorū contumaciā deliciasq. vorabat alacritate mirabili. acciditq. aliquādo, vt aditu exclusus, commodam admissionē horas ipsas quattuordecim ieiunus obsederit.

Si quid,

Si quid, re bene perspecta, consiliariis etiam adhibitis, decreuisset; haud ita facile se ab eo deduci patiebatur. Ad Ecclesiasticam disciplinam pro sua parte adituandam, statuerat ne quis ex aliis Ordinibus transfuga, quamuis eruditione, aut eloquentia, aut alia qualibet laude clarus, in Societatem admitteretur. Obtulere se multi; nec prece, nec gratia unquam adductus est, ut quemquam reciperet: quin etiam si quis per nostrorum imprudentiam irreperat, qui vel diem unum in alienis caltris fuisset, contra nitentibus interdum aduenæ propinquis, amicisque gratiosis, remittebat ad pristina signa, vel si minus pareret, certe à Societate pellebat: ne ceteri nimirum Ordines de nobis cõqueri possent; aut Societas quasi quoddam perfugium desertoribus esse putaretur. Neque minorem animi fortitudinem præstitit in iis tuendis, quos, probato ipsorum spiritu & vocatione, in Societatem adscripsisset, quorum constantia cum à parentibus (ut fit) per amplissimos etiam viros acerrime interdum oppugnaretur; Ignatius, ubi opus fuit, coram summo ipso Pontifice, suorum causam contra opes & gratiam, diuino fretus auxilio, sine ulla dubitatione metue, non solum defendit, sed etiam obtinuit. Itaque principes etiam viros Iulius III. Põtifex maximus festiue admonebat, ne cum Ignatio contenderent; utique ni vellēt à certamine victi discedere. Cum lege cauisset, ne quis à nostris vel exsequiarum, vel sacrificij, vel cuiuspiam omnino ministerij nomine pecuniam aut eleemosynam ullam acciperet, nedum cogeret; eam ipse legem diligenter sancteque in omni vita seruauit; neque commisit unquam, ut fidem suam, in rebus præsertim sacris, temere obligaret; vel (quod vitandum est maxime) specie pietatis quæstum facere videretur.

quo in

quo in genere illud insigne memorant. Grauius æ-
 grotabat ætate iam deuexa idem Hieronymus Ar-
 zius. ad hunc, visendi causa (fuit enim in colēdis ami-
 citijs diligentissimus) cum venisset Ignatius, homi-
 nemq. benigno & spiritali alloquio recreare co-
 natus esset; ille de futura vita sollicitus, aureos ducē-
 tos ad piacularia sacra pro se facienda sudario inuo-
 lutos institit Ignatio obtrudere. quos cum obfir-
 mato animo reiecisset Pater, quòd diceret se alieno
 periculo doctum, ab huiusmodi conuentis iam pri-
 dem abstinere, neq. plus oneris velle suscipere, quā
 quantum præstare cum fide posset; admiratus ille
 sanctimoniam & integritatem viri, eam ipsam sum-
 mam paulo post ad eundem sine vlla conditione
 transmisit. Tum Ignatius sponte complures hostias
 ad expianda amici peccata decreuit; neque in officij
 & caritatis certamine vinci se ab laico passus est. Pa-
 cem & concordiam (quoad officium & Dei gloria
 pateretur) non modo cum suis, verum etiam cum a-
 lienis omni cura studioq. retinuit semper; & cauit,
 ne, aut per se, aut per suos factio dictove quemquam
 offenderet. Cum Martinus Olaius, qui Collegio
 Romano annos aliquot magna cum laude præfuit,
 excellenti vir ingenio doctrinaque, theses aliquot
 de more proposuisset, in quibus erat caput de Im-
 maculato, vt appellant, Conceptu beatæ Virginis;
 licet ea de re Ignatius pro sua egregia in Deum &
 Virginem pietate minime dubitaret, tamen ne Fra-
 tres Dominicani qui ad disputationem inuitaban-
 tur, id ægre ferrent, seq. nominatim prouocari pu-
 tarent, (contrariam enim sententiam auctore diuo
 Thoma tuentur eorum pleriq.) eam thesem, quam-
 quam ingemiscente Olauio, induci tolliq. omnino
 N imperauit.

imperavit. Anno Christi nati M. D. LII. cum Societas in Hispania, Deo adiuuante, maiorem in modum cresceret; graua in nostros crimina repente conficta ab iniquis, & Exercitiorum spiritualium præcipue liber in suspicionem apud sacros Inquisitores magno apparatu artificioq. vocatus est. quo nuntio Romam allato, multi auctores Ignatio fuisse, vt se suosq. omni ope tueretur; accusatorum calumnias & improbitatem in tanto præsertim suæ existimationis ac famæ periculo redargueret. At ille conscientia testimonio ac Dei bonitate subnixus, nihil extimuit, remq. totam sine vlllo tumultu magistratibus cognoscendam reliquit. quorum opera, & veritas breui patuit omnibus, & ex eo tẽpore Societas in ijsdem prouincijs feliciores in dies habuit progressus. Nec minor anno insequente in nostros qui in Gallia versabantur, procella desequijt. Siquidẽ graui ab aliquot illustribus Theologiẽ doctoribus, decreto proposito, vsq. adeo lacerata ac tantam in inuidiam adducta Societas est, vt eam non modo profanum vulgus, verumetiam concionatores ipsi quotidianis probris & conuitijs è superiore loco proscinderent. Ei decreto criminibusq. scripto refutandis cum se aliquot è nostris Ignatio paratos offerrent, ac res indigna, minimeq. toleranda cunctis videretur esse; verbis ex Euangelio desumptis Ignatius: Pacem, inquit, do vobis, pacem meam relinquo vobis: neq. certamen cum aduersarijs vlllo pacto suscipi est passus; quòd diceret, proculdubio fore, vt ipsa dies & nostrorum innocentia satis probaret, & inimicorum cogitationes & consilia frangeret. Id quod non ita multo post, Dei beneficio est factũ: nam & accusatio tota breui cõsenuit, & ipsi

crimi

trimationibus illustrata Societas radices in ijs re-
gionibus egit altiores. Admirabilē vero facilitatem,
vel potius animi altitudinem Romæ ostendit Pater
in acerbissimis vicini cuiusdam iniurijs perferēdis.
namq. is, vt nostros in proximam sibi domum, quæ
Petri Codatij fuerat, immigrasse cognouit; cū Igna-
tium sociosque, vt alij multi, sine causa pessime odif-
set; vna re valde lætatus est, quòd vendēdi suas e-
des, quippe nostris valde opportunas, & conficiendæ
pecuniæ præclarā sibi occasionem oblatam putaret.
Ergo, vt peregrinū ad condiciones quālibet iniquas
cogeret, varijs artibus patientiam hominis exercere
cōstituit. ac primum in atrij cuiusdam interiacentis,
quod finibus nostris cōtineri constabat, possessio-
nē impudenter inuasit: neq. tamē Ignatius eam rem
iudicio persecutus est. In id atrium deinde pauones
& alia demisit altilia; quæ obuersis in eam partē cu-
biculis nostris molestissimo clangore diu noctuq.
obstreperent: nequaquam exoptulauit Ignatius.
eidem, triclinij parietes in eam partem luminis cau-
sa perforare volenti, per summam contumeliā resti-
tit ille: nihilominus quieuit Pater, atq. ob id ipsum
cæco aliquot annos triclinio est vsus. Cum hæc ma-
xime ageret vicinus, vltro Ignatium ac socios tota
Urbe institit criminari, bipedumque nequissimos
& cupidissimos dicere, qui in alieno solo, non con-
tenti male parta ingenti pecunia, domibusq. per fal-
sam religionem occupatis, possessiones in dies con-
tinuare, seq. ipsum patrijs ædibus pæne per vim ex-
turbare cōtenderent. Quæ res cum delatæ ad Igna-
tiū essent, nō modo sedato animo tulit, vt cetera, sed
etiā ex eo die Dominū deprecari pro aduersario cœ-
pit ardētius. Deniq. cū ille diuturna importunitate

N ij

nostros

nostros ad quamlibet iniquum pretiū perduxisset,
 & piorum subsidijs domus tandem esset coëmpta;
 ita ex ea migravit, vt, quasi mox æquanda solo esset,
 sic omnia inde ferramenta, fores, fenestrarum obi-
 ces, atq. adeo elaborati lapidis quidquid potuit se-
 cum asportauerit. neq. tamen grauius ea de re que-
 stus Ignatius est. neq. tali homini, aut vlli omnino
 mortalium vllō vñquam nomine litem intendit.
 Neq. vero ab hominibus tantum, sed etiam ab ipsis
 pæne temporibus, inuictum animum præstitit. si-
 quidem nulla vñquam vel domestica inopia, vel
 publica annonæ caritate adduci potuit, vt contra
 Christi consilium de craftino sollicitus esset; aut, qui
 nomen Societati profiterentur, modo ad institutū
 idonei forent, eos, quamquam ingenti pressus fami-
 lia, repudiaret. Atque id, eo magis homines mirabā-
 tur, quòd eo ipso tempore viri locupletes ac princi-
 pes, inopiæ metu, multos è domesticis conuictori-
 bus non sine rubore dimitterent. Itaq. cum ex Igna-
 tio quidam è familiaribus pro amicitia sciscitaretur,
 quid ita alij diuites & pecuniosi, in tantis annonæ
 difficultatibus familiam sumptusq. mintuerent; cō-
 tra ipse nullis vectigalibus, nullo certo reditu ful-
 tus, eandem augeret? Non satis attendis, inquit ille,
 quæ sit vis ac natura virtutis illius, quam in Theolo-
 gicis virtutibus secundam Apostolus numerat? cui,
 certis & exploratis in rebus locus esse qui potest?
 Spes enim, vt idem ait, quæ videtur, non est spes. nā
 quod quis videt, quid sperat? Neq. vero timendum
 esse, ne qui aues cæli pascit, & agri lilia splendidissi-
 mo vestit ornatu, quæ neque serunt, neq. nent, neq.
 in horrea congregant; idem suis operarijs in Eccle-
 siæ vinea nullo stipendio laborantibus, necessaria
 ad exi-

ad exigendam vitam alimenta deesse patiat. Quod ille videlicet cum iam inde ab ipsa cōuersione multis documentis præclare didicisset; tum vero post suscepta Societatis gubernacula, magis magisque experiebatur in dies. quo in genere, ne sim longior, nōnulla subnectam. Cum in sumptus quotidianos aliquando esset opus præsentis pecunia; atque ad nescio quid cōmēdum Ioannes Cruceius rei domesticæ curator exisset, incerta etiam tum luce quidam ei repente sacculum auro plenum obtulit, ac nihil effatus illico sese è cōspectu proripuit. Ioannes vero, qua erat simplicitate, ut auri speciem vidit, illusionem ac præstigias diaboli suspicatus, in proximam ædem beatæ Mariæ supra Mineruam sese recipiens, diuinam opem suppliciter implorauit. domum deinde regressus, pecuniam inspectam, & forma & materia probam reperit: Deique clementiam ac benignitatem admirans, in ea quæ destinauerat, sine cuiusquam damno vel molestia insumpsit. Idem, cum in magnis rei familiaris angustijs Deo superisq. in Laterano supplicasset; in reditu ad Colosseum theatrum illi subito vir quidam ignotus aureos cētum in manum dedit, ac statim apparere desijt. Qua re Ioannes non tam lætitia, quam horrore perfructus, pecuniam domum attulit. Ignatius vero gratias quidem egit Domino, sed talibus iam pridem assuetus, nihil rei nouitate commotus est. Rursus nostris pecuniæ inopia laborantibus, quidam è Patribus dum nescio quid exquirat in arcula tomento scrutisq. vilissimis plena; nihil minus opinanti venit in manus chartaceum inuolucrum aureis refertum ita nitidis atque micantibus, ac si tum primum ex officina prodirent. quo tam insperato subsidio præsentis egestati per-

N iij

opportu-

opportune subuentum est. Quodam die sub vesperam, cum domi panes, vinum, ligna penitus defecissent; postridie mane, præter omnium expectationem, à nobili matrona vehes lignis onusta submittitur. ea ligna dum in cella vinaria, vt fit, condit ianitor; ianuam domus in Capitolium eo tempore obuersam, patentem reliquit imprudens: recordatus deinde, cum ad occludendum accurrisset, repente modios aliquot frumēti, & vini cados in ipso vestibulo reperit: neq. adhibita quantauis diligentia vniquam rescire potuit, quis ea dona misisset. Hac igitur & alia eiusmodi subinde accidebant, quæ politico supercilio rem æstimanti friuola cuiuspiam fortasse videantur: sed certe & paternam in famulos, Dei prouidentiam satis declarant; & Ignatij securitatem atq. fiduciam ab omni stultitiæ vel temeritatis infamia vindicant.

Eiusdem ratio gubernandi. CAP. X.

IN consilio capiendo, & rebus gerendis, cū Deum semper, vt dictum est, accurata supplicatione cōsuleret, tum vero (quod mirum fortasse cuiuspiam videatur) non pietatis gustum, sed rationis ductum præcipue sequebatur: vt non rationem spiritus dulcedo præiret, sed dulcedinē ratio. Hoc enim aiebat vno maxime belluis homines antecellere, quòd hi ratione vtantur, illę nequaquã. Idem ad exsequenda consilia, quoad fas esset, omnes artes & humana præsidia sic adhibebat, quasi omnē spem in ijs repositam haberet; rursus ita Deum orabat, & ex eo pēdebat vno, ac si nihil omnino in rebus humanis opis aut perfugij collocaret. atq. hoc pacto (quod longe optimū ac perfectissim-

festissimum est) prudentiam cum pietate iungebat, ipsaq. negotia tamquam onera paribus examinata pōderibus, quāuis difficili ac lubrico itinere ad optatos plerumq. exitus perducebat. Ad consultandū autem, illud obseruabat in primis, vt in quaq. re semper eius rei peritissimos adhiberet. qua cōmunicatione ac lenitate nimirū assequebatur, vt & rationes iniret optimas, neq. in arte sua, se quisquā ab eo vel præteritum, vel contemptū, iure cōqueri posset. Ac ceteris etiam in rebus videbat etiam atq. etiā, vt vnius cuiusque dignitatis, ætatis, ac meriti ratio haberetur. Petronius erat Pisaurēsis, qui ante aliquot annos mortuus est, egregia pietate & virtute presbyter. is, cū tres minores natu germanos fratres ad Societatem suis adhortationibus perduxisset; eū semper Ignatius adolescentulis loco parentis ac præsidis voluit esse: neq. de ijs grauius quidquam, nisi ex illius auctoritate ac sentētia statui passus est. Ad officia vel negotia, quæ per se obire non posset, cū viris principibus transigenda, viros eligebat, rerū vsu ac dicendi copia præditos, atq. ijs ita vel scripto, vel verbis mandata dabat, vt liberū ijs omnino relinqueret, cū in rem præsentē venissent, sine vllō ipsius respectu omnia ex re, & ex tempore moderari. Idēq. sub vesperam ad se redeunti cuipiam ex ijs, cum rei gestæ rationē ab eo reposceret, primum omnium: Satin' (aiebat) ex animi tui sententia? quæ liberalitas hominis, & ipsi causæ multum proderat; & suorum illi mire deuinciebat animos; & eosdem ad exsequenda negotia perquā alacres promptosque reddebat. Anno post Christum natum M. D. LIII. cum ad res in Lusitania componendas Michaëlem Turrianum legaret, haud ita pridem in Societatem

N iij admissum;

admissum; licet ei varias præceptiones ac monita e-
 diderit consignata litteris; tamen cum probe nosset
 fidem ac prudentiam viri, non modo permisit, vt cū
 in prouinciam peruenisset, suo arbitratu cōsilia re-
 bus aptaret; sed etiam permulta ei dedit folia pūra,
 suo munita chirographo, quibus ille, prout opus
 esset, quidquid videretur, inscriberet, ac deinde ob-
 signatas epistolas cuicumq. expediret, ipsius nomi-
 ne redderet. atq. hanc cōsuetudinem laxè cum pro-
 curatoribus ac nuntijs agendi, semper magno cum
 emolumento retinuit. Quin etiam præfectis infe-
 rioribus minime maligne suum cuiq. ius ac potesta-
 tem impertire consueuerat: cauebatq. diligenter, ne
 quæ per eos agenda forent, vsurparet ipse; vel ea re
 quidquam omnino apud subiectos de illorum au-
 ctoritate vel existimatione minueret. Verumtamen
 ijs ita laxabat habenas, vt easdē adduceret, quoties
 vellet; nec non in eorum instituta, moresq. & ad-
 ministrandi genus dissimulanter inquireret. Exstat
 epistola ipsius ad Præpositum prouinciæ Lusitanie,
 in hanc sententiam scripta; cuius mihi partem hoc
 » loco inferere visum est: Neq. vero Prouincialis aut
 » Generalis Præpositi officiū est, inquit, minuta que-
 » que, ac temporaria præsertim, in administrando se-
 » ctari: sed cum ad personæ dignitatem honestius, tū
 » ad tranquillitatem animi tutius est, ea præfectis in-
 » ferioribus delegare, & rei confectæ rationem ab eis
 » deinde repetere. Equidem in meo fungendo mune-
 » re id ipsum sequor: atque huiusce consilij maiorem
 » in dies fructum capio, quippe cum & labore & fo-
 » licitudine leuari me magnopere sentiā. ac tibi quo-
 » que valde sum auctor, vt cūras & cogitationes tuas
 » defigas in commodis & salute potissimum vniuersæ
 pro-

»provincia: & in rebus quidem singulis ordinandis
 »ac disponendis, cum opus est, & ipse versere, & ho-
 »minum tuo iudicio peritorum sententiam exquiras:
 »ceterum ab iisdem rebus per te curandis transigen-
 »disq. vt plurimum abstineas, sed instar excelsi cuius-
 »dam motoris, orbis tibi subiunctos æquabiliter &
 »cū grauitate ciere pergas: à quibus deinde, vt à pro-
 »ximis causis, propria cuiusque effecta proueniant:
 »quod si feceris, & plura, & magis tuo muneri con-
 »uenientia, sine tumultu ac trepidatione confeceris.
 »Præterea illud est in hac ratione commodi, quòd si
 »quid in agendo peccetur, eius peccati præstat in tuis
 »administris, quàm in te residere culpam: ac multo
 »magis decet, quidquid ipsi deliquerint, corrigi abs
 »te, quàm si tu erraueris (quod perfacile est singula
 »curiosius persequenti) te ab inferioribus emendari.
 »Quod reliquum est, nobis Dominus I E S V S Chri-
 »stus, ad ipsius voluntatem & clare intelligendam, &
 »rite exsequendam pro sua benignitate lumen ac vi-
 »res impertiat. Romæ XI. Kal. Ianuarias M. D. LII.
 Hanc igitur Societatis gubernandæ regulam instin-
 ctu plane diuino tenebat Ignatius, eamq. in omnes
 partes plurimum aiebat valere. Primum, quòd infe-
 riores præfecti, quo plus credi sibi, & quo liberalius
 tractari se vident, eo libentius, ne videlicet humani-
 tate vincantur, vltro ipsi cum superiore communi-
 cēt. deinde, quòd multo acrius ac studiosius versen-
 tur in opere: nam vt quisq. maxime suum habet ne-
 gotium, ita summam in eius procuratione vigilan-
 tiam præstat. accedit, vt maior sit in dispiciendo ac
 statuendo claritas, maius auxilium Dei; quippe sicut
 in rebus communibus, cum vniuersali Præposito
 numen cæleste præcipuo fauore conspirat; sic idem
 proprijs

proprijs cuiusq. præfecti muneribus, suo quodam ac
 peculiari munere assistit. quorum si facultas & au-
 thoritas à superioribus nimis arcte circumscribatur,
 & quæ per hosce tractanda sunt, illi suscipiant; pri-
 mum ipsa diffidentia odiosa est, & ut in alienis quo-
 dâmodo rebus, continuo languescit industria, dein-
 de per eam cupiditatem & ambitionem, peculiaris
 ille, de quo dictum est, diuinæ gratiæ quasi cōcurfus
 amittitur. præterea, cum ad rem bene gerendam, &
 facultas & scientia necessario requirantur, scientia
 plerumq. inest ei, qui rem ipsam ex officio tractat,
 habetq. subiectam oculis. huic si minuatur ius, &
 superior ipse, causa non æque bene cognita, rei trāsi-
 gendæ se immisceat; ingenti prorsus malo potestas
 à cognitione seiungitur: atq. hinc nimirum in omni
 cœtu suspiciones, discordiæ, rixæ, cum rectores &
 curatores non contenti suo munere, alter in alterius
 partes inuadunt: perque summâ confusionem tol-
 litur discrimen officiorum, & ordo ille, quo nihil est
 in hac rerum vniuersitate præstantius. Ad hæc, vbiis
 qui destinatus est quopiam, certis alligatur præce-
 ptis, rarum est vt quidquam è sententia possit effi-
 cere. magna enim consilij pars est in tempore, & no-
 uis quotidie casibus interdum ipsa negotiorû spe-
 cies immutatur: quibus in rebus dum religione oc-
 cupatus animus hæret, dum fluctuat apud se, dū co-
 gitur ad absentes referre; interim, irreparabili saepe
 damno videlicet, occasionis præteruolat opportu-
 nitas. Quæ cum præclare Ignatius nosset, cum suis
 adiutoribus procuratoribusve, nisi si res aliter po-
 stularet, ea quam dixi facilitate utebatur. Itaque &
 in magnis & arduis plerumque actionibus voto re-
 spondebat euentus; & tanta erat ipso regente con-
 cordia,

cordia, is ordinum consensus, vt Societas tota vno eodemq. spiritu ductuq. agi videretur. Benevolentiam & caritatem suorum erga se, non solum affabilitate, mansuetudine, ceterisq. virtutibus, verum etiã industria quadam alebat: cauebatq. diligentissime, ne quid admitteret, cur eorum quispiam ab illo se minus vel diligi, vel probari putaret. Quod & in creando primum Generali Præposito seruauit, vt dictum est; ac deinde retinuit in sufficiendo sibi, cū ægrotaret, Vicario Generali: nec non in eligendis, qui Marcello Põtifici maximo, vt item supra dictũ est, Pontificis ipsius iussu, in Palatio adsisterent. quam nominationem ad ipsorum Patrum cõsilium reiecit; ne certos ipse appellando, ceteros ad eiusmodi munera minus idoneos iudicasse videretur. Præterea, si quid pro imperio asperius exsequendum esset; eius inuidiam ad inferiores administratos reijcere solitus est, ipsis videlicet non inuitis; communemque parentem pie ac religiose tuentibus. Qui hominibus cum potestate præsumunt, hos cum aliã fraudes & mala circumstant, tum illud in primis, de quo sanctus Bernardus ad Eugenium: Est item vitium, inquit, cuius si te immunem sentis, inter omnes qui cathedras ascenderunt, sedebis me iudice solitarius, quia veraciter singulariterque leuasti te supra te, iuxta Prophetam. Facilitas credulitatis hæc est: cuius callidissimæ vulpeculæ, magnorum neminem comperi satis cauisse versutias. Ab hoc igitur scopulo, sicut à ceteris, magnopere Ignatius declinabat; quippe satis ad omnem animaduersionem ipsa varietate suorum temporum eruditus. ac delatoribus ita vnã aurem præbere consueuerat, vt semper alterã reo reseruaret absenti. Quinetiam accusa-

accusatoris ipsius, inter dicendum, gestus, oculos, vultusq. omnes attente obseruabat: crebrisq. ac minutis interrogationibus, veritatis eliciendæ gratia fatigabat hominem: totam deinde rem, si opus esset, per se & per idoneos viros omnibus vestigijs indagabat leniter ac sine tumultu: cauebatq. non modo ne quemquam damnaret indicta causa, verum etiam vt ne quid omnino præiudicati ad causæ cognitionem afferret. Illud etiam, in rebus præsertim grauioribus, obseruabat interdum; vt accusatorem iuberet sua manu scribere quæ deferret: primum, quòd hominum naturam pronam esse ad maledicendum intelligeret, & stylum quàm linguam longe facilius contineri: tum etiam, vt si quod mendacium, vt fit, tempore procedente exstitisset, id, ipso delatoris chirographo teneri & coargui posset. atq. hoc temperamento fiebat, vt neque, si quid grauius accidisset, ignoraret Ignatius; neque innocentes per calumniam aut per factionem circumueniri vel opprimi sineret. Idem omnes reipublicæ partes vigilantè curabat; neq. committebat (in quo grauitè à magistratibus fere peccatur) vt dum vnā amplecteretur, desereret alteram. Verumtamen præcipua quadam fuit obseruatione in hominibus ad Societatem adscribendis. quam ille rem tanti momèti ducebat esse, vt cum alioquin è custodia corporis euolare quàm primum optaret, hanc vnā ob causam in aliquot annos propagari sibi vitæ spatia cuperet; quoad nimirum tyrocinijs formula ac disciplina, ad Societatis vsum & institutum probe constituta foret. Tyrones autem ille non à naturali quadam bonitate, vel potius tarditate; sed à vigore magis ingenij, & rerum gerendarum adiumentis, legebat; negabatque,

batque, qui ad populi negotia factus non esset, eum-
 dem esse ad ministeria Societatis idoneum. Quòd si
 quis bardum quempiam eo nomine obtruderet,
 quòd ipsum utiq. è sæculi naufragio diceret euasu-
 rum; nihilominus recusabat Ignatius, neminem af-
 firmans è Societate I E S V dicendum esse, qui ad suã
 vnus, non etiam ad aliorum salutem, & acriter &
 scilicet posset incumbere. Quos autem ad proba-
 tionem admiserat, eorum spiritum dabat operam
 vt quàm plurimis experimentis cognosceret peni-
 tus: neq. illos tantum ad suauem quemdam sensum
 pietatis (quo imperiti omnia metiuntur) sed ad ve-
 ras ac solidas virtutes erudiebat: ac præsertim (quod
 sæpe iam diximus) vt ad nullius rei quamuis cetero-
 qui laudabilis amorem tamquam ad scopulum ad-
 hærescerent, sed ab omni alia cupiditate, vel etiam
 propensione soluti ac liberi, ex vno tantum superio-
 rum nutu ac voluntate penderent: neq. assuescerent
 abditos eorum sensus exquirere, vel imperia scisci-
 tari; vel quem, quibusve de causis, ijdem aut supra
 ceteros tollerent, aut etiam infra, suo arbitratu de-
 primerent: sed illis omne iudicium & consilium à
 superis datum, sibi simplicitatis & obsequij gloriã
 esse relictam putarent; essentque proinde ad omnia
 quamuis ardua & absurda & subita paratissimi. Om-
 nes omnium querimonias perbenigne audiebat: ac
 solabatur verbis humanissimis. atq. etiam diligēter
 curabat, vt salua religionis disciplina, & Præfectorū
 dignitate, vnicuiq. satisfaceret. Neq. vero minori vi-
 gilia & seueritate Præfectos ipsos quã reliquos
 omnes in officio continebat; quinetiam tanto plu-
 ra maioraq. ab illis, quàm ab his exigere solitus est,
 quanto superiores inferioribus, gradus & virtutum
 insigni-

in signibus antecellunt. Idem, in respondendo agendoque, simplicitatem ita cum cautione coniunxit, ut satis appareret, alteram alteri non modo impedimento non esse, verum etiam ornamento atque præsidio. Suspensa, vel ambigua, vel obscura verba, perplexum de industria incertumque sermonem; uti barbaras artes, & subdola mendacij tegumenta, fidei que ac societatis humanę perniciem, semper est detestatus: ac suo monstravit exemplo veritatis cultor eximius, quantum inter prudentiam & calliditatem interfit.

Eiusdem ratio proximos adiuuandi.

CAP. XI.

MIRÆ fuit solertię in sollicitandis mortalibus, & à diaboli seruitute ad Christi Domini obsequium traducendis. ac, quibus artibus dæmon ad animarum perniciem utitur, eisdem ipse (quoad liceret, ac fas esset) ad hominum salutem ac beneficium trāsferabat. Voluntates ac naturas eorum quibus cum ageret, festine odorari; ambitiosis splendida, auaris utilia, voluptuosis iucunda proponere; & suo, quod aiunt, hamo vel esca quemque piscari. Iam in congressu, maxime Principum, id obseruabat in primis, ut sermonis initia illis daret, extrema reseruaret sibi: cauebatque ne de rebus etiam diuinis inepte vel ad satietatem ac fastidium ageret. Tristem vero & horridam sapientiam (vtique postquam in lucem hominum prodijt) semper vitauit: cumque philosophię nomen ipsum, intelligeret, etiam si modeste tractetur, tamen satis odiosum esse per se; nihil in habitu suo, vel in genere vitę, rarum aut notabile conspici voluit; ac semper sese, quibus

rebus

rebus honeste ac religiose potuit, ad communem
 consuetudinem accommodavit: neque commisit,
 ut quod ipse non faceret, id in alijs reprehendere pu-
 taretur: prorsus, ut eius mores prima fronte, vel emi-
 nus intuenti, vnus aliquis è populo videretur esse:
 verum quo propius illum inspiceres, quo diutius
 ac familiarius vterere; eo magis præstantiam virtu-
 tesque viri, tamquam odorem ex affricu, sentires.
 atq. id ipsum est causæ, cur nostris nullam in vestitu
 ornate, religionis iniunxerit notam: sed quo fa-
 cilius in hominum cætus & consuetudinem irre-
 perent, ac tempestiuus colloquijs vnumquemq. ad-
 iuuarent; vbi cumq. gentium versarentur, quàm mo-
 destissimo eius gentis habitu iussit incedere: neque
 vllum dare signum animi à sensu cõmuni vel ab hu-
 manitate abhorrentis. Idem valde vituperabat mo-
 deratores animarum eos, qui vel vna eademq. via,
 ac ferme quam ipsi tenuissent, ceteros etiam ad stu-
 dium virtutis conarentur adducere; vel, dumtaxat si
 quis ad pietatem esset sua sponte propensus, formã-
 dum regendumq. susciperent: sed ipse nimirum vel
 feros & barbaros homines non dubitabat aggredi,
 sic, ut à singulis quod dabatur acciperet: & quos ad
 consilia Christi prouehere non posset, certe ad præ-
 cepta sensim allicere nitebatur. atq. ut bonus agri-
 cola non tantum rectas & fructuosas arbores, sed etiã
 deprauatas, neq. ita fertiles colit; easq. vel admini-
 culis erigit, vel circumcidendo castigat, vel sub alie-
 na latentibus vmbra cælum aperit, vel telluris vitio
 laborantibus mutat locum; sic ille, rerum difficulta-
 te nequaquam exterritus, dispiciebat in primis
 quod ingenium qua ratione tractandum esset: ijs-
 dẽq. sæpe morbis, pro varietate naturæ, non diuersas
 modo,

modo, sed etiam contrarias inter se medicinas adhibere consueuerat. Quòd si quem, omnia expertus, tamen è cœno peccatorum extrahere nequiuisset; non ideo contrahebat animum, vel se angori dabat, quasi oleum & operam perdidisset; sed conscientia & officij fructu contētus, acquiescebat in alto Providentiæ diuinæ consilio. De spirituum discretione (quam ille scientiam habuit maximam) deq. moderandis affectibus, multa præcepit egregie: quæ quoniã exstant scripta (quemadmodum initio diximus) nihil est quod à nobis hoc loco ingerantur.

Vita eius quotidiana, & domestica.

C A P. XII.

SOCIETATI Præpositus, de uexa iam ætate, viuendi priuatim hanc ferme normam tenebat. Mane, vt primum euigilasset, certum tempus dabat precationi, & contemplationi bonorum cælestium; deinde, si sacrificandum illi esset (quod munus propter summam animi attentionem, & corporis imbecillitatem, sepe intermittere cogebatur) sacro, sub vesperam pridie, ad Urbis consuetudinem ordinato, & accurate præcognito, rem diuinam faciebat: quæ recitanda forent, vel in priuato sacello, nemine præter administrum adstante, contra morem Hispaniensem elata pronuntians voce, vsque adeo Ecclesiæ Romanæ ritus omnes & cæremonias adamauerat. A psallendo, quamquam inuitus abstinebat, quòd ei propter vim lacrymarum, & frequentem ecstasim qua corpus mire affligebatur, eiusmodi officio summus Pontifex nominatim interdixerat. A sacro, si cuius negotij
causa

causa prodeundum esset, comite vno prodibat: si minus, admittēdis audiendisq. vel domesticis vel externis operam dabat, serena parique semper, vt diximus, fronte: minime suspiciosus ille quidem, aut timidus; attamen apprime circumspectus ac prouidus; vt illi nō facile quisquam posset imponere. Actiones autem omnes, è D. Basilij præcepto condiebat tacite precationis sale: seq. ipsum, vt dictum est, excutiebat subinde, ne quid labis ex quotidiano mortalium rerum vsu contraheret. A prandio, post gratiarū actionem, remissionis causa, de rebus haud ita seriis molestisve sermones habebat iucundos; qui tamen, vt plurimum, ad agendi & gubernandi scientiam facerent. Inde vel actibus publicis, vel subscriptioni lectionique epistolarum, tempus dabat. ac multa etiā, prout res exigeret, sua manu exarabat ipse. tum, si hora supereretur, suorum acta recognoscebat. à cæna vero, insequentis diei negotia disponebat; accersitisq. ministris, vel procuratoribus, sua cuiq. separatim dabat mandata: deinde cum eo quem sibi à secretis elegerat, per otium agebat: eo dimisso, ad multam noctem solus inambulabat innixus baculo, maiorem in modum attentus meditansq. apud se: postremo quod supererat tēporis, necessariæ tribuebat quieti; id erat spatium horarum circiter quattuor. Cubiculo vsus est perangusto ac tenebricoso; cuius formam ne successores quidem adhuc, religionis, vt puto, causa mutarunt. cibi potusq. fuit adeo parcus, vt gustatū funditus perdidisse videretur; nisi si quando pauculis versceretur castaneis, quibus patrio more puer olim assueuerat. nulli vmquam ferculo quamuis famelicus ac ieiunus, arrisit; nullum edulij vel condimenti genus cuiquam indixit; nihil vmquam inter edendum

○

est que-

est questus; licet per adiutorum inscitiam incuriãve cibaria male cocta conditaque; vinum etiam fugiens aut acidum præberetur. nihil deniq. sibi proprie apponi vniquam est passus: & grauitèr administrũ aliquãdo punit, quòd vuæ racemum vni sibi præter ceteros attulisset. quæ sane peritus rerũ æstimator haud ita leuia duxerit, si hominis vel ætatẽ ipsam, cui multa dantur, vel infirmitatem valetudinis plura imperantem, vel deniq. summam inter suos potestatem & licentiam, vt ita dicam, suo arbitratu viuendi, consideret. Munditias in victu cultuq. dilexit; sed faciles, & nequaquam exquisitas; cuiusmodi & viatorem, & Christi famulum decent: placuitq. ei semper, ad alliciendos præsertim homines, vt dictum est, non incompta frugalitas. Ac de Ignatio quidem (quod me non fugit) alia id genus multa narrantur; verum singula persequi necesse non est. tantum ad viri mores virtutemq. intelligendam, hæc pauca libauimus.

Pietatis opera publice per eum instituta.

CAP. XIII.

INter ipsam Societatis administrationem, cui potissimum inseruiebat, non exiguam partem curarum aliis quoq. rebus imperitiit; atq. iis maxime, quæ ad salutẽ & commodum populi, atq. ad splendorem ac dignitatem sanctæ Romanæ Ecclesiæ pertinerent. De curandis ægrotis, & Pænitiẽ Sacramento, Innocentiũ tertij Papæ lex est: Ægrotos nisi peccata rite confessos, à prima inspectione medici neve adeunto, neve curanto. Ea lex cum ipsa desuetudine propemodum antiquata esset, perfecit Ignatius vt salutaris illa consuetudo,

rudo, longo interuallo reuocaretur; visendi tamen spatio in alteram vsq. vicem extracto: qua moderatione videlicet, simul & publicę existimationi, & singulorum animis corporibusq. consultum est. Mulierculas à maritis cum pudicitia capitisve periculo dissidentes, matronis ditioribus in officio continendas ac sustentandas diuidere consueuerat: sed cum cresceret numerus; ne cui grauior esset impensa, locum iisdem recipiendis alēdisq. publice parare constituit; suumq. consilium impertiit primoribus ciuitatis. quibus rem ita probantibus, vt nemo tamen se profiteri vellet tam gloriosi operis principem, hanc rationem Ignatius iniit rei ad exitum perducendæ. Ex area tēpli nostri Petrus Codatius procurator lapides ingentes effoderat, cuiusmodi multi ruinis veteribus continentur. hos igitur lapides, in magna rei familiaris inopia vendi, & summam ex iis confici aureorum centum Ignatius imperauit: eam pecuniam cum ad opus inchoandū primus in medio posuisset, tantum reliquis ardorem iniecit (insita mortalibus natura propere sequendi quæ inchoare piguit) vt ex voluntaria collatione institutum sit cœnobium, quo eius generis feminae sese reciperent; ibiq. secure tam diu delitescerent, quoad compositis controuersis in gratiam cum maritis redirent: atq. idcirco cœnobiū (vt supra diximus) Male nūptarū vulgo appellatum est. Ad eius autem loci custodiā atq. administratiōnem Ignatius piorum hōminum sodalitatē adhibuit, prudenti sane consilio. Etenim in communem vtilitatem intentus, ne vno dumtaxat munere implicitus teneretur, vt quodq. opus absoluerat, cōfestim eius operis procuratiōne certis atq. idoneis hominibus demādata, ipse animum & cogitationem ad alia

O ij deinceps

deinceps atq. alia transferebat. Parthenonem etiam sanctæ Catharinæ, cui à Funariis vel à Rosa cognomen est, Ignatius idem instituit. quo in Parthenone puellæ forma eleganti, quarum pudicitia periclitaretur ob angustias rei familiaris, magna præfectorum diligentia conquisitæ, interdum etiam pro potestate, si res exigat, è complexu parentum abreptæ, hodie ad centum & quinquaginta sub claustris, & sanctimonialium feminarum disciplina, magno labore & impensa educantur. eademque, simul atq. maturum est, vel perpetuæ religioni & castitati sponte se consecrant; vel idoneis viris dantur nuptui, dote à loci præsidibus persoluta. Non minus laudabile quod sequitur. Cum plurimi bonæ interdum indolis pueri & puellæ, vt in Vrbe plena peregrinis & aduenis, destituti vel orbi parentibus, miserandum in modum per plateas & compita seminudi & egentes errarent; vtriusq. sexus & commodis & saluti, eodem Ignatio suadente, prouisum est. Itaq. ex eo tempore duabus in ædibus, hoc est sanctæ Mariæ in Aquiro, & sanctorum quattuor Coronatorum, masculi seorsum ac feminae, & gratis aluntur, & rudimentis Christianæ fidei, ac partim litteris, partim etiam necessariis ad vsum reipublicæ artibus atque opificiis imbuuntur. Vtriusq. autem sexus est hac tempestate numerus capitum amplius ducentorum; quorum illi præter domesticas exercitationes, ad funera quoq. prosequenda psallentes & candidati procedunt: hæ, vbi adoleuerint, vel maritantur, vel in sacratarum virginum collegia sese conferunt. Quinetiam, quod olim in patria sua perfecerat, id ipsum Romæ quoq. molitus est: vt vlcerosi ac mendici per compita misere quiritantes, vnum in locum coacti, publica impensa ex censu & collatio-

collationibus alerentur. eamq. rem ingenti ciuitatis approbatione ad exitum perduxisset, ni pauci potentes, nescio quo spiritu impulsi, huic tam præclaræ actioni obstitissent. Ad hæc, è quisquiliis Hebræorû si cuiuspiam Euangelij lumen affulserat, hunc hospitio confestim acceptum Ignatius pro sua tenuitate liberaliter ac benigne tractabat, quoad Christianis præceptionibus eruditus baptismatis fonte renascere- tur. neq. à procurandis neophytorum cõmodis ante destitit, quàm ex auctoritate summi Pontificis ædes paratæ sunt, quas Catechumenorum appellant: quibus in ædibus hodie masculos seorsum ac feminas, cum aliorum, tum præcipue Gregorij XIII. Pontificis maximi munificentia large sustentat. atque etiam (quod expressius caritatis argumentum est) baptizati ex eo loco non ante mittuntur, quàm aut litterarum præsidio quas interim edocetur, aut artis cuiuspiam, necessaria sibi in reliquam vitam adiumenta parauerint. quo pietatis officio multi ex eadem secta permoti, magno bonorum gaudio, sese quotannis ad Christum adiungunt. Illud vero optimum, quod ad catholicæ fidei reliquias in Septentrionali plaga fouendas, augendasque, auctore atque adiutore in primis Ioanne Morono Cardinali amplissimo, Seminarium clericorum in Vrbe condidit, dato negotio nostris hominibus, qui conquistos bonæ indolis adolescentes Romam ex iisdem regionibus mitterent. atq. id Seminarium, siue collegium Germanicum, vt appellant, acerbissimis deinde tempestatibus, ingenti labore ac perseverantia tutatus Ignatius est; præstantissimis è tota Societate doctoribus ad eam iuuentutem & litteris & moribus instruendam adhibitis. quod opus & Ecclesiæ Romanæ ornamento, & Ger-

maniam magno adiumento & fuisse, & esse hodie vel maxime constat, cum in eius pane collapsi instaurationem & amplificationem, idem Gregorius XIII. pro sua præcipua in eas nationes clemètia & voluntate vehementer incubuit. Nec Germanicæ modo, sed ceterarum quoq. gentium pueros & adolescentes Ignatius, piis ac liberalibus disciplinis imbuedos (quam vnam expeditissimam emendandi generis humani rationem ducebat esse) per se suosq. admonitu plane diuino suscepit. atq. ob id ipsum, gymnasia, quibus æque infimi ac summi gratis erudirentur, non Romæ solum, sed etiam toto pane terrarum orbe constituit, summa adhibita cura, vt ne quid professores nostri, quamuis acutum & plausibile afferrent peregrini vel noui dogmatis, nedum ab orthodoxa fide abhorrentis; verum in singulis quæstionibus celeberrima quæque & probatissima doctorum placita sequerentur.

Quædam de Ignatio mira. CAP. XIV.

PRæter ea quæ superioribus libris Ignatio diuinitus accidisse retulimus, nõ pauca de eodem admirabilia prædicantur: quorum aliqua nobis hoc loco exponere visum est. Recenti conuersione, Hierosolymam petens, dum Barcinone transmissionem expectat, interea diuinam rem, sacras conciones, & alia religionis officia quam accuratissime obire non destitit. Accidit autem aliquando, vt cum in templo verbum Dei audiret; conspicata hominem femina princeps, peregrini habitu faci plebis immistum; videre sibi visa sit eius caput ac faciem eximio quodam fulgore splendentem, idque
tanta

tanta sua cum animi voluptate, vt quamquam inuita ac repugnans modestiæ causa, tamen ab eo aspectu oculos nulla ratione posset auertere. Igitur concione dimissa, nihil ei fuit antiquius, quàm vt mariti permissu, peregrinũ per idoneos homines oppido conquisitum hospitio acciperet. qui domum ingressus, percunctantibus illis, quis aut cuius esset; peregrinari se Hierosolymam dixit, neq. de se ipso verbum vltra addidit: verum enim vero sermonem de rebus diuinis instituens, omnes qui aderant, cælesti quodam solatio lætitiæq. perfudit. Qua re vehementius etiam permoti, operam dedere, vt nobilis quidam vir, ipsorum propinquus, in Italiã traiecturus, vna cum Ignatio conscenderet, rati, nauigium vtique tali vectore perire non posse; neq. eos fefellit opinio: siquidem alia naus, cum eodem fere tempore vela fecisset, non lōge à portu vi tempestatis absorpta est: at vero qua Ignatius vehebatur, celerrimo cursu Caietam incolum tenuit. Post reuersionem vero, dum Barcino- ne, vt initio dictum est, Grammaticæ rudimentis operam dat, res accidit ad viri sanctitatem illustrandam haud leuis momenti. In parœcia beatæ Mariæ, cui à Mari cognomen est, ad plateam Lullianam, Lyssani duo fratres de patrimonio diutius litigauerant. Ac deniq. à iudicibus lata sententia, is qui causa ceciderat, præ nimio dolore ad vltimam desperationem reductus, impulsu dæmonis è cubiculi trabe laqueo se suspendit: ea re cognita vicini ad tætrum illud spectaculum confluunt, mirantes hominis facinus, miserantes insaniam. Id simul atque Ignatius audiuit, confestim aduolat, pendentem ex infelici tigillo restem præcidit, hominem vel cadauer potius collocari iubet in lectulo. deinde seorsum nixus

O iij genibus

genibus pro salute ipsius Deum orare non sine lacrymis institit. Res mira. deprecate Ignatio, cunctis qui aderant in lectulum obuersis, & expectatione suspensis; miser ille repente sustulit oculos, vocisque usum eatenus dumtaxat recepit, quoad vocato celeriter in id sacerdoti peccata rite confessus est, ac demum expiatus, animam è Tartari faucibus ereptam Domino reddidit. cuius rei fama totã urbem, finesq. illos magna cum omnium admiratione peruasit; & supersunt hodie, qui meminerint: à quibus ego id ipsum Barcinone diligenter quæsiui. Ac multo post, Romæ, cõstituta iam Societate aliud non minus mirum Ignatio contigit. Cum Alexandro Petronio, cuius ante meminimus, & medico & philosopho insigni, magnũ usum amicitiamq. contraxerat. Ad eum ægrotum aliquando vicissim ipse, visendi causa cum adiisset, quamquam alieno tum tempore, tamen pro familiaritate à domesticis introductus, occlusis fenestris in lectulo quiescentem inuenit. & ex tenebris ratus hominem sopori sese dedisse, suspenso vestigio tacitus adrepens, puluino sensim assedit. ac nihilominus Alexander è somno excitatus, & repente Felicitatem vxorem inclamans: Quis nouus hic splendor, quæ tanta, inquit, lux cubiculũ complet? At illa simpliciter, id quod erat, vnum Ignatium introisse respondit. Tum Alexander, homo grauis & prudens, non dubio argumento viri sanctitatem interpretatus, ex eo die Ignatium tamquam humano fastigio celsiorem, magis magisque suspexit: totamq. deinde rem ipse mihi aliisque serio exposuit. Parisiis, Michaël quidam Hispanus, quem Romæ deinde falsæ criminacionis ministrum in Patres fuisse diximus, impatienter ferens patronum suum Franciscum Xaueriũ è medio

è medio honorum cursu ad studiũ humilitatis Christianæ traductum fuisse, ira percitus, Ignatium, utpote eius rei auctorem, interficere omnino constituit: cumq. in hospitium ipsius vltro inuasisset, strictoq. iam gladio scalas furibundus ascenderet, diuina repente voce perterritus: Quo tendis infelix? retulit gradum, totamq. rem conscientia victus postmodũ ipse confessus est. Anno à Virginis partu M. DLIV. Rodulphi Pij Cardinalis opera, Societatis collegiũ ad Lauretanam ædem institutum est: acciditque, ut domus nostris ad habitandum attributa, lemorum terroribus, & faunorum ludibriis admodum esset infesta. cumque, noctu præsertim, modo hi, modo illi detractis è cubili stragulis, vel insolito quodam cachinno excitati per cæcas tenebras trepidarent; ad eã pestem auertendam multa nequidquam experti, deniq. per epistolã ad sacrificia & preces Ignatij, tamquam ad sacram anchoram communi consensu confugiunt. Ille re cognita, Deum attente precatus, rescripsit sociis, bono essent animo, ac diuino præsidio freti (quod in tali re fecerat ipse non semel) dæmonũ terriculamenta nihili ducerent. Mirum dictu. recitatis litteris omnes confestim ea molestia spectrisq. nõ modo in præsens, verumetiam in posterum liberati sunt. Cum Ignatij defuncti corpus exsequiarũ causa iaceret in feretro, Bernardina quædam Romana, filiã diuturno morbo laborãtem, quam arte nulla medici sanare valuerant, ad osculãdas mortui manus admo- uere vehementer optabat: certam ex eo cõtactu filiæ valetudinẽ sibi pollicita: sed cum præ turba, impetu sæpe capto puella numquam ad feretrum accedere potuisset, denique mater, quippe quam filiæ caritas valentiorẽ audaciorẽq. reddebat, non ante destitit, quàm

quàm ex Ignatij vestimentis frustulum abscidit. id frustulum virginis collo simul atq. alligatū est, tamquam præsentis numinis ope morbus evanuit : cuius miraculi rumor cunctis, vt par est, admirantibus lōge lateq. manavit. Ac ne prophetiæ quidem insigni dono caruisse putandus Ignatius est, si quidem aliqua partim abdita aperuit, partim longe à conspectu remota monstravit; partim etiam multo post, futura, sine vllō errore prædixit. In iis qui Barcinone Ignatium maxime coluere, ac præcipuum ex eius consuetudine & monitis fructum vtilitatemq. cepere, vidua quædam fuit nomine Agnes, è Paschala familia. hæc cum cetera caritate Ignatium adiuvit, eiusq. sustentavit inopiam, tum Parisios proficiscentem, ad vsque templum sancti Andree tria millia ab vrbe passuum, officij causa persecuta est vna cum Ioanne filio, optima spe summæ virtutis ac pietatis adolescentulo. Hunc in digressu cum oscularetur Ignatius, ei q. præcepta in reliquam vitam paterna daret : Cur, inquit ille, cum alij abs te exculsi, tuisq. monitis incitati, vel Christi consilia sint sequuti, vel certe in virtute magnos progressus effecerint, me vnum, parens optime, rudem informemq. destituis? Quid misero mihi te absente futurum est? Atqui bono animo esto fili, respondit Ignatius, nequaquam tibi deerit exercēda patientiæ, deque Deo bene merendi materies. namq. vbi adoleueris, vxorem duces, multisq. incommodis afflictaberis, quæ te solui deliciis, & in auxilio diuino implorando torpere minime patientur. Neq. abfuit dicto fides. si quidem post aliquot annos ille contracto matrimonio multos suscepit liberos; cumq. haud ita diues esset, debitorum fraude, quibus non exiguam pecuniæ summam crediderat, rei familiaris naufra-

naufragium fecit, hodieq. confecta iam ætate senex,
 seq. familiamq. suam quotidianis laboribus ægre su-
 stentat. Eius deinde Agnetis mortem Barcinone san-
 ctissime obitam, Romæ Dei monitu præsensit Igna-
 tius, vt litteræ Antonij Araozij qui morienti viduæ
 affuerat, nihil ei super illa re noui postmodum attule-
 rint. Petro Fabro defuncto, quem sibi propter egre-
 gias viri virtutes successorem, animo & spe destina-
 uerat, aperte vaticinatus est, se decem ipsos annos ei
 superstitem fore; neq. fefellit euentus: quippe Faber
 sæculi huius anno sexto & quadragesimo, Kalendis
 Sextilibus; Ignatius (vt dictum est) ipso quinquage-
 simo sexto, pridie Kalen. decessit. Quidam haud ita
 pridem in Societate versatus, cum ex imposito sibi
 munere tanta molestia afficeretur, vt somnum cape-
 re vix posset, ac de repetendo sæculo cogitaret; Igna-
 tius rem diuinitus odoratus, adolescentem nocte in-
 tempesta è lectulo vocari ad se iussit, alioqui fratrum
 necessitatibus mirum in modum parcere solitus. Is
 cum animo valde perturbato venisset; ficta persona
 quæsiuit ex eodem Ignatius, si quis hac vel illa tenta-
 tione sollicitaretur, quidnam ei consilij daturus esset?
 ac per eam sermocinationē omnes illi obstupescenti
 sensum eius animi recessus ac latebras patefecit simul,
 & perturbationes admirabili dexteritate sedauit. eo-
 demq. caritatis officio erga alios quoq. multos pari
 perspicacitate perfunctus est, qui cū suos morbos pro-
 pter inscitiam aperire non possent, vltro iis ipsemet
 ante medicinam, & genus ægritudinis, & causas dete-
 gebat. Vicetię, Fabro & Laine comitibus, dū ex voto
 finem anni vertētis expectat, ceteris itē Patribus ob-
 id ipsum Veneta ditone dispersis, repēte affertur, Si-
 monē Rodericū, Bassani, grauissima febri correptū,
 in ex-

in extremo versari vitæ discrimine. quo nuntio percussus Ignatius, licet ipse quoq. febricula teneretur, tamen illico surgit, ac Iacobi Lainis qui grauius laborabat, cura piis hominibus demandata, sequente Fabro se pedes in viam dat, eodemque die passuum octodecim fere millia confecit ea quidem celeritate, vt præcedentem vix Faber cōsequi posset. Cumq. ex itinere, de Simone sollicitus, orandi causa paululum è semita diuertisset, supplicatione peracta, sensit auditas preces: atq. ad Fabrum rediens, pro certo affirmavit, Simonem è morbo euasurum. ad quem vt venit, arcte complexus hominem, læta omnia sperare, & certam sanitatē exspectare iussit. Nec sane frustra: quandoquidem Simon paulo post, contra omnium opinionem pristinae valetudini redditus est; atq. id beneficium hodieq. secundum Deum Ignatio sese acceptum referre testatur. Haud longe à Bassani mœnibus loco edito templum cernitur beati martyris Viti, ex quo in subiectam conuallem despectus est cum cetero cultu visendam, tum crebris aquarum è Medoaco amne deriuationibus. Id templū eo tempore tuebatur solitarius quidam, Antonius nomine, vir doctrinarum expertus, & idiota quidē ille, verumtamen seuerus, & grauis, & ipso totius corporis atq. oris habitu venerabilis; ac proinde apud illas gentes magna virtutis & sanctitatis opinione. Is Ignatium nihil insigne præferentem, elato supercilio (vt ipse postea fatebatur) contemnere apud se cœpit, ac parui facere; quoad intentius aliquādo supplicanti demonstrare dignatus est Dominus, qui vir & quantus esset Ignatius, quāmq. multorum adiuuēto & salutē diuina prouidētia destinatus. ex quo suam ille temeritatem dolenter accusans, Ignatium studiose deinceps colere

colere atq. obseruare instituit. Per eosdem forte dies quidam ex Ignatij sociis, partim anachoretæ consuetudine, partim etiam ipsius loci amœnitate captus, ita cogitare cœpit apud se: Hem, Ignatij comites, vexatis tanto labore, tanta rerum omnium difficultate corporibus, de animorum insuper salute periclitamur. raro, quam extulimus domo, mentem spiritumq. referimus: nimium pulueris sordiumq. campestri hoc opere & exercitatione colligimus. ac ceteris quidem maior forsan gratiæ diuinæ fiducia, plus virium fuerit ad obuia quæq. superanda: mihi vero meæ infirmitatis præclare conscio, nonne conducatur, procul negotiis tumultibusq. cælestem in terris vitam vna cum hoc sancto eremi cultore transigere? & abiectis multiplicibus curis vni Deo vacare? Hæc apud se identidem reputanti, occurfabant ex altera parte, Ignatij caritas, dulcedo sociorum, cœpta communia, datæ dexteræ, & deserendi nefas. Eiusmodi cogitationum æstibus cum aliquandiu fluctuasset; denique consultandi causa ad anachoretam ipsum adire constituit. sed nequaquam cessit illi res è sententia. quippe vixdum extra oppidum extulerat pedem, cum ei vni spectrum est obiectum, armatus vir, trucibus oculis, stricto gladio minitans. Exterruit primo ea species hominem: dein impetu capto cum nihilominus pergeret; iratus ille ac furens in obuium irruere visus. Tum vero peregrinus haud dubie terga dat, ac sine respectu in oppidum auolat, miratibus incolis quòd tam effuse fugientem aspicerent, nemine persequente. At ille à præcipiti cursu non ante destitit, quàm in ipsius Ignatij diuersorium sese cum insana trepidatione coniecit. Cui renidēs pater (totam quippe rem Deo reuelante cognorat.) Siccine titubas? inquit. Modicæ

Modicæ fidei, quare dubitasti? Qua ille interrogâ-
tione, & in præsentia valde compunctus, & in poste-
rum ne ab instituto deficeret, magnopere confirma-
tus est. Cum Ioannes Codurius, è primis Patribus
vnus, è graui morbo in vltimum vitæ periculum ef-
set adductus: ad rem diuinam pro focij salute facien-
dam Ignatius ædem sancti Petri in Monte aureo pe-
tiit: cuius & loci, & Apostoli, vt supra diximus, præ-
cipua quadam religione tenebatur. cum ad medium
fere peruenisset pontem Ianiculêsem, qui Sixti pons
hodie dicitur; sublatis intentisque repente in cælum
oculis, retulit pedem attonito similis: ac deinde con-
uersus ad comitem (is erat Baptista Viola Parmensis,
ex quo hæc ipsa cognoui) Domum redeamus, in-
quit: Codurius noster migravit è corpore. Creditus
est Ignatius ex illo stupore, & siderum intuitu, & re-
pentina reuersione, vt olim Hozij, sic tum Codurij
animam vidisse cælum intrantem: licet iustis fortasse
de causis de hoc celauerit, quod iustas item ob causas
de illo non reticuerat. nam & id ipsum alius aspexisse
ferebatur, & ex horarum ratione compertum est, eo
ipso temporis momento Codurium exspirasse: &
alioqui non fuit, cur amicissimi viri cognito excessu,
domum extemplo reuerteretur, vel ad piaculare sa-
crum eius causa de more faciendum, recta pergere
omitteret. Id autem accidit anno post Virginis par-
tum M. D. XLI. quarto Kal. Septembris. Eodem fe-
re loco deinde quiddam aliud accidit non absimile.
Cum Stephanus Baroëlius Nouocomensis, qui viuit
adhuc, periculoso morbo implicitus teneretur, &
cunctis de illius vita sollicitis, Ignatius pro viri vale-
tudine in eadem illa quam diximus æde sancti Petri
in Monte aureo perlitasset; in reditu comitem læto
vultu

vultu compellans (is fuit Petrus Ribadeneria Tol-
 tanus, qui hæc ipsa mandavit litteris) non moritu-
 rum ex eo quidem morbo Stephanum constanter as-
 seueravit. nec vana fuit prædictio: si quidem haud
 ita multo post, ægrotus non sine magna omnium
 admiratione conualuit. Cum Patauij, nostris ad gy-
 mnasiū & reliqua Societatis munera, sanctæ Mariæ
 Magdalænæ templum, & eius templi vectigalia tri-
 buisset Andreas Lipomanus egregia pietate vir, cuius
 mentionem antea fecimus; de adeunda loci posses-
 sione graue certamen à nobilissimis viris iniectum
 est. Venetiis tum Laines & Salmeron Societatis cau-
 sam agebant. ij ad rem perficiendam omni conatu
 nequidquam adhibito, cum aduersariorum potentia
 valde premerentur, ac pæne ab incæpto desistere
 decreuissent; postremo (quod vnum reliquum vi-
 debatur esse perfugium) per litteras totam rem Igna-
 tio commendant. Ille, cum quinta circiter feria lit-
 teras accepisset, postridie (qui dies erat natalis Dei-
 paræ Virginis) re diuina peracta, respondit, Christi
 causam ne desererent; eodem adiuuante, voti com-
 potes fore. nec vana fuere promissa: quippe, re in
 Senatu diu multumq. agitata, denique possessio no-
 stris adiudicata est cunctis ferme suffragiis: atque à
 peritis rerum æstimatoribus non leue miraculum est
 habitum, in eiusmodi ciuitate, à duobus ignotis &
 peregrinis hominibus, clarissimorum ciuium opes
 & gratiam superatam fuisse. Paulo IV. Pontifice ma-
 ximo, cum inter bellicos tumultus vir quidam prin-
 ceptus, qui nuper est mortuus, Collegij Germanici tu-
 telam ac patrocinium, oneris & impendij grauitate
 defatigatus, abijcere cogitaret. idemque auctor esset
 Ignatio,

Ignatio, vt, ne in re iam desperata ac pæne collapsa, diutius operam & oleū perderet; sane fortiter Ignatius illi respondit, Faceret ipse quod vellet; se quidem, quoad viueret, eam procurationem numquam esse depositurum. neque vero dubitare se, quin tam præclare inchoatum opus diuina prouidentia conseruatura esset; ac data aliquando Pastorem, qui non modo necessariis, verumetiam copiosis ad vitum cultumque vectigalibus id collegium instrueret. Per eadem fere tempora vir quidam pecuniosus, templi nostri miseratus angustias, ædem nobis ædificare voluit laxiorem. sed cum is descriptionem quamdam suam sequeretur, cum dignitate quidem illam & elegancia, verumtamen ad religionis nostræ vsus parum idoneam; Ignatius piam viri voluntatem vtique accepit, egitque, vt debuit gratias; rem vero ipsam animo fidenti reiecit; quòd sibi comperitum esse diceret, non defuturum olim, qui templum nostris muneribus accommodatum exstrueret. Quorum duarum præfensionum alteram Gregorij XIII. Pontificis maximi summa, vt dictum est, pietas atque benignitas; alteram Alexandri Farnesij Cardinalis amplissimi eximia religio, & regia plane magnificentia comprobauit. Alia item de Ignatio miranda narrantur: quæ quia mihi haud satis explorata sunt, necesse non habui adscribere. præsertim quòd clarorum hominum sanctitas, non tam signis atque miraculis, quàm caritate in Deum, & vitæ innocentia continetur.

Eiusdem

Eiusdem forma, & statura corporis.

CAP. XV.

tatura fuit modica, grato & pleno dignitatis aspectu; colore inter album & aequilum; exporrecta lataque fronte; viuacibus oculis; oblongo & incuruo naso, quã vel in primis certam prudentiã notam metoposcopi existimant. claudicauit nonnihil è vulnere olim in propugnatione Pompelonensis arcis accepto, sed citra vllam deformitatem; vt nemo fere nisi curiosus animaduerteret. Effigies circumfertur illius, non admodum ad viuum, vt familiares affirmant; siquidem ex mortui demum facie, gypso imaginem expressere plastã, quoniam ipse, dum viueret, quamquam multorum precibus fatigatus, neq. pingi neq. fingi se passus est, omnibus in rebus humanã gloriã contemptor egregius; ac dignus profecto, cuius vitã sanctimoniam præstantissimasq. virtutes, pia posteritas, tanti parentis memor, in omne tempus imitetur & celebret.

F I N I S.

P INDEX

INDEX CAPITVM OPERIS

Libri primi.

	RTVS Ignatij, & educatio. Cap. I. pag. 1.	1.
	Conuersio eius ad Christum. Cap. II.	4.
	Ad Montem serratum religionis causa proficiscitur. Cap. III.	11.
	Acta eius in Monte serrato. Cap. IV.	15.
	Ardores eiusdem in studio penitentiae. Cap. V.	17.
	Molestia scrupulorum, & tentationum eiusdem. Cap. VI.	20.
	Ignatij profectus in spiritu. Cap. VII.	25.
	De studio collato ad proximos adiunãdos. Cap. VIII.	28.
	E graui morbo periclitatur. Cap. IX.	30.
	De inanis gloria vitio superato. Cap. X.	31.
	De profectiõne Hierosolymitana. Cap. XI.	32.
	Nauigat in Italiam. Cap. XII.	34.
	Nauigat in Palestinam. Cap. XIII.	39.
	Palestina loca sancta perlustrat. Cap. XIV.	41.
	In Hispaniam redit. Cap. XV.	44.
	Barcinone ad studia litterarũ aggreditur. Cap. XVI.	49.
	Eiusdem commoratio Complutensis. Cap. XVII.	54.
	Lutetiam proficiscitur. Cap. XVIII.	65.
	Extrema inopia incommoda superat. Cap. XIX.	67.
	Varie propter Christum exercetur. Cap. XX.	70.
	De socijs ad Ignatium adiunctis. Cap. XXI.	75.

Libri secundi.

A	Eger Hispaniam repetit. Cap. I.	81.
	Venetias ingenti labore contendit. Cap. II.	85.
	Venetias ad Ignatium socij veniunt. Cap. III.	89.
	Sacris initiatur Ignatius: & de rebus ab eodem, & socijs in Ve-	

I N D E X.

	<i>in Veneta ditione gestis. Cap. IV.</i>	84.
	<i>Ignatio Romã appropinquanti Christum apparet: & unde Societati IESV nomen inditũ fuerit. Cap. V.</i>	98.
	<i>Ignatius Roma Christiana rei dat operã: in Casinati monte animam Hozij calum intrantẽ videt. Cap. VI.</i>	101.
	<i>Romam Patres uniuersi conueniunt: veterem plebis erudienda morem, & frequentem usum Confessionis, & Eucharistiæ restitunt. Cap. VII.</i>	104.
	<i>Falsis criminibus circumuenitur Ignatius, & absoluitur. Cap. VIII.</i>	106.
	<i>Ignatius & ceteri Patres de constituenda Societate deliberant. Cap. IX.</i>	115.
	<i>Patres in varia loca Põtificis iussu discedũt. Cap. X.</i>	118.
	<i>Ignatius plebi fame periclitanti succurrit. Cap. XI.</i>	122.
	<i>Confirmatur à Põtifice maximo Societas. Cap. XII.</i>	124.
	<i>Prepositus Generalis creatur Ignatius. Cap. XIII.</i>	126.
	<i>Generalis Ignatius denuo Catechista munere fungitur. Cap. XIV.</i>	133.
	<i>Societas augetur, distribuuntur prouincia. Cap. XV.</i>	134.
	<i>Varia in Ignatium tempestates excitantur. Cap. XVI.</i>	pag. 136.
	<i>Regimen feminarum à Societate depellit Ignatius. Cap. XVII.</i>	138.
	<i>Honoribus in Societatem nostram Ignatius aditum obstruit. Cap. XVIII.</i>	140.
	<i>Confirmatur à Julio III. Societas. Cap. XIX.</i>	149.
	<i>Magistratu sese abdicare conatur Ignatius. Cap. XX.</i>	pag. 150.
	<i>Societati in Hispania valde laboranti succurrit. Cap. XXI.</i>	152.
	<i>De Julij III. obitu, & de Marcelli II. in Ignatium nostrosque beneuolentia. Cap. XXII.</i>	155.
	<i>Ignatij obitus. Cap. XXIII.</i>	156.

I N D E X

Libri tertij.

D E orādi assiduitate, & studio pietatis. Cap. I.	166.
Quod eius fuerit de perfectione iudicium. Cap. II.	
pag. 165.	
De caritate ipsius in Deum. Cap. III.	166.
De caritate in proximos. Cap. IV.	168.
Mansuetudo eiusdem & comitas. Cap. V.	173.
Gravitas eiusdem, & in custodia disciplina severitas.	
Cap. VI.	176.
Eiusdem animi submissio, & quid de virtute Obedientie senserit. Cap. VII.	180.
Paupertas eius, & castimonia. Cap. VIII.	185.
Aequitas animi, & constantia eiusdem. Cap. IX.	186.
Eiusdem ratio gubernandi. Cap. X.	204.
Eiusdem ratio proximos adiuvandi. Cap. XI.	212.
Vita eius quotidiana, & domestica. Cap. XII.	214.
Pietatis opera publice per eum instituta. Cap. XIII.	216.
Quaedam de Ignatio mira. Cap. XIV.	220.
Eiusdem forma, & statura corporis. Cap. XV.	231.

INDEX

INDEX RERVM MEMORABILIVM.

- A.
- A**bdicare sese magistratu conatur Ignatius. pagina 150.
- Abstinentia & sobrietas eiusdem. 19. 24. 158.
- Accusatoribus qua observatione aures præbere consueverit. 209.
- Adrianus VI. Pont. Max. 35.
- Aegrotorum curandorum lex. 216.
- Aenobarbus archipirata. 85.
- Agni caelestis carea effigies. 164.
- Alexandri Card. Farnesij pietas, & magnificentia. 133. 230.
- Alexander Petronius medicæ artis laude præstantissimus. 183. 222.
- Alfonsus Fonseca, Toletanus Archiepiscopus. 59.
- Alfonsus Salmerõ Toletanus, Ignatij socius. 78. ad montem Celsum secedit. 95.
- Ambitio & avaritia, dux perniciosissimæ mortalium pestes. 151.
- Andreas Foxius, cognomento Asparotus. 4.
- Andreas Gritus, Venetorum Dux. 39.
- Andreas Lipomanus, vir pietate & genere nobilis. 173. 229.
- Andreas Ouedus, Aethiopiæ Patriarcha. 148.
- Animorũ curatio difficilis 29.
- Antonius Araozius Hispaniæ præponitur. 135. eius literæ. 225.
- Apostolorum limina, & præcipuæ religionis rêpla nostræ Romæ obeunt. 93.
- Arbensis Episcopus Ignatium ad sacerdotium euehit. 94.
- Ardebalus Ignatij præceptor. 51.
- Antiaga se ad Ignatij institutum aggregat. 53. eius mors. 85.
- Augustinus quidam Augustinianus hereticus nostros Romæ insectatur. 106.
- B.
- Baiona, olim Aquæ Augustæ. 82.
- Baptista Viola Parmensis. 228.
- Barcinone ad studia litterarũ Ignatius aggreditur. 49. 168. 221.
- Barptolemaus Guidicionius Cardinalis. 125.
- Barrera Hispanus Romæ cum aliis in nostros cõspirat. 110. hæreticus comprehenditur. 114.
- Bassanum, oppidum agri Patuini. 95.
- Bellum inter Gallos & Hispanos.

I N D E X.

<p> nos. 4. inter Venetos & Turcas. 95. inter Paulum I V. & Regem Philippum. 156. Benedictus Conuersinus, vrbis Romæ gubernator. 109. Beneuolentiam suorum erga se quomodo aleret Ignatius. 209. Bernardina quædam Romana, filiam admotam Ignatij de- functi feretro sanat. 223. Bernardinus Maffei Card. 143. Bertramus Loiola. 82. Bisinianum oppidum. 127. Bonæ spei promontoriū. 118. Bononiam Ignatius peruenit. 86. Bononiam veniunt Xauerius, & Bobadilla. 99. Brasilica ora. 118. Brixiam mittitur Claudius Iaius, 118. <p style="text-align: center;">C.</p> Callistus se ad Ignatij ductum aggregat. 53. Carcerem in Societatem indu- ci numquam permisit Igna- tius. 179. Caritas Ignatij in Deum. 166. in proximos. 168. Castitatis laude insignis Igna- tius. 186. Castitatis virtutem in Socie- tate magno studio custodiri voluit Ignatius. 186. Catechesi Christianæ operam dat Ignatius. 133. Catechumenorū ædes, curante Ignatio, parata. 219. Cazeris Segouiciensis Ignatij so- </p>	<p> cius. 53. in patriam reuertitur. 85. Christus tentationum iustissi- mus arbiter. 21. Christi patientiæ studiosus Ignatius. 47. Circus Flaminius Romæ. 122. Claudius Iaius Gebennensis Ignatij socius. 78. Bassanum secedit. 95. Brixiam abit. 118. Ferrestia orū Episcopatum reijcit. 141. Collegium Montis acuti Parisi- siis. 66. Collegium S. Barbaræ Parisiis. 69. Collegium Hispanicę nationis Bononiæ. 87. Collegium Germanicum Ro- mæ. 219. 229. Collegium Lauretanum. 223. Compluti artium curriculum init Ignatius. 54. Concionantur Patauij Codu- rius, Hoziusque: Ferrariæ Rodericus, & Iaius: Bononię Xauerius, & Bobadilla: Senis Paschasius, & Salmerō. 99. Vicetiæ Ignatius, Faber, & Laines. 96. Concordia nihil valentius ad- res arduas moliendas. 116. Confessio totius anteaactę vite Ignatij. 16. iterum, iterumq. ab eodem repetitur. 23. quotidiana cuiuslibet omif- sionis. 162. Cōfessio generalis P. Fabri. 76. & aliorum sociorum Igna- tij. 78. Confes </p>
--	---

I N D E X.

- Confessionis frequens vsus ab Ignatio & sociis Romæ restitutus. 105.
 cōmendatur ab Ignatio Barcinone. 168.
 Crucem pauci ex animo amplexantur. 83.
D.
 Dæmon Ignatium ab incepto reuocare conatur. 20.
 Ignatio difficultates repræsentat. 21.
 Ignatium à litterarum studio remouere nititur. 52.
 Detractiones & susurri animos disiungunt. 130.
 Didacus Guias Cantaber. 87.
 Didacus Lassus Ferdinãdi Regis orator. 143.
 Dignitatis gradus perfectos viros requirunt. 144.
 à Societatis instituto valde alieni. 144.
 D. Dionysij Areopagitæ tutela. 79.
 Discretio spirituum, consummata sapientiæ virtus. 10.
 Doctrinæ Christianæ præceptis plebem imbuit Ignatius. 53. 55. 83. 87. 105. 123. 134.
 Doctrinam Christianam professi tradere debent. 117.
 Dominicani fratres Salmantiçæ Ignatij doctrinam expendunt. 60.
 Domus professæ egestati Romæ mirabiliter subuenitur. 187. 203. 204.
E.
 Ecclesia primitiua Ignatij quæ Ecclesia Rom. princeps, gistraque orbis terrarum. 105.
 Eleemosyna Ignatij in pauperes. 46.
 Eleemosynis vndique conquisitis alios subleuat Ignatius. 55.
 Elisabetha Rosella Ignatiū victu benigne alit. 51.
 pecunia eandem iuuat. 87.
 Romam venit. 138.
 Emendicat victū Ignatius Complati. 54.
 Guipuzcoæ. 83.
 & socij Romæ. 94. 105.
 Erasmi libros abijcit Ignatius, & in Societate legi vetat. 52. 53.
 Eucharistiã octauo quoque die sumit Ignatius. 67.
 idem quotidie. 99.
 Eucharistiæ frequens vsus Romæ ab Ignatio, & sociis restitutus. 105.
 cōmendatur ab Ignatio Barcinone. 168.
 Examen conscientie bis quotidie habetur ab Ignatio. 67.
 item in singulas horas. 161. 215.
 Examen conscientie P. Fabri. 76.
 Exemplo vite ac morum nihil efficacius ad animos permo- uendos. 145.
 Exercitiorum spiritualium liber ab Ignatio conscriptus. 10.
 à Rom. Pontifice comprobatus. 29.
 P iiij Salman-

I N D E X.

examinatur.	63.	India Prouincialis.	135.
Inquisitore Parisiis		in Sinarum aditu obit.	78.
receptus.	71.	Francisci Xauerij per somnum	
item in Hispania.	200.	visio.	122.
Exercitiis spiritualibus per-		Frias, Vicarius Salmanticensis	
politur Faber.	76.	Episcopi.	62.
Xauerius.	77.	G.	
& alij socij Ignatij.	78.	Gaspar Contareus Card.	102.
item multi Venetiis.	87.		125.
Roma.	102.	Gaspar Doctus pro Ignatio &	
Nouitij probandi.	117.	sociis.	113.
F.			
Feminarum regimen à Socie-		Genuam proficiscitur Igna-	
tate depellitur.	138.	tius.	46.
Feminarum consuetudo peri-		Georgius Nauerus, insignis	
culosa.	139.	doctör.	58.
Ferdinandus Rex Rom.	140.	Germanicum Collegiũ in Vr-	
Ferrariam venit Ignatius.	46.	be institutum.	219.
Rodericus & Iaius.	99.	Giennium, vrbs Bætica.	57.
Fiduciæ diuinæ innixus Igna-		Grammaticæ rudimenta discit	
tius.	33. 36. 40. 86.	Ignatius.	51.
ad Fossam Clodiam Ignatius		eadem Parisiis repetit.	66.
peruenit.	37.	Grana piacularia.	164.
Franciscanæ familiæ fratres		Gregorius XIII. Pont. Max.	
Hierosolymis.	42.	220. 230.	
Franciscus Borgia Gandiensis		Guipuzcoa prouincia.	183.
dux, Societati se addicit.		H.	
148.		Hæreticorum fastus.	107.
Franciscus Mendoza.	62.	Hæretici ab Ignatio cū Rom.	
Franciscus Michaëlius, Vrbs		Ecc. in gratiam restituti.	76.
præfectus.	137.	Hercules II. Dux Ferrar. Ignatij	
Franciscus Strata Ignatio se ad-		& sociorum innocentia	
iungit.	104. 163.	testimonium tribuit.	113.
Franciscus Xauerius Cantaber		Hieronymo Arzio ægrotanti	
Ignatij socius.	77.	frequēs adest Ignatius.	172.
primis in Iaponiõum terras		Hieronymi Arziz liberalitas.	
Euangelium intulit.	78.	187. 189.	
Bononiam proficiscitur.	99.	Hieronymus Verallus Lega-	
ad montem Celsum secedit.		tus Apostolicus Venetiis.	
99.		89. 94.	
in Lusitaniam tendit.	127.	Hierosolymitana profectio ab	
In Indiam mittitur.	121.	Ignatio decernitur.	33.
		à Paulo III. impetratur.	94.
		Hieroso-	

I N D E X.

- Hierosolymã venit Ignatius. 41.
 Honoribus in Societatem aditus obstruitur. 140.
 Hortatur homines Ignatius ad odium peccatorũ, amoremque probitatis. 61.70.83.
 Hospitium S. Iacobi Parisiis. 68.
 ad Hospitalem domum diuertit Ignatius. 54.83.
 Hozius Hispanus Venetiis Ignatio iungitur. 88.
 Taruifium secedit. 95.
 Patauium proficiscitur. 99.
 eius mortui animam cœlos penetrantem videt Ignatius. 103.
 Humilitas Christiana ceterarum parens, custosque virtutum. 18.
 Humilitatis spiritum proficitur Societas. 141.
 I.
 Iacobus Gouea Lusitanus. 72. 119.
 Iacobus Laines Saguntinus Ignatij socius. 78.
 Romæ sacras litteras proficitur. 101.
 cum Petro. Fabro Parmam contendit. 118.
 Italiae Prouincialis. 135.
 Ieiunium P. Fabri. 76.
 F. Xauerij. 77.
 & aliorũ Ignatij sociorũ. 78.
 I E S V nomen vnde Societati inditum. 100.
 Ignatius etiam ante conuersionem ab omni impietate atque avaritia alienus. 3.
 in Pompelonenſi obſidione vulneratus. 123.
 grauiſſe ægrotat. 7.30.39.
 vrbane miſeritiam appime deditus. 7.
 lectione librorum ſpiritualiũ conuerſus. 8.
 ad Montem ſerratam proficiscitur. 12.
 ſingulis noctibus ſe acerriſſime verberat. 13.
 ſingulis diebus ter ſeſe flagellis cædit. 19.
 M A R I Æ virgini ſe voto caſtitatis obſtringit. 13.
 in Maurum quendam irritatus. 14.
 de peregrinatione Hieroſolymitana ſolicitus. 15.33.
 quo anno militiæ Chriſtiani nomen dedit. 17.
 exceſſu quodam raptus. 27.
 magnam rerum ſpiritualium peritiam naſtus. 28.
 cur interdũ ab aliis ad prandium inuitatus, accederet. 30.
 inanem gloriam ſuperat. 32.
 à diuina prouidentia totus pendens. 33.
 in Italiam nauigat. 34.
 Romam ingreditur. 35.
 Adriani VI. pedes exoſculatur. 35.
 Venetias ire parat. 35.
 à comitibus deſtitutus. 37.
 Venetias perductus. 37.
 nauigat in Palæſtinam. 39.
 Palæſtinæ loca ſancta perluſtrat. 41.
 in Hiſpaniam redit. 45.
 ab Hiſpanis militibus contumelia affectus. 47.49.
 Barcinone ad ſtudia litterarum

rum aggreditur.	51.	submissio.	180.
artium curriculū init Compluti.	54.	æquitas.	186.
in carcerem conicitur.	58.	ardor in studio pænitentia.	17.
62.		caritas in Deum.	166.
Salmanticę examinatur.	63.	in proximos.	168.
extremam inopiam superat.	67.	castimonia.	185.
Philosophiæ studia aggreditur Parisiis.	69.	cautio in negotiis gerendis.	3.
facram Theologiam amplectitur.	70.	constantia.	186.
varie propter Christum excrcetur.	70.	conuersio ad Christum.	3.
ad sacrum Inquisitorem Parisiis defertur.	71.	Confessarius Dominicanus Salmanticae.	61.
ab eodem Inquisitore absoluitur.	71.	alter ex ordine Minorū Romæ.	128.
virgarum periculū adiit.	71.	clementia & lenitas.	131.
virgarum periculo liberatus.	74.	fiducia in Deo.	86.
multos à turpi vita conuertit.	75.	forma & statura.	231.
æger Hispaniam repetit.	81.	grauitas & in custodia disciplinae seueritas.	176.
Venetias contendit.	85.	gubernandi ratio.	204.
facris initiatur.	94.	māsfuetudo & comitas.	173.
plebi Romæ periclitanti succurrit.	122.	matritas ac dexteritas in tractandis hominum ingeniis.	3.
in culinæ ministeriis versatur.	130.	obitus.	156.
Generalatu se abdicare conatur.	150.	Opera liber Exercitiōrū.	10.
prophetiæ dono præditus.	224.	libellus de rebus Christi & sanctorum præclare gestis.	11.
Ignatij ortus & educatio.	1.	liber de Trinitate.	27.
acta in Monte ferrato.	15.	epistola ad socios Lusitanos de Obedientia.	181.
{ Minorella.	18.19.	epistola ad Præpositū prouinciae Lusitaniæ.	206.
{ in Guipuzcoa.	83.	commentarij de religione.	187.
{ Venetiis.	87.	carmina Hispanica de B. Petri laudibus.	7.
{ Vicetiæ.	95.96.	scripta de spirituū discretionē, & de moderandis affectibus.	214.
{ Romæ.	102.	paupertas.	185.
animi altitudo.	3.	perse-	

I N D E X.

- persecutio Lutetiæ, 71.
 Romæ, 107.
 pietatis studium, 160.
 profectus in spiritu, 25.
 ratio proximos adiuuandi, 212.
 scrupuli, 22.
 sermo de contemptu rerum humanarum, 62.
 studium ad proximos iuandos, 28. 55. 60. 75.
 virtutes, 130.
 vita quotidiana & domestica, 214.
 Ignatio nocte vigilâti MARIA virgo vna cum paruulo IESV sese palam ostendit, 10.
 eidem Romam appropinquâti Christus apparet, 100.
 Ignatium socij omnes, vt parentem diligunt ac reuerentur, 80.
 Inanis gloriæ vitium superat Ignatius, 32.
 Indica expeditio nostrorû studiis apta, 119.
 Innocentij III. Pape lex de curandis ægrotis, 216.
 Ioannes Borgia Philippi Regis legatus, 162.
 Ioannes Codurius Ignatij socius, 78.
 Patavium proficiscitur, 99.
 Taruisium secedit, 95.
 graui morbo laborat, 228.
 Ioannes Cruccius, rei domesticæ curator, 203.
 Ioânes Figheroa Vicarius Archiepiscopi Tolet. 56. 113.
 Ioannes Gallus Ignatij socius, 53.
 monasticæ se vitæ addi-
- cit, 35.
 Ioannes Moronus Cardinalis, 219.
 Ioannes Lusitaniæ Rex, 77.
 Ioannis tertij Lusitaniæ Regis curæ, 119.
 Ioannes Penna Ignatij in Philosophia præceptor, 69.
 Ioânes Siliceus Toletanus Archiepiscopus, nostrorum infectator, 152.
 Ioannes Vega Hispanus, 135.
 Iudæi multi vexantur in Hispania, 58.
 Iulius III. Pont. Max. Societatem confirmat, 149.
 eius mors, 155.
 L.
 Loiolarum familia, 184.
 Ludit tridiculis Ignatius, 174.
 Ludouicus Consaluis domus Romanæ minister, 177.
 Lusitani Brasiliam & Indicam aperiuunt, 118.
 Lutetiam proficiscitur Ignatius, 65.
 Lutetiæ Parisiorû descriptio, 68.
 M.
 Magnates in Hispania qui vocentur, 2.
 Male nuptarum coenobium ab Ignatio institutum, 217.
 Marcelli II. Pont. electio, atq. obitus, 155. 156.
 Margarita Austriaca, Octauij Farnesij vxor, 124. 147.
 MARIA virgo Ignatio noctu apparet, 10.
 MARIE virginis patrocinium, 79. 99.

MARIE

I N D E X.

- MARIÆ** virginis ad Niues,
 ædes Romæ. 98.
S. MARIÆ à Stratatemplum.
 133.
 in **MARIÆ** virginis honorem
 sabbata obseruat Ignatius.
 58.
Martinus Garzia Ignatij fra-
 ter. 12.
Martinus Luther hæresiarcha.
 17.
Martinus Olaius excellenti
 vir ingenio. 155. 189.
Matthæus Ori, Dominicanus.
 71. 113.
Medicis valde dicto obediens
 Ignatius. 182.
Mendicitas maximū affert de-
 trimentum studiis. 67.
Meretriculas ab impuritate a-
 uocat Ignatius. 167.
Michaël quidā Hispanus. 222.
Michaël Hispanus Romæ no-
 stros accusat. 108.
 idem exilio multatur. 109.
 114.
Michaël Turrianus in Lusita-
 niam destinatur. 205.
Minorella oppidū, hodie Man-
 resa. 18.
Mira de Ignatio. 220.
Missæ sacrificium Ignatij socij
 Vicetiæ primum faciūt. 98.
 Ignatius autem postea Ro-
 mæ. 214.
Missionis Pontificiæ exordium
 nostris. 122.
Modestiam scholasticis nostris
 commendat Ignatius. 178.
Mons ferratus. 13.
Mons aureus Romæ. 228.
Mons Calinas. 102.
Mons Celsus, vicus agri Pata-
 uini. 95.
Mons Martyrum extra Lute-
 tiam. 79.
Montis acuti Collegium Pari-
 siis. 66.
Mores novos in Societate in-
 duci non est passus Ignatius.
 179.
Mortificationis spiritus specu-
 lationis spiritui antefertur.
 166.
Moyes Puialtus sacerdos. 168.
Mudarra Hispanus nostros Ro-
 mæ criminatur. 110.
 hæreticus depræhensus sibi
 fuga consulit. 114.
Muliebris sexus ad pietatem
 propensus. 56.

N.

Negligentem in quodam mi-
 nisterio quendā arguit Igna-
 tius. 178.
Neophytorū ædes Romæ. 219.
Nicolaus Bobadilla Palætinus,
 Ignatij socius. 78.
 Veronam proficiscitur. 95.
 Aenariam in sulā petit. 118.
 in Brutios discedit. 127.
 in Indiam destinatus impe-
 ditur ischiade. 121.
Novitij Societatis quibus ex-
 ercitationibus probādi. 117.
Novitios quosnam legere so-
 leret Ignatius. 210.

O.

Obediens apprime magistra-
 tibus Ignatius. 56.
 summo Pontifici. 181.
Obedientiæ sacrificio nullum
 Deo suavius est. 116.
Obedientiæ nexu nostri Christi
 Vicario

I N D E X.

Vicario mancipati. 119. Obedientiæ virtute ceteris omnibus antefert Ignatius. 185. Obedientiæ præclarum exemplum. 184. Oliuetus mons. 43. Orationi multû temporis tribuit Ignatius. 47. Orandi assiduitas in Ignatio. 160. Otiû, vt omnîû vitiorû fomite, detestatur Ignatius. 178. P. Palæstinæ loca sancta perlustrat. 41. Parisi in D. Dionysij Arcopagite tutela sunt. 79. Parthenonem S. Catharinæ à Funarijs instituit Ignatius. 218. Paschasius Broëtus, Ignatij socius. 78. Veronam tendit. 95. Senas 118. Galliæ Prouincialis. 135. Patauium ingrediur Ignatius. 37. Pauli III. Pöt. Max. laudes. 93. Paulus IV. Pöt. Max. 156. 229 in D. Pauli æde, extra Vrbem, nostri solèni professione suæ religionis vota suscipiunt. 129. Paupertas voluntaria religionis murus est. 185. Paupertatis spiritum proficitur Societas. 141. Paupertatis amor summus in Ignatio. 130. Peregrinatione probâdi nouitij. 117. Peregrinationis iniciû Societatis. 118.	Perfectionis studium. 165. Peruigilium armorû, quid 162. Petronius Pisarenensis tres germanos fratres ad Societate perducit. 205. Petrus Apostolus Ignatio sanitatem affert. 7. Petrus Canisius Germaniæ Prouincialis. 135. Petrus Codatius Laudësis nomen dat Societati. 133. Procurator domus professæ Romæ. 217. eius domus. 201. Petrus Contarenus nobilis Venetus. 88. Petrus Faber Allobrox Ignatiû primus sequitur. 76. aliis sociis præponitur ab Ignatio. 82. Scholasticam Theologiam Romæ proficitur. 102. in Germaniam ducitur. 127. Petrus Faber & Laines rerum spiritualium administri Rainutio Card. Farnesio dati. 118. Petrus Mascarenias, Regis Lusitanîæ orator. 120. Petrus Ortizius, Cæsaris Legatus, Ignatium & socios ad Pont. Max. introducit. 93. Petrum Fabrum in Germaniam ducit. 127. exercitijs spiritualibus ab Ignatio eruditur. 102. Petrus Ribadeneria Toletanus. 229. Philippus Archintus, Salassiorum Episcopus. 133-137. Pietatis opera publice per Ignatium

I N D E X.

- Q*uietum instituta. 217.
 Pontifici Romano suam operam desert Ignatius. 101.
 Praepositus Generalis creatur. 126.
 Principum Hispanorum filij qui nam in patrimonio succedant. 2.
*Q*uestitorum sacra tribunalia. 76.
 Querimonias suorum perbenigne audit Ignatius. 211.
 Quirinus Garzonius Romae Ignatium & socios testo recipit. 105.
R.
 Rainutius Cardinalis Farnesius Legatus Parmensis. 118.
 Rauennae quid acciderit cuidam ex Ignatij sociis. 93.
 Realdus Columbus egregius Anatomiae magister. 158.
 Regulas perscribit Ignatius. 118.
 Rodulphus Pius Carpenfis Card. Societatis protector. 149. 223.
 Roma vrbs, totius aequitatis parens. 112.
 Romam ingreditur Ignatius. 35.
 iterum. 101.
 Romam Patres vniuersi conueniunt. 104.
 Romae Faber & Laines sacras litteras profitentur. 101.
 Romae Confessionis & Eucharistiae frequens vsus restitutus. 105.
S.
 Salmantica ad sua prosequenda studia migrat Ignatius. 59.
 Salmanticae in carcerem conijcitur. 62.
 Serupulorum molestiis agitur. 22.
 Seminarium Clericorum in Vrbe conditum. 219.
 Senas proficiscuntur Paschasius & Salmeron. 99.
 Septem Vrbs templa Ignatij & socij obeunt. 129. 164.
 Sequana fluuius. 68.
 Simon Rodericus Lusitanus Ignatij socius. 78.
 Bassanum secedit. 95.
 in Indiam destinatus. 121.
 in Lusitaniam proficiscitur. 127.
 item Ferrariam. 99.
 Lusitanae Prouincialis. 135.
 Bassani grauissima febre correptus. 225.
 Sinæ vltimi. 118.
 Sobrietas moderata animu vegetat. 31.
 Socij priores Ignatij, inconstantes. 85.
 Socij posteriores Parisiis ad Ignatium adiuncti. 75.
 Romae fictis criminibus circumueniuntur, & absoluntur. 106. 136.
 Socij & Ignatius de constitueda Societate deliberant. 115.
 Socij in varia loca Pontificis missu discedunt. 118.
 Societas IESV vnde dicta. 101.
 minima ab Ignatio vocatur. 101.
 confirmatur à Paulo III. Pö Max, 124.
 item

I N D E X.

item à Julio III.	149	Venetias Ignatius perducitur.	37.
augetur, & distribuuntur pro	134.	redit.	46.
uincia.		Venetiarum vrbis descriptio.	37.
humilitatis & paupertatis	141.	Verba suspensa & ambigua,	
spiritum proficitur.		vti subdola mendacij tegu-	
quibus artib. cōseruāda.	144.	menta, semper est detesta-	
uariis locis exercetur.	152.	tus Ignatius.	212.
Societatis dignitati in posterū		Veronam contendunt Pascha-	
prouidet Ignatius.	111.	sus & Bobadilla.	95.
Spectaculis publicis adesse no-		Vicetiam Ignatij socij conue-	
stros nō facile permittit.	178.	niunt.	97.
Stephanus Baroëlius Nouoco-		Vicetiam petunt Ignatius, Fa-	
mensis.	228.	ber, & Laines.	95.
Stephanus Guila Cātaber.	87.	Vicetiorum liberalitas erga	
Submissio plurimum valet ad		Ignatium & socios.	98.
conciliandos homines.	128.	Vigilia immoderata vires frā-	
Sudarium sacrum, in oppido		git.	31.
Giennio celebratum.	57.	Virtutis pulchritudo, & vitij	
T.		foeditas explicatur ab Igna-	
Taruissium secedunt Codurius		tio.	61.
& Hozius.	95.	Visionibus diuinis illustratur	
Tētatur à dēnone variis arti-		Ignatius.	10.25.26.27.28.
bis Ignatius.	20.21.22.23.32.	Voto se obstringunt Parisiis	
Tentatione patrię ac domesti-		Ignatius & socij.	79.98.
corum nulla fere periculo-		Votum idem renouant.	80.
sior.	82.	Votum Ignatij perpetuę casti-	
Terentiū in scholis nostris ex-		tatis & paupertatis nuacu-	
plicari vetat Ignatius.	186.	patum Venetiis.	94.
Theodosius frater ex ordine		Votis tribus solemnibus quar-	
Minorum, à confessionibus		tum addunt nostri.	117.
Ignatij Romę.	128.	Vota suę religionis nostri in	
Theologiam sacram Ignatius		Petri & Pauli solemnī pro-	
Parisiis aggreditur.	70.	fessione suscipiunt.	129.
Timore humano agitur		Vulgus pluma & folio leuius.	
Ignatius.	48.	137. X.	
de Trinitate liber Ignatij.	27.	ad Xenodochium publicū di-	
Trinitatis mysterium Ignatio		uertit Ignatius.	54.83.
diuinitus innotescit.	26.	Xenodochij ministeriis probā-	
V.		di nouitij,	117.
Valetudinarij publici ministe-			
riis probandi nouitij.	117.		

F I N I S.

SVMMA PRIVILEGII.

REGIS Priuilegio cautum est, ne quis citra Ioannis Bogardi Typographi iurati voluntatem, *De vita & moribus Ignacij Loiola lib. III.* intra sexennium à die impressionis absolutæ, imprimat, aut alibi impresses importet, venaletve habeat intra omnes dititionis eius fines. qui secus faxit, pœna multabitur quæ expressa est in Regio diplomate, dato Bruxellæ 29 Augusti, M. D. LXXXV.

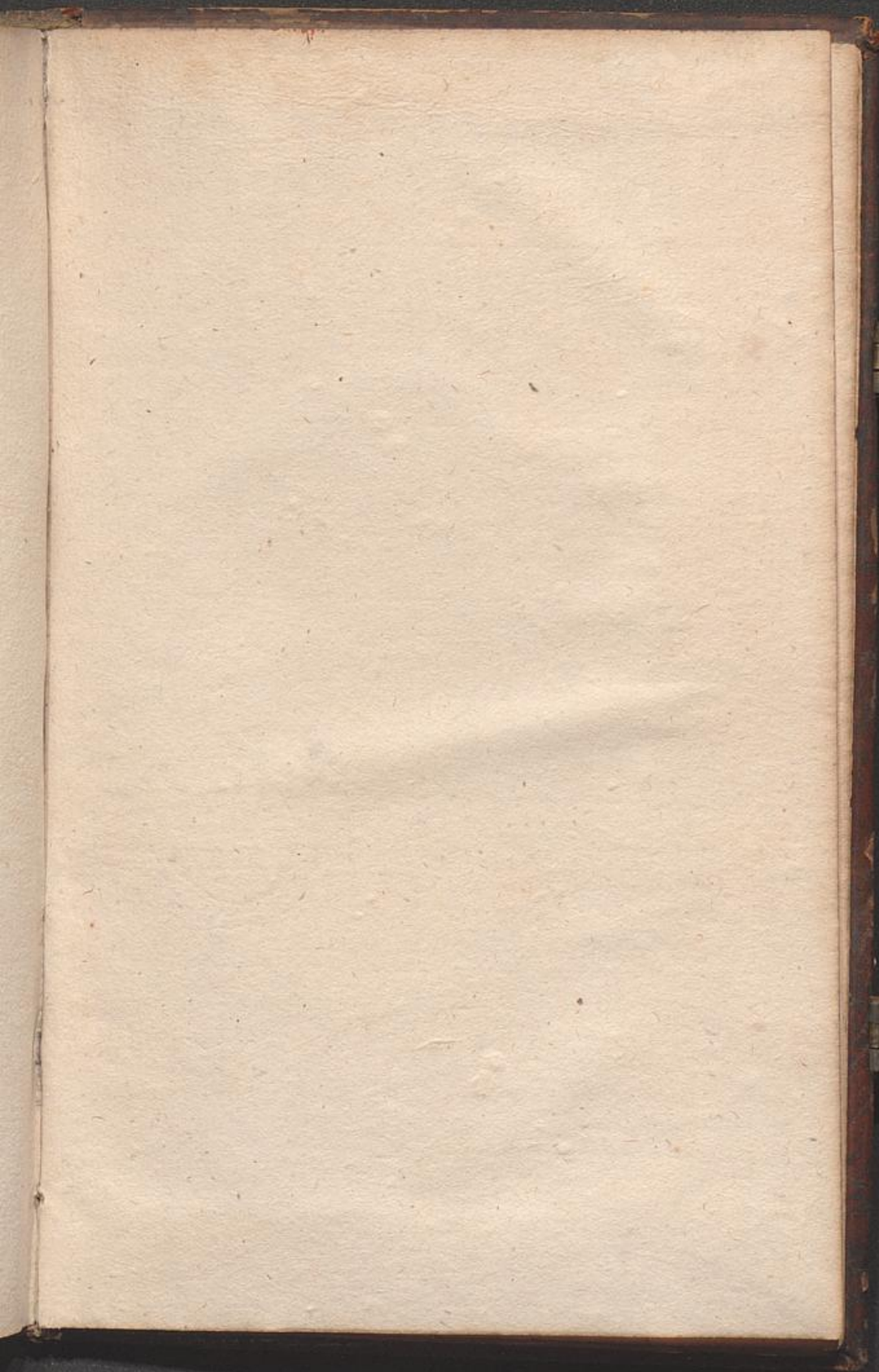
Sign. *A. le Comte,*

Legi hoc opus accuratissimè, & attentissimè examinavi; nihil reperi in eo contineri contra sanctam Ecclesiam Romanam, neque contra bonos mores: quin potius esse librum hunc catholicum, pium, doctum & utilem. In cuius rei fidem ego infra scriptus subscribo.

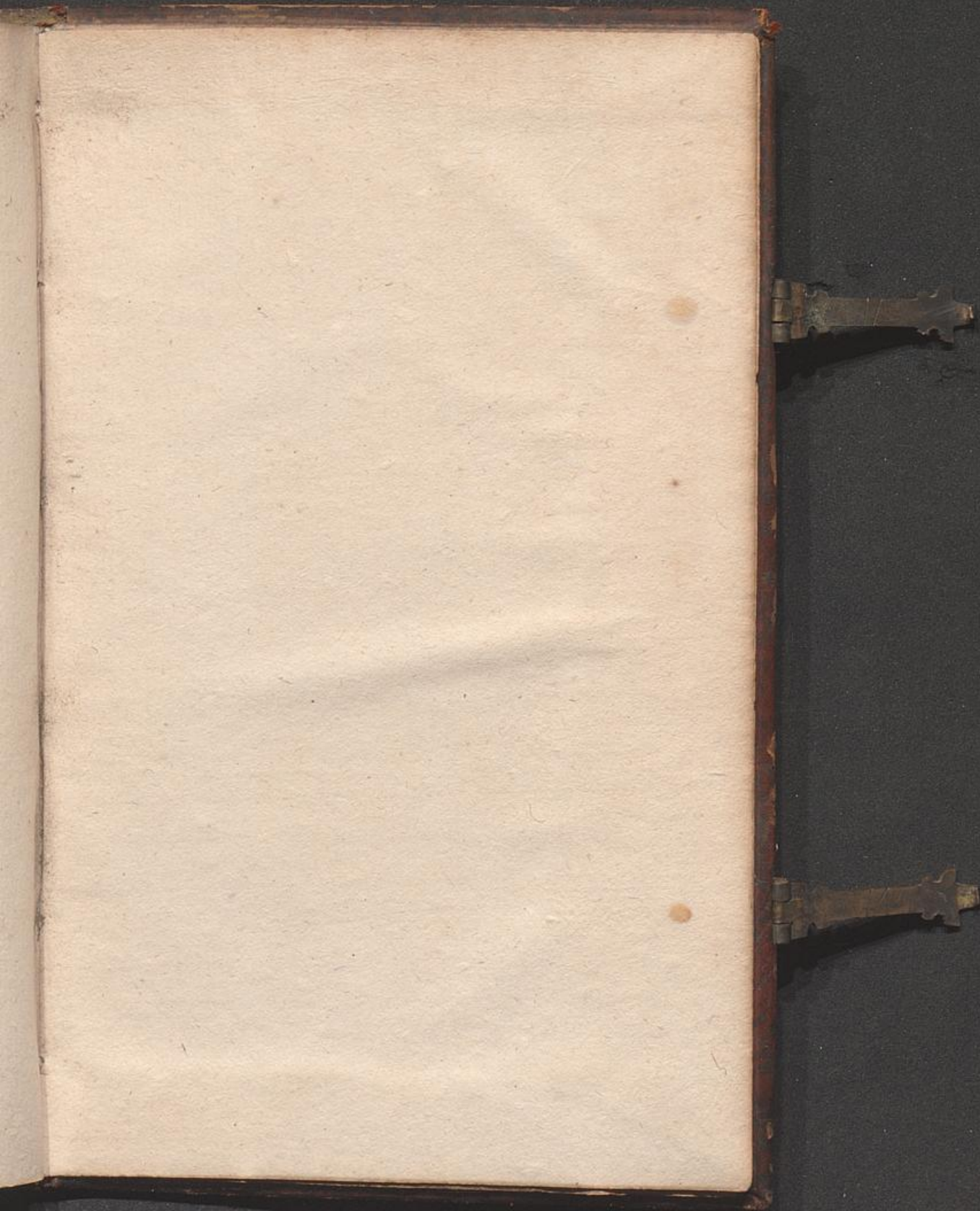
Abbas Societatis Jesu Paderbornæ A. 89.
Balthasar Sculin D. Amati Decanus.

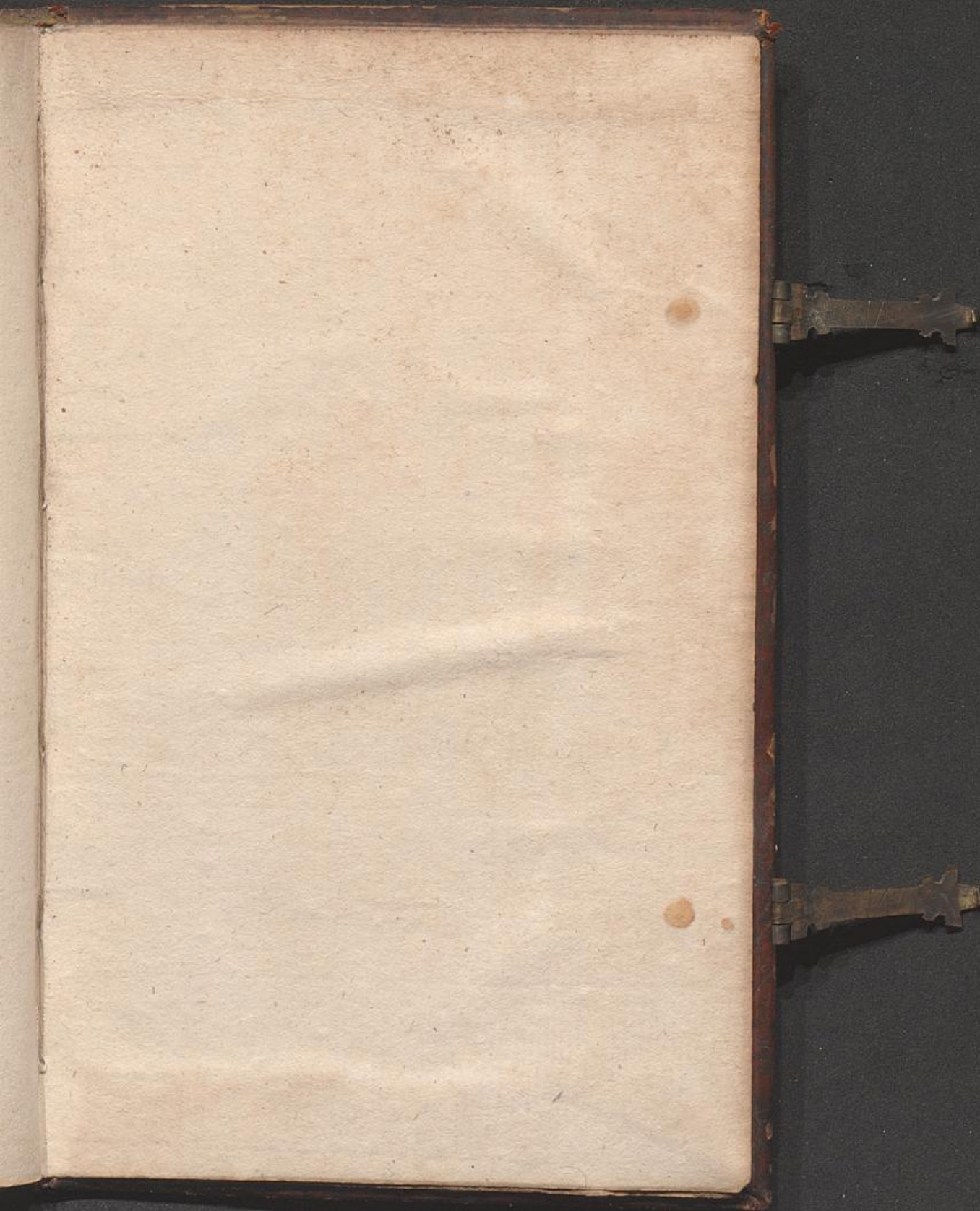
RDE
ab

RDE
a b

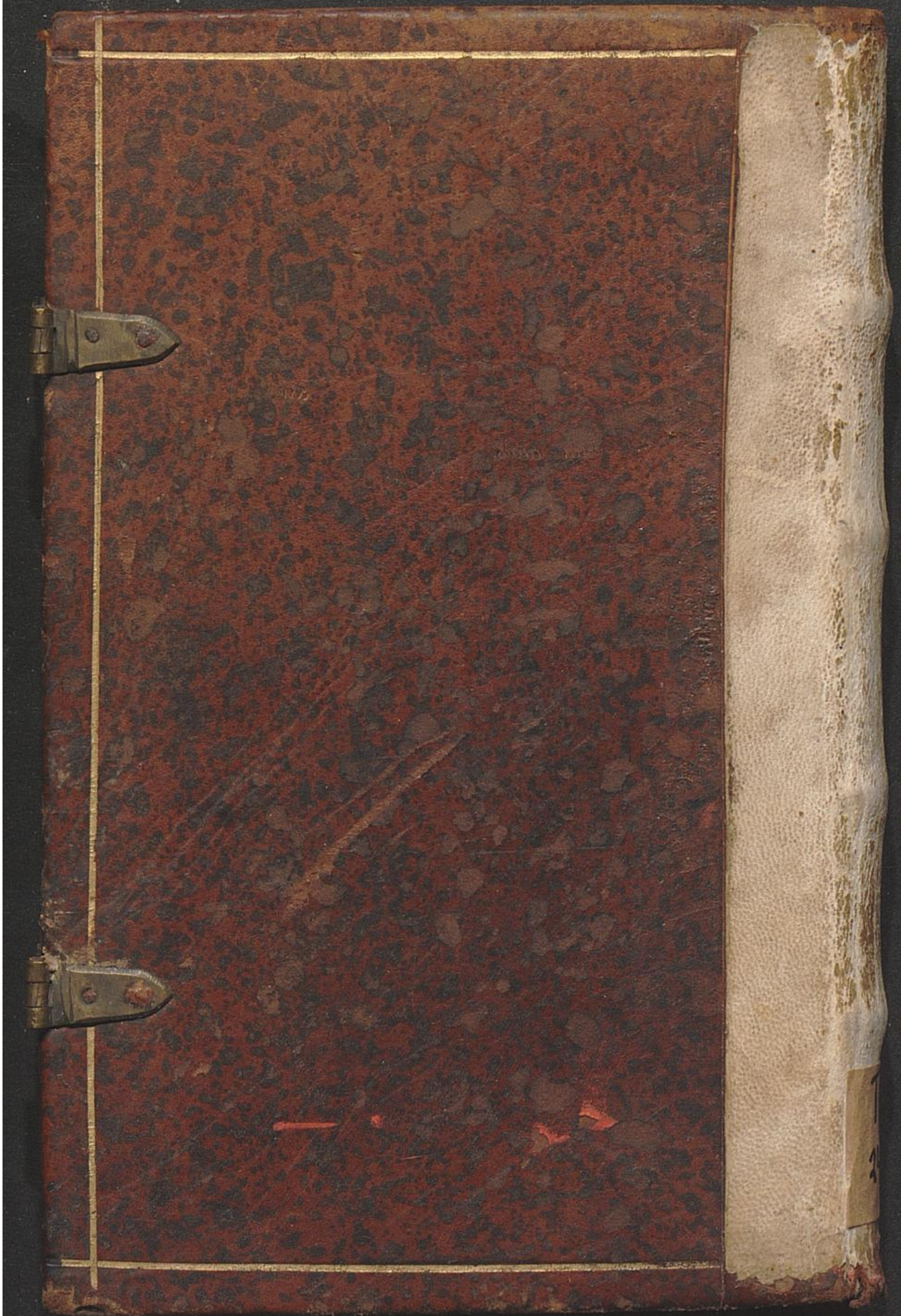

III
ab

RDE
ab

Th
2474

R11
16